

T.C.
İNÖNÜ ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
TÜRKÇE VE SOSYAL BİLİMLER EĞİTİMİ ANABİLİM DALI
TÜRKÇE EĞİTİMİ BİLİM DALI

**SUBLİMİNAL BİR GÜÇ GÖSTERGESİ: YABANCI DİL OLARAK
TÜRKÇE ÖĞRETİMİNDE DERS KİTAPLARI**

DOKTORA TEZİ

RAMAZAN ŞİMŞEK

Malatya 2019

T.C.
İNÖNÜ ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
TÜRKÇE VE SOSYAL BİLİMLER EĞİTİMİ ANABİLİM DALI
TÜRKÇE EĞİTİMİ BİLİM DALI

**SUBLİMİNAL BİR GÜÇ GÖSTERGESİ: YABANCI DİL OLARAK
TÜRKÇE ÖĞRETİMİNDE DERS KİTAPLARI**

DOKTORA TEZİ

RAMAZAN ŞİMŞEK

Danışman: Prof. Dr. İlhan ERDEM

Malatya 2019

 İNÖNÜ ÜNİVERSİTESİ EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ	KABUL ONAY FORMU	Doküman No	
		Yayın Tarihi	
		Revizyon No	
		Revizyon Tarihi	
		Sayfa No	

T.C.
İNÖNÜ ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜ

SUBLİMİNAL BİR GÜÇ GÖSTERGESİ: YABANCI DİL OLARAK TÜRKÇE
ÖĞRETİMİNDE DERS KİTAPLARI

DOKTORA TEZİ

DANIŞMAN
PROF. DR. İLHAN ERDEM

HAZIRLAYAN
RAMAZAN ŞİMŞEK

Jürimiz tarafından 27/12/2019 tarihinde yapılan tez savunma sınavı sonucunda bu tez oybirliği ile başarılı bulunarak Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi Anabilim Dalı Türkçe Eğitimi Bilim Dalı Doktora Tezi olarak kabul etmiştir.

Jüri Üyelerinin Unvanı Adı Soyadı

1. Prof. Dr. İlhan Erdem
2. Prof. Dr. Nesrin Sis
3. Doç. Dr. Bahtiyar Bahşi
4. Doç. Dr. Mesut Gün
5. Doç. Dr. Oğuzhan Yılmaz

İmza

O N A Y

Bu tez, İnönü Üniversitesi Lisansüstü Eğitim-Öğretim Yönetmeliği'nin ilgili maddeleri uyarınca yukarıdaki jüri üyeleri tarafından kabul edilmiş ve Enstitü Yönetim Kurulu'nun/...../..... tarih ve/..... sayılı kararıyla da uygun görülmüştür.

Doç. Dr. Niyazi ÖZER
Enstitü Müdürü

ONUR SÖZÜ

Prof. Dr. İlhan ERDEM'İN danışmanlığında doktora tezi olarak hazırladığım **“Subliminal Bir Güç Göstergesi: Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretiminde Kullanılan Ders Kitapları”** başlıklı bu çalışmanın bilimsel ahlâk ve geleneklere aykırı düşecek bir yardıma başvurmaksızın tarafımdan yazıldığını ve yararlandığım bütün yapıtların hem metin içinde hem de kaynakçada yöntemine uygun biçimde gösterilenlerden oluştuğunu belirtir, bunu onurumla doğrularım.

ÖN SÖZ

Çetrefilli ve yollarda geçen hatrı sayılır bir sürecin ardından ortaya konan bu çalışma yoğun bir araştırmanın ürünüdür. Doktora eğitimim ve araştırma süresince rehberliği ve yardımseverliğiyle her daim yanımda olan ve yol gösteren danışman hocam Prof. Dr. İlhan Erdem'e; çalışma süresince yapıcı eleştirileri ile tezimin oluşmasına katkıda bulunan Tez İzleme Komitesi'nin kıymetli üyeleri Prof. Dr. Nesrin Sis ve Dr. Öğr. Üyesi Bahtiyar Bahşi'ye kıymetli katkılarından dolayı teşekkür ediyorum. Doktora eğitimim süresince yardım ve desteğini esirgemeyen Doç. Dr. Mesut Gün'e hassasiyetinden dolayı teşekkür ediyorum.

Maddî ve manevî desteğini her zaman yanımda hissedip sabır ve anlayışıyla bu akademik yola benim kadar revan olan refikama, eşime teşekkür ediyorum.

ÖZET

SUBLİMİNAL BİR GÜÇ GÖSTERGESİ: YABANCI DİL OLARAK TÜRKÇE ÖĞRETİMİNDE KULLANILAN DERS KİTAPLARI

ŞİMŞEK, Ramazan

Doktora, İnönü Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü
Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi Anabilim Dalı, Türkçe Eğitimi Bilim Dalı
Tez Danışmanı: Prof. Dr. İlhan ERDEM
Aralık-2019, xxiii+314

İçinde bulunduğumuz yüzyılda kullanılan iletişim araçlarından, eğitim materyallerine kadar her kaynakta alıcıya yönlendirilen örtük ya da açık mesajlar bulunmaktadır. Yazılı ya da sözlü metinlerin ana gövdesini oluşturan bu mesajlar eğitim sürecinde de çeşitli materyaller aracılığıyla kendine oldukça geniş yer bulmaktadır. Bu kapsamda özellikle son 10 yılda kayda değer bir ivme kazanan Türkçenin yabancı dil olarak öğretimi süreci ile birlikte çeşitli ders materyalleri geliştirilmiştir. Ders kitapları bu materyallerin başat ögesidir. Yabancı dil eğitimi açısından uluslararası standardın başat ögesi olan CEFR sürecin kıstaslarını yönlendiren çerçeve metindir. Türkçenin yabancı dil olarak öğretiminde kullanılan ders kitapları da bu çerçeve metni esas alarak tasarlanmaktadır. CEFR bünyesinde yer alan Genel Yeterlikler sürecin sadece dil öğrenme becerilerinden ibaret olmadığını dil öğrenirken kültürel, sosyal, eğitimsel birçok yetinin de geliştirildiğini belirtmektedir. Dil öğrenme sürecinde geliştirilen bu becerilerin Yabancı dil olarak Türkçenin öğretiminde kullanılan ders kitaplarındaki gözetilme düzeyi CEFR'den faydalanılarak geliştirilen nitel form ile araştırılmış; ders kitaplarının öğrenen özerkliğini destekleyici nitelikten uzak olduğu, Bildirime Dayalı Bilgi Genel Yeterlik kategorisinin tüm ders kitaplarında baskın bir şekilde öne çıktığı tespit edilmiştir.

Ders kitaplarının sadece mekanik gramer bilgisiyle donatılmış aktörler olmadığı gözetilerek çalışmanın ikinci kısmı şekillendirilmiştir. Çalışmanın bu boyutunda ders kitaplarında yer alan metinler sayısallaştırılmış, Wordsmith 7.0 yazılımı ile analiz edilmiş, her üniteye öne çıkan ilk 3 içerik kelimesinin eşdizimlilik analizi yapılmıştır. Bu aşamanın ardından Fairclough'nun (1992) eleştirel söylem analizi yöntemi ile ders kitaplarında yer alan ideoloji, fikir, dünya görüşleri ortaya çıkarılmış; Maarif Vakfı, Yunus Emre Enstitüsü, Türkoloji kürsülerinde bu ders kitaplarıyla Türkçe öğrenen

yabancılara yönelik verilen yüzey yapı ve derin yapıdaki içerikler, alt metinler eleştirel söylem analiziyle açığa çıkarılarak yorumlanmıştır. Nye'ın (2005) “Yumuşak Güç” teorisi etrafında Türkçe öğrenen yabancıların davranış ve tutumlarının şekillendirilmeye çalışıldığı; Batı medeniyetiyle müsemma olan kapitalizm, tüketim kültürü, popüler kültür, modernite kavramlarının ders kitabı söyleminde örtük olarak yoğun şekilde eleştirildiği tespit edilmiştir

Anahtar sözcükler: Yabancı dil, Türkçe, Söylem, Eleştirel Söylem Analizi, CEFR

ABSTRACT

A SUBLIMINAL POWER INDICATOR: COURSE BOOKS USED IN TEACHING TURKISH AS A FOREIGN LANGUAGE

ŞİMŞEK, Ramazan

PhD, İnönü University Institute of Educational Sciences
Turkish and Social Sciences Education, Turkish Education

Thesis Supervisor: Prof. Dr. İlhan ERDEM

December-2019, xxiii+314

All those sources from communication tools to educational materials, that have been used in the current century; contain implicit or explicit messages directed to the recipients. Those messages, which constitute the main body of written or oral texts, find a wide coverage in the education process through various materials. Textbooks, whose internal and external structure is generally shaped by official authorities, are among the main sources of these messages. During the last decade, Teaching Turkish as a Foreign Language have been gained momentum and textbook diversity in this area has increased. CEFR, the dominant element of the international standard in terms of foreign language education, is the framework text governing the criteria of the process. The General Qualification categories in the CEFR focus on different skills areas of foreign language education. The consideration level of General Qualification categories in the textbooks, used for teaching Turkish as a foreign language, was researched with qualitative form developed by using CEFR; and it was determined that textbooks are far from supporting learner autonomy; and also Notification Based Knowledge Category and its subcategories dominate all textbooks.

The second part of the research has been shaped in consideration of the textbooks are not the actors equipped only with mechanical grammar knowledge.

Texts in the textbooks, were digitized at this dimension of the study and frequency and collocation analysis are made with Wordsmith 7.0 software. Following this stage, the contents at the surface structure and deep structure of the texts, in the textbooks that are used in the department of Turcology, Yunus Emre Institute and Maarif Foundation, are interpreted by revealing the sub texts via Fairclough's (1992) critical discourse analysis method.

Around the discourse of textbooks and Nye's (2005) “Soft Power” theory, it has been determined that it is tried to shape the attitudes and behaviors of foreigners who learn Turkish; and capitalism, consumption culture, popular culture, modernity; which are true to Western Civilization, are criticized intensely in the discourse of textbooks.

Key words: Foreign language, Turkish, Discourse, Critical Discourse Analysis, CEFR

Subliminal Bir Güç Göstergesi: Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretiminde Ders Kitapları

İÇİNDEKİLER

KABUL ONAY SAYFASI	iii
ONUR SÖZÜ	iv
ÖN SÖZ	v
ÖZET	vi
ABSTRACT.....	viii
İÇİNDEKİLER	x
TABLolar LİSTESİ	xiv
ŞEKİLLER LİSTESİ	xxii
KISALTMALAR LİSTESİ.....	xxiii

I. BÖLÜM

GİRİŞ

1.1. Problem Durumu	2
1.2. Araştırmanın Amacı	4
1.3. Araştırmanın önemi.....	4
1.4. Varsayımlar	5
1.5. Sınırlılıklar	5
1.6. Tanımlar	6

II. BÖLÜM

KURAMSAL BİLGİLER VE İLGİLİ ARAŞTIRMALAR

2.1. Dil, Ana Dili ve Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretimi	8
2.2. Diller İçin Ortak Başvuru Metni	11
2.2.1. Diller İçin Ortak Başvuru Metni Genel Yeterlikler.....	14
2.2.1.1. Bildirime Dayalı Bilgi (savoir).....	15
2.2.1.1.1. Dünya Bilgisi	15
2.2.1.1.2. Sosyokültürel Bilgi.....	16
2.2.1.1.3. Kültürlerarası Bilinç.....	17
2.2.1.2. Beceriler ve Uygulayıcı Bilgi (savoir-faire)	18
2.2.1.3. Kişiliğe İlişkin Yeterlik (savoir-être).....	18
2.2.1.4. Öğrenme Yeteneği (savoir-apprendre)	20
2.2.2. Diller İçin Ortak Başvuru Metninde Genel Yeterlikler ve Önemi	20

2.3. Söylem.....	22
2.4. Eleştirel Söylem Analizi	25
2.4.1. Söylem ve İdeoloji.....	27
2.4.2. Fairclough'nun Üç Boyutlu Modeli	29
2.4.2.1. Deneyimsel Değer.....	34
2.4.2.2. Anlamsal Değer	35
2.4.2.3. Söylem, Ortak Algı/Yaygın Algı ve İdeoloji.....	36
2.4.2.4. Doğallaştırma ve İdeoloji.....	38
2.4.3. İdeoloji ve Anlam	38
2.4.4. Van Dijk'in ESA'ya Sosyo-bilişsel Yaklaşımı.....	39
2.4.4.1. Zihinsel Modeller.....	40
2.4.4.2. Zihinsel Modeller ve İdeoloji	40
2.4.4.3. Zihinsel Modeller ve Söylem.....	40
2.4.5. Althusser'in İdeolojik Devlet Aygıtı.....	41
2.5. Güç	42
2.5.1. Sert Güç	43
2.5.2. Yumuşak Güç	43
2.6. Modernizm ve Kültür	45
2.7. Ders Kitabı	48
2.8. Yapılan Çalışmalar.....	53
2.8.1. Eleştirel Söylem Analizi ile Yapılan Çalışmalar.....	53
2.8.2. Ders Kitabı ile Yapılan Çalışmalar.....	58
2.8.3. Diler İçin Ortak Başvuru Metni ile ilgili Yapılan Çalışmalar	61

III. BÖLÜM

YÖNTEM

3.1. Araştırmanın Modeli	64
3.1.1. Fairclough'un Eleştirel Söylem Analizi Metodu	64
3.2. İncelenen Dokümanlar	66
3.3. Veri Toplama Araçları	66
3.3.1. Genel Yeterlik Kategorileri Analiz Formu.....	66
3.3.2. Wordsmith Tools 7.0	69
3.4. Verilerin Analizi.....	69

IV. BÖLÜM

BULGULAR VE YORUM

4.1. Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretiminde Kullanılan Ders Kitaplarında Hâkim Genel Yeterlik Kategorileri.....	71
4.1.1. Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretimi C1 Ders Kitaplarında Hâkim Genel Yeterlik Kategorileri.....	71
4.1.2. Gazi Yabancılara Türkçe Öğretimi C1 Ders Kitabında Hâkim Genel Yeterlik Kategorileri.....	73
4.1.3. İstanbul Yabancılara Türkçe Öğretimi C1 Ders Kitabında Hâkim Genel Yeterlik Kategorileri.....	75
4.1.4. Hitit Yabancılara Türkçe Öğretimi B2-C1 Ders Kitabında Hâkim Genel Yeterlik Kategorileri.....	77
4.1.5. Türkçeye Yolculuk Yabancılara Türkçe Öğretimi C1 Ders Kitabında Hâkim Genel Yeterlik Kategorileri	79
4.1.6. Yedi İklim Yabancılara Türkçe Öğretimi C1 Ders Kitabında Hâkim Genel Yeterlik Kategorileri.....	81
4.2. Yabancı Dil Olarak Türkçe öğretiminde Kullanılan C1 Düzeyi Ders Kitabı Metinlerinin Eleştirel Söylem Analizi	83
4.2.1. Kelimelerin Deneyimsel Değeri	83
4.2.1.1. Ana Sınıflandırma Şeması Temaları.....	83
4.2.1.1. Ünitelerde Öne Çıkan Kelimeler	89
4.2.2. Kelimelerin Anlamsal Değeri.....	93
4.2.2.1. Eşdizimlilik.....	94
4.2.2.1.1. Gazi C1 Düzeyi Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretimi Ders Kitabında Öne Çıkan Kavramlar ve Eşdizimlilikleri	94
4.2.2.1.2. Hitit B2-C1 Düzeyi Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretimi Ders Kitabında Öne Çıkan Kavramlar ve Eşdizimlilikleri	108
4.2.2.1.3. İstanbul C1 Düzeyi Yabancılar Dil Olarak Türkçe Öğretimi Ders Kitabında Öne Çıkan Kavramlar ve Eşdizimlilikleri	146
4.2.2.1.4. Türkçeye Yolculuk C1 Düzeyi Yabancılar Dil Olarak Türkçe Öğretimi Ders Kitabında Öne Çıkan Kavramlar ve Eşdizimlilikleri	195
4.2.2.1.5. Yedi İklim C1 Düzeyi Yabancılar Dil Olarak Türkçe Öğretimi Ders Kitabında Öne Çıkan Kavramlar ve Eşdizimlilikleri	230
4.2.2.2. Olumlu ve Olumsuz Değerlendirme	257

4.3. Ders Kitaplarının Söylem Analizinde Ünite Bazlı Kavramsal Eleştiri Sıklıkları.....	261
---	-----

V. BÖLÜM

SONUÇ

5.1. Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretiminde Kullanılan C1 Düzeyi Ders Kitaplarında CEFR Genel Yeterlik Kategorilerinin Durumu	264
5.2. Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretiminde Kullanılan C1 Düzeyi Ders Kitaplarında CEFR Genel Yeterlik Kategorileri Kapsamında Desteklenen İdeolojik Tutumlar...	270
5.3. Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretiminde Kullanılan C1 Düzeyi Ders Kitaplarında Yer Alan Ana Sınıflandırma Şemaları	278
5.4. Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretiminde Kullanılan C1 Düzeyi Ders Kitaplarında Öne Çıkan İçerik Kelimeleri	283
5.5. Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretiminde Kullanılan C1 Düzeyi Ders Kitaplarında Öne Çıkan İçerik Kelimelerinin Anlamsal Değerleri.....	285
5.5.1. Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretiminde Kullanılan C1 Düzeyi Ders Kitaplarında Öne Çıkan Olumlu ve Olumsuz Bağlama Sahip İçerik Kelimeleri..	285
5.6. Ders Kitaplarının Söylem Analizinde Ünite Bazlı Kavramsal Eleştiri Sıklıkları.....	288
5.6. YDTÖ Ders Kitapları Üzerine Genel Bir Değerlendirme.....	289
KAYNAKÇA.....	297
EKLER	311
Ek 1: Genel Yeterlik Kategorileri Analiz Formu	311
EK 2: Wordsmith Tools Yazılım Arayüzü.....	312
EK 3: Wordsmith Tools /Wordlist Yazılım Arayüzü	313
EK 4: Wordsmith Tools /Concord Yazılım Arayüzü.....	314

TABLolar LİSTESİ

Tablo 1. YDTÖ C1 Düzeyi ders kitaplarında incelenen veri seti.....	71
Tablo 2. Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretimi C1 Düzeyi ders kitaplarında Genel Yeterlik kategorilerinin dağılımı	71
Tablo 3. Yabancı dil olarak Türkçe öğretimi C1 ders kitaplarında Genel Yeterlik Kategorilerinin dağılımı	72
Tablo 4. Gazi Yabancılara Türkçe C1 kitabında Genel Yeterlik kategorilerinin dağılımı.....	73
Tablo 5. Gazi Yabancılar İçin Türkçe Öğretimi C1 kitabında Genel yeterlik kategorileri ve alt kategorileri.....	74
Tablo 6. İstanbul Yabancılara Türkçe C1 kitabında Genel Yeterlik kategorilerinin dağılımı.....	75
Tablo 7. İstanbul Yabancılar İçin Türkçe Öğretimi C1 kitabında Genel yeterlik kategorileri ve alt kategorileri.....	76
Tablo 8. Hitit Yabancılara Türkçe B2-C1 kitabında Genel Yeterlik kategorilerinin dağılımı.....	77
Tablo 9. Hitit Yabancılar İçin Türkçe Öğretimi B2-C1 kitabında Genel yeterlik kategorileri ve alt kategorileri.....	78
Tablo 10. Türkçeye Yolculuk Yabancılara Türkçe Öğretimi C1 kitabında Genel Yeterlik kategorilerinin dağılımı	79
Tablo 11. Türkçeye Yolculuk Yabancılar İçin Türkçe Öğretimi C1 kitabında Genel yeterlik kategorileri ve alt kategorileri.	80
Tablo 12. Yedi İklim Yabancılara Türkçe C1 Kitabında Genel Yeterlik Kategorilerinin Dağılımı.....	81
Tablo 13. Yedi İklim Yabancılar İçin Türkçe Öğretimi C1 kitabında Genel yeterlik kategorileri ve alt kategorileri.....	82
Tablo 14. YDTÖ Ders Kitaplarında Tespit Edilen Ana Sınıflandırma Şemaları	84
Tablo 15. İncelenen YDTÖ Ders Kitapları ve Okuma Metinleri Söz Varlığı	89
Tablo 16. Analiz Edilen YDTÖ Ders Kitaplarında Öne Çıkan Kelimeler	90
Tablo 17. Gazi C1 düzeyi YDTÖ Ders Kitabı 1. Ünite En Sık İçerik Kelimeleri.....	94
Tablo 18. Zaman Kelimesinin Eşdizimlilik Temaları	95
Tablo 19. Cami Kelimesinin Eşdizimlilik Temaları	96
Tablo 20. Sinan Kelimesinin Eşdizimlilik Temaları	97

Tablo 21. Gazi C1 düzeyi YDTÖ Ders Kitabı 2.Ünite En Sık içerik Kelimeleri.....	98
Tablo 22. Hastalık Kelimesinin Eşdizimlilik Temaları	98
Tablo 23. Dünya Kelimesinin Eşdizimlilik Temaları	99
Tablo 24. Nüfus Kelimesinin Eşdizimlilik Temaları.....	100
Tablo 25. Gazi C1 düzeyi YDTÖ Ders Kitabı 3.Ünite En Sık içerik Kelimeleri.....	100
Tablo 26. Nüfus Kelimesinin Eşdizimlilik Temaları.....	101
Tablo 27. Tüketim Kelimesinin Eşdizimlilik Temaları	102
Tablo 28. Teknoloji Kelimesinin Eşdizimlilik Temaları	102
Tablo 29. Gazi C1 düzeyi YDTÖ Ders Kitabı 4.Ünite En Sık içerik Kelimeleri.....	103
Tablo 30. Şiir Kelimesinin Eşdizimlilik Temaları.....	104
Tablo 31. Şair Kelimesinin Eşdizimlilik Temaları	104
Tablo 32. Dil Kelimesinin Eşdizimlilik Temaları	105
Tablo 33. Gazi C1 düzeyi YDTÖ Ders Kitabı 5.Ünite En Sık içerik Kelimeleri.....	106
Tablo 34. Ağır Kelimesinin Eşdizimlilik Temaları	106
Tablo 35. Savaş Kelimesinin Eşdizimlilik Temaları	107
Tablo 36. Dünya Kelimesinin Eşdizimlilik Temaları.....	108
Tablo 37. Hitit B2-C1 düzeyi YDTÖ Ders Kitabı 1.Ünite En Sık içerik Kelimeleri...	109
Tablo 38. Kitap Kelimesinin Eşdizimlilik Temaları.....	109
Tablo 39. Çocuk Kelimesinin Eşdizimlilik Temaları	110
Tablo 40. E-kitap Kelimesinin Eşdizimlilik Temaları.....	111
Tablo 41. Hitit B2-C1 düzeyi YDTÖ Ders Kitabı 2.Ünite En Sık içerik Kelimeleri...	112
Tablo 42. Erkek Kelimesinin Eşdizimlilik Temaları	112
Tablo 43. Kadın Kelimesinin Eşdizimlilik Temaları.....	113
Tablo 44. Genç Kelimesinin Eşdizimlilik Temaları	113
Tablo 45. Hitit B2-C1 düzeyi YDTÖ Ders Kitabı 3.Ünite En Sık içerik Kelimeleri...	114
Tablo 46. Aşk Kelimesinin Eşdizimlilik Temaları	114
Tablo 47. Kişi Kelimesinin Eşdizimlilik Temaları.....	115
Tablo 48. Endişe Kelimesinin Eşdizimlilik Temaları.....	116
Tablo 49. Hitit B2-C1 düzeyi YDTÖ Ders Kitabı 4.Ünite En Sık içerik Kelimeleri...	117
Tablo 50. Kilt Kelimesinin Eşdizimlilik Temaları	117
Tablo 51. Oryantal Kelimesinin Eşdizimlilik Temaları.....	118
Tablo 52. Ekmek Kelimesinin Eşdizimlilik Temaları	119
Tablo 53. Hitit B2-C1 düzeyi YDTÖ Ders Kitabı 5.Ünite En Sık içerik Kelimeleri...	120
Tablo 54. Para Kelimesinin Eşdizimlilik Temaları	120

Tablo 55. Mutluluk Kelimesinin Eşdizimlilik Temaları.....	122
Tablo 56. Lüks Kelimesinin Eşdizimlilik Temaları.....	123
Tablo 57. Hitit B2-C1 düzeyi YDTÖ Ders Kitabı 6.Ünite En Sık içerik Kelimeleri...	124
Tablo 58. Dil Kelimesinin Eşdizimlilik Temaları	124
Tablo 59. Türkçe Kelimesinin Eşdizimlilik Temaları	125
Tablo 60. Evrensel Kelimesinin Eşdizimlilik Temaları.....	126
Tablo 61. Sözcük Kelimesinin Eşdizimlilik Temaları.....	126
Tablo 62. Hitit B2-C1 düzeyi YDTÖ Ders Kitabı 7.Ünite En Sık içerik Kelimeleri...	127
Tablo 63. Film Kelimesinin Eşdizimlilik Temaları	127
Tablo 64. Popüler Kelimesinin Eşdizimlilik Temaları	128
Tablo 65. Yabancı Dil Söz Grubunun Eşdizimlilik Temaları	129
Tablo 66. Hitit B2-C1 düzeyi YDTÖ Ders Kitabı 8.Ünite En Sık içerik Kelimeleri...	129
Tablo 67. Müzik Kelimesinin Eşdizimlilik Temaları	130
Tablo 68. İnsan Kelimesinin Eşdizimlilik Temaları.....	131
Tablo 69. Blues Kelimesinin Eşdizimlilik Temaları	132
Tablo 70. Rock Kelimesinin Eşdizimlilik Temaları	132
Tablo 71. Hitit B2-C1 düzeyi YDTÖ Ders Kitabı 9.Ünite En Sık içerik Kelimeleri...	133
Tablo 72. Yer Kelimesinin Eşdizimlilik Temaları.....	134
Tablo 73. Türk Kelimesinin Eşdizimlilik Temaları.....	134
Tablo 74. Assos Kelimesinin Eşdizimlilik Temaları	136
Tablo 75. Hitit B2-C1 düzeyi YDTÖ Ders Kitabı 10.Ünite En Sık içerik Kelimeleri.	136
Tablo 76. Televizyon Kelimesinin Eşdizimlilik Temaları.....	137
Tablo 77. İnsan Kelimesinin Eşdizimlilik Temaları.....	138
Tablo 78. Dünya Kelimesinin Eşdizimlilik Temaları.....	139
Tablo 79. Hitit B2-C1 düzeyi YDTÖ Ders Kitabı 11.Ünite En Sık içerik Kelimeleri.	140
Tablo 80. Beyin Kelimesinin Eşdizimlilik Temaları	140
Tablo 81. Kadın Kelimesinin Eşdizimlilik Temaları.....	141
Tablo 82. NLP Kelimesinin Eşdizimlilik Temaları	142
Tablo 83. Hitit B2-C1 düzeyi YDTÖ Ders Kitabı 12.Ünite En Sık içerik Kelimeleri.	143
Tablo 84. Evren Kelimesinin Eşdizimlilik Temaları	143
Tablo 85. Evren Kelimesinin Eşdizimlilik Temaları	144
Tablo 86. Astroloji Kelimesinin Eşdizimlilik Temaları	145
Tablo 87. İstanbul C1 düzeyi YDTÖ Ders Kitabı 1.Ünite En Sık içerik Kelimeleri ...	146
Tablo 88. Zaman Kelimesinin Eşdizimlilik Temaları	147

Tablo 89. Saat Kelimesinin Eşdizimlilik Temaları.....	148
Tablo 90. Albert Einstein Kelimesinin Eşdizimlilik Temaları	148
Tablo 91. İstanbul C1 düzeyi YDTÖ Ders Kitabı 2.Ünite En Sık içerik Kelimeleri ...	149
Tablo 92. Aşk Kelimesinin Eşdizimlilik Temaları	150
Tablo 93. Evlilik Kelimesinin Eşdizimlilik Temaları.....	150
Tablo 94. Eş Kelimesinin Eşdizimlilik Temaları.....	151
Tablo 95. İstanbul C1 düzeyi YDTÖ Ders Kitabı 3.Ünite En Sık içerik Kelimeleri ...	152
Tablo 96. Kadın Kelimesinin Eşdizimlilik Temaları.....	153
Tablo 97. Madam Kelimesinin Eşdizimlilik Temaları	154
Tablo 98. Koca Kelimesinin Eşdizimlilik Temaları	155
Tablo 99. İstanbul C1 düzeyi YDTÖ Ders Kitabı 4.Ünite En Sık içerik Kelimeleri ...	156
Tablo 100. Fatih Kelimesinin Eşdizimlilik Temaları	157
Tablo 101. Kadı Kelimesinin Eşdizimlilik Temaları.....	158
Tablo 102. Ayasofya Kelimesinin Eşdizimlilik Temaları	159
Tablo 103. İstanbul C1 düzeyi YDTÖ Ders Kitabı 5.Ünite En Sık içerik Kelimeleri .	160
Tablo 104. Film Kelimesinin Eşdizimlilik Temaları	160
Tablo 105. Türk Kelimesinin Eşdizimlilik Temaları.....	162
Tablo 106. Festival Kelimesinin Eşdizimlilik Temaları.....	163
Tablo 107. İstanbul C1 düzeyi YDTÖ Ders Kitabı 6.Ünite En Sık içerik Kelimeleri .	164
Tablo 108. Bilge Kelimesinin Eşdizimlilik Temaları.....	165
Tablo 109. Üniversite Kelimesinin Eşdizimlilik Temaları.....	166
Tablo 110. Bilim Adamı Kelimesinin Eşdizimlilik Temaları.....	168
Tablo 111. Medeniyet Kelimesinin Eşdizimlilik Temaları	168
Tablo 112. İstanbul C1 düzeyi YDTÖ Ders Kitabı 7.Ünite En Sık içerik Kelimeleri .	170
Tablo 113. Sanat Kelimesinin Eşdizimlilik Temaları.....	170
Tablo 114. Süsleme Kelimesinin Eşdizimlilik Temaları	171
Tablo 115. Doğu Kelimesinin Eşdizimlilik Temaları.....	172
Tablo 116. Batı Kelimesinin Eşdizimlilik Temaları.....	173
Tablo 117. İstanbul C1 düzeyi YDTÖ Ders Kitabı 8.Ünite En Sık içerik Kelimeleri .	174
Tablo 118. Müdür Kelimesinin Eşdizimlilik Temaları.....	175
Tablo 119. Adalet Kelimesinin Eşdizimlilik Temaları	176
Tablo 120. Suç Kelimesinin Eşdizimlilik Temaları.....	177
Tablo 121. Banka Kelimesinin Eşdizimlilik Temaları	178
Tablo 122. İstanbul C1 düzeyi YDTÖ Ders Kitabı 9.Ünite En Sık içerik Kelimeleri .	179

Tablo 123. Mizah Kelimesinin Eşdizimlilik Temaları	179
Tablo 124. Mizah Kelimesinin Eşdizimlilik Temaları	180
Tablo 125. İyi Kelimesinin Eşdizimlilik Temaları	181
Tablo 126. İstanbul C1 düzeyi YDTÖ Ders Kitabı 10.Ünite En Sık içerik Kelimeleri	181
Tablo 127. Para Kelimesinin Eşdizimlilik Temaları	182
Tablo 128. Enflasyon Kelimesinin Eşdizimlilik Temaları	184
Tablo 129. Enflasyon Kelimesinin Eşdizimlilik Temaları	185
Tablo 130. Kredi Kartı Söz Grubunun Eşdizimlilik Temaları.....	185
Tablo 131. İstanbul C1 düzeyi YDTÖ Ders Kitabı 11.Ünite En Sık içerik Kelimeleri	186
Tablo 132. Dünya Kelimesinin Eşdizimlilik Temaları.....	187
Tablo 133. İnsan Kelimesinin Eşdizimlilik Temaları.....	188
Tablo 134. Küresel Isınma Kelimesinin Eşdizimlilik Temaları	189
Tablo 135. İstanbul C1 düzeyi YDTÖ Ders Kitabı 12.Ünite En Sık içerik Kelimeleri	190
Tablo 136. Genç Kelimesinin Eşdizimlilik Temaları	190
Tablo 137. İnternet Kelimesinin Eşdizimlilik Temaları	193
Tablo 138. İnternet Kelimesinin Eşdizimlilik Temaları	194
Tablo 139. Türkçeye Yolculuk C1 düzeyi YDTÖ Ders Kitabı 1.Ünite En Sık içerik Kelimeleri	195
Tablo 140. Alışveriş Kelimesinin Eşdizimlilik Temaları	196
Tablo 141. Kredi kartı Kelimesinin Eşdizimlilik Temaları	197
Tablo 142. Venezüella Kelimesinin Eşdizimlilik Temaları.....	198
Tablo 143. Türkçeye Yolculuk C1 düzeyi YDTÖ Ders Kitabı 2.Ünite En Sık içerik Kelimeleri	199
Tablo 144. Moda Kelimesinin Eşdizimlilik Temaları	199
Tablo 145. Çay Makinası Söz Grubunun Eşdizimlilik Temaları.....	201
Tablo 146. Alışveriş Kelimesinin Eşdizimlilik Temaları	202
Tablo 147. Türkçeye Yolculuk C1 düzeyi YDTÖ Ders Kitabı 3.Ünite En Sık içerik Kelimeleri	203
Tablo 148. İletişim Kelimesinin Eşdizimlilik Temaları	203
Tablo 149. Bayram Kelimesinin Eşdizimlilik Temaları.....	204
Tablo 150. Aile Kelimesinin Eşdizimlilik Temaları.....	206
Tablo 151. Türkçeye Yolculuk C1 düzeyi YDTÖ Ders Kitabı 4.Ünite En Sık içerik Kelimeleri	207
Tablo 152. Kukla Kelimesinin Eşdizimlilik Temaları.....	208

Tablo 153. Musluk Kelimesinin Eşdizimlilik Temaları	209
Tablo 154. Buzdolabı Kelimesinin Eşdizimlilik Temaları	209
Tablo 155. Türkçeye Yolculuk C1 düzeyi YDTÖ Ders Kitabı 5.Ünite En Sık içerik Kelimleri	210
Tablo 156. Anne Kelimesinin Eşdizimlilik Temaları	211
Tablo 157. Çocuk Kelimesinin Eşdizimlilik Temaları	212
Tablo 158. Mektup Kelimesinin Eşdizimlilik Temaları	213
Tablo 159. Türkçeye Yolculuk C1 düzeyi YDTÖ Ders Kitabı 6.Ünite En Sık içerik Kelimleri	214
Tablo 160. Türk Kahvesi Söz Grubunun Eşdizimlilik Temaları	214
Tablo 161. SOKÜM İfadesinin Eşdizimlilik Temaları.....	215
Tablo 162. Uygulama Kelimesinin Eşdizimlilik Temaları.....	216
Tablo 163. Türkçeye Yolculuk C1 düzeyi YDTÖ Ders Kitabı 7.Ünite En Sık içerik Kelimleri	216
Tablo 164. Ortalama Kelimesinin Eşdizimlilik Temaları.....	217
Tablo 165. Yıl Kelimesinin Eşdizimlilik Temaları	218
Tablo 166. Yıl Kelimesinin Eşdizimlilik Temaları	219
Tablo 167. Türkçeye Yolculuk C1 düzeyi YDTÖ Ders Kitabı 8.Ünite En Sık içerik Kelimleri	220
Tablo 168. Konya Kelimesinin Eşdizimlilik Temaları.....	220
Tablo 169. Ahi Kelimesinin Eşdizimlilik Temaları.....	221
Tablo 170. Anadolu Kelimesinin Eşdizimlilik Temaları.....	222
Tablo 171. Türkçeye Yolculuk C1 düzeyi YDTÖ Ders Kitabı 9.Ünite En Sık içerik Kelimleri	223
Tablo 172. Atasözü İfadesinin Eşdizimlilik Temaları	224
Tablo 173. Allah Kelimesinin Eşdizimlilik Temaları.....	224
Tablo 174. Kalıp sözler Söz Grubunun Eşdizimlilik Temaları	225
Tablo 175. Türkçeye Yolculuk C1 düzeyi YDTÖ Ders Kitabı 10.Ünite En Sık içerik Kelimleri	226
Tablo 176. Türkiye Kelimesinin Eşdizimlilik Temaları.....	227
Tablo 177. Bayram Kelimesinin Eşdizimlilik Temaları	228
Tablo 178. Miras Kelimesinin Eşdizimlilik Temaları	229
Tablo 179. Yedi İklim C1 düzeyi YDTÖ Ders Kitabı 1.Ünite En Sık içerik Kelimleri	231

Tablo 180. Olimpiyat Kelimesinin Eşdizimlilik Temaları	231
Tablo 181. Spor Kelimesinin Eşdizimlilik Temaları	232
Tablo 182. Sporcu Kelimesinin Eşdizimlilik Temaları	233
Tablo 183. Yedi İklim C1 düzeyi YDTÖ Ders Kitabı 2.Ünite En Sık içerik Kelimleri	234
Tablo 184. İpek Yolu Söz Grubunun Eşdizimlilik Temaları.....	235
Tablo 185. Marmaray Kelimesinin Eşdizimlilik Temaları.....	236
Tablo 186. İstanbul Kelimesinin Eşdizimlilik Temaları.....	237
Tablo 187. Yedi İklim C1 düzeyi YDTÖ Ders Kitabı 3.Ünite En Sık içerik Kelimleri	237
Tablo 188. Yaz Kelimesinin Eşdizimlilik Temaları	238
Tablo 189. Hasta Kelimesinin Eşdizimlilik Temaları	239
Tablo 190. Mihriban Kelimesinin Eşdizimlilik Temaları.....	239
Tablo 191. Yedi İklim C1 düzeyi YDTÖ Ders Kitabı 4.Ünite En Sık içerik Kelimleri	240
Tablo 192. Bitki Kelimesinin Eşdizimlilik Temaları.....	241
Tablo 193. Hayvan Kelimesinin Eşdizimlilik Temaları	242
Tablo 194. Hayvanat Bahçesi Kelimesinin Eşdizimlilik Temaları.....	242
Tablo 195. Yedi İklim C1 düzeyi YDTÖ Ders Kitabı 5.Ünite En Sık içerik Kelimleri	243
Tablo 196. Alfabe Kelimesinin Eşdizimlilik Temaları.....	244
Tablo 197. Türk Kelimesinin Eşdizimlilik Temaları.....	245
Tablo 198. Devlet Kelimesinin Eşdizimlilik Temaları.....	246
Tablo 199. Yedi İklim C1 düzeyi YDTÖ Ders Kitabı 6.Ünite En Sık içerik Kelimleri	247
Tablo 200. Sempozyum Kelimesinin Eşdizimlilik Temaları.....	248
Tablo 201. Sevdalinka Kelimesinin Eşdizimlilik Temaları.....	249
Tablo 202. Türkçe Kelimesinin Eşdizimlilik Temaları	250
Tablo 203. Yedi İklim C1 düzeyi YDTÖ Ders Kitabı 7.Ünite En Sık içerik Kelimleri	251
Tablo 204. Sayı Kelimesinin Eşdizimlilik Temaları	251
Tablo 205. Nüfus Kelimesinin Eşdizimlilik Temaları.....	252
Tablo 206. Türk Kelimesinin Eşdizimlilik Temaları.....	253

Tablo 207. Yedi İklim C1 düzeyi YDTÖ Ders Kitabı 8. Ünite En Sık İçerik Kelimleri	254
Tablo 208. Cahit Arf İsim Grubunun Eşdizimlilik Temaları.....	255
Tablo 209. Bilim Kelimesinin Eşdizimlilik Temaları	256
Tablo 210. Bilim Adamı Söz Grubunun Eşdizimlilik Temaları.....	257
Tablo 211. Olumlu Bağlama Sahip İçerik Kelimleri	258
Tablo 212. Olumsuz Bağlama Sahip İçerik Kelimleri	260
Tablo 213. YDTÖ Ders Kitaplarının Söyleminde Eleştirilen Kavramlar	262
Tablo 214. YDTÖ Ders Kitaplarının Söyleminde Destekleyici İçeriklere Sahip Kavramlar	262

ŞEKİLLER LİSTESİ

Şekil 1. Yıllara Göre Türkiye'deki Üniversitelere Kayıt Yaptıran Yabancı Öğrenci Sayısı	10
Şekil 2. Diller İçin Ortak Başvuru Metni Dil Düzeyleri	13
Şekil 3. Diller İçin Ortak Başvuru Metni'nde Yer alan Genel Yeterlikler Kategorileri.	15
Şekil 4. Fairclough"ın Üç Boyutlu Eleştirel Söylem Çözümlemesi	30
Şekil 5. Söylem ve zihinsel modeller arasındaki ilişki.	41
Şekil 6. YDTÖ Ders Kitaplarının Genel Yeterlik Kategorilerine Göre Durumu	264
Şekil 7. Türkçeye Yolculuk C1 Düzeyi YDTÖ Ders Kitabı Genel Yeterlik Kategorilerine Göre Durumu	266
Şekil 8. Gazi C1 Düzeyi YDTÖ Ders Kitabı Genel Yeterlik Kategorilerine göre Durumu	266
Şekil 9. İstanbul C1 Düzeyi YDTÖ Ders Kitabı Genel Yeterlik Kategorilerine Göre Durumu	267
Şekil 10. Hitit C1 Düzeyi YDTÖ Ders Kitabı Genel Yeterlik Kategorilerine Göre Durumu	268
Şekil 11. Yunus Emre Enstitüsü C1 Düzeyi YDTÖ Ders Kitabı Genel Yeterlik Kategorilerine Göre Durumu	269
Şekil 12. Eğitim, Söylem, İdeoloji, Güç, Materyal İlişkisi.....	294

KISALTMALAR LİSTESİ

- CEFR** : Avrupa Dilleri Ortak Çerçeve Programı
- ESA** : Eleştirel Söylem Analizi
- G1** :Gazi Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretimi C1 Ders Kitabı 1.ünite
- H1** :Hitit Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretimi C1 Ders Kitabı 1.ünite
- İ1** :İstanbul Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretimi C1 Ders Kitabı 1.ünite
- TY1** :Türkçeye Yolculuk Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretimi C1 Ders Kitabı
1.ünite
- YDTÖ** : Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretimi
- YEE1** : Yunus Emre Enstitüsü Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretimi C1 Ders
Kitabı 1.ünite

I. BÖLÜM

GİRİŞ

Yabancı dil öğretimi tarihsel süreç içerisinde insanlığın sosyal, siyasal, eğitimsel, kültürel vb. uğraşlarının bileşkesinde bulunmaktadır. İnsanoğlunun kullandığı diller temel ihtiyaçlarından olan iletişimi sağlamak için çeşitli kurallar ve sistemler dâhilinde yapılmıştır. Bu yapılanma yeryüzünde giderek büyüyen insan nüfusu ve gittikçe farklılaşan, farklı dilleri konuşan toplulukları birbirinden ayırmış ve diğer toplulukların dilini öğrenme uğraşı için gerekli zemini oluşturmuştur. Bu kapsamda diğer insan toplulukları ile iletişime geçme, sosyo-kültürel etkileşimlerde bulunma amacıyla yabancı dil öğrenme günümüzde oldukça önemlidir.

Türkçenin yabancı dil olarak öğretimi Türk toplumunun tarih sahnesine çıkışıyla yaşıttır. Ancak resmi belgeler ışığında bu süreç 11. yüzyıla Kaşgarlı Mahmut'un Divanü Lugati't-Türk isimli eserle başladığı kabul edilmektedir. Selçuklu ve Osmanlı devleti bünyesinde de Türkçenin yabancı dil olarak öğretimi ilmi ve diplomatik süreçlerde devam etmiştir. 20. Yüzyılın son çeyreği itibarı ile ivmelenen bu süreç 21. yüzyılın başlarında Ortadoğu'daki demografik hareketler ve göç dalgaları ile zirveyi görmüştür. Bu ivme ile birlikte Türkçenin yabancı dil olarak öğretimi için geliştirilen materyallerin sayısı da önemli oranda artmıştır.

Ana dilini yabancı dil olarak öğreten diğer ülkeler gibi Türkiye de Türkçenin yabancı dil olarak öğretimi sürecini sadece "dil öğretimi" süreci olarak değerlendirmemiştir. Bu bağlamda ders kitaplarında Türkiye'nin insana, değerlere, topluma bakışı vb. durumları yani sosyokültürel dinamikleri de yer almıştır. Tyack'ın (2003) "Ders kitapları, bir toplumun diğer tüm ürünleri gibi, sadece o toplumda var olan değerleri yansıtır ve bu yansımada içkin olan, toplumun önyargıları ve var olan hegemonyanın pekiştirilmesidir." şeklinde ifade etmiştir. Ders kitapları, devlet mekanizması altında toplumun genel hassasiyetleri ve iç dinamikleri etrafında belirlenen müfredatın hedeflerini yansıtmakla yükümlüdür. Ayrıca Arıkan'ın (2005, 2008) belirttiği gibi, ders kitaplarında öğrencilerin toplumsal cinsiyet ve popüler kültürden dine ve sosyal sınıfa kadar birçok sosyo-kültürel konu hakkındaki görüş ve inançlarını değiştirme gücü vardır. Tüm bu bilgiler ışığında söz konusu olan durum yabancı dil eğitimi olunca Türkiye'nin ve Türk milletinin tarihsel süreç içinde fiziksel sınırların çok ötesinde bir özgül kütleye

sahip olduğu söylenebilir. Upadhaya (2010:17), "... toplumlarda siyasal, sosyal, ekonomik, kişisel ve kültürel ideolojilerini geliştirmek için dilleri kontrol altında tutmaya çalışan gruplar ve bireyler olduğunu" ifade etmektedir. Bu kapsamda Türkçenin yabancı dil olarak öğretimi süreci Türkiye Cumhuriyeti için çok kapsamlı kontrol ve propaganda aracı olarak değerlendirilebilir. Bu kontrol ve propaganda yelpazesi siyasal, sosyal, kültürel etmenlerin bir araya gelmesinden müteşekkildir. Türkçenin yabancı dil olarak öğretimi için oluşturulan kitaplar için yazılan metinler bu etmenleri ve bu etmenler arasındaki hassas dengeyi gözetmek durumundadır. Shohamy (2006), "...dil bir gruba üyeliği (biz/öteki), sahiplenme ya da dışlamayı, vatanseverliği ifade etmeyi, ekonomik durumu göstermeyi, insanların kişisel kimliklerini göstermeyi amaç edinilerek kullanılacağına" dikkat çekiyor. Ders kitaplarında kullanılan dil genellikle ifade edilen özellikler ve tutumlar açısından birbiriyle benzerlik göstermektedir. Bu benzerlikler eleştirel açıdan ders kitaplarını oldukça önemli bir veri kaynağı haline dönüştürmektedir. Bu çalışmada Türkçenin yabancı dil olarak öğretimi sürecinde kullanılan ders kitaplarını eleştirel açıdan incelemek için yapılmıştır.

1.1. Problem Durumu

Türkiye Cumhuriyeti 1950'lerin başından itibaren Avrupa ile entegrasyon sürecini bazen seri bir düzende bazen de diplomatik problemlerle sürdürmeye devam etmiştir. Bu süreç yönetimden hukuk sistemine, bürokrasiden diplomasiye, sağlık sisteminden eğitim sistemine kadar uzanmaktadır.

Küreselleşen dünyada içinde ve bulunduğumuz coğrafyada tüm kulvarlarda rekabet oldukça belirgindir. Gelişen ve değişen dünyada toplumu dünya standartlarında rehabilite etmek devlet mekanizmasının asli görevleri içindedir. Bu bağlamda ülkemiz diğer alanlarda olduğu gibi eğitim alanında da Avrupa ile eşgüdümlü süreçler yürütmektedir. 2006 yılında ülkemizde de kabul edilen Diller İçin Ortak Başvuru Metni (CEFR, 2001) bu sürecin yabancı dil eğitimi ile ilgili kısmını teşkil etmektedir. Son 10 yıllık süreçte oldukça yüksek bir ivme kaydeden Türkçenin yabancı dil olarak öğretimi süreci de Diller İçin Ortak Başvuru Metni çerçevesinde şekillendirilmektedir. Özellikle ders kitapları ve öğretim sürecinin kur süreci (A1, A2, B1, B2, C1) ve temel dil becerileri ekseninde tasnif edilmesi bunun en büyük göstergelerindedir. Ancak Türkçenin yabancı dil olarak öğretimini şekillendiren merkezi bir kurum olmadığı gibi Diller İçin Ortak Başvuru Metni'nin süreç içinde hangi yönlerinin uygulanacağı ya da

hangi başlıklarda daha hassas olunacağı ile ilgili bilgi de bulunmamaktadır. Türkçenin yabancı dil olarak öğretimi sürecinde lokomotif konumunda olan ders kitapları da doğal olarak bu süreçten doğrudan etkilenmektedir. Ayrıca bir dilin yabancı dil olarak öğretilmesi sadece “dil öğretimi” ile sınırlı bir süreç olmayıp o dilin konuşulduğu toplumun sosyokültürel dinamiklerini, insana, topluma, hayata bakışını da bünyesinde barındırmaktadır. Ders kitapları da bu dinamikleri ve bakış açılarını Türkçeyi yabancı dil olarak öğrenen kişilere derinlemesine aktarmada kullanılan hayati bir materyallerdir. Tüm bu bahsedilenler ekseninde bu dinamikleri ve bakış açılarını fikir, ideoloji olarak ders kitaplarında bulmak mümkündür.

Türkçenin yabancı dil olarak öğretimi sürecinde kullanılan ders kitaplarındaki bu sosyokültürel, fikrî ve ideolojik yapılar Diller İçin Ortak Başvuru Metni’nde yer alan Genel Yeterlikler ekseninde incelenmeye çalışılacaktır.

Ülkemizde 2006 yılında yabancı dil eğitimi konusunda resmi olarak kabul edilen Diller İçin Ortak Başvuru Metni resmi makamlarca yabancı dil eğitimi açısından bir rehber olarak algılanmaktadır. Ancak yabancı dil eğitimi açısından bu belgenin hangi yönlerinin kullanılacağı, materyallerin bu rehber eşliğinde nasıl dizayn edileceği ile ilgili yönergeler bulunmaktadır. Ayrıca, özellikle yabancı dil öğretiminde, eğitimin tüm alanlarında ders kitapları, toplumun genel algılarının yayılmasında, kamuoyu oluşturulmasında hayati araçlar olarak bilinir. Yeni bir dilin öğretilmesi / öğrenilmesi aynı zamanda bir kültürleşme meselesi olduğundan, ders kitaplarında ideolojik yönlerin araştırılması daha önemli bir konu haline gelir. Ancak Türkçenin yabancı dil olarak öğretimi alanında kullanılan ders kitaplarının bu yönü ile ilgili yapılan bir çalışma bulunmamaktadır. Bu kapsamda Türkçenin yabancı dil olarak öğretiminde kullanılan ders kitapları metinlerinde yer alan bu durumların Diller İçin Ortak Başvuru Metni bünyesinde yer alan Genel Yeterlikler perspektifiyle tespiti için bu çalışma başlatılmıştır.

Araştırmanın problem cümleleri aşağıda sıralanmıştır.

1. Diller İçin Ortak Başvuru Metni çerçevesinde sunulan Genel Yeterlik kategorilerinin hangi bileşenleri, Türkçenin yabancı dil olarak öğretiminde kullanılan C1 düzeyi 5 ders kitabının ünitelerinde açıkça görülmektedir?

2. Diller İçin Ortak Başvuru Metni çerçevesinde sunulan Genel Yeterlik kategorileri ile ilgili ideolojik tutumlar, incelenen ders kitaplarında yer alan hangi ünitelerde desteklenmektedir?
 - 2.1. İncelenen ders kitabı ünitelerinde yer alan metnindeki kelimeler hangi deneyimsel değerlere sahip?
 - 2.1.a. Seçilen ders kitaplarındaki üniteler bünyesinde yer alan metninde hangi sınıflandırma şemaları/ temalar görülmektedir?
 - 2.1.b. İncelenen ders kitabı ünitelerinde öne çıkan/tekrar eden [f()] kelimeler nelerdir?
 - 2.2. Ders kitabındaki ünitelerde yer alan metinlerde kelimeler hangi anlamsal(açımlayıcı) değerlere sahip?
 - 2.2.a. İncelenen ders kitabı ünitelerinde yer alan metinlerde öne çıkan/tekrar eden [f()] kelimeler ile en sık karşılaşılan eşdizimlilikler nedir?
 - 2.2.b. Ders kitabı ünitelerinde metinlerinde hangi olumlu ve olumsuz değerlendirme örnekleri vardır?
3. Ders kitaplarının söyleminde eleştirilen ve desteklenen ideolojik kavramlar nelerdir

1.2. Araştırmanın Amacı

Bu çalışmanın 2 amacı bulunmaktadır:

1. Araştırmanın ilk amacı, Diller İçin Ortak Başvuru Metni çerçevesinde sunulan Genel Yeterlikler ve alt kategorilerinin, Türkçenin yabancı dil olarak öğretiminde kullanılan C1 düzeyi ders kitaplarında ne kadar gözetildiğini tespit etmek ve istatistik tabanlı veriler ile betimlemektir.
2. Araştırmanın ikinci amacı ders kitaplarının söyleminde yer alan düşünce, fikir ve ideolojileri tespit etmektir.

1.3. Araştırmanın önemi

Türkçenin yabancı dil olarak öğretimi tarihsel süreç içerisinde Türk milletinin varoluşsal uğraşlarından biri olarak bilinmektedir. Kaşgarlı Mahmut'la formal düzenini almaya başlayan bu süreç içinde bulunduğumuz asırda büyük ivmeler kat etmiştir. Özellikle son yıllarda Ortadoğu'da yaşanan sosyodemografik hareketler ülkemize gelen yabancı sayısını artırmış ve akabinde Türkçe öğrenenlerin sayısı da yüzbinleri bulmuştur. Tüm bu gelişmelerin akabinde Türkçenin yabancı dil olarak öğretimi

sürecinde kullanılan ders materyallerinin niceliğinde de önemli değişiklikler olmuştur. Ders kitapları bu materyallerden en önemlisidir. Bu gelişmelerin öncesinde ülkemizde yabancı dil eğitimi Dilleri İçin Avrupa ortak Öneri Çerçevesi kistaslarına göre şekillendirilmiştir. Türkçenin yabancı dil olarak öğretimi de Dilleri İçin Avrupa ortak Öneri Çerçevesi bünyesinde ifa edilmektedir. Dilleri İçin Avrupa Ortak Öneri Çerçevesi bünyesinde yer alan Genel Yeterlikler bir dil öğrencisinin dil öğrenim sürecinde ne gibi yeterlikler kazanması gerektiği ile ilgili bilgiler içermektedir. Bu bağlamda dil öğretimi kurlara göre yapılandırılmış; buna bağlı olarak ders kitapları da kur düzeylerine göre dizayn edilmiştir.

Ders kitapları bir ülkenin sosyal ve kültürel yapısı hakkında önemli bilgiler barındıran bir araçtır. Bu fonksiyonunu da bünyesinde yer alan metinler aracılığı ile gerçekleştirmektedir. Türkçenin yabancı dil olarak öğretimi sürecinde bu ders kitapları ve metinlerin Dilleri İçin Avrupa Ortak Öneri Çerçevesi; Genel Yeterlikler kapsamında incelenmesi, oldukça önem arz etmektedir. Ders kitabı metinlerinin söylem analiziyle incelenerek alt metinlerini çıkarılması alanyazına önemli katkılar sağlayacak; Türkiye'nin uluslararası alanda konumlandığı zemin, açık ve örtük olarak verdiği mesajlar betimlenecektir.

1.4. Varsayımlar

1. Bu araştırmada araştırma yöntemi olarak nitel yöntemlerden içerik analizi ve eleştirel söylem analizi kullanılmıştır. Belirtilen araştırma yöntemi çalışma içeriğine ve problem durumuna uygun olduğu kabul edilmektedir.
2. Türkçenin yabancı dil olarak öğretiminde kullanılan Yedi İklim, İstanbul, Hitit, Gazi ve Türkçeye Yolculuk setlerinin incelemeye tabi tutulan C1 düzeyi ders kitaplarının tüm evreni temsil ettiği düşünülmektedir.

1.5. Sınırlılıklar

Bu araştırma, Türkçenin yabancı dil olarak öğretiminde kullanılan İstanbul, Yedi İklim, Hitit, Gazi ve Türkçeye Yolculuk C1 ders kitaplarının okuma metinleri ile sınırlıdır. Araştırmanın C1 düzeyi YDTÖ ders kitapları ile yapılma sebebi; C1 düzeyi ders kitaplarının araştırma problemleri için daha zengin veri kaynağı sunmasıdır.

1.6.Tanımlar

Ana Dili (D1): Bireyin doğduğu ve büyümeye başladığı çevreden edindiği dildir (Barın, 2004).

Genel Yeterlik: Dil öğrenimiyle iletişimsel yetkinlikten daha az yakından ilişkili bir bireyin yeterliklerine atıfta bulunurlar. Dil öğrenme aktivitelerine katılırken, bir öğrencinin genel yeterliklerinin yanı sıra iletişimsel yeterlikten de kaynaklandığı düşünülür. Bu yeterlikler, Bildirime Dayalı Bilgi, Beceriler Ve Uygulayıcı Bilgi, Kişiliğe İlişkin Yeterlik, Öğrenme Yeteneği yeterliklerini içerir (Avrupa Konseyi, 2001).

Ders Kitabı: Çeşitli disiplinlerle ilgili bilgileri öğretmek amacıyla hazırlanan, kolaydan zora uzanan sistemli ve programlı metinlerden oluşan kitaba (Demirel, 2010: 34) “ders kitabı” denir. Ders kitapları, öğretme-öğrenme sürecinde özellikle planlı eğitim uygulamalarında öğrencilerin neler öğreneceğini ve öğretmenlerin ise neler öğreteceğini önemli ölçüde etkileyen bir kaynaktır (Küçükahmet, 2011:18).

Deneyimsel Değer: Bir metin üreticisinin dil kullanımında doğal ya da sosyal dünya deneyimlerinin nasıl temsil edildiğine dair bir iz ve bir ipucu anlamına gelir. (Fairclough, 1989).

Anlamsal(Açımlayıcı) Değer: Metin yazarının dil kullanımında temsil edildiği gibi değerlendirilmesi için bir iz ve bir işarettir. (Fairclough, 1989).

Söylem: Çok çeşitli tanımları yapılan bir terim olan söylemi, -en genel anlamı ile dilin sosyal işlevini gerçekleştirmek için bireyin oluşturduğu sözlü ya da yazılı dilsel yapılar bütünlüğü diye tanımlanabilir.

Sınıflandırma şeması/tema:Bu gerçeğin belirli bir ideolojik temsili üzerine inşa edilen gerçekliğin bazı yönlerini bölmenin belirli bir yolunu oluşturan dil kullanımı türüdür (Fairclough, 1989). Açıkça veya dolaylı olarak yapılabilir. Örneğin, "iyi terbiye" tanımlarken, metin üreticileri, iyi ve kötü terbiye arasında olası ideolojik niyetleriyle dolaylı olarak sınıflandırılabilir.

Eşdizimlilik: Bireysel sözcük öğeleri arasında sözdizimsel bir birim içindeki bir ilişki; örneğin "Benim bilgisayarım benden nefret eder" cümlesinde "bilgisayarım" sözcüğü "benden" sözcüğü ile eşdizimlidir. Özellikle ya da alışkanlıkla sözcüklerin bir araya geldiği yerlerde kullanılır (The Concise Oxford Dictionary of Linguistics, 1997).

Söylem çözümlemesi: Söylem çözümlemesi, söylemi üretildiği bağlam içinde ele alarak; onun üretim, paylaşım, anlamlandırılması, yorumlanması ve yayılması süreçlerini sosyal ve psikolojik bakış açılarını da içine katarak inceleyen yöntemdir. Bir başka tanımlaması ise, “dil kullanılarak oluşturulan söylem ile sosyal gerçekliğin anlaşılması için yapılan çözümleme” şeklinde yapılabilir. (Tahir, 2011)

Metin: □ bir bildirişimde oluşturulan sözlü ya da yazılı dizge(Vardar, 1998)

Yabancı Dil (D2): Bir ülkede yaşayan halk tarafından geleneksel olarak konuşulmayan ve farklı amaçlarla sonradan öğrenilen dildir (Yağmur, 2013).

II. BÖLÜM

KURAMSAL BİLGİLER VE İLGİLİ ARAŞTIRMALAR

2.1. Dil, Ana Dili ve Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretimi

Dil, insanlar tarafından kullanılan, sınırlı miktarda seslerle, sınırsız sayıda cümleler üretmeye imkân sağlayan bir düzenektir (Ungan, 2013). İnsanların duygu ve düşüncelerini ifade etmelerini sağlayarak toplumların oluşması ve medeniyet kurmasında önemli bir rol üstlenen dil (Banguoğlu, 2015: 10), “İnsanlar arasında anlaşmayı sağlayan tabii bir vasıta; kendi kanunları içinde yaşayan ve gelişen canlı bir varlık; milleti birleştiren, koruyan ve onun ortak malı olan sosyal bir müessese; seslerden örülmüş muazzam bir yapı; temeli bilinmeyen zamanlarda atılmış bir gizli antlaşmalar ve sözleşmeler sistemi” (Ergin, 1993: 7) şeklinde tanımlanmaktadır. Bu çok yönlü araçla insanoğlu, hayatın bütün alanlarında düşünceleri, duyguları, tutum ve davranışları, inançları, değer yargılarını vb. anlar ve anlatır. Bireyler arası iletişimin temel aracı olan dil, aynı zamanda toplumlar arası ilişkilerin de anahtarı konumundadır.

Bir toplumu gelişigüzel bir insan yığını olmaktan çıkarıp uluslaşmasını sağlayan ana dili (Özdemir, 1983: 21), “İnsanın doğup büyüdüğü aile ve soyca bağlı bulunduğu toplum çevresinden öğrendiği, bilinçaltına inen ve kişilerle toplum arasındaki ilişkilerde en güçlü bağı oluşturan dil” (Korkmaz, 1992: 8) şeklinde tanımlanmaktadır.

Yaşadığı toplumun bir parçası olan bireyler ilk olarak doğduğu ve büyümeye başladığı çevrede konuşulan dili edinir. Bu dile, "ana dil" denir. Genellikle anne, baba ve yakınlardan öğrenilen ana dili, ilişki kurulan kişi ve çevredekilerden öğrenilenler ile geliştirilir (Barın, 2004).

Bireyin çevresiyle sağlıklı bir iletişim kurmasında şüphesiz ana dilini doğru, güzel ve etkili kullanması önemli bir durumdur. Bununla birlikte bireyler ve toplumlar arası ilişkilerin yoğunlaştığı, teknolojinin hızla yayıldığı bu çağda, insanların ortak bir paydada buluşma isteği yabancı bir dili ya da dilleri öğrenme ihtiyacını ortaya çıkarmıştır. Bu bağlamda küreselleşen ve küçük bir şehir haline gelen günümüz dünyasının gelişimine paralel olarak yabancı dil öğrenme ihtiyacının da arttığı söylenebilir.

Yabancı dil, “belirli bir ülkedeki veya bölgedeki halkın büyük bölümünün ana dili olmayan, okullarda eğitim aracı olarak kullanılmayan ve yönetimde, medyada iletişim işleri ile geniş bir biçimde yer almayan dildir” (Richards ve Schmidt, 2002:206; Akt. Durmuş, 2013: 16). Barın (1992: 6), yabancı dil öğrenme sebeplerini “iyi bir eğitim almak, dil politikasındaki evrensellik, değişik kültürleri tanımak, göçler, ticaret, turizm” başlıkları altında toplamıştır. Yabancı dil öğrenmenin bireysel ve toplumsal kazanımları Lo Bianco (1987) tarafından “zenginlik (kültürel ve entelektüel birikim), ekonomi (iş hayatı ve dış piyasa), eşitlik (sosyal adalet ve avantaja dönüştürme) ve iletişim (dünyada ülkenin yer edinmesi)” şeklinde ifade edilmiştir.

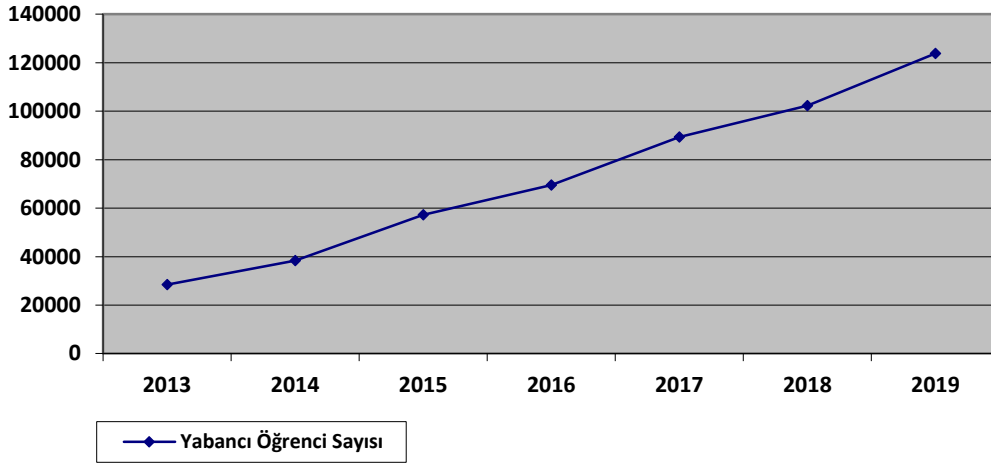
Genel değerlendirmeler ekseninde bireyler eğitim, göç, ticaret, diğer kültürleri tanıma gibi sebeplerden dolayı yabancı dili öğrenmeyi arzulamakta ve böylelikle günümüz dünyasında hızlı bir şekilde değişen koşullara uyum sağlamaktadır. Kökleri çok eski dönemlere dayanan Türkçenin de yabancı dil olarak öğrenilmesinde bu ve benzeri sebeplerin etkili olduğu söylenebilir (Büyükkiz, 2014).

Erdem’in (2009) yapmış olduğu kaynakça çalışmasında da ifade edildiği üzere Türkçenin yabancı dil olarak öğretimi süreci 11. asra kadar uzanmakta olup resmi belgeler ışığında bu süreç Kaşgarlı Mahmut’un Divanü Lugati’t-Türk isimli eserle başladığı kabul edilmektedir. Selçuklu ve Osmanlı devleti bünyesinde de Türkçenin yabancı dil olarak öğretimi ilmi ve diplomatik süreçlerde devam etmiştir. 20. Yüzyılın son çeyreği itibarı ile ivmelenen bu süreç 21. yüzyılın başlarında Ortadoğu’daki demografik hareketler ve göç dalgaları ile zirveyi görmüştür. Bu ivme ile birlikte Türkçenin yabancı dil olarak öğretimi için geliştirilen materyallerin sayısı da önemli oranda artmıştır.

Nitekim son dönemlerde Türkiye’nin küresel ölçekte önemli bir aktör haline gelmesi, Türk kültürünün dünya üzerinde merak uyandırması ve yoğun göçler sonrası yabancı dil olarak Türkçe öğreniminde hızlı bir artışın yaşanması, bu görüşü destekler niteliktedir.

Türkiye’nin üzerinde bulunduğu coğrafya siyasal ve toplumsal anlamda aktif dinamikleri bünyesinde barındırılmaktadır. Bu dinamiklerle beraber içinde bulunduğumuz coğrafyada demografik ve sosyopolitik fay hatlarındaki hareketlenmeler ülkemize gelen yabancı sayısını ciddi miktarlarda artırmıştır. Ayrıca Şekil 1’de de görüldüğü üzere Yurtdışı Türkler ve Akraba Topluluklar Başkanlığı ve bireysel

başvurular aracılığıyla son yıllarda ülkemizde yükseköğretim kurumlarına kayıt yaptıran öğrenci sayısının da ciddi artış vardır.

Kaynak: <https://istatistik.yok.gov.tr/>

Şekil 1. Yıllara Göre Türkiye’deki Üniversitelere Kayıt Yaptıran Yabancı Öğrenci Sayısı

Tüm bu faktörlerin bileşkesi olarak hitap edilen kitlenin milyonları aşmasıyla eğitim, öğrenim, adaptasyon ihtiyacı açığa çıkmış; yabancı dil olarak Türkçe öğretimi sürecin lokomotifine haline gelmiştir. Bu bağlamda açığa çıkan ihtiyacı giderme maksadıyla üniversiteler bünyesinde hizmet veren Türkçe Öğretim Merkezleri (TÖMER) kurulmuştur. Bu kurumlarda dört temel dil becerisi ile birlikte gramer bilgisi Yabancı dil olarak Türkçe öğretimi sürecinin ana bileşenlerini oluşturmaktadır. Her TÖMER süreç içinde bir ders kitabı ve ders kitabı muhtevasında yer alan bir öğretim programı kullanmaktadır.

Yabancı dil eğitimi ve öğretimi içinde çok sayıda faktörü barındıran, bunun sonucunda da birden çok değişkenden etkilenen bir süreçtir. Siyasal, kültürel, sosyolojik faktörleri ve değişkenleri bünyesinde bulunduran bu süreç dili öğreten ve öğrenen açısından hoşgörü ve saygı çerçevesinde ilerletilmelidir. Genel hoşgörü ve saygı kurallarının dışında politik ve çıkarıcı amaçlarla da yürütülen dil öğretim süreci için Avrupa’da çeşitli çalışmalar yapmıştır.

Yabancı dil eğitiminde sürecin olumlu ve verimli olarak ilerlemesi için yapılacak etkinliklerin, uygulanacak yöntem ve yaklaşımların belirli bir plan ve çerçeve içinde ilerlemesi gerekmektedir. Bu kapsamda hazırlanmış olan “Diller için Avrupa Ortak Başvuru Metni (CEFR)” bulunmaktadır. Diller için Avrupa ortak başvuru metni,

tüm kıta ülkelerinin yabancı dil öğretim programlarını, program uygulamalarını, sınav, iletişim becerileri, seviye aralıkları ve ders kitapları vb. konulardaki çalışmalarını planlamak ve yürütmek için ortak bir çerçeve sunmayı amaçlamaktadır.

2.2. Diller İçin Ortak Başvuru Metni

Avrupa Diller İçin Ortak Başvuru Metni [The Common European Framework of Reference for Languages: Learning, Teaching, Assessment (CEFR)], Avrupa eğitim sistemindeki öğretim programları, ders kitapları, sınavları, öğretim yöntem ve teknikleri ile öğretim stratejilerini kapsayan ve rehber niteliği taşıyan ortak bir çalışmadır (CEFR: 2001: 1).

Avrupa Diller İçin Ortak Başvuru Metni belirtildiği gibi 2001 yılında CEFR'in yayımlanması dillerin öğretilmesi ve öğrenilmesini dünya çapında etkilemiş ve çatı hüviyetine kavuşmuştur. Eğitimle ilgili kurumlar, yayımcılar CEFR'i kendilerine rehber olarak belirlemiştir. Dolayısıyla CEFR yabancı dil öğretiminde ortak paydayı sağlayan bir yapıdan müteşekkildir.

Avrupa Birliğine katılmış ya da üyelik süreci devam eden ülkeler, kendi dillerini yabancılara öğretmek için ders programlarını, kitaplarını, sınavlarını ve ders araçları ile öğretim yöntemlerini "Avrupa Diller İçin Ortak Başvuru Metni"ne uygun hâle getirmeye başlamış; çalışmalarını "Avrupa Diller İçin Ortak Başvuru Metni"nde belirtilen esaslara göre belirlemiştir. Ülkelerin, kendi eğitim sistemlerini kendi yurttaşlarının ihtiyaçları doğrultusunda belirlemiş olması, diğer ülkelerin eğitim sistemlerine göre farklılıklar göstermesi doğal bir durumdur. Eğitim sistemlerinde farklılıklar da yabancı dil öğretiminde farklılaşmayı ortaya çıkarması oldukça doğaldır.

"Ortak Başvuru Metni", uluslararasıdaki "modern diller" alanında, şeffaflığı artırmayı amaç edinmiştir. Şeffaflıktan anlaşılan, ders programları, dil ölçütleri, sınavlar, dil kursları, dil kursu saatleri, araçlar, ders kitapları, öğretmen el kitapları, öğretmen eğitimi gibi birçok konunun açık bir şekilde ortaya konması ve tümünün bir çatı altında toplanmasıdır. "Ortak Başvuru Metni" bu anlamda bir çatı görevi görmektedir (Köse, 2005: 18). Bu bağlamda Diller İçin Ortak Başvuru metni yabancı dil eğitimi hususunda ortak bir müktesebat hükmünde olup yabancı dil öğretimini standart hale getirmeyi hedeflemiştir.

Avrupa Konseyi Yaşayan Diller Bölümü, dil öğrenimini desteklemek, yaygınlaştırmak ve Ortak Başvuru Metni'ne oturtmak için çeşitli çalışmalar yapan

devletlerarası bir organizasyondur. “Ortak Başvuru Metni”, Avrupa dillerinin öğretilmesi ve öğrenilmesiyle çok dilliliğin gelişmesine standart bir yapı ve katkı sağlamaktadır (Karababa, 2002:117).

Ortak Dil Ölçütleri'nin sınıflandırılmış yapısı şu şekilde açıklanmıştır:

Dil becerilerini farklı parçalara bölerek insan dilinin karmaşık yapısının üstesinden gelmeye çalışmak. Ancak bu bizleri psikolojik ve pedagojik sorunlarla karşı karşıya getirmektedir. Sınıflandırılmış beceriler, her insanın 18 kişiliğinin gelişmesinde karmaşık etkileşimler göstermektedir. Sosyal bir etmen olarak her birey, bir araya gelerek kimliği belirleyen ve genişleyen sosyal gruplarla ilişkiler kurar. Bu ilişkiler kültürler arası bir ortamda bireyin tecrübesinin artmasını sağlar ve kimlik hissini olumlu bir şekilde gelişmesini sağlar (CEFR, 2001: 14).

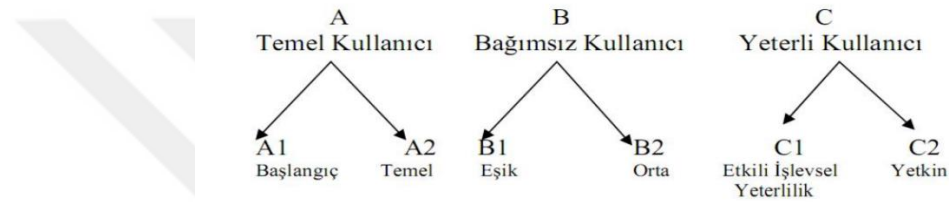
Avrupa Diller İçin Ortak Başvuru Metni ile ilgili tüm bu bilgiler dikkate alındığında Avrupa genelinde hazırlanacak dil öğretimi izlencelerine, müfredatlara, sınavlara ve ders kitaplarına bir temel sağlanması için oluşturulduğu söylenebilir. Avrupa Diller İçin Ortak Başvuru Metni, yabancı dil öğrenenlere, ne öğrenmeleri gerektiği, yabancı dilde fonksiyonel bir biçimde iletişime geçebilmek için hangi bilgi ve becerileri geliştirmeleri gerektiği konusunda anlamlı bir yol gösterme gayesi gütmektedir. Bu çerçevede ayrıca, yabancı dil öğrenenlerin dil düzeylerini belirlemede de yol gösterici olmaktadır.

Konsey CEFR'de modern diller konusunda yaptığı düzenlemeleri üç temel esasa bağlar (CEFR: 2001: 15):

1. Avrupa'daki farklı dil ve kültür mirası, korunup geliştirilmesi gereken çok değerli bir hazinedir ve sahip çıkılması gerekmektedir. Bu mirası ortak bir anlayış ile geliştirmek ve korumak için büyük bir eğitimsel çaba gerekmektedir.
2. Farklı dillere sahip bireyler arasındaki iletişimi sağlamanın yolu, modern Avrupa dillerinin daha iyi bilinmesi ile olanaklı olacaktır. Avrupa'da ortak bir anlayışı ve iş birliğini geliştirmek, ön yargı ve ayrımcılığın üstesinden gelinmesine önemli katkılar sağlayacaktır.
3. Konseye üye ülkeler, dil öğrenim ve öğretim alanlarındaki ulusal politikalarını Ortak Başvuru Metni'ne göre belirler ve geliştirirlerse devam etmekte olan birlik sürecinde daha sağlam temeller atmış olur.

Yabancı dil eğitimi açısından tüm dünyada temel, orta ve yüksek olmak üzere üç ana düzeyin süreçte benimsendiğini belirtebiliriz. Diller İçin Ortak Başvuru Metni'nde

temel, orta (bağımsız kullanıcı) ve ileri (yeterli kullanıcı) olmak üzere üç ana düzey belirlenmiştir. Ancak Ortak Başvuru Metni'nde farklı olarak her düzey kendi içinde alt düzeylerle şekillendirilmiştir. Avrupa Dilleri Ortak Başvuru Metni, sınıflama ve ölçütler aracılığıyla dil becerilerini okuma, dinleme, yazma, sözlü anlatım ve karşılıklı konuşma gibi öğelere tasnif ederek dil kullanımının karmaşıklığını gidermeyi hedeflemiştir. Ayrıca dil beceri derecelerini de A, B ve C olmak üzere Temel, Bağımsız ve Yetkin kullanıcı olarak üç aşamaya ayırmakla da dil kullanımında standart ölçme ve sertifikalandırmalarda ortaklık sağlamayı hedeflemektedir (Uzun, 2005:317). Düzeyleri tüm Avrupa dillerinde ortak bir zemine koymak için bu düzeyler A, B ve C olmak üzere üç ana ögeye ayrılmıştır:

Şekil 2. Diller İçin Ortak Başvuru Metni Dil Düzeyleri (CEFR, 2001:23).

Ortak Başvuru Metni belirtilen bu dil düzeylerini değişmez olarak değerlendirmemekte; aksine ülkelerin kendi eğitim düzenlerinin, kültürel özelliklerinin dikkate alınabileceğini ifade etmektedir. Ancak günümüzde bu dil düzeyleri kıstas olarak kabul edilmektedir. Aşağıda dil düzeyleri ile ilgili açıklamalar yer almaktadır.

A1: Birey, günlük hayatta herkes tarafından bilinen çok basit tümcelerden yararlanarak temel ihtiyaçlarını karşılayabilir. Kendini ya da başkasını tanıtabilir. Karşısındaki kişi ona yardımcı olup açık ve yavaş konuşursa iletişimi gerçekleştirebilir.

A2: Birey, kendisine yakın çevre ve konularla ilgili olan basit tümceler ve terimleri kullanarak iletişimi gerçekleştirebilir. (Örneğin; aile, okul, alışveriş vb.) Çok sık karşılaştığı durumlarla ilgili basit bilgi alışverişini gerçekleştirebilir.

B1: Dilin açık ve net kullanıldığı yazıların ana fikrini anlayabilir. İlgi alanı ile ilgili zor metinleri de anlayabilir. Basit ama birbirleriyle bağlantılı tümceler kurabilir. Yolculuklarda ortaya çıkabilecek sorunların üstesinden gelebilir. Yaşadığı olaylar hakkında bilgiler verebilir.

B2: Karmaşık metinlerin ana fikrini anlayabilir. Alanıyla ilgili terimlerini bilir ve bu terimlerden yararlanarak görüşmeler yapabilir. Kendini akıcı ve hızlı şekilde ifade

edebilir. Öğrendiği dili ana dili kullananlarla fazla zorlanmadan kullanabilir. Bir konu hakkında açık ve ayrıntılı bilgi verebilir. Güncel bir soruyu cevaplayabilir, olumlu ve olumsuz yönleriyle bilgiler verebilir.

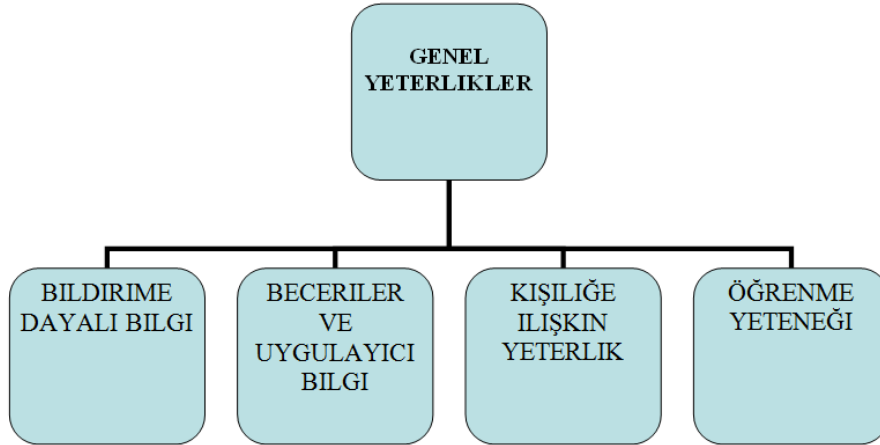
C1: Uzun ve karmaşık metinleri anlayabilir ve ayrıntılı özetler çıkarabilir. Fazla sözcük arayışına girmeden kendini akıcı ve hızlı bir şekilde ifade edebilir. Dili toplumsal ve mesleki hayatında ya da eğitimde etkili bir şekilde kullanabilir. Kendini açık, planlı ve ayrıntılı bir şekilde karmaşık konular hakkında ifade edebilir.

C2: Okuduğu, dinlediği hemen hemen her şeyi zorlanmadan anlayabilir. Farklı kaynaklardan edindiği yazılı ya da sözlü bilgileri özetleyebilir ve bu konular hakkında bir bütünlük içerisinde açıklamalar yapabilir. Düşüncelerini hızlı, çok akıcı ve çok açık bir şekilde ifade edebilir. Karmaşık konularda ayrıntıları ayırt edebilir ve bunları aktarabilir (CEFR, 2001: 43-45).

Avrupa Diller İçin Ortak Başvuru Metni (CEFR) yabancı dil eğitimi belirli nitelik ve ölçütler etrafında şekillendirme maksadıyla oluşturulmuş, yabancı dil öğrenen bireylerin yetkinlik düzeylerini belirlemede ölçüt olarak kullanılmıştır. Yabancı dil olarak Türkçe öğretimi sürecinde de kurumsal farklılıklar olsa da CEFR ile uyumlu materyal ve öğretim programları ekseninde yürütülmesi esastır.

2.2.1. Diller İçin Ortak Başvuru Metni Genel Yeterlikler

Diller İçin Ortak Başvuru Metni farklı seviyelerdeki öğrencilerin yabancı dil öğrenirken dil eğitimi ile ilgili bazı yetkinlik alanlarının öğrenciler tarafından geliştirilebileceğini varsaymaktadır. Bu kapsamda öğrencilerin belli yeterliklere sahip olması ve iletişimsel birtakım faktörlerle baş edebilmesi gerekmektedir. Diller İçin Ortak Başvuru Metninde ifade edildiği üzere her seviyeden insanın bildirişim sürecine katkıda bulunur. Başka bir deyişle, tüm insan yeterlikleri iletişimsel/bildirişimsel yeterliliğin bir yönü olarak düşünülebilir. Doğal olarak, bazı yetkinlik türleri dille daha az yakından ilişkili olarak kabul edilir. Diller İçin Ortak Başvuru Metni'nde (2001) sunulan yeterlikler Genel Yeterlikler ve İletişimsel dil yeterlikleri olmak üzere iki başlıktan oluşmaktadır. Bu çalışmada üzerinde durulacak konulardan biri de “Genel Yeterlikler” başlığıdır.

Şekil 3. Diller İçin Ortak Başvuru Metni'nde Yer alan Genel Yeterlikler Kategorileri.

2.2.1.1. Bildirime Dayalı Bilgi (savoir)

2.2.1.1.1. Dünya Bilgisi

Yetişkinler çok gelişmiş ve birbirinden farklılaşmış bir dünya modeline ve onun işlev biçimine sahiptir. Bu model, anadilinin söz varlığı ve dilbilgisiyle yakından bağlantılıdır. Gerçekte her ikisi de birbiriyle yakından bağlantılı olarak gelişir. “Bu nedir?” sorusu, kişinin gözlemlediği bir olguyu ifade edecek kelimeyi ya da, söylenen bir kelimenin hangi olguya işaret ettiğini sorması anlamına gelebilir. Bu modelin en önemli özellikleri tümüyle erken çocukluk döneminde gelişir; eğitime ve deneyime dayalı olarak ergenlik döneminden yetişkinliğe adım atana kadar de devam eder.

Bildirişim, katılanların içselleştirilmiş dünya modelleri ve dil arasındaki uyumuna bağlıdır. Bilimsel çabaların hedeflerinden biri dünya yapısını ve bunun nasıl yürüme şeklini keşfetmek ve onların tanımlanması için ölçünlü bir kavramlar bütünü geliştirmektir.

Doğal dil doğal yollarla gelişir. Biçim ve anlam kategorileri arasındaki ilişki belirli bir dereceye kadar bir dilden öbürüne değişir; ancak daha dar sınırlar içerisinde olsa da gerçeğin asıl doğasından etkilenir. Sosyal alandaki ayrışma, fiziki ortama göre daha yoğundur; diller, olguları dilin toplumsal yaşamdaki önemine göre ayırması söz konusu olsa da. İkinci dil ve yabancı dil öğretiminde çoğunlukla dil öğrenenin bu amaçlar için yeterli dünya bilgisine sahip olduğu varsayımından hareket edilebilir; ancak durum her zaman böyle de olmayabilir

2.2.1.1.2. Sosyokültürel Bilgi

Bir dilin konuşulduğu bir toplumun ve bir topluluğun veya toplulukların kültürüyle ilgili bilgi, aslında mevcut dünya bilgisinin bir kısmını oluşturur. Fakat dil öğrenenin bu bilgilere özel olarak dikkat etmesi gerekir; çünkü özellikle de bunlar diğer bilgilere göre büyük ihtimalle öğrenenin daha önceki deneyim alanının dışında kalmış ve hatta basmakalıp düşüncelerle zedelenmiş olabilir. Herhangi bir Avrupa toplumu ve kültürünün özellikleri aşağıda verilenlerle ilişkilendirilebilir:

1. Günlük yaşam, örneğin;
 - Yeme ve içme, öğünler, sofraya kültürü,
 - Bayramlar,
 - Çalışma zamanları ve alışkanlıkları,
 - Boş zaman uğraşları (hobiler, spor, okuma alışkanlıkları, medya).
2. Yaşam koşulları, örneğin; yaşam standardı (yöresel, sınıfa özel ve etnik farklılıklarıyla),
 - ev ortamı, sosyal güvence.
3. Kişiler arası ilişkiler (güç ve dayanışmaya dayanan ilişkileri de içerir), örneğin, aşağıdakilerle ilişkili olarak;
 - Bir toplumun sınıfsal yapısı ve sosyal gruplar arasındaki ilişkiler,
 - Farklı cinsiyetler arası ilişkiler (erkek/kadın; yaklaşma derecesi),
 - Aile yapıları ve ilişkileri,
 - Nesiller arası ilişkiler,
 - İş ortamındaki ilişkiler,
 - Toplum ve polis, idare vb. arasındaki ilişkiler,
 - Etnik ve diğer halklar arasındaki ilişkiler,
 - Politik ve dini gruplar arasındaki ilişkiler.
4. Aşağıdaki etmenlere bağlı olarak değerler, inançlar ve tutumlar
 - Sosyal sınıf,
 - Meslek grupları (akademisyenler, yönetim, memur, eğitimli ve eğitimsiz işçiler),
 - Varlık (kazanılmış ya da miras yoluyla),
 - Yöresel kültürler, • güvenlik, • kurumlar,
 - Gelenek ve sosyal dönüşüm,

- Tarih, özellikle önemli tarihi kişilikler ve olaylar,
- Azınlıklar (etnik, dini),
- Millî kimlik,
- Başka ülkeler, devletler, halklar,
- Politika,
- Sanat (müzik, güzel sanatlar, edebiyat, tiyatro, popüler müzik ve şarkılar),
- Din,
- Mizah.

5. Beden Dili: Beden dilini yönlendiren toplumsal alışkanlıklara ilişkin bilgi de, dili kullananların/öğrenenlerin sosyokültürel yeterliğinin bir kısmını oluşturur.

6. Sosyal gelenekler, örneğin ev sahibi ve misafir ilişkilerine dayanarak; dakiklik, hediyeler, giyim, içecekler, öğünler, davranış ve sohbet kuralları ve tabular, ziyaret süresi, vedalaşmak.

7. Aşağıdaki alanlarda geleneksel davranışlar

- Dinî gelenekler,
- Doğum, evlenme, ölüm,
- Halka açık toplantılarda ve törenlerde seyircilerin davranışları,
- Kutlamalar, festivaller, dans ortamı, diskotekler vb.

2.2.1.1.3. Kültürlerarası Bilinç

Kültürlerarası bilinç, kişinin “köken ülkesinin dünyası” ile “hedef dil topluluğunun dünyası” (benzerlik ve farklılıklar) arasındaki ilişkilerin bilgisi, bilinci ve anlayışından doğar. Kültürlerarası bilincin kuşkusuz her iki dünyanın yöresel ve sosyal farklılıklarının da bilincinde olmak anlamına geldiği söylenebilir. Dil öğrenenin D1’in ve D2’nin konuşulduğu kültürlerin yanı sıra daha başka kültürlerin de olduğu bilinciyle bu bilinç daha da gelişir. Bu geniş bakış açısı, her iki dünyayı da daha büyük bir çerçevede değerlendirmeye yardımcı olur. Tarafsız bilgiye ek olarak, kültürlerarası bilinç, her topluluğun başkası tarafından nasıl görüldüğünün, yani genellikle ulusal basmakalıp bir şekilde görüldüğü, bilincini de kapsar.

2.2.1.2. Beceriler ve Uygulayıcı Bilgi (savoir-faire)

Uygulamalı beceriler aşağıda verilenleri kapsar: Sosyal beceriler: Kısım'da verilen kurallara uygun ve beklendiği gibi davranma yeteneği, genellikle topluma yabancı olanlar için uygun görülen davranışları kapsamaktadır. Günlük yaşam için gereken beceriler: Günlük yaşamda yıkanmak, giyinmek, pişirmek, yemek vb. gibi gerekli alışılmış davranışları etkin bir şekilde yapabilme becerisi; ev aletlerinin bakımı ve onarımı vb.

- Mesleki beceriler: İlgili mesleğin gerektirdiği özel (zihinsel ve bedensel) davranışları yapma becerisi.
- Boş zaman değerlendirme becerisi: Boş zaman etkinlikleri için gerekli davranışları etkin olarak yapabilme becerisi. Örneğin, aşağıdaki alanlarda
- Sanat (resim yapmak, heykel yapmak, bir müzik aleti çalmak vb.)
- El işleri (örgü örmek, nakış işlemek, halı/kilim dokumak, sepet örmek, marangozluk yapmak vb.),
- Spor (bir takımında oynamak, atletizm, koşmak, tırmanmak, yüzmek vb.),
- Hobiler (fotoğraf çekmek, bahçeyle uğraşmak vb.)

Kültürlerarası beceriler aşağıdaki noktaları kapsar:

- Kişinin kendi kültürü ile yabancı kültürü birbiriyle ilişkilendirme yeteneğini;
- Kültürel duyarlılığı ve başka kültürlerden olanlarla ilişki kurmak için bir dizi farklı stratejiyi tanıma ve kullanma yeteneğini;
- Kendi kültürü ile yabancı kültür arasında kültür arasında köprü kurabilme ve kültürlerarası anlaşmazlıklar ve çatışma durumlarıyla baş etme yeteneğini; kalıplaşmış ilişkileri aşma yeteneğini.

2.2.1.3. Kişiliğe İlişkin Yeterlik (savoir-être)

Dili kullananların/öğrenenlerin bildirişimsel etkinlikleri, sadece onların bilgi, anlayış ve becerilerinden etkilenmez; ayrıca kişisel etmenlerden, onların tutumları, güdeleri, değerleri, inandıkları, bilişsel tarzları ve kişilik türleri gibi kişiliğini oluşturan etmenlerden de etkilenir. Bu etmenler şunlardır:

Dil kullananların/öğrenenlerin tutumları açısından:

- Yeni deneyimlere, başka insanlara, fikirlere, halklara, topluluklara ve kültürlere ilgileri ve onlara açık olmaları,

- Kendi kültürel bakış açısını ve değer yargılarını, diğer kültürleri göz önüne alarak sorgulamaya ne kadar hazır ve açık oldukları,
 - Kültürel farklılıklar karşısında geleneksel tutumlara karşı mesafeli durmaya ne kadar hazır ve açık oldukları.
1. Güdüleri açısından:
 - İçe yönelik/dışa yönelik olmaları, bildirişim isteği, bildirişim gereksinimi.
 2. Değerler açısından (etik ve ahlaki gibi)
 3. İnanışlar açısından (dini, ideolojik, felsefi gibi)
 4. Bilişsel tarz açısından:
 - Uzlaşıcı/ayırışmacı,
 - Bütünsel/analitik/senteze dayanan.
 5. Kişilik etmenleri açısından:
 - Konuşkanlık/suskunluk,
 - Girişkenlik/çekingenlik,
 - İyimserlik/kötümserlik,
 - İçe dönüklük/dışa dönüklük,
 - İnisiyatif sahibi/tepkisel,
 - Suçu kendinde veya başkalarında aramak,
 - Korku ya da mahcubiyet (ya da bunlardan uzak olmak),
 - Kuralcılık/esneklik,
 - Açık fikirlilik/dar görüşlülük,
 - Doğallık/otokontrol,
 - Zekâ,
 - Titizlik/ihmalkârlık,
 - Hatırlama yeteneği,
 - Çalışkanlık/tembellik,
 - Hırs (veya eksikliği),
 - Benlik algısı (veya eksikliği),
 - Özgüven (veya eksikliği),
 - Öz bilinç (veya eksikliği),
 - Kendine değer verme duygusu (veya eksikliği).

Tutumlar ve kişilikle ilgili etmenler, dil kullananların/öğrenenlerin sadece bildirişimsel davranışlarındaki rolü değil, onların öğrenme yeteneklerini de etkiler. Gerek tutumu gerekse bilinci kapsayan “kültürlerarası kişiliğin” gelişimi bile sadece birçok kişi tarafından önemli bir eğitim hedefi olarak görülebilir. Bu durum önemli etik ve pedagojik soruları da beraberinde getirir, örneğin:

- Kişilik gelişimi ne ölçüde bilinçli bir eğitim ve öğrenim hedefi olabilir?
- Kültürel görecelik, etik ve ahlaki bütünlükle ne derece bağdaştırılabilir?
- Kişilikle ilgili hangi etmenler bir yabancı dilin ya da ikinci dilin öğrenilmesi ve edinilmesini a) teşvik eder, b) engeller?
- Kendi güçlü yanlarından yararlanmaları ve zayıf yanlarını aşmaları konusunda öğrenenlere nasıl yardımcı olunabilir?
- Bireylerin çeşitliliği, eğitim sisteminin getirdiği sınırlamalarla ve onların dil öğrenenlere yansıtılmasıyla nasıl bağdaştırılabilir?

2.2.1.4. Öğrenme Yeteneği (savoir-apprendre)

Öğrenme yeteneği (savoir-apprendre), geniş anlamıyla yeni deneyimleri gözleme, yeni deneyimlere katılma ve bu arada bir değişiklik söz konusuysa, mevcut bilgi ile yeni bilgiyi kaynaştırma yeteneği anlamına gelir. Dil öğrenme yetenekleri, öğrenme deneyimleriyle gelişir. Bu deneyimler, öğrenenin yabancı dil öğrenirken karşılaştığı güçlüklerle daha etkin ve daha bağımsız olarak başa çıkabilmesini, seçme olanaklarını görmesini ve fırsatlardan daha iyi bir şekilde yararlanmasını sağlar. Dil öğrenme yeteneği, dil ve bildirişim bilinci, genel sesbilgisi becerileri, öğrenme teknikleri ve sezgisel beceriler gibi birçok bileşenden oluşur.

Bu çalışmada Diller için Avrupa Ortan Öneriler Çerçevesi içinde genel yeterlik düzeyleri dikkate alınarak ders kitapları içinde yer alan metinler analiz edilecek ve ders kitapları Genel Yeterlik Kategori ve alt kategorilerine göre değerlendirilecektir.

2.2.2. Diller İçin Ortak Başvuru Metninde Genel Yeterlikler ve Önemi

Dil kullananlar ve dil öğrenenler, bildirişimsel durumlarda karşılaştıkları görevleri yerine getirmek ve etkinlikleri sürdürmek için önceki deneyimleriyle geliştirdikleri bir dizi yeterliği kullanabilirler. Bildirişimsel olaylara katılım (özellikle dil öğrenmeyi teşvik edici olanlara), dil öğrenenin hemen ya da uzun vadeli kullanabileceği yeterliklerin gelişimine yol açar. İnsanların tüm yeterlikleri, herhangi bir

şekilde dil kullananların bildirişimsel yeterlik kazanmalarına katkıda bulunur ve bildirişimsel becerilerinin bir parçası olarak görülebilir. Yine de dar anlamda, dille daha az ilişkili yeterlikleri dilbilgisel yeterliklerden ayırmak söz konusu olabilir.

İletişim çok yönlü bir süreç olduğundan dolayı iletişim esnasında bireyler sadece dil yeterlikleri değil, aynı zamanda genel yeterlikler, diğer bir deyişle doğrudan dil ile ilgili olmayan yetkinlikleri de bu sürece dâhil ederler. Bu durum Diller İçin Ortak Başvuru Metni'nde şöyle ifade edilir: "Dil öğrenmeyi kucaklayan dil kullanımı, bireyler ve sosyal ajanlar olarak bireyler tarafından gerçekleştirilen eylemleri, hem genel hem de özellikle iletişimsel dil yeterliklerini geliştirir. " (Avrupa Konseyi, 2001: 9).

Diller İçin Ortak Başvuru Metni'nde Yeterlikler ve özellikle Genel Yeterlikler kavramları şu şekilde tanımlanır: Yeterlikler, bir kişinin eylemleri gerçekleştirmesine izin veren bilgi, beceri ve özelliklerin toplamıdır. Genel Yeterlikler, dile özgü olmayan, ancak dil faaliyetleri de dâhil olmak üzere her türlü eylemin adıdır. (Avrupa Konseyi, 2001:9). Bu ifadelere dayanarak, bir kişinin dil yeteneklerinin önemli bir kısmının genel yeterlikler ile ilgili olduğu sonucuna varılabilir. Bu gerçek açıkça şu çerçevede ortaya konmuştur: "İletişimsel niyetlerin gerçekleştirilmesi için, kullanıcılar / öğrenciler genel kapasitelerini (genel yeterliklerini) daha özel olarak dil ile ilgili iletişim yetkinliği ile karşılarlar." (Avrupa Konseyi, 2001:9)

Doğası ve iletişimsel dil yeteneğine olan önemi nedeniyle, sadece dile özgü olmayan genel yeterlikler ayrıca bir araştırma alanı olarak değerlendirilebilir. Bu çalışmanın kapsamı içinde yer alan Genel Yeterliklerin ders kitaplarıyla nasıl bir ilişkisi olduğu aşağıdaki çerçevede açıklanabilir: Genel yeterlikler dil kurslarında/ dil öğretim merkezlerinde ele alınabilir.

- c) Yeni alanları ve bilgi unsurlarını gösteren metinleri seçerek veya inşa ederek,
- d) Alan çalışmaları ile ilgili özel dersler veya ders kitapları ile,
- e) Sırasıyla, öğrencilerin ve ana dili konuşanların ilgili deneyimsel, bilişsel ve sosyo-kültürel geçmişleri hakkında farkındalık yaratmak için tasarlanmış kültürlerarası bir bileşen aracılığıyla;
- f) Rol oynama ve simülasyonlar yoluyla;
- g) L2'yi öğretim aracı olarak kullanarak konu öğretimi yoluyla;

h) Ana dili konuşanlarla ve otantik metinlerle doğrudan iletişim kurarak. (Avrupa Konseyi, 2001:148).

Yabancı dil eğitiminde kullanılan ders kitapları dil öğretiminde önemli bir rol oynamakta ve öğrencilerin sadece iletişimsel/bildirişimsel yeterliliği değil, aynı zamanda genel yeterliklerini geliştirmelerine yardımcı olmaktadır. Bu nedenle Yabancı dil eğitiminde kullanılan ders kitaplarında yer alan metinleri, söylemleri analiz etmek önemlidir. Ders kitaplarının metinlerini, dilini analiz etmenin en iyi yollarından biri, Eleştirel Söylem Çözümlemesi kullanmaktır. Bu bağlamda bu çalışmada Eleştirel Söylem Çözümlemesi ile metinlerin analiz edilmesi benimsenmiştir.

2.3. Söylem

Söylem kavramı tarihsel süreç içinde genellikle sosyoloji alanı ile ilişkilendirilmiş olup içinde bulunduğumuz yüzyılda ise disiplinler arası bir muhtevadan müteşekkildir. Söylem, en kapsayıcı tanımı ile dilsel göstergelerin bir araya gelmesiyle meydana gelen tümceler bütünü olarak ifade edilebilir. Bu süreçte ilgili göstergelere dil kullanıcısının yüklediği özgün ya da derin yapılar söylemin temel yapı taşı oluşturmaktadır.

Söylem, Latince “discurrere”(oraya buraya koşuşturma, gidiş gelişler) kelimesinden ve:/veya “uzaklaşma”, “eritme”, “yayıma” ile “discursus” kelimesinin muhtelif versiyonlarına karşılık gelir; mecazî anlamında da “özne hakkında uzun uzadıya konuşma”, ”bir şey hakkında iletişim” anlamına gelir (Sözen, 1999, 19). Kıran, Z, v.d. (2001, 277) söylemi, ‘söz’, ‘metin’, ‘sözce’ kavramlarını içine alan bir terim olarak ifade etmektedir. “Bu terim ‘söz’ (F. De Saussure), ya da ‘sözce’ (L. Bloomfield) kavramlarına göndermede bulunmadığı zaman, öğeleri kendi bağıntılar bütünüyle tanımlanan, bitmiş kapalı bir yapı anlamında aşağı yukarı ’metne’ eşdeğerdir.”

Söylem kelimesi alan yazın ve günlük hayatta çok farklı anlamlarda kullanılmaktadır. Bunlardan başlıcaları; görüş ve bakış açısı, anlatım şekli, kişi ya da topluluğa ait karakteristik özellik taşıyan öğretiler, ideoloji, sözlü ya da yazılı metinler, biçem, dil, sav ve görüşler olarak sayılabilir (Kocaman, 2009:5).

Wodak’a göre söylem, belli bir vaka ile durumlar, kurumlar ve kendisini çevreleyen toplumsal olgular arasındaki diyalektik ilişkiye işaret etmektedir: Olay; durumlar, kurumlar ve toplumsal yapılar tarafından şekillenmektedir ama aynı zamanda

onları da şekillendirmektedir. Bu karmaşık dil ve toplumsal gerçekler ağında çoğunlukla, güç ilişkilerinin etkileri olduğu kadar, dil kullanımındaki kapalı ve gizli ideolojik etkiler de gözlemlenebilmektedir (Wodak et al 2000, Akt: Bedük, 2009, 51)

Maingueneau'ya göre söylem; “tümcelerden oluşan değil, tümcelerle oluşan ya da tümcelerle gerçekleşen bir dilsel yapı” (akt. Günay, 2018:22) şeklinde tanımlamıştır. Genellikle tematik bir yapı etrafında oluşan söylem cümlelerin içerdiği anlam yelpazesinden daha geniş ve derin anlamları bünyesinde bulundurmaktadır. Bu yönü ile “söylem” derin yapıyı aşan cümleler ötesi bir hüviyete kavuşmaktadır. Günay'a (2018) göre söylem; “uzamsal, zamansal ve kişiye bağlı değişkenler açısından oluşturulmuş dil yapılarıdır.”

Sosyal bir kurum olarak kabul gören dilin bireysel kullanımı, düşünme, değerlendirme, yorumlama, eylem ve etkileşimlerin uygun zamanda, uygun bağlamda ve uygun araçlarla ifade edilmesi ile söylem oluşturulur. Birey, söylemleriyle kendini; bir sosyal gruba ya da ağa üyelik, ilgililik, yakınlık ya da karşıtlık gibi şekillerde konumlandırır (Gee 2005:32).

Söylemin en küçük birimi üzerinde çeşitli tartışmaların olmasına rağmen cümledir. Cümle, dilbilgisi bakımından tamamlanmış ve bir düşünce ya da oluşu tam olarak ifade eden dil birimi ya da anlatımdır (Gee, 2005). İfade tarzlarının cümlelerle bir araya gelmesi neticesinde ortaya çıkan yapılara ifade edilen bağlamlar ekseninde “söylem” denilmektedir. Söylem yazılı ya da görsel araçlar bünyesinde yüzey yapıdan derin yapıya kadar çeşitli katmanlar halinde tespit edilebilir niteliktedir.

Söylem, belirli kuralları olan ve konuşmalardan oluşan, dilin sistematik düzeni için kullanılan bir kavram olmakla birlikte, bir iletinin tüm boyutlarını, sadece iletinin içeriğini değil, onu dile getireni (kim söylüyor?), otoritesini (neye dayanarak?), dinleyiciyi (kime söylüyor?) ve amacını (söyleyenler söyledikleri ile neyi başarmak istiyor) kapsar. Söylem, belirli bir zaman dilimi içinde belli insan grupları arasında olan ve diğer insan grupları ile ilişkili olarak geliştirilen fikirleri, ifadeleri ve bilgileri içerir. İktidarın uygulanması böyle bir bilginin kullanımına içkindir. Söylem, konuşma ve sohbet de dâhil olmak üzere tüm iletişim biçimlerini kapsar. Bununla birlikte sohbet ve konuşma özel olarak söze dökülen konuşmalarla sınırlı değildir, günlük uygulamalar içinde sosyal dünyayı görme, sınıflandırma ve ona tepki verme yollarını da içerir (Punch'dan 2005, akt: Ekşi ve Çelik, 2008, 100).

Fairclough'ya göre (2001, 14) söylem, dilin sosyal yapılar tarafından belirlenen bir sosyal uygulama çerçevesinde değerlendirip bu bağlamda kullanılmasını öngörür. Wood ve Kroger (2000: 3) de benzer şekilde dilin sosyal yönüne vurgu yaparak dilin sosyal yapılar tarafından belirlenen bir sosyal uygulama çerçevesinde değerlendirir ve bu açıdan kullanılmasını öngörür.

Parker ise (1992) söylemi; “birbirleri ile ilişkili metinlerden oluşan, onların üretimi, anlamlandırılması ve yayılması ile bir nesne haline gelen dilsel yapı” olarak ifade etmiştir. Parker genel tanımlardan farklı olarak metinlerin etkileşimini yani metinlerarasılık kavramını öne çıkarmaktadır.

Yapısalcı yaklaşıma göre, söylemler yapısal özellik taşırlar ve her söylemin arkasında her zaman bir yapı bulunmaktadır. Genel itibarıyla, Saussurecü dil sistemini kabul eden günümüz söylem teorileri, bütün söylemlerin arkasında tek ve genel bir sistem olduğu fikrini kabul etmez. Kişisel yorumlarla ortaya çıkan anlamlar veya üretilen anlamlara işaret etmeyen söylemler yapısalcı anlamda, bireylerin var olan bilgi sistemlerini paylaştığını ifade eder. Mübadele edilen anlamlar, katılımcı bireylerin bir özelliği olmaktan ya da onların niyetini yansıtmaktan ziyade, katılımcıların bağlı oldukları bilgi sisteminin özelliği olmak durumundadır (Sözen, 1999, 48).

Söylem kavramı ile ilgili olarak yukarıda ifade edilenlerden hareketle bu kavramın sosyolojik yönünün ağır bastığı aşikârdır. Dil ve söylem kavramı birlikte düşünüldüğünde dilin toplumu, iletişimi etkilemesi aynı zamanda söylemi de derinlemesine etkileyecektir. İnsanların ifade tarzları, özgün dil kullanımları olarak niteleyebileceğimiz söylem, net ifadeleri bünyesinde bulundurabileceği gibi müphem ifadeleri de bünyesinde bulundurabilir. Söylem içinde bulunduğu zaman, mekân ve vakıta çerçevesinde mahiyetindeki kodların maksadını ortaya koyabilir. Bu yönü ile söylem şahıslara özgü bir niteliğe sahiptir. Çünkü her kodun anlamı, anlamlandırılma süreci bireyden bireye değişebilmekte ve doğal olarak kodlar bireylerin düşünce dünyalarından, ideolojilerinden doğrudan etkilenmektedir. Bu etkileşim yazılı materyallerle olabileceği gibi sanat ürünleri gibi estetik materyallerle de gerçekleştirilebilir. Yani bir sanat ürününün şahıslarda bıraktığı izlenim ya da etki de söylemin konusunu oluşturmaktadır. Bu bağlamda söylem, toplumun, egemenlik ilişkilerinin, dilin, iletişimin, sosyokültürel hayatın odak noktasında bulunmaktadır.

2.4. Eleştirel Söylem Analizi

Söylem analizi, genellikle konuşmalar ve metinler üzerinden gerçekleştirilen bir çözümleme tekniğidir (Arkonaç, 2012:105). Bu teknik, analiz sürecinde söylemi merkeze alarak gündelik konuşmaları ve metinleri de kendi bağlamları içinde inceleme esasına dayanır (Baş ve Akturan, 2008:24). Söylem analizi; “metinler aracılığıyla oluşan anlam ürünleri ile ilgilenen geniş kapsamlı sosyal ve kültürel araştırmalar içinde kullanılan bir araştırma yöntemidir.” (Çelik ve Ekşi, 2008:99). Söylemi temel alan bu çözümleme yapısalcılık, postyapısalcılık, postmodernizm, hermenötik vb. akımlardan beslenir (Sözen, 1999)

20. yüzyılın son çeyreğinde Eleştirel Söylem Analizi(ESA), diğer formlardaki söylem çalışmalarından farklı yaklaşımlarla Avrupa'da ortaya çıkmıştır. Geçmiş, Habermas'ın öncülük ettiği Frankfurt Okulu'nun Eleştirel Teorisi'ne ve Foucault'nun söylem için geliştirdiği postmodern yaklaşıma kadar gider. Habermas "dilin, aynı zamanda baskının ve toplumsal gücün vasıtası olduğunu" iddia etmiştir.

Michael Foucault'nun söyleme yaklaşımı ESA analistleri için yeni bir başlangıç noktası olmuştur. Foucault'ya (2003) göre dışlama kuralları ile işlediğinden söylem, güç ile ilişkilidir. Sonuç olarak, ne konuşulabileceği nesnelere tarafından; birinin nerede ve nasıl konuşabileceği ritüeller tarafından ve kimin konuşacağı ayrıcalıklar tarafından kontrol edilir. Söylem hakkındaki bu iki ana görüş söylem-dil bilimcilerini etkilemiş ve sonuç olarak farklı şekilde bir Söylem Analizi kullanılmaya başlanmıştır.

ESA'nın bu ayırt edici özelliği Fairclough'un söylem algısında yatmaktadır ve onun analizi "toplumsal pratik biçimi olarak görülen dil kullanımı ve Söylem Analizi, metinlerin sosyokültürel pratikte nasıl işlendiğinin analizi," (Fairclough, 1995: 7) şeklindedir. Fairclough çalışmalarının çoğunda dil ve toplumsal yapılar arasındaki ilişkiye ve dilde gizli olan toplumsal ve politik mesajların nasıl açığa çıkartılacağına dikkat çekmiştir. ESA alanındaki diğer meşhur akademisyenler, söylemi farklı ideolojilerin, eşitsizliklerin ve güç istismarının bir yansıması olarak görmüşlerdir. Örneğin, Van Dijk ESA tanımında şunu vurgular: Eleştirel Söylem Analizi, öncelikle toplumsal güç istismarının, hâkimiyetin ve eşitsizliğin toplumsal ve politik bağlamda metinler ve konuşmalar ile ortaya çıkmasının, yeniden üretilmesinin ve karşı konulmasının yolunu inceleyen bir tür söylem analizsel araştırmadır. ESA'nın amacı; hâkimiyet, ayrımcılık, güç ve kontrol arasındaki gizli ve şeffaf yapısal ilişkileri analiz

etmek olarak tanımlanmaktadır (Wodak, 1995). Tüm tanımlarda olduğu gibi ESA'nın amacı sadece metinlerde kullanılan dili analiz etmek değil aynı zamanda toplumsal pratikler ile bağlantılar da oluşturmaktır.

Dilbilimsel şekil alan gerçek toplumsal etkileşim örnekleri ESA'nın araştırma konusudur (Wodak, 1997). "Eleştirel söylemin, a) dil ve toplum arasındaki ilişkiye ve b) analiz ile analiz edilen uygulamalar arasındaki ilişkiye bakış açısıyla diğerlerinden ayrıştığı" iddia edilmektedir (Wodak, 1997:173). Kress ve Hodge (1979), aralarındaki güçlü ve etkili bağlantılar nedeniyle dilbilimsel yapı ile toplumsal yapının birbirinden ayıramayacağı fikrini destekliyorlar. Söylemin toplumsal anlamlar olmadan var olamayacağını da iddia ediyorlar. ESA hakkındaki tüm bu bakış açıları ESA'nın disiplinler arası birçok hedefe sahip geniş bir alan olduğunu ileri sürmektedir. Neticede, ESA'nın temel ilkeleri Wodak ve Fairclough (1997: 271-280) tarafından şöyle özetlenmiştir:

- 1- ESA toplumsal sorunları ele alır
- 2- Güç ilişkileri söylemseldir
- 3- Söylem toplumu ve kültürü oluşturur
- 4- Söylemin ideolojik bir işlevi vardır
- 5- Söylem tarihseldir
- 6- Metin ve toplum arasındaki bağa aracılık eder
- 7- Söylem analizi yorumlayıcı ve açıklayıcıdır
- 8- Söylem, bir toplumsal eylem şeklindedir (Van Dijk, 1998 syf. 353)

Birçok ilkeye sahip olduğu için ESA'nın metodolojik konuları açıkça tanımlamayla problemi vardır. Disiplinler arası doğası ve farklı odak noktalarının olmasının bir sonucu olarak ESA, metodolojik düzeyde düzensiz bir yol izler. Wodak ve Meyer'in (2009) önerdikleri gibi "bir ekol ya da bir yaklaşım olarak ESA bir takım ilkeler tarafından karakterize edilmiştir: örneğin, tüm yaklaşımlar sorun odaklıdır ve zorunlu olarak disiplinler arası ve eklektiktir. Blommaert ve Bulcaen'e (2000) göre, metodoloji söz konusu olduğunda ESA, farklı bir tablo sergilemektedir. Çünkü tarihsel amaçlar için sistemik-işlevsel dilbilimi kullanımı öne çıkarken; söylem analizi, metinsel dilbilim, üslup, sosyal-gösterge bilim, sosyal biliş, retorik ve konuşma analizi gibi bazı kavramlar farklı alanlardan ödünç alınmıştır: Bu metodolojik meselelere rağmen

Eleştirel Söylem Analizi, farklı alanlardan birçok bilim insanı için popüler bir araştırma alanı olarak karşımıza çıkmaktadır.

2.4.1. Söylem ve İdeoloji

İdeoloji, belirli bir grubun, kitlenin ya da toplumun eylemlerinin dayandırıldığı bir dizi değer, inanç, ilke ve tutum olarak tanımlanabilir. Türk Dil Kurumu'na göre ideoloji siyasal veya toplumsal bir öğreti oluşturan, bir hükûmetin, bir partinin, bir grubun davranışlarına yön veren politik, hukuki, bilimsel, felsefi, dinî, moral, estetik düşünceler bütünü” olarak değerlendirilmektedir (TDK, 2017). İdeolojiler siyasi görüşlerle ilişkilendirilebilir ya da gündelik hayattaki yaşam koşullarını ilgilendiren fikirler/düşüncelerle iç içe olabilir. İdeolojiler ontolojik bir şekilde hep karşıtıyla var olduğu bilinen varsayımlar içindedir.

Düşünce ve ideolojinin bileşkesi olarak değerlendirilebilecek “İdeolojik söylem” mevcut gerçekliğin bir düşünce ekseninde yapılandırılarak dilsel göstergelerle karşı tarafa aktarılmasıdır. Foucault da bu süreci “söylemlerin üretici yapısı vardır, yani söylemler açık şekilde tanımladıkları nesnelere sistematik olarak üreten uygulamalardır” (Foucault, 1972:74) diyerek açıklamıştır.

Günlük dil, resmî dil, yazılı ve sözlü dil söylemin oluşumunda oldukça büyük öneme sahiptir. Bu öneme istinaden söylemin ve ideolojinin ifade aracı olarak dil önemli bir mihenk taşıdır. Eagleton, ideoloji kelimesini; “farklı kavramsal liflerle bir doku halinde örülmüş bir metin” (2011:17) olarak değerlendirerek ideolojinin çok yönlülüğüne atıfta bulunduğu söylenebilir. Bu yönü ile ideolojilerin kıyaslamalar aracılığıyla “biz” ve “öteki” gibi olgusal kimlikleri inşa ettiği düşünülebilir. İfade edilen bu kimliklerin ana yapı taşı ise ideolojik söylemlerdir. Bu bağlamda ideolojiler, siyasi görüşlerle ilişkilendirilebileceği gibi sıradan, gündelik yaşam durumlarıyla ilgili fikir/düşüncelerin doğrudan içinde yer alabilmektedir.

İdeoloji ve söylem dil kullanımı ile birbirinden etkilenen kavramlardır. “İdeolojilerden etkilenen son derece önemli toplumsal pratiklerden biri de sırasıyla ideolojileri nasıl edindiğimizi de etkileyen dil kullanımı ve söylemdir” (Van Dijk, 2015:19). İdeoloji eksenli söylemler geliştiren ve bu ekseninde dili kullanan yapılar bu üretime hem katkı sağlayan hem de üretimden etkilenen bir döngü içindedir.

Dil hayatın her alanında kendine yer bulan yegâne iletişim aracı olarak nitelendirilmektedir. Bu bağlamda dilin kullanımı çeşitli fikirler, düşünce hareketleri, sosyal olaylardan etkilenmektedir.

Belli ideolojilerin izlerini farklı bağlamlar için kullanılan dillerde görmek mümkündür. İdeoloji kavramı ile uğraşmaları ve bu kavrama çalışmalarında yer vermeleriyle öne çıkan iki önemli şahıs Fairclough ve Van Dijk'tir.

Fairclough'a (1992) göre ideolojiler, söylemsel pratiklerin (fiziksel dünya, sosyal ilişkiler, sosyal kimlikler), çeşitli anlam boyutlarının içine inşa edilmiş ve hakimiyet ilişkilerinin üretimine, çoğaltılmasına veya dönüştürülmesine katkıda bulunan gerçekliğin yansımaları olarak anlamlandırılmaktadır. Ayrıca (Fairclough, 1992) ideolojiler; sınıflar, cinsiyetler, kültürel gruplar gibi ögeler üzerinden baskı oluşturulan toplumlarda meydana gelirler. Bu, Fairclough (1992) tarafından "insanoğlu bu tür toplumlara aşabiliyorsa ideolojiyi de aşması mümkündür" cümlesiyle desteklenmektedir. Bu kapsamda Fairclough (1992) ideolojileri makro düzeyde tespit etmenin en iyi yolunun, ideolojilerin yeniden üretildiği, dağıtıldığı, basit günlük konuşmalar/metinler aracılığıyla takviye edildiği mikro seviye söylemleri/etkileşimlerini incelemek olduğunu ileri sürmektedir.

Van Dijk (2000) ideolojilerin fikir sistemleriyle; özellikle de toplumsal gruplar ve hareketler tarafından paylaşılan sosyal, siyasal ya da dini fikirlerle ilişkili olduğunu ifade etmektedir. Böylece ideoloji kavramı ilk etapta çok katmanlı ve çok faktörlü düşünsel hareketlerin iç dinamikleri ile ilişkilendirilmiştir. Çünkü ideoloji kavramının muhtevasını oluşturan düşünsel hareketler toplumsal yapıyı ve toplumun faaliyetlerini doğrudan şekillendiren olgular olarak bilinmektedir. Bu bağlamda Van Dijk ideolojinin dil kullanımıyla nasıl ilişkili olduğunu şöyle açıklamıştır: "İdeolojilerden etkilenen en hayati toplumsal pratiklerden biri dil kullanımı ve söylemdir, ki bunlar ideolojileri nasıl edindiğimizi, öğrendiğimizi ya da değiştirdiğimizi de etkiler. Bizim söylemlerimizin çoğu, özellikle de bir grubun üyesi olarak konuştuğumuzda ideoloji temelli fikirler içerir" (Van Dijk, 2000). Van Dijk (2000), ideolojileri tanımlamadaki ilk adımın; ideolojilerin bir grubun kimliği, toplumdaki konumu, diğer gruplarla ilişkileri gibi özelliklerine dayanan sosyal inançlarımızdan oluştuğunu bilmek olduğunu ifade etmiştir.

Fairclough ve Van Dijk ekseninde yapılan ideoloji tanımı ve bu kavrama çizilen perspektif bu çalışmanın da önemli bir aşamasını teşkil etmektedir. Bu bağlamda toplumsal olaylar ve hareketler yalın olarak değerlendirilemeyecek kadar çok yönlü bir yapıya sahiptir. İfade edilen bu yönlerin ana odaklarından birini de “dil” kavramı oluşturmaktadır. Dil ve ideoloji toplumların davranışlarında, ifade tarzlarında yazılı, görsel ve sözlü ürünlerinde iç içedir. Dil ve ideoloji ilişkisinde ideolojiyi daha aktüel ve Marksist teori içinde değerlendiren Fairclough’ya göre söylemin en ince teferruatından en belirgin propaganda fonksiyonuna kadar ideoloji ve alt düşünsel öğeler söylemle entegre durumdadır.

İdeolojiye sosyo-bilişsel açıdan yaklaşan Van Dijk toplum içinde yer alan sosyal grupların fikir sistemleri ideolojiyi ilişkilendirmektedir. Bu bağlamda dil kullanımı ve ideoloji doğrudan ilişkilendirilmiştir. Hatta bireylerin grup içinde kullandıkları dilin doğrudan ideolojik bir yansıma olarak değerlendirilebileceğini ifade etmiştir.

İdeolojilerin toplumdaki insanlara metinler aracılığıyla doğrudan ve dolaylı olarak aktarıldığı düşünüldüğünde, eleştirel söylem analistleri bunları ortaya çıkarmanın farklı yollarını oluşturmuşlardır. Alan yazında yaygın bir şekilde bilinen analistlerden biri de Fairclough ve onun eleştirel söylem analizi metodudur.

2.4.2. Fairclough’nun Üç Boyutlu Modeli

Eleştirel söylem çözümlemesi, dili sosyal bir eylem biçimi olarak gören ve söylemin sosyal ve siyasi iktidar öğelerini tartışan disiplinlerarası bir çözümleme yöntemidir (Fairclough 2001: 20). Eleştirel söylem çözümlemesini geliştiren en önemli araştırmacılardan biri olan Fairclough, söylem kavramını üç farklı şekilde ele almıştır. İlk olarak, en soyut haliyle, Fairclough’a göre söylem, dilin sosyal bir eylem olarak kullanılmasıdır. Yani dili toplumun sosyal reaksiyonları içinde değerlendirmek söylemin kuşatıcı katmanlarından birisini oluşturmaktadır. İkinci olarak, söylem, politik veya bilimsel söylem gibi özel bir alan içerisinde kullanılan dil türüdür. Özel alan vurgusu yapılan bu boyutta dilin disiplinlerarası boyutu ve derin yapı incelemelerinin mahiyeti üzerinde durulmuştur. Üçüncü olarak, en somut haliyle, özel bir perspektiften yaşanan deneyimlere anlam veren konuşma biçimidir (Fairclough 1993: 138; Fairclough 2001: 14; Jørgensen ve Phillips 2002: 66-67).

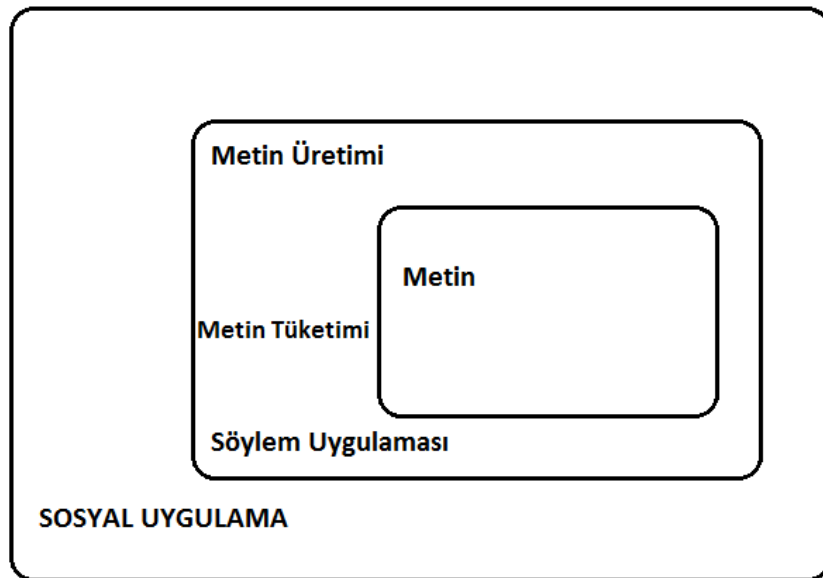
“Söylem” terimini dil öğeleri ve görsel gibi gösterge sistemleri ile sınırlandıran Fairclough’a göre, söylem sosyal kimliklerin, sosyal ilişkilerin ve bilgi ve anlam

sistemlerinin yapılanmasına katkıda bulunur (Fairclough 1992: 65). Fairclough'a göre, sosyal yaşam, sosyal eylemlerin bir ögesidir ve her eylem bir göstergeleşime (semiosis) sahiptir. Sosyal olayları hedefleyerek eylemin yapısı ve doğası hakkında bilgi edinilebilir. Her eylem, bir üretimin sonucudur ve eylemler ekonomik, siyasi ve kültürel açıdan sosyal yaşam içerisinde üretilir (Fairclough 2001: 12). Fairclough'a göre eylemler şu özellikleri içerir:

- I. verimlilik,
- II. üretim araçları,
- III. sosyal ilişkiler,
- IV. sosyal kimlikler,
- V. kültürel değerler,
- VI. bilinç,
- VII. göstergeleşim (Fairclough 2004: 122).

Şekil 2'de de gösterildiği üzere Fairclough, dil kullanımının üç boyuttan oluşan çok yönlü bir iletişim/bildirişim süreci olduğunu öne sürer

- Dil bir metindir (sözlü, yazılı, görsel veya tüm bunların kombinasyonu)
- Dil, metinlerin üretimi ve tüketimini kapsayan söyleme dayalı bir uygulamadır
- Dil, sosyal bir uygulamadır (Fairclough 1992: 73).

Şekil 4. Fairclough'ın Üç Boyutlu Eleştirel Söylem Çözümlemesi (Fairclough, Norman (1992) *Discourse and Social Change*. Cambridge: Polity Press).

Metin ve sosyal uygulama arasındaki ilişki, söylem uygulamaları aracılığıyla yürütülür. Bu bağlamda, metinler söylemlere bağlı olarak oluşmaktadır (Fairclough 1992: 71; 1993: 136; 1995: 60). Söylem Fairclough'ın üç boyutlu modelinin amacı, söylem çözümlemesi için analitik bir çerçeve oluşturmaktır. Bu model, metinlerin tek başlarına anlaşılamayacağı ve çözümlenemeyeceği; yalnızca diğer metinler ve sosyal bağlam içerisinde vücut bulabileceği ilkesine dayanır (Chouliaraki ve Fairclough 1999: 21). Yani metinlerin çok boyutlu karmaşık yapılardan oluştuğu en başta bağlam olmak üzere metni dillendiren kişi, metnini oluşturulma amacı, metnin alıcısı ve sosyokültürel ortamın da analiz sürecine dâhil edilmesi gerektiği ifade edilmektedir.

Şekil 2'de görüldüğü üzere ilk boyut söylem olarak metindir. Adından da anlaşılacağı gibi, bu boyut metinsel öğelerle doğrudan ilgilidir. Bu kısımda dilsel özellikler ve söylem organizasyonu araştırılmaktadır. Örneğin, belirli bir gazete makalesinde etken dil yerine neden pasif (edilgen) dilin kullanıldığını sorgulamak ya da ötekileştirici dilin devamlı kullanılmasını sorgulamak bu boyuttaki analizin odak noktası olabilir. Fairclough'a (1992) göre, bu tür bir metin analizi Eleştirel Söylem Analizi(ESA)'ni Foucault'un ki gibi yaklaşımlardan farklılaştırır.

İkinci boyut, dilbilimsel özelliklerin analizinde temel teşkil eden söylem uygulamasıdır. Temelde bunun anlamı; kelime hazinesi, dil bilgisi, tutarlılık ve metin yapısı gibi dilbilimsel özelliklerinin analizinde metni içeriğe bağlayan üç şeye dikkat edilmesidir: konuşma eylemi, tutarlılık ve metinler-arasılık. Çerçevenin bu boyutu, bir metin türünün biçimi ve işlevi arasında bir ilişki olduğunu göstermektedir. Örneğin, bir aşk mektubu resmi bir evraktan farklı şekilde yapılandırılmıştır. Fairclough, söylem uygulaması analizinin hem makro hem de mikro seviyeleri içermesi gerektiğini göstermektedir. Mikro analiz, "...üyelerinin kaynakları temelinde, katılımcıların metinleri nasıl üretilip yorumladıklarını kesin olarak açıklama"ya işaret etmektedir. "(Fairclough, 1992, s.85) ile ilgilidir. Ancak, sadece mikro analiz yeterli değildir ve ESA yapan analist aynı zamanda metinlerin üretilmesinde ve yorumlanmasında kullanılan üye kaynaklarının mahiyetini bilmek için gerekli olan makro analizi de yapmalıdır. Fairclough, tam teşekküllü bir analizin hem makro hem de mikro boyutlar gerektirdiğini ileri sürer; çünkü bunlar birbirleriyle yakından ilişkilidir. Fairclough bu durumu şöyle açıklar: "söylemsel pratiğin makro sürecini belirleyen toplumsal pratiğin doğasıdır ve metni şekillendiren de mikro süreçtir" (Fairclough, 1992, s. 86).

Çerçevelediği üçüncü ve son boyut sosyal-pratiktir. Bu boyut, söylemi daha geniş anlamda görür ve metinlerin ideolojik yorumlarıyla doğrudan ilişkilidir. Güç ve hegemonya temel terimlerden iki tanesidir ve Fairclough bu kavramların belirgin işaretlerini metinlerde açık bir şekilde ortaya koymayı amaçlamaktadır. Blommaert ve Bulcaen(2000) bu üçüncü boyut ile Fairclough'un değişime olan yaklaşımını oluşturduğunu vurguluyor. Bu noktada Fairclough kendi kelimeleriyle "söylemi, ideolojiyle ve güçle olan ilişkisiyle tartışmaya ve egemenlik mücadelesi olarak güç ilişkilerinin gelişimi bakış açısını tartışmaya" çalışmaktadır.

Fairclough'a göre üç boyutlu çerçevesi, her biri söylem analizinin vazgeçilmezi olan üç analitik geleneği bir araya getirme girişimidir. Fairclough, bu üç boyuta yani toplumsal pratik, söylemsel pratik ve metne karşılık olarak; eleştirel söylem analizinin üç aşamasını önermektedir: tanımlama, yorumlama ve açıklama.

Eleştirel Söylem Analizi yaklaşımlarının en önemlilerinden biri Fairclough'ın, dil ve güç arasındaki ilişki ve bu ilişkinin metinsel analizinin yanı sıra bağlamsal ve sosyal analizler yoluyla nasıl aydınlatılabileceği üzerine odaklanan 10 Soru yöntemidir.

Fairclough'un ESA yaklaşımı üç aşama içermektedir: tanımlama, yorumlama ve açıklama. Açıklama metnin biçimsel özellikleriyle ilgili olan aşamadır. Yorum metinle etkileşim arasındaki ilişki ile ilgilidir. Metni üretim sürecinin bir ürünü ve yorumlama sürecinde bir kaynak olarak görür. Açıklama, etkileşim ve toplumsal bağlam arasındaki ilişkiyle; üretim ve yorumlama süreçlerinin toplumsal olarak belirlenmesi ve bunların sosyal etkileriyle ilgilidir.

Fairclough'un Analiz Çerçevesi

A. Kelime haznesi

1. Kelimeler hangi anlamsal değerlere sahiptir?

Hangi sınıflandırma şemaları oluşturabilir?

İdeolojik olarak karşı çıkılan kelimeler var mıdır?

Başka kelime ile ifade etme ya da gereğinden fazla kelime ile ifade etme söz konusu mu?

Kelimeler arasında ideolojik olarak anlamlı hangi anlam (eş anlamlılık, alt anlam, zıt anlamlılık) ilişkileri bulunmaktadır?

2. Kelimeler hangi anlamsal değerlere sahiptir?

Üstü kapalı ifadeler var mıdır?

Bariz şekilde resmi ve gayri resmi kelimeler var mıdır?

3. Kelimelerin ne gibi anlatımsal değerleri vardır?

4. Hangi mecazlar kullanılır?

B. Dilbilgisi

5. Dilbilgisel özellikler hangi amprik değerlere sahiptir?

Ne tür süreçler ve katılımcılar ağır basmaktadır?

"Acente/Ajanda belirsiz midir?

Süreçler görüldüğü gibi mi?

Adlaştırmalar kullanılmış mı?

Cümleler etken mi edilgen mi?

Cümleler olumlu mu olumsuz mu?

6. Dilbilgisel özellikler hangi ilişkisel değerlere sahiptir?

Hangi kipler (Haber, soru, emir) kullanılır? İlişkisel kiplerin önemli özellikleri var mı?

Biz ve sen zamirleri kullanılıyor mu, kullanılıyorsa nasıl?

7. Dilbilgisel özellikler hangi anlatımsal değerlere sahiptir?

Anlatım kipinin önemli özellikleri var mıdır?

8. (Basit) Cümleler birbirine nasıl bağlanır?

Hangi mantıksal bağlaçlar kullanılır?

Hangi karmaşık cümleler koordinasyon ve subordinasyon ile şekillenir?

Metin içi ve metin dışı atıflarda hangi anlamlar kullanılmıştır?

C. Metinsel yapılar

9. Hangi etkileşimli teamüller kullanılmıştır?

10. Metinde hangi büyük ölçekli yapılar vardır? Fairclough (2001, s 92-93)

Yukarıda listelendiği gibi, Fairclough'un analiz çerçevesi on ana sorudan oluşmakta ve dilbilgisi, kelime bilgisi ve metinsel yapılar olarak üç ana bölüme

ayrılmaktadır. Bu çalışmada bizim odaklandığımız çerçevenin kelime bilgisi bölümüdür. Çalışmanın amacına uygun olacak şekilde Fairclough'un analiz çerçevesinde yer alan aşağıdaki sorular ve alt sorular kullanılmıştır:

1. Kelimeler hangi deneyimsel değerlere sahiptir?
 - a. Hangi sınıflandırma şemalarından yararlanılmıştır?
 - b. Başka kelime ile ifade etme ya da gereğinden fazla kelime ile ifade etme söz konusu mu?
2. Kelimelerin ne gibi anlamsal(açımlayıcı) değerleri vardır?
 - a. Olumlu yada olumsuz yönde bir değer değişimi var mı?
 - b. Sıklıkla birlikte kullanılanlar nelerdir?

Görülebileceği gibi, bir metnin ifadesiyle ilgili soruları anlamak için iki anlam türü tanımlanmalıdır: Deneyimsel değer ve anlamsal değer.

2.4.2.1. Deneyimsel Değer

Deneyimsel değerler, metni üretenlerin bilgi ve inançlarıyla ilişkilidir ve bunlar metnin kelime seçiminde açıkça görülebilir. Bu, metin üreticisinin, doğal yaşam ve toplumsal yaşam hakkındaki deneyimini nasıl yansıttığıyla alakalıdır (Fairclough, 2001). Metindeki deneyimsel değerler aşağıdaki soruların cevaplanmasıyla tanımlanabilir:

-Başka kelime ile ifade etme ya da fazla kelime ile ifade etme söz konusu mu?

Fairclough'ya göre bazı kelimelerin oluşumunda ideolojik özellikler olabilir. Fazla kelime ile ifade etme, bu ideolojik durumun işaretlerinden biridir. Fazla kelime kullanımı, aynı kavramı fazla kelime kullanımı ile ifade etme olarak tanımlanabilir. Örneğin, elektronik eşya türlerine dair bir metinde eğer “a ülke malı/ b ülke marka” kavramları tekrar tekrar, kullanılıyorsa bu metin üreticisinin kullanılması gereken elektronik markaya yönelik görüşünü sergiler ki bunun, metnin alıcısında ideolojik bir etkisi olabilir. Metin üreticileri bu tür öne çıkarma yöntemlerini belirli kavramları tanıtmak, ön plana çıkarmak için kullanırlar.

- Hangi ana sınıflandırma şemalarından faydalanılmaktadır?

Sınıflandırma şemaları, metin üreticilerine dilin ideolojik amaçlar doğrultusunda yönlendirilmesine yardımcı olur. Fairclough (2001) metindeki kelimelerin potansiyel

olarak kategorilere nasıl ayrılacağını içeren bir sınıflandırma şeması incelemesi önermektedir. Örneğin, bir metinde sadece belirli bir ülkeye ait ürün tanıtılırsa, metin üreticisinin ilgili ürünleri sınıflandırdığı ve diğerleri arasında bir tanesini öne çıkardığı sonucuna varılabilir.

Sınıflandırma şeması temaları kitaplar bünyesinde yer alan üniteler ve metin muhtevasının çerçevesini belirleyen yapılardır. Fairclough'a (1989) göre, “sınıflandırma şeması”, gerçekliğin belirli bir ideolojik temsili üzerine inşa edilmiştir ve gerçekliğin bir yönünü ayırmanın özel bir aracıdır. Bu şekilde, bir kelimenin yapısı ideolojik olarak temellendirilir. Ayrıca sınıflandırma şemaları ile ilgili Fairclough (2001: 115) sınıflandırma şemalarının farklı söylem tiplerinde, daha büyük veya daha az sayıda kelimeyle, gerçekliğin belirli yönlerini farklı derecelerde ifade etmek amacıyla niceliksel olarak farklılık gösterebileceğini ifade etmiştir.

Metin yazarları sınıflandırma şemalarını kitaplar bünyesinde farklı şekillerde kullanabilir. Dürüst ve yalancı birey kıyaslaması gibi iki veya daha fazla kategori açık bir şekilde sunulsa da kategorilerin bazen sadece bir yönü verilir ve diğer kategoriler söylemden elde edilir.

Fairclough'a (1995) göre, “Metinsel analiz, genellikle bir metinde “ne” olduğu konusunda mükemmel bilgiler verebilir, ancak bir metinde bulunmayan şeyler genellikle aynı derecede önemlidir”. Fairclough’ya (1995) göre bir tercih dâhil etmenin yanı sıra dâhil etmeme yönünde de kullanılabilir. Bu bağlamda bir metinde ulaşılan kanı ve bu kanıya ulaşılma sebebi ideolojik amaçlarla ilgili olabilir. Örneğin roman tavsiyeleri ile ilgili bir ünite “polisiye roman” türü ile ilgili kullanılan kelimelerin diğer roman türlerine göre fazla olması “polisiye roman” türünü ön plana çıkarırken okuyucuyu da bu türü okumaya teşvik etmektedir. Çalışmanın verilerinde sınıflandırma şeması temaları açık ve gizil şekilde bulunmaktadır. Bu bağlamda bazı sınıflandırma unsurları, ünitelerin söyleminde açıkça belirgin olmasa da, bağlamdan türetilmektedir.

2.4.2.2. Anlamsal Değer

Deneyimsel değerler metin üreticisinin dünya bilgisiyle ve inançlarıyla alakalı iken anlamsal değerler metin üreticisinin kararları ve değerlendirmeleriyle alakalıdır (Fairclough, 2001). Üreticinin kararları ve değerlendirmeleri dilbilimsel özelliklerin anlamsal değerlerinin içine yerleşiktir. Bu değerler olumlu ve olumsuz değerlendirmeler

ve birlikte kullanım ile ifade edilebilir. Bir dilbilimsel özellik aynı anda her iki değeri de (deneyimsel ve anlamsal) bir arada bulundurabilir. Fairclough (2001) çerçevesinin sadece bir rehber olabileceğini bir şablon olmayacağını söylemektedir. Fairclough bir araştırmacının, araştırmının ilgisine/analiz edilen metnin karakterine göre çerçevenin bölümleri/yönergeleri arasından seçim yapabileceğini söylemektedir. Bu sebeple, bu çalışmanın araştırma sorusuna cevap bulabilmek için araştırmaya konu olan metinlere göre bu yönergeler arasından seçim yapılmıştır. Bu kapsamda araştırmacıların ana odak noktası ön plana çıkartılan kavramlar ve bunların işaret ettikleridir. Ön plana çıkan kavramları tespit ederken; fazla kelime ile ifade etmeye, frekans değerlerine f(), birlikte kullanıma, sınıflandırma şemalarına ve olumlu-olumsuz değerlendirmelere odaklanılır.

2.4.2.3. Söylem, Ortak Algı/Yaygın Algı ve İdeoloji

Fairclough (2001), mevcut güç ilişkilerine hizmet eden, ortak algı/yaygın algı olarak kabul edilen, söylemde bariz olduğu görülen, söylem ile ideoloji arasında sıkı bir ilişki olduğunu ifade etmektedir. Fairclough (2001: 77) bu durumu "ortak akıl/yaygın algı meselesi olarak kabul edilen ideolojiler söylemin özelliklerinin içine yerleştirilmiştir" ifadesiyle açıklar.

Metnin alıcılarının dile yerleştirilmiş ideolojileri ortak akla uygun bir şekilde nasıl aldıklarını anlamak için "üyelerin kaynağı" terimi anlaşılmalıdır. Fairclough (2001), bir metni alıcılar olarak yorumlarken, metnin bölümlerinin birbirleriyle nasıl bağlandığının yanı sıra metnin "önceki deneyimlerimizle nasıl uyduğunu ya da nasıl bir dünya anlayışı önerdiğini" (2001:78) de anlamamız gerektiğini ifade etmiştir. Metnin alıcıları bu bağlantıları sadece metnin üzerinde yapmazlar, aynı zamanda arka planlarındaki "varsayımları ve beklentileri" de kullanırlar. Metni yorumlarken kullanılan bu arka plan kaynaklarına "üyelerin kaynakları" denmektedir. Yani metnini alıcısının dünya görüşü, değer yargıları, art alan bilgisi "üyelerin kaynakları" olarak ifade edilen yapının muhtevasını oluşturmaktadır. Ancak yukarıda belirtildiği gibi metinsel özellikler metni üretenin metni nasıl oluşturduğunu anlamamıza yardımcı da olur.

Fairclough, metin üreticilerinin metni dünyanın bir yorumu olarak oluşturduklarını ve metnin dilinin, varsayımlarını ve beklentilerini metin yorumlamasına dayandıran metnin alıcılarına ipucu olacak özellikleri taşıdığını öne sürmektedir. Yani metnin derin yapısı ve yüzey yapısı genel olarak metni oluşturan

kişi ile ilgili bir izlenim edinmemizi sağlar. Metin alıcılarının deneyimleri de bu değerlendirme de oldukça önemli bir yapıya sahiptir. Anlamlandırma ve yorumlamada bu deneyimler doğrudan sürece dâhil olarak oluşturulan semantik yapının sınırlarını belirler. Bu bağlamda metin üreticisinin metinde oluşturduğu semantik dünya ve verilen mesajlar metin üreticisinin ideolojilerinden, dünya görüşünden etkilenmektedir. Buna bağlı olarak metin alıcısı ya da okur bu mesajları kendi tecrübe, varsayım ya da geçmişinden oluşturduğu yapı ile yorumlamaktadır.

Fairclough metin ve alıcı arasındaki ilişkiyi, metin üreticisinin okuyuculara ve yorumculara üstü kapalı bir şekilde varsayımları empoze etmesiyle açıklamaktadır. Onlar bunu yorumcunun "metni anlamlandırmak için aklında tutması gereken varsayımlar" (Fairclough, 2001:83) şeklinde değerlendirdiği metinsel ipuçlarını kullanarak yapmaktadırlar. Fairclough, ideolojik işlemin "metin yorumlayanlara ve metin üretenlere farkında bile olmadan sürekli ve birikerek 'varsayım empoze eden' metin üretim yolu" olarak görülebileceğini iddia ediyor. Böylelikle ideolojiler fark edilmeden ortak algı/yaygın algı haline gelir.

Esasen ortak algı/yaygın algı ideolojiktir. Ortak algı/yaygın algı ile ideoloji arasındaki önemli ilişki İtalyan Marksist Antonio Gramsci tarafından araştırılmıştır. Gramsci (1971) ideolojiyi şöyle açıklamıştır: "Toplumsal yaşamın pratik faaliyetlerinde saklı, örtülü bir felsefedir; arka plandadır ve kabul edilmiştir bu onu ortak akılla bağlantılı hale getirir". Fairclough (1989) ideolojik ortak algı/yaygın algıyı "eşit olmayan güç ilişkisini sürdürmeye hizmet eden ortak algı" olarak tanımlamaktadır. Fairclough'ya (2001: 84) göre ortak algı/yaygın algı varsayımları sadece "eşit olmayan güç ilişkilerinin devamını" değil; aynı zamanda "belirli toplumsal grupların üyeleri arasındaki dayanışma ilişkilerinin kurulmasını ve sağlamlaşmasını" da sağlar.

Fairclough ideolojinin en etkili halinin metnin söylemine gizli bir şekilde yerleştirilmiş hali olduğunu iddia etmektedir. "Görünmezliğe, ideolojiler söyleme metnin açık unsurları olarak değil de arka plan varsayımları olarak taşındığı zaman ulaşılabilir," (Fairclough, 1989:85). "Metinlerin ideolojileri yaymadığı" iddia edilir ama metinler verdikleri ipuçlarıyla yorumcuyu öyle bir konuma sokar ki "yorumcu ideolojileri metnin yorumuna kazandırır ve süreç içerisinde yeniden üretir."

Genel bir değerlendirme yapmak gerekirse; ideolojilerin metinler bünyesinde alıcılara subliminal olarak iletildiği, metin içinde kullanılan kavramların ya da

bağlamın çeşitli fikirler ekseninde yapılandırılarak yazar tarafından okura empoze edildiği söylenebilir. Örneğin bir metinde yazar tekrar tekrar özel okulların eğitimde başarısından bahsediyorsa bu yazarın “paralı eğitim” olgusunu desteklediği, kapitalist dünya görüşü ekseninde zihnindeki iktidar algısını şekillendirdiği yorumuna ulaşılabilir.

2.4.2.4. Doğallaştırma ve İdeoloji

Belirli kurumlar genellikle, belirli söylem türleriyle baskılandığından, bastırıldığından ya da sınırlandırıldığından bir süre sonra söylem “doğal” görünmeye başlayacaktır. Bu sürece doğallaştırma denilmektedir (Fairclough, 1989). Fairclough (1989:92) "ideolojiler, onları şekillendiren söylem türleri doğallaştığı sürece ideolojik ortak algı/yaygın algı haline gelirler," diyerek neyin ortak algı/yaygın algı olacağına çoğunlukla gücü elinde bulunduranlar; yani iktidarın karar verdiğini işaret etmiştir. Genel çerçevede ideoloji, bir düşüncenin toplumun dinamikleri üzerine tekrar tekrar belirli bağlamlar ile aktarılması neticesinde bu düşüncenin doğallaştırılmasını sağlayacaktır. Tarihsel süreç içinden örneklerle bu durumu açıklamak gerekirse popüler kültürü ürünü tüm eylem, söylem ve yaşam tarzları bu duruma örnek olarak verilebilir. Bu bağlamda önemli bir yazarın kendi dünya görüşü ekseninde kullandığı kavramlar bağlamları ile birlikte önemli kitlelerce kanıksanarak yaygın algı haline gelecek başka bir söylemle doğallaşacaktır.

Fairclough'nun (1989: 92) ifade ettiği gibi, "ideoloji, doğasını gizleyerek, olmadığı bir şeymiş gibi davranarak fonksiyonlarını yerine getirir" ve bu gizli, altta yatan mesajları açığa çıkartmak eleştirel söylem analizcilerinin işidir. Bu süreç metin yazarının dünya görüşü, metnini bağlamı, kavramlar içine çizilen çerçeveler vb. araçlar ile yapılabilir.

2.4.3. İdeoloji ve Anlam

Anlam, yaygın algı/ ortak algının bir boyutudur. Yaygın algı/ ortak algının ürünü olan anlamın nasıl çalıştığı anlamak için anlamın iki yönüne odaklanılması gerekmektedir. Öncelikle anlam çeşitliliği ya da anlam kavramının katmanları dikkate alınmalıdır. Herhangi bir kelime hem toplumsal lehçelere hem de belli ideolojilere bağlı olarak farklı anlamlara gelebilir. Bu toplumların kavramları değerlendirmede, kelimelerin anlam şemalarını yapılandırmalarında içinde buldukları kültürün ve koşulların iç dinamiklerinden doğrudan etkilendiğini gösterir. Nitekim herhangi bir kelimenin anlamı kullanıldığı bağlama ve kelimeyi kimin kullandığına göre değişir ki

bu ortak algı/yaygın algının ürünü olan anlamın da gelişmesinde etkili olabilir. Örneğin “ceza” kelimesi türediği Ortadoğu’da hediye, ikram anlamında kullanıldığı gibi kuzeye yani Anadolu coğrafyasına yaklaştıkça bir cürüm, fiil karşılığında bireye uygulanan yaptırım olarak algılanmaktadır.

Anlamın ikinci boyutu, bir kelimenin ortak aklın ürünü olan anlamını eleştirmede de yardımcı olabilecek olan anlam sistemleridir. "Kelimenin anlam sistemi izole ve bağımsız bir şey değildir" (Fairclough, 1989: 94). Fairclough; benzerlik, zıtlık, kapsama gibi farklı ilişkileri olan kelimelerin ve diğer sözel ifadelerin anlamlarının büyük ölçüde bu ilişkilerine bağlı olduğunu vurgulamaktadır. Bu sebeple, kelimenin ortak algının/yaygın algının ürünü olan anlamına yani toplumun bir kelimeye vermiş olduğu anlama odaklanırken; anlam sistemlerini yani eş anlamlılık, zıt anlamlılık, alt anlamlılık gibi şeyleri süreçte gözetmek önemlidir.

Bir kelimenin anlamı ortak algı/yaygın algı haline geldiğinde, bu anlam onun sabit anlamı olmaya başlar ve buna karşı gelinmez. Yani toplumsal norm haline dönüşerek toplumun ağır çoğunluğunun zihninde ilgili kelime ya da kavram için bu anlam tahayyül edilir. Bu, gücün ideolojik etkisinin doğrudan bir sonucu olan doğallaşmanın sayesinde olmaktadır. Fairclough (1989: 95) "ortak algı/yaygın algıda gerçekliğin basit meseleleri gibi düşünülen sabit sözlük anlamlarının her zaman bir doğallaşma sürecinin sonucu olarak ortaya çıktığını" ve bu doğallaşma sürecinin, gücü elinde bulunduranların kelimeyi belirli bir anlamda ortak algı/yaygın algının ürünü olana kadar sıkça kullanması olduğunu ifade etmektedir.

Özet olarak metin üreticileri, metni oluştururken farklı anlamlar ve semantik sistemleri kullanmaktadır. Yani, hiçbir kelimenin kullanımı tesadüfi değildir ve dilbilimsel seçimler çoğunlukla metin üreticilerinin dünya görüşüne, ideolojilerine dayanmaktadır. Bu nedenle eleştirel söylem analizi yapan çalışmacı için metnin dilini detaylı bir şekilde incelemek ve içindeki ideolojik mesajları ortaya çıkarmak önemlidir.

2.4.4. Van Dijk'in ESA'ya Sosyo-bilişsel Yaklaşımı

Van Dijk'in sosyo-bilişsel yaklaşımı, ESA'yı konu edinen diğer yaklaşımlardan bazı yönleriyle farklıdır. Van Dijk " Zihinsel temsillerin ve dil kullanıcılarının süreçlerinin analiziyle ilgilenildiğinde bu yapılar söylem üretir, anlar ve sözlü etkileşime, sosyal grupların paylaştığı bilgiye, ideolojilere ve diğer inançlara katılırlar. " (Dijk, 2009 :64). Dijk, söylemin sosyobilişsel ara yüzüne; yani akıl, söylemsel etkileşim

ve toplum arasındaki ilişkilere odaklanan bir ESA görüşüne sahiptir. ESA'ya bu yaklaşımın anahtar kavramlarından biri zihinsel modellerdir. Zihinsel modeller ve bunların ideoloji ve söylem ile ilişkileri Van Dijk'in modelini kavrama açısından önemlidir.

2.4.4.1. Zihinsel Modeller

Zihinsel modeller; gözlemlenmiş, dâhil olunmuş ya da bir söylem ile atıfta bulunulmuş olayların ve durumların öznel temsilleri olarak tanımlanırlar ve bireylerin tutumlarının öne çıktığı ifade edilmektedir. Onlar olaysal(epizodik) bellek yerleştirilmektedir. Olaysal(epizodik) bellek; kişisel, öznel ve otobiyografik yani şahsın tecrübe ettiği vakalara dayalı bellektir. Van Dijk (2000), olaysal(epizodik) belleğin doğasından dolayı ideolojilere bakılması gereken doğru yer olmadığını ortaya atmıştır. Fakat ideolojiler insanların olaysal(epizodik) belleğinde önemli etkiler oluşturabilir; kişiyi ve kitleyi oldukça derinden etkileyen kararlara yöneltebilirler. Olaysal bellek; katıldığımız, tanık olduğumuz, hakkında okuduğumuz günlük yaşantısal deneyimlerimizin zihinsel temsillerinden oluşur. Diğer bir deyişle, olaysal bellekteki zihinsel temsillere yani vakaların bireylere bağlı olarak zihindeki çağrışımlarına zihinsel modeller denir.

2.4.4.2. Zihinsel Modeller ve İdeoloji

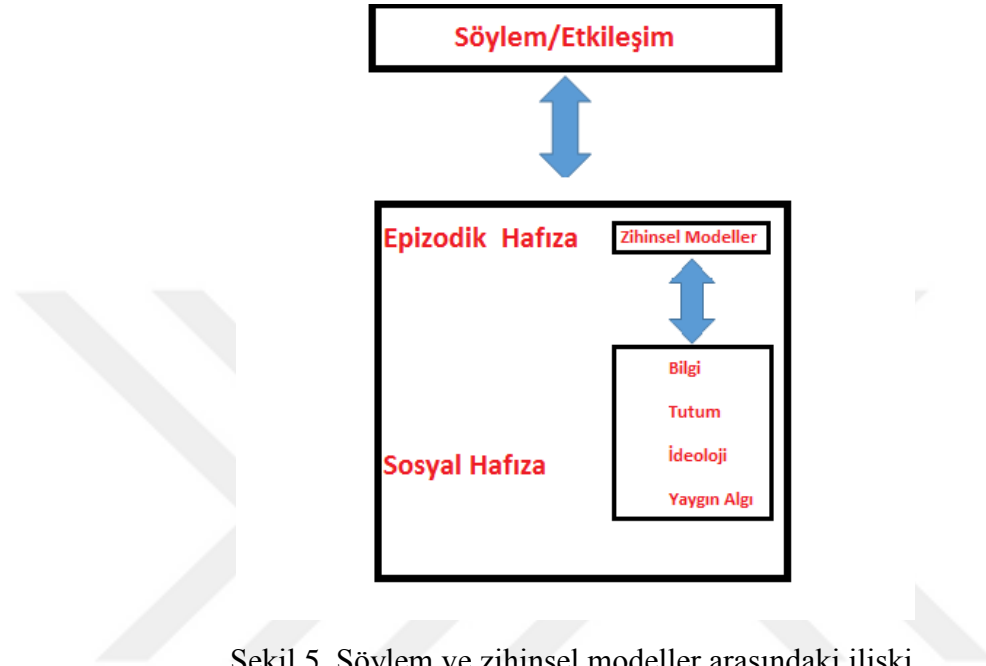
Zihinsel modeller sadece belli olaylar hakkındaki kişisel ve öznel fikirleri değil; aynı zamanda sosyal bilişi de kapsayan daha genel inançları da içerir. İdeolojiler zihinsel modelleri dolaylı olarak etkiler, çünkü genel ideolojileri modele yerleştirilmiş gibi daha spesifik deneyimlere aktarırlar. Van Dijk (2000:24)'in belirttiği gibi "ideolojiler ile söylem arasındaki en önemli arayüz" olaysal bellekte temsil edilen zihinsel modellerdir. Okuduğumuz şeyi anlamak etraflarındaki dünyayı nasıl algıladıklarıyla yakından ilişkili olan zihinsel modellerin inşasını (veya güncellenmesini) içerir. Okur yani alıcı konumundaki birey, semiyotik kavramlardan oluşan metni zihinsel modeli, epizodik belleğinin bileşkesiyle tekrar yapılandırma sürecine girer.

2.4.4.3. Zihinsel Modeller ve Söylem

İnsanların muhatap oldukları ya da maruz kaldıkları söylemlerin onların zihinsel modelleri üzerinde etkisi olabilir. Söylemlerin, insanların zihinsel modelleri üzerinde

nasıl bir etkisi olduğunu açıklarken, Van Dijk (2000:24) "modelleri söylemle birleştirmenin bir yolunun söylemin anlamını(anlamsal temsilini) modelin önermelerinden türetmek" olduğunu belirtmiştir.

Şekil 5'te de Van Dijk'e (2000:25) göre söylem ile zihinsel modellerin nasıl bir ilişkisi olduğunu gösterilmektedir.

Şekil 5'te söylemin, zihinsel modelleri ve neticede bizim bilgimizi, tutumlarımızı, ideolojimizi ve ortak zemin bilgisi içeren toplumsal belleğimizi de içeren olaysal bellek ile ilişkili olduğunu gösterilmiştir.

2.4.5. Althusser'in İdeolojik Devlet Aygıtı

Toplumda güçlü ve hâkim olanlar dünya görüşlerini, ideolojilerini yaymanın, kitleleri manipüle etmenin yollarını ararlar. İdeolojiler genelde medya, yazılı görsel içerikler gibi formal araçlarla yayılsa da günlük etkinliklerde cümle aralarında bilinçaltına yönlendirilen mesajlarla da kitle şekillendirilir. Althusser'a (1971) göre bunu yapmanın en iyi yolu, egemen değerleri benimseyen, yumuşak başlı ve itaatkar vatandaşlar yaratmanın toplumsal mekanizması olarak tanımlanan İdeolojik Devlet Aygıtları'dır.

İdeolojik Devlet Aygıtları kiliseler, okullar, aile, mahkemeler gibi sivil, yasal kurumlardır. Bu mekanizmalar güçlerini, kabul edilen "uygulamalar" ile gerçekleştiren

örtülü izin aracılığıyla kazanmaktadır. Otoriteye boyun eğmek, toplumsal normları kabul etmek; okul, kilise, ev gibi yerlerde zımni olarak öğrenilir ve çoğunlukla insanlar bunu sorgulamazlar.

Althusser (2014: 40-62) diğerleri arasında, modern toplumun baskın bir İdeolojik Devlet Aygıtı (İDA) olarak okulun artan bir etkisi olduğunu söylemektedir. Okul, öğrencilerin toplumda nasıl düzgün davranmaları gerektiğini, otoriteye saygı duymayı ve boyun eğmeyi öğrendikleri yerdir. Bu süreç sonunda bireyler siyasetçi, idareci, bürokrat, hukukçu vb. meslek kollarına ayrılırlar. Ders kitapları, okul ya da formal eğitim kurumlarının bu amaçlarının gerçekleşmesinde önemli bir role sahiptir ve dolayısıyla gücü elinde bulunduranların yani iktidarın inançlarını, ideolojilerini yaymalarında da önemli bir role sahiptir.

2.5. Güç

Kavramsal olarak birçok tanıma sahip olan güç kavramı genellikle uluslararası ilişkiler ve siyaset bilimi uzmanları arasında tartışılmakta, belirli yönleri öne çıkarılmaktadır. Zihinsel yansımaları değerlendirildiğinde ilk olarak zorlama, cebir ya da fiziksel yönü ile öne çıkan güç kavramı Dağ (2009) tarafından hazırlanan Uluslararası İlişkiler Sözlüğü'nde bir devletin kendi çıkarlarını koruma ya da taleplerini karşı tarafa kabul ettirme konusunda sahip olduğu maddi ve manevi potansiyel olarak tanımlanmıştır.

Nye'a (2004:2) göre güç, başkalarının davranışlarını, istediğimiz sonuç doğrultusunda etkileyebilme kapasitesidir. Morgenthau (1985), gücü; hem bir ilişki türü, hem uluslararası politikanın en temel amacı hem de amacın gerçekleştirilmesi için bir araç olarak tanımlamış; Holsti (1964) ise bir ülkenin sahip olduğu imkân ve hareket kabiliyetini ödül, ceza, ikna ve zorlama gibi yöntemler kullanarak karşı tarafın davranışlarını kendi çıkarları doğrultusunda değiştirebilmesi olarak kullanmıştır. Robert Dahl'ın (1957: 202-203) hemen her çalışmada başvurulan ünlü tanımına göre, bir aktörün aksi takdirde yapmayacağı şeyleri başka bir aktöre yaptırabilme kapasitesi güç olarak tanımlanmıştır.

Yapılan tanımlar ve değerlendirmeler kapsamında çok boyutlu karmaşık içerikleri bünyesinde barındıran güç kavramı ekonomi, sanat, eğitim gibi kavramları bünyesinde bulundurmakta ve farklı başlıklar altına incelenmektedir. Nye (2005) çalışmasında sert güç ve yumuşak güç kavramları üzerinde durmaktadır.

2.5.1. Sert Güç

Sert güç genellikle hedef alınan ülkenin ekonomik ve askeri güç unsurlarını hedef alarak söz konusu ülkeyi zorla ikna etme gibi amaçlar doğrultusunda uygulanır. Joseph Nye, sert gücü betimlerken ağırlık olarak askeri unsurun üzerinde durmuştur ve ekonomik unsura çok değinmemiştir. (Nye, 2005:54) Genellikle bir aktörünün diğer aktöre aksi halde yapmayacağı şeyleri tehdit ve ödüllendirme vasıtasıyla yaptırabilmesi yeteneği olarak ele alınmaktadır (Bollier, 2003: 16).

Uluslararası sistemde meşruiyet algısına atfedilen önem, kullanımını nedeniyle yüksek maliyetlere neden olma gibi nedenlerle her ne kadar tercih edilirliğinde eskiye oranla daha ihtiyatlı yaklaşılsa da sert güç, istenilen etkiyi hızlı yaratması, diğer güç uygulama şekillerine göre daha somut kaynaklara yönelmesi gibi nedenlerle bugüne kadar sıklıkla başvurulmuş bir güç şeklidir. Sert güç genel olarak bir aktörün istediği sonuçları elde etmek için diğer aktörlere yönelik, zorlama, tehdit, caydırma gibi yöntemleri kullanarak, diğer aktörlerin rızası dışında onları kendi istediği çizgiye çekme şeklinde uygulama alanı bulmaktadır (Ertuğral, 2013: 12-13; Yılmaz, 2008: 47-48).

Nye'in (2005: 14-15) da ifade ettiği gibi hedeflenen amaç için kullanılan fiziksel ve askeri yaptırım faktörleri yanında sert güç kavramına dâhil olan diğer aktöre de ekonomidir. Nitekim askeri güç kullanımının zor kullanma ve müdahale etmek olduğu ve bu nedenle tümüyle katı olduğu gerekçesiyle uluslararası literatürde sert güç denildiği zaman; ekonomik gücün ise dışardan bakıldığında katı yapısı görünmez ise de yapısında sopa olduğu, tek farkının sopanın ucunda havuç olduğu şeklindeki genel geçer tanımlamaları her iki güç türünü sert gücün iki temel unsuru olarak ele alınmasını sağlamaktadır (Yılmaz, 2011: 34).

Güç terminolojisi içinde siyasal ve sosyal tüm aktörlerin birbirlerine gösterdikleri yüz şiddet ve cebir olarak öne çıkmaktadır. Değişen ve dönüşen dünyada kitleleri, siyasal, sosyal aktörleri etkileyen eğitim, kültür, estetik gibi kavramlar bu algıyı değiştirmiş ve "yumuşak güç" kavramı sürece dahil etmiştir.

2.5.2. Yumuşak Güç

Dünyada yaşanan teknik gelişmeler insan hayatını maddî ve manevî olarak kolaylaştırırken uluslararası mücadele ve savaş maliyeti aksi yönde hareket etmiştir. Keohane ve Nye' a (1987:733) göre de bazı durumlarda askeri güç, ekonomik güce hükmetmekte ancak askeri güç kullanım maliyetleri de her geçen gün yükselmektedir.

Joseph Nye tarafından 1990 yılında “yumuşak güç” olarak adlandırılan bu kavrama göre; uluslararası sistemin geçirdiği değişim, medya ve iletişim araçlarının etkinliğinin artması uluslararası alanda “sert/kaba güç”ün önemini azaltmıştır. Zorbalık yerine iş birliğini öneren Nye, yumuşak gücü; “Eğer istediğim şeyi istemeni sağlayabilirsem, o zaman yapmak istediğin şeyi yapmaya seni zorlamama gerek yoktur.” diyerek tanımlamıştır.

Kalın’a (2012) göre yumuşak gücün kullanımında birçok unsur karşımıza çıkmaktadır. Bunlar asker sayısından yahut ekonomik yaptırım gücünden çok bir ülkenin kültürü, sanatı, sineması, mimarisi, müziği, eğitim sistemi, rekabet ortamı, özgürlükleri, demokrasisi, yaratıcı düşüncesi, insan kalitesi ve sosyal sermayesi, tarihi birikimi, kültürel zenginliği, bilim ve teknoloji altyapısı, inovasyon kapasitesi, diplomatik becerisi ve kendini anlatabilme yeteneğinin toplamıdır. Bu unsurları bir araya getiren bir ülke, bir cazibe merkezi haline gelir. Takip edilen, konuşulan, "hikâyesine kulak kabartılan" bir ülke haline gelir.

Nye (2002: 6), uluslararası politikada yumuşak gücü oluşturan kaynakları; çoğunlukla bir kuruluşun ya da ülkenin kendi kültüründe ifade ettiği değerlerinden, kendi içindeki uygulamaları ve politikalarıyla oluşturduğu örneklerden ve başkalarıyla ilişkilerini sürdürme şeklinden kaynaklandığını ifade edip yumuşak gücü şu unsurlara bağlar:

- a. Başkalarına çekici geldiği takdirde kültürü,
- b. Yurtiçi ve yurtdışında uyumlu hareket ederek sadık kaldığı siyasi değerleri,
- c. Meşru ve ahlaki olarak otoriter görülen dış politikaları (Nye, 2008: 97),

Çok yönlü bu faktörlerin toplamını oluşturan yumuşak güç kavramı eğitim, dil politikalarını ve bu politikaları yöneten kamu kurumlarını da doğrudan ilgilendirmekte olup; “hâkim otorite”, “güç” başka bir deyişle devlet kavramının işleyişini açık ve örtük hedeflerini şekillendirmektedir. Ayrıca sert güç kullanımından oluşacak maliyetle yumuşak güç kullanımında oluşacak maliyet, kâr-zarar dengesi yumuşak güç lehine olduğu açıktır. Ayrıca insanî değerler açısından da yumuşak güç kullanımı yıkıcı, zarar verici yönü sert güç kadar değildir. Tüm bu süreçler dil, kültür, eğitim politikalarıyla yakından ilişkilidir.

20. asrın ortalarına kadar eğitim ve diplomaside lingua franca konumunda olan Fransızca; 20. asrın ortalarından itibaren yerini İngilizceye bırakmıştır. Bu değişim

sadece teknik gelişim düzeyi ya da siyasal hegemonya ile alakalı olmayıp eğitim, kültür faaliyetleriyle de doğrudan ilgilidir. Fransa Hükümeti 1883 yılında kurulan “Alliance Française” aracılığıyla ülkenin zedeleneceği itibarını düzeltmek için hatırı sayılır bir çaba ve bütçe ayırmıştır (Nye, 2017:144a).

Bu değerlendirmeler çevresinde kendi ana dilini başka toplumlara resmi mecralar aracılığıyla öğretmeyi planlayan ya da öğreten otoriteler açık ve örtük hedeflerini gerçekleştirmek için eğitim kurumları ve materyallerinden, insan gücünden faydalanarak potansiyel yumuşak gücünü aksiyona dökmektedir. Ayrıca planlanan öğretim programı ile ana dili hedef dil olarak öğretilen ülkenin orta ve uzun vadeli toplumsal, siyasal ve ideolojik hedeflerinin gerçekleştirilmesi mümkün kılınmakta olup sert güç kullanmanın insanî ve malî faturası düşünüldüğünde yumuşak güç kullanımının avantajlı olduğu düşünülmektedir.

2.6. Modernizm ve Kültür

Düşünsel yapıların son derece hızlı değiştiği küreselleşen dünyada zihinleri en fazla yoran ve felsefi otoritelerinde oldukça fazla mesai harcadığı kavram “modernizm” olarak bilinmektedir. Birçok filozof ve sosyal bilimcinin tanımlamaya çalıştığı “modernizm” hitap ettiği ve dâhil olduğu alanlar açısından geniş bir toplumsal yelpazeye sahiptir.

Cevizci (2010:1108), modernizmi “kökeni itibariyle, Latince bir sözcük olan mododan (son zamanlar, şimdi) türetilen modernus, hodiernus (hodie=bugün) terimlerinden gelen ve düşüncedeki açıklık, özgürlük, otoriteden bağımsızlık ve en yeni ve en son dile getirilmiş düşünceler üzerine bilgi anlamına gelen sıfat” olarak ifade etmiştir. İlk olarak 5.yy.da Latince’de kullanılan “modernus” kelimesi, Hıristiyanlık döneminin Roma ve Pagan döneminden farklı bir karaktere sahip olduğunu vurgulamak amacıyla kullanılmıştır (Karakurt, 2006: 3). Bu kavram zaman ve mevcut olanla doğrudan iltisaklı olup sabit olanın yani mevcudun bir tenkidi olarak öne çıkmaktadır. Therborn’a (1996:61) göre, modernin temelde bir zaman kavramına işaret etmesine rağmen, köken olarak eskiye karşıt olarak ortaya atıldığını söylemektedir.

Kızılçelik (1996: 9) modern deyince aklımıza hep yeni, yeni olan, eskiden uzaklaşmış anlamının geldiğini ve ayrıca kavramın yakın zamanın eşanlamlısı olarak nitelemiştir. Jeanniere ise, modernin, radikal bir değişmeden sonra ortaya çıkması adlandırdığını ve insana olduğu kadar çevresine de uygulandığını söylemektedir. Ona

göre modern olmak, artık düne ait olmayan ve başka yöntemlerle ele alınması gereken bir dünyada yaşamak demektir (Jeanniere, 1994: 16). Modern bugüne ait olan bir şeydir. Bu şey yarın daha başka, yani daha modern olabilir. Sosyal bilimciler moderni sadece “en yeni”yi ifade eden bir kavram olarak değerlendirmezler, bu kavramla gelen pek çok değişim süreçlerini de tespit etmeye çalışırlar (Der Loo&Reijen 2014:14).

17. yüzyılda Avrupa coğrafyasında ivmelenen sanatsal ve düşünsel etkinliklerle birlikte kuramsal donanımını artıran modernizm sanattan topluma, siyasetten felsefeye, eğitimden dine kadar sosyal ve insanî olan her içeriğe tesir etmiş ve bu kavramları tenkit etmiştir. Bilgi birikimi ile toplumsal ve bilimsel olayları açıklama gücü artan birey içinde bulunduğu sosyolojik, teolojik durumu daha geniş açılardan yorumlamaya ve eleştirmeye başlamıştır. Bu durumda Ortaçağ dogmatizmi ve Rönesans-Reform hareketleri eleştirel bakışın lokomotif görevini üstlenmiştir. Sim (2006: 184)’e göre; modernizm, modernitenin bir programıdır. Ülken (1969:209) moderniteyi tarihsel bir dönemi ifade ederken modernizm onun sistemleşmiş, prensiplere sahip hali olduğunu ifade edip bu kavramı bir “akım” olarak niteler. Aktan’da (2003: 81) bu bağlamda modernizmi; belirgin bir farklılaşma ve uzmanlaşmayı beraberinde getiren, statik bir geçmişe ve geleneğe karşı çıkan, ticaretten felsefeye her şeyin sorgulanması gerektiğini savunan, toplumun eski değerlerinden soyutlanıp yeniden düzenlenmesi ile toplumda yenileşme ve çağdaşlaşmaya vurgu yapan yeniçağ olarak ifade edilen seküler bir hareket olarak tanımlamaktadır.

Genellikle toplumsal gelişimi ve sanayileşmeyi vurgulamak için kullanılan modernleşme; bilimsel keşifleri, teknolojik yenilikleri, kentleşmeyi, sosyo-ekonomik değişimi, nüfus hareketlerini kapsayan bir süreçtir (Sarup 2004: 187). Teknoloji ve bilgi çağı olarak nitelenen 21.yüzyıl bünyesinde insan ve toplum ışık hızıyla değişmekte, yenilenmekte yani mevcut statik halini yeni olanla değiştiği görülmektedir. Teknik, toplum ve insanın değişimi söz konusu olduğunda dil ve düşünce şeklinin bu durumla yapısal ve derin yapı odaklı bağı modernizm kavramının içeriğini doğrudan etkilemektedir. Modernizm ya da modernleşme olarak değerlendirebileceğimiz değişim, dönüşüm ya da mevcut olanın yenilenmesi doğal olarak eleştirileri de beraberinde getirmiştir. Ecevit’e (2000: 40-41) göre modernizmde akıl ve bilim kendi öğretilerini dayatmak için kendisi dışındaki tüm eğilimleri ve görüşleri dışlar. Akıl güdümündeki Batı düşüncesinin doğurduğu modernizm her bilgiyi sistemleştirir; doğruların üstünlüğünde bir hiyerarşi yaratır ve koyduğu kurullarla bunu destekler.

20 yüzyılın başlarında sanat ve edebiyat modernizmin sıraladığımız bu ilkeleriyle çatışma içine girer. Dolayısıyla bu yüzyıldaki sanatçıların modernist olarak adlandırılmaları çelişki ihtiva etmektedir. Çünkü sanattaki modernizm, teorik düzlemle örtüşmediği gibi onun eleştirisi niteliğini taşır.

Kültür kavramı içerik olarak bu düzlemin hem etkileneni hem de etkileyicisi konumunda yer almaktadır. Nye (2017) “yumuşak güç” isimli çalışmasında “kültür” kavramı “alt kültür” ve “üst kültür” olarak iki parçadan müteşekkildir. Üst kültür; sanat, edebiyat, estetik gibi kavramlardan oluşan aydınların ilgilendiği kısımdır. Alt kültür; eğlenceye ve tüketime dayalı popüler kültürdür. Eğitim faaliyetleri de üst kültür ve yumuşak güç başlıkları bünyesinde değerlendirilip kitle örtük olarak bu araçlarla şekillendirilebilmektedir.

Tanımı ve kavramsal içeriği betimlenmeye çalışılan modernizm kavramı dil, toplum, kültür, insan bağlamında eğitim süreçleri içine de dâhil olmuştur. Kapitalist ekonomi modeliyle toplumların davranış şekilleri bu düşünce yapısından doğrudan etkilemeye başlamış; ideolojilerin, fikirlerin ana saik noktaları “modern” düşünce zeminine göre yapılanmıştır.

İçinde bulunduğumuz zaman diliminde toplumların ve bireylerin tüketim alışkanlıkları, giyim tarzları, davranış şekilleri, politik görüşleri, iktidar algıları vb. modernizm tarafından yönetildiği gibi “popüler kültürü” kavramı ve muhtevasından bulunan kitlesel davranış tipleri de modernizm ile ilişkilidir. Bu ilişki şekli alt kültür ve üst kültürde kitlesel algıların mimarı olmakla birlikte tek tipleşmeyi yani kitle yönetimini oluşturmaktadır. Bahsedilen kitlesel algı yönetimi alt ve üst kültürde teknoloji tabanlı araçlarla yapılabileceği gibi yazılı, basılı materyallerle de yapılabilmektedir.

Tasvir edilen ya da başka bir söylemle “dayatılan” 20. ve 21. asır modernite algısı toplumun sosyal, siyasal aktörler tarafından takip edilirken; toplumun davranışında, giyinişinde, tutumunda, reflekslerinde en önemlisi de medeniyet tasavvurunda oluşturduğu hasar için örtük ve açık önlemler alınmaktadır. Eğitim kurumları da bu önlem unsurları içinde yer almakta olup siyasal aktörlerden en önemlisi olan “devlet” mekanizmasının belirtilen hasarları gidermeye yönelik enstrümanları arasında yer almaktadır.

2.7. Ders Kitabı

Yaygın ve örgün eğitim süreçlerinin en önemli aracı konumunda olan ders kitabı sürecin lokomotifi hüviyetindedir. Öğretmen için kılavuz görevi yapan ders kitabı öğrencileri planlamada, öğretim sürecindeki kategorik hiyerarşiyi belirlemede ve zamanı yönetmede temel materyaldir.

Ders kitapları ile ilgili olarak alanyazında çeşitli tanımlamalar mevcuttur. Cunningsworth (1995: 7) ‘un ders kitabı tanımı “ Öğrenci ihtiyaçları ile ilgili olarak, önceden belirlenmiş amaç ve hedefleri sağlayan kaynak” şeklindedir. Ders kitabı, bir eğitim programında yer alan hedef, içerik, öğretme-öğrenme süreci ile ölçme değerlendirme boyutlarına uygun olarak hazırlanmış ve öğrenme amaçlı kullanılan basılı bir öğretim materyalidir (Demirel ve Kıroğlu, 2005:9)

Ders kitabı belli bir dersin öğretimi için, belli düzeydeki öğrencilere yönelik olarak yazılan öğretim programına uygun bir içeriğe sahip, incelemesi yapılmış ve onaylanmış temel eğitim malzemesi olarak da tanımlanmaktadır. Okullarda en çok kullanılan ve kolay elde edilebilen ders kitaplarının seçimi ve değerlendirilmesi eğitim öğretimin hedeflerine ulaşılması açısından yaşamsal bir öneme sahiptir (Özdemir ve Ulaş, 2007).

Ders kitapları, görevleri itibariyle eğitim-öğretim için gerekli araç-gereçlerin en başta gelenidir. Eğitimin temelinde rol alan ders kitapları, öğrencilerin bilişsel ve duyuşsal becerilerine göre hazırlanan ve içeriği ile bilgileri öğrencilere sunan öğretim materyalidir. Bu fonksiyonları yerine getirme vasfından dolayı yaşanmış, denenmiş ve üretilmiş bilgi birikimi ders kitapları vasıtasıyla aktarılmaktadır. Bu eğitim materyali oluşturulurken içeriğini oluşturan edebî metinler tür, tema, kaynak, şair ve yazar tercihi bakımından kültürel değerlerin aktarılmasında önem arz etmektedir (Bulut ve Orhan, 2012: 302).

Öğretim sürecinin temel materyallerinden der kitabının öğretmenler açısından çok önemli fonksiyonları vardır. Kılıç ve Seven’e (2005) göre ders kitabı kullanmanın öğretmenler açısından faydaları şunlardır;

- Öğretmenlerin öğretim programının hedeflerini kazandırabilmesi için birçok etkinliği bütün olarak görmesini sağlar. Ders kitapları, öğretmenin konulara bütünüyle hâkim olmasını ve derslerin plânlı biçimde işlenmesine yardımcı olur.

- Öğretmenin farklı materyaller geliştirip hazırlamasına rehberlik eder. Üretici bir öğretmen, geliştirdiği materyallerle dersin içeriğini zenginleştirilebilir.
- Öğretmene, hazır ölçme ve değerlendirme örnekleri verir. Bu, öğretmenin yeni etkinlikler hazırlamasını kolaylaştırır. Uyarlayıcı öğretmenler, kazandırılması hedeflenen davranışları içeren etkinlikler hazırlamalıdır. Öğretmenin hazırladığı etkinlikler öğrencilerin konuları bütünüyle öğrenmesini sağlar.
- Konuların eksik anlatılmasını engeller. Öğretmen, bazen ders işlerken kimi noktaları gözden kaçırabilir. Öğretmenin elinde ders kitabı olması, bu eksikleri fark etmesini sağlar. Öğretmenler, derse girmeden önce hazırlıklarını tamamlar ve gerekli plânlamayı yaparsa; derste konuların eksik anlatılması, kazanımların verilememesi vb. durumlar ortaya çıkmaz.
- Temalardaki okuma metinleri, öğrenilecek konunun inceliklerini verebildiği gibi konuyla ilgili yan bilgileri de içerir. Öğretmenin öğrenciye sunmak zorunda olduğu ek bilgiler için kaynak oluşturur. Uyarlayıcı niteliğe sahip olan öğretmenler, ders kitabındaki ek bilgilerin yanında kendi araştırmaları sonucunda elde ettikleri bilgileri, sınıfa getirip öğrencileriyle paylaşırlar.
- Branş öğretmenleri için, farklı şubelerde aynı programın bütünüyle uygulanmasını sağlar. Öğretmen, birden fazla şubeye derse girdiğinde, konuları farklı sınıflarda aynı süreler içerisinde, ders kitabını kullanarak verimli biçimde anlatabilir.
- Öğrenciye verilecek ödevlerde yardımcı bir kaynak olarak görülebilir. Öğretmen, öğrencilerden ders kitabındaki etkinlikleri ödev olarak yapmalarını isteyebilir; ama öğretmenler eğitim-öğretim sürecinde yalnızca ders kitabındaki etkinliklere bağlı kalmamalıdır. Uyarlayıcı öğretmenler, özgün etkinlikler tasarlamalıdır. Uyarlayıcı öğretmenlerin hazırladığı etkinlikler, bireylerin öğrenme-öğretme süreçlerinde elde ettikleri kazanımları yalnızca dersle sınırlamamalı, günlük hayata aktarılabilmesini sağlamalıdır.

Kılıç ve Seven'e (2005) göre ders kitabı kullanmanın öğrenciler açısından da faydaları şunlardır;

- Konu bütünlüğünü yakalamada, konular arasında bağ kurmada öğrencinin elinde hazır materyal vardır. Özellikle, bir konuyu öğrenmeden diğer konuda öğrenmenin olmayacağı derslerde (örneğin, matematik dersi) öğrencilerin konular arasındaki ilişkiyi görüp, bağlantı kurmasına yardımcı olur.
- Öğrenci öğretmenden gerekli yardımı alamadığında, kendi kendine öğrenme fırsatı olur. Öğrenci, okul dışında da öğrenme faaliyetine devam eder. Yardım almak istediğinde ders kitabına başvurur. Ders kitabı, öğrencinin gerektiğinde başvurabildiği, yardım alabildiği, öğrenmeyi destekleyen bir öğrenme materyalidir.
- Öğrencinin kendisinden gerekli yardımı alamadığını fark eden uyarlayıcı ve üretici niteliğe sahip bir öğretmen, öğrenciyi kazanmak için farklı stratejiler oluşturulmalı, hazırladığı stratejiler çerçevesinde hareket etmelidir. □
- Öğrenciye öğrendiklerini tekrar etme imkânı sunar. Öğrenmede tekrarın önemli bir yeri vardır. Öğrenci, öğrendiklerini unuttuğunda veya pekiştirmek istediği zaman ders kitabına başvurulabilir. Öğrenci bazı görüntülü araçları, ders kitabında bir arada bulur. Harita, şema, şekil, grafik, resim vb. araçlar, bir arada konuyu somut şekilde anlatmak için kullanılabilir.
- Öğrencinin yeterli zaman ve imkâna kavuşmasına sağlar. Öğrencinin elinde ders kitabının olması, şahsî ayrılıkların meydana getirdiği öğrenme eksiklerini giderilmesine imkân tanır. Öğrencinin çeşitli nedenlerle (hastalık, ölüm vb.) okula gelemediği günlere ait konuları kendi kendine öğrenmesini kolaylaştırır

Birçok dil öğretim programında ders kitabı kilit unsur olarak görülmektedir. Bazı durumlarda ders kitabı öğrencilerin elde ettiği kazanımların ve sınıfta yapılan dilsel uygulamaların çoğuna kaynaklık eder (Brown, 1998).

Ders kitabı ile ilgili yapılan tanımlar çerçevesinde öğretim sürecinin en önemli materyali olduğu aşikârdır. Yabancı dil eğitimi açısından kullanılan ders kitaplarının süreçte iletişim, kültür ve öğreticilik fonksiyonu öne çıkmaktadır. Hedef dilde temel kavramları öğrenme ve bildirişim sürecine dâhil etme metinler ve etkinliklerle gerçekleştirilmektedir. Bu bağlamda ders kitabı ve içeriğinde kullanılan metinlerin yetkinliği öğrenme, öğretme işinin kalitesini doğrudan etkilemektedir. Bu çalışmanın da

odak noktasını oluşturan metinlerin içinde barınan çeşitli mesajlar öğrencileri ve zihinlerini doğrudan etkilemektedir.

Ders kitaplarını salt metinlerden oluşan yapılar olarak değil; sosyal süreçlerin bir parçası olarak değerlendirilmektedir. Örneğin, ders kitaplarının yayınlanması ve düzenlenmesi sürecini etkileyen faktörler öğretim programında yer alan formal hedefler ve bu hedeflerin arasına dahil edilmiş sosyokültürel süreçler olarak sıralanabilir. Ders kitaplarında yer alan şey hem üretim sürecinin izleri hem de yorumlama için temel teşkil eden ipuçları olarak kabul edilebilir (Fairclough 1989: 25). Yani, ders kitabı da kitle iletişim aracı olarak kabul edilebilir. Çünkü ders kitapları eğitimin doğası gereği sosyal hayattan bağımsız değil; aksine hayat ile iç içedir. Bu bağlamda temel otorite mekanizması olan “devlet” kendi iç kodları gereği “iyi vatandaş” yetiştirme gayesine sahip olacaktır. Bu gaye ekseninde okullarda okutulan ders kitaplarını ve içeriklerini şekillendirecektir.

Selander'ın (1991: 35-39) belirttiği gibi, ders kitapları büyük bir kitleye ulaşırlar ve aynı zamanda bir neslin dünya görüşünü doğrudan etkilerler. Ders kitabı analizi, toplumdaki değişiklikler ve toplumdaki değerler hakkında büyük ölçekte bilgi verir. Ders kitapları, yazarlarının ve kültürlerinin tutumlarını, değerlerini ve inançlarını, toplumsal cinsiyet önyargısı, cinsiyetçilik ve stereotipleme gibi sosyal ve kültürel önyargıları yansıtmaktadır (Carrell ve Korwitz, 1994; Renner, 1997).

Aynı zamanda ders kitapları bu kavramları yeniden üretirler, dönüştürürler, öğretmenler ve öğrenciler üzerinde de etkili olurlar. Hurst (2008), “Şüphesiz, İngilizce öğretmenlerinin pratik yapması gereken, ders kitaplarının kültürel içerik açısından hiçbir zaman tarafsız olamayacağının farkında olmalıdır” diyerek yabancı dil eğitiminde kullanılan ders materyallerinin hedef dilin muhtevasından doğrudan etkilendiğini işaret etmiştir.

Ders kitaplarındaki bazı temsiller, müfredatta belirtilen hedeflere katkıda bulunmayı amaçlayan, o toplumun fikir ve dünya görüşünü dikkate alarak inşa edilmiştir. Örneğin, bugün birçok dil ders kitabı doğrudan ırkçılık, kültürel önyargı veya cinsiyetçilik gibi konuları doğrudan ele alarak bu kavramlara yönelik bilinç oluşturmaya hedeflemektedir.

Flanagan (1989: 250) ders kitaplarındaki gelişimin modern öğretimin gelişmesine önemli katkı sağladığını ifade eder, ancak aynı zamanda ders kitapları da

eleştirilmektedir. Bunlar genellikle yüzeysel düzeyde öğrenmeyi teşvik etmekle ya da öğrencilerin ihtiyaçlarını farklı türde öğrenenler için hedeflenen bireyler olarak karşılamamakla eleştirilir. Karvonen'e göre (1995: 19-22), öğrencilerin ders kitapları ile öğrendikleri gerçek gerçeklik değil, metnin yarattığı gerçekliktir. Ders kitabı yazarları, ideolojik amaçlarına ulaşmak için dili kullanırlar. Okuyucu, metnin ve dilinin gerçeklik hakkında yarattığı bakış açısını dizayn eder. Bu gerçek, metni ve içeriğini okuyucu için makul kılar. Castell ve Luka'nın (1989: 246) belirttiği gibi, ders kitapları, anlamları herhangi bir eleştiri üzerine yerleştirecek şekilde daha açık bir anlam kazanma becerisine sahiptir.

Dahası, ders kitaplarındaki önyargı, ırk, etnik ve toplumsal cinsiyet kalıplarının dahil edilmesi bir çok eleştiriye tetiklemiştir (Flanagan 1989: 250; Westbury 1989: 478-479). Westbury (1989: 478) Eğitim materyallerindeki değerler ve tutumlar sadece eleştirmenler için değil, aynı zamanda öğrenciler ve ebeveynleri için de merkezi bir öneme sahip olduğunu ifade etmiştir. Lähdesmäki (2004: 272, 273), tutumları öğretmek isteyip istemediğimiz zamanlar da dâhil olmak üzere ders kitaplarının öğrenme ve öğretme sürecinin bir parçası olduğunu açıkça ortaya koymaktadır. Örneğin, bir ders kitabında seçilen metinler, baskın kültürün tutum ve değerlerini yansıtır. Luke ve De Castell (1989: 246), öğrenenlerin, öğrenmeleri gereken beceri ve gerçekleri, İngilizce dilinin neye benzediğini ve hangi amaçla kullanılabileceğini öğrenmektedir. Yani dili öğrenen birey aynı zamanda o dilin kültür çevresini, hedef dili konuşan toplumun dünyaya bakış açısını da bir şekilde öğrenmektedir.

Bu alanda akademik olarak çalışan eğitimcilerin işaret ettiği gibi, ders kitaplarının çoğu yazarlar tarafından oluşturulmaktadır, bu da metinlerin ciddi bir düşünme sürecinin sonucunda şekillendiğini göstermektedir. Bu bağlamda ders kitapları ve metinler üzerinde birçok bilim insanı ortak akıl yürütmektedir. Eleştirel söylem analizi kapsamında metinlerin değerlendirilmesi, bir metnin her zaman, bir kültürün değerleri, tutumları ve ideolojileri tarafından kontrol edilen pek çok seçenek ve yapılandırmasının ürünü olduğunu ortaya koymaktadır. İçerik, metnin hedef kitlesini sınırlar ve okuyucuları bazı sonuçlara, çıkarımlara yönlendirir. Eleştirel söylem çözümlemesi bağlamında metinlerin analiz amacı metindeki bu türden gizli anlamları keşfetmektir.

2.8. Yapılan Çalışmalar

2.8.1. Eleştirel Söylem Analizi ile Yapılan Çalışmalar

20. yüzyılın başında nicel anlamda giderek artan söylem çalışmaları bu yüzyılın sonuna doğru yerini eleştirel söylem analizi çalışmalarına bırakmıştır. Fairclough, Wodak ve Van Dijk gibi Eleştirel Söylem Analizi (ESA) alanında önde gelen isimlerden esinlenen araştırmacılar, çeşitli metin türleri üzerine pek çok farklı çalışma yürütmüşlerdir. Son çalışmaların odakları gazete makalelerinden web siteleri üzerindeki çalışmalara kadar değişmektedir. Ancak, yutrdışında yapılan çalışmaların çoğunun eğitim perspektifleri vardır. Bu çerçevede politika belgelerinin ve ders planlarının analizi öne çıkmaktadır. Bu çalışmalardan birinde Huh (2004), bir Kore üniversitesindeki İngilizce öğretim uygulamalarının küreselleşmesini araştırmıştır. Bu etnografik çalışmada, Huh (2004), dil eğitiminde Koreli eğitim, Konfüçyüsçülük ve Vygotskian teorilerinde küreselleşmenin etkisiyle dil öğretim politikalarını incelemiştir. Fairclough'ın üç boyutlu çerçevesi, mikro düzeyde analiz aracı olarak kullanılmıştır. Makro analiz de bu çalışmada gerçekleştirilmiş ve öğrencilerin kendilerine sunulan ideolojik çatışmalara cevap vermek için uğraştıkları ve geçmiş öğrenme deneyimlerine yansıtıktan sonra öğrenme ideolojileri, güven düzeyleri ve kimliklerinde bir değişim gözlemlenmiştir.

Politika temelli bir çalışmada Lee (2013), Kore erken çocukluk eğitimi politikalarını eleştirdi. Bu çalışmanın amacı, çok kültürlü eğitimin ideolojisini tespit etmek ve bu politikalarda ideoloji ile uygulama arasındaki potansiyel alanı tespit etmektir. İncelenen metinlerde desteklenen değerleri ve gizli ideolojileri tespit edebilmek için, eleştirel söylem analizi, kelime tekrarı, sözcük seçimi ve yeri incelenmiştir. Lee, bu çalışmanın sonucu olarak, politika yapıcılarının Kore'deki etnik azınlıkları asimile etmek için çok kültürlü erken çocukluk eğitimi yeniden başlattıklarını tespit etmiştir. Politika yapıcılar bunu Batı'nın çok kültürlü eğitim modellerinden ve teorilerden ödünç alarak ve seçerek yapmışlardır.

Swayhoover (2014), küresel eğitim ders planlarındaki gizli müfredatı araştıran bir çalışma yürütmüştür. Bu araştırmanın amacı, bu ders planlarında alınan kabul edilen varsayımların ve kültürel yapıların örneklerini bulmaktır. Amaç, stereotiplere, hegemonik yapılar ve bu metinlerin söyleminde emperyal çerçevelerin nasıl sürdürüldüğüne odaklanmıştır.

Eğitim ortamındaki söylemler diğer eleştirel çalışmaların odak noktasıydı. Wulfange (2008), ğretmen adayları hakkında yapılan bir çalışmada, bir yıllık hazırlık programında bazı öğretmenlerin söylemlerine ve dil ideolojilerine odaklanmıştır. Bu alışmada ESA'nın bazı yapıları, özellikle de dil ideolojisi yapısı araştırmacı tarafından kullanılmıştır. Amaç, ğretmen adaylarının söylemlerinin belirli dil ideolojilerini nasıl oluşturduğunu incelemektir.

Meadows (2009), İngilizce ğretmenliği sınıflarının sınıf söylemiyle ilgilenmiş ve Meksika / ABD sınırı boyunca Nogales Sonora'da bir İngilizce ğretmenliği sınıfında milliyetçilik ve dil öğrenimi arasındaki ilişkiyi incelemiştir. Başka bir çalışmada AbodeebGentile (2008) kimlik kavramına odaklanmıştır. Odak noktası sınıf etkileşimiydi. Çalışma, 4. sınıf sınıflarında sınıf okuryazarlığı uygulamalarının eleştirel bir söylem analiziydi. Sosyokültürel ve post-yapısal dil ve okuryazarlık teorilerine dayanan bu çalışmada, araştırmacı Fairclough'un üç boyutlu çerçevesini kullanmış ve öğrencilerin okuma yazma kimliklerinin sınıfta nasıl oluşturulduğunu açıklamıştır.

Yurtdışında yürütülen üçüncü çalışma grubu, çeşitli alanlardaki ders kitaplarının söylemlerine odaklanmaktadır. 21. yüzyılın başlarında, Daniloff-Merrill (2001) Norman Fairclough'un üç boyutlu çerçevesini kullanarak temel bir yazma becerisi çalışma kitabının söylemini analiz etmiştir. Fairclough'un ESA'ya yaklaşımını temel alan araştırmacı, doğru yazma çalışma kitabını değerlendirirken ve bulurken kullanılabilir bir yöntem geliştirdi ve önerdi. Araştırmanın sonunda araştırmacı tarafından adım adım liste sunulmuştur. Başka bir çalışmada, Gill (2003), Alberta, Kanada'daki ğretmen eğitimi ders kitaplarında ve eğitim politikasında çok kültürlü eğitimi, iktidar ve ideolojiyi araştırmıştır. Bu çalışmadaki veriler, bazı ğretmen eğitimi ders kitaplarının içerik analizi, evrimii politika belgesinin içerik analizi ve beş lise ğrencisi ile yapılan görüşmelerden oluşmaktadır. Bu araştırma sonucunda, öğrenme sisteminin ve sosyal tanıma sisteminin çatışma içinde olmadığı sonucuna varılmıştır. Buna karşılık, öğrenme sisteminin toplumun genel olarak insanları sosyal olarak nasıl tanıdığını yansıtığı grlmştir.

Agiro'nun (2009) araştırması edebiyat ders kitapları ile ilgiliydi. Hristiyan ve devlet okullarında kullanılmak üzere benimsenen ortaokul edebiyatı ders kitapları ve ğretmen kitapları üzerine karşılaştırmalı eleştirel bir çalışma yrtmştir. Eleştirel Teori ve Fairclough'un CDA'ya yaklaşımına dayanan bu çalışmada, Agiro, Hristiyan ve devlet okullarında en çok kullanılan üç Amerikan Edebiyatı ders kitaplarının ğretmen

baskılarının içeriğini analiz etmiştir. Ders kitaplarının içeriğinin eleştirel karşılaştırması, ne Hıristiyan ne de devlet okullarında kullanılan ders kitaplarının ideal olarak azınlık gruplarını ele almadığını göstermiştir.

Nitekim son zamanlarda yapılan bir nitel araştırma çalışmasında, Rodden (2014) bir toplum koleji okuma ders kitabı ve eğitim politikası söyleminde okuryazarlık inşasını eleştirmiştir. Fairclough'un (2001) üç aşamalı ESA yönteminin yanı sıra sosyokültürel teori ve eleştirel pedagojiyi kullandı. Bu çalışmanın bulguları arasında, okuryazarlık temel beceri, beceri temelli bir üniversite okuma öğretiminin okuma yazma becerisini ve sınav performansını iyileştirmenin en etkili yolu olduğu gibi bazı varsayımların ortaya çıktığı, ders kitaplarının toplum kolej müfredatının önemli bir parçası olduğu belirlenmiştir.

Yakın zamanda yapılan bir başka çalışmada Golub (2014), ortaokul İngiliz Dili Sanatları ders kitaplarının içeriğindeki varsayımlara odaklanmıştır. Bu çalışmada kullanılan ESA yöntemi, James Paul Gee'nin (2011) Söylem Analizi Araç Seti'dir. Bu araç setindeki çeşitli “dil sorularını” kullanarak, Golub, ders kitaplarının öğretim pedagojisi hakkında varsayımlara sahip olduğunu tespit etmiştir. Ayrıca çalışmasının bulguları, öğretmenler ve öğrenciler arasındaki iktidar ilişkileri ile ilgili sosyal temaları ve baskın ideolojiyi ortaya çıkarmıştır. Golub, incelediği ders kitabı içeriğinde eleştirel bir yaklaşımın bulunmadığını ve öğrencilerin sadece cevap vermelerini ve soru sormamalarının beklendiğini tespit etmiştir. Bu araştırmanın sonuçlarına dayanarak, öğretmenlere ders kitaplarındaki bütün bilgileri olduğu gibi almamaları, ders kitabının içeriğini sorgulama ve çözmeleri tavsiye edilmektedir.

Sosyal bilgiler ders kitapları, eleştirel söylem analizi araştırmacılarının da ilgisini çekmiştir. Bu çalışmalardan biri olan Tooth (2008), Kanada'da 1911'den 2007'ye kadar Manitoba yurttaşlık / sosyal bilgiler ders kitaplarındaki vatandaşlık ve vatandaşlık eğitimi kavramlarını analiz etmiştir. Eleştirel Sosyal Teori, bu çalışmanın kuramsal arka planını oluşturdu ve veriler, içerik analizi ve tarihsel sorgulama yöntemleri ile tematik analizler ile analiz edildi. Araştırmada kullanılan veriler çok büyüktü. Bu çalışmanın bulgularına dayanarak, Tooth (2008), vatandaşlık ve vatandaşlık eğitimi kavramlarının bu dönemlerde bazı geçerli değişiklikler gösterdiğini sonucuna varmıştır.

Harper (2012), dokuz beşeri bilimler ders kitabının görsel ve yazılı içeriğini eleştirel bir bakış açısıyla analiz etmiştir. Bu çok disiplinli çalışmanın amacı, ortaokul

sonrası beşeri bilimler ders kitaplarının Afrika kültürlerini marjinalize edip etmediğini belirlemektir. Van Dijk'in ve Fairclough'un Eleştirel Söylem Çözümleme teorileri gibi çeşitli teoriler, incelenen ders kitaplarında kullanılan dilde Batı geleneği dışındaki grupların ve kültürlerin belirli görüşlerinin nasıl sunulduğunu analiz etmek için kullanılmıştır.

Son olarak, dil ders kitaplarının içeriğini araştıran bazı çalışmalar da vardır. Ducar (2006), ABD'de yaşayan Latin kökenli kişilerin dil ile ilgili ders kitapları ESA ile incelenmiştir. Araştırmacı, bu tür metinlerin ABD'nin İspanyolca konuşan insanlara ait kültürünü ve dil çeşitlerini nasıl sunduğunu göstermek için orta düzeydeki İspanyolca ders kitaplarına odaklandı. Bu çalışmanın bulguları, ders kitaplarının söyleminde göçmen ve azınlık kültürlerinin olumsuz bir şekilde temsil edildiğini göstermektedir.

Baghdadi (2012) dil ders kitaplarında toplumsal cinsiyet ideolojilerini araştırdı. Bu çalışmada, Rifkin'in (1998) içerik analizi ve Lesikin'in (2001) Halliday (1985) tarafından sistemik fonksiyonel sözdizimine dayanan sosyal önem yöntemi ile İran'daki İngilizce ve Arapça ders kitaplarındaki cinsiyet temsilleri tespit edilmiştir. Ders kitapları, görsel analiz, metinsel içerik analizi ve detaylı dilsel analiz gerektiren sosyal belirginlik yöntemi olmak üzere üç aşamada analiz edilmiştir. Bu çalışmada erkeklerin daha çok konu olarak ve bağlam ögesi olarak belirtildiğini ve ayrıca erkeklerin daha sık metinlerde kendine yer bulduğunu tespit edilmiştir.

Keshavarz ve Malek (2009), nispeten daha dar bir kapsamda olan başka bir çalışmada, ileri düzeydeki iki İngilizce ders kitabının konuşma bölümlerini eleştirmişlerdir. Sosyal ilişkiler, konuların dağılımı/içeriği ve içerik olarak anlamın üç yönünü inceleyerek, bu konuşmalardaki ideoloji yönelimlerinin olup olmadığını araştırılmıştır. Bu çalışmanın bulguları, her iki ders kitabındaki konuşmalardaki sosyal ilişkilerin, eşit sosyal statüye sahip kişiler arasında gerçekleştiğini göstermektedir. Analiz sonuçları arkadaşlık ilişkilerinin, mesleki ve ticari pozisyonların baskın olduğunu göstermiştir. Son olarak, en baskın konuşma konuları piyasa ve piyasa ile ilgili konular olduğu gözlemlenmiştir. Bu bulguya dayanarak, araştırmacılar bu ders kitaplarının dilinin çoğunlukla Batı ekonomisi ve kapitalizm söylemini temsil ettiğini belirtmişlerdir.

Yukarıda da görülebileceği gibi, ESA yurtdışında popüler bir araştırma alanıdır. Eğitim ile ilgili söylemleri analiz ederken, özellikle ABD'de ana analiz aracı olarak

sıklıkla kullanılır. Yurt dışında yapılan bu çalışmaların yanı sıra, son zamanlarda Türkiye'de de bazı çalışmalar yapılmıştır. Bu çalışmalar ve içeriği ile ilgili bilgiler verilecektir.

Eleştirel Söylem Analizi (ESA), Türkiye'de oldukça yeni bir araştırma alanıdır. Türkiye'deki ilk ESA çalışmaları sadece 90'ların sonlarında ve 2000'lerin başında gerçekleştirilmiştir. Son birkaç yılda bu alan Türkiye'de popüler hale geldi. Türkiye'deki ESA çalışmalarının sayısı hızla artsa da, araştırma konuları hala sınırlıdır. Yapılan çalışmaların çoğu gazeteler üzerine yapılmıştır (Oktar, 1998, Sazyek, 2003, Duman 2008, Akan, 2009, Erdoğan Y. 2014, Burak, 2015, Durmuş, 2015, Leon, 2015), dergiler üzerine yapılan çalışmalar (Duman, 2006, 2007), siyasal söylem üzerine yapılan çalışmalar (Büyükkantarcıoğlu ve Yarar, 2006, Büyükkantarcıoğlu 2008, Yalçiner, 2011, Erdoğan S., 2014), radyo haberleri üzerine yapılan çalışmalar (Way, 2009), haber siteleri üzerine yapılan çalışmalar (Yeşilbaş, 2015), resmi metinler üzerine yapılan çalışmalar (Uyanık, 2009); reklam söylemi üzerine yapılan çalışmalar (Büyükkantarcıoğlu, 2007), popüler bilimsel makaleler üzerine yapılan çalışmalar (Duman, Sarıbaş & Karahan, 2001) bulunmaktadır.

Türkiye'de Eleştirel Söylem Analizi ve yabancı dil eğitimi birleştiren çalışmalar sadece son on yıl içinde gerçekleştirilmiştir. 2010 yılında yapılan bir çalışmada, Doğruer (2010), ESA'nın, İngilizce öğretmenliği öğrencilerinin iletişim becerilerini dördüncü yıldaki rolüne odaklamıştır. Hem nicel hem de nitel araştırma yöntemleri, ESA İngilizce öğretmenliği öğrencilerinin performans düzeylerine ve dilbilimsel çalışmalara ve dil öğretimine yönelik algılarına etkisini belirlemede kullanılmıştır. Bu çalışmanın sonucunda, ESA ile ilgilenen bir dersin, , İngilizce öğretmenliği öğrencilerinin hem dilbilimsel çalışmalarında hem de yabancı dil öğretiminde ufuklarını genişletmenin yanı sıra performans seviyelerini geliştirmelerine yardımcı olduğu bulunmuştur.

Eğitim araştırmalarında ESA kullanan bir başka yeni çalışma da, Doğan'ın (2012) Türkiye'deki ilköğretim matematik müfredatı üzerine yaptığı çalışmadır. Bu çalışmanın amacı, Türkiye'de neoliberalizm, sosyal sınıf temelli kültürel farklılıklar, toplumsal cinsiyet klişeleştirme ve milliyetçilik gibi bazı eleştirel konuların Türkiye'deki ilköğretim matematik müfredatı üzerindeki yansımalarını incelemektir.

Eğitim alanında yapılan bir diğer çalışma da Balcı'nın (2017) yapmış olduğu çalışmadır. Bu alışma da araştırmacı MEB tarafından kullanılan İngilizce ders kitapları syolem analizine tabi tutulmuştur.

2.8.2. Ders Kitabı ile Yapılan alışmalar

Türkiye'de ders kitabı ile ilgili yapılan syolem analizi çalışmalarının büyük çoğunluğu yabancı dil eğitimi özelinde İngilizce ğretmenliği ders kitapları ile ilgilidir. Bu bağlamda İngilizce ğretmenliği ders kitaplarını araştıran ders kitabı çalışmaları, toplumsal cinsiyet temsillerine, kültürel unsurlara ve metodolojik bir bakış açısına odaklanan üç ana kategoriye ayrılabilir. Bu üç ana kategorideki çalışmaların yanı sıra, kimlik (Günay, 2012), değerler (Kaliyeva, 2015) vb. Çeşitli odakları olan birkaç çalışma daha vardır.

Türkiye'de ELT ders kitaplarına ilişkin en popüler araştırma temalarından biri cinsiyet temsilidir. Cinsiyet rollerinin İngilizce ders kitaplarında nasıl sunulduğunu araştıran en eski çalışmalardan biri de Arıkan'ın (2005) toplumsal cinsiyet, sosyal sınıf ve yaş üzerine eleştirel makalesidir. Bu çalışmada kullanılan ana veriler, iki İngilizce ders kitabındaki grsellerdi. Bu ders kitaplarındaki görselleri eleştirel bir şekilde inceleyen Arıkan, yaş, cinsiyet ve sosyal sınıfların nasıl temsil edildiğini tespit etmeyi amaçlamıştır.

Sivaslıgil (2006), TC Milli Eğitim Bakanlığı tarafından yayınlanan 6, 7 ve 8. sınıf ders kitaplarında cinsiyet ideolojisi üzerine bir çalışma yürütmüştür. Bu çalışmada hem görsel hem de sözel veriler nicel ve nitel olarak analiz edilmiştir. Ders kitaplarındaki görsel veriler içerik analizi kullanılarak analiz edilmiş ve sözel verilerin analizinde syolem analizi kullanılmıştır. Bu çalışmanın bulguları, içerik analizi uygulanan tüm kategoriler açısından cinsiyet rollerinin görsel tasvirinde cinsiyet dengesizliğinin olduğunu ortaya koymuştur.

Skliar (2007), Türkiye ve İran'da yayınlanan İngilizce ders kitaplarında cinsiyet temsili üzerine bir vaka çalışması gerçekleştirmiştir. Veri analizi aracı olarak, kadın ve erkek karakterlerin zamir ve isim sistemlerinde kod düzeyinde, okuma pasajlarında ve diyaloglarda cümle düzeyinde temsil edilen ve bu çalışmada görseller incelenerek eleştirel syolem analizi kullanılmıştır. Araştırmanın sonuçları, incelenen ders kitaplarında cinsiyet temsiliinde dengesizlik olduğunu ortaya koymuştur. Her iki grup ELT ders kitabında incelenen kategorilerde cinsiyete bağlı stereotipler tespit edilmiştir.

Söylemez'in (2010) araştırmasının ana odağı, ilk ve ortaöğretim İngilizce ders kitaplarının görsellerindeki cinsiyet temsilleridir. İncelenmekte olan ders kitapları Türk yazarları tarafından yazılan ve Milli Eğitim Bakanlığı tarafından yayımlanan kitaplardır. Bulgular, ortaöğretimde kullanılan ders kitaplarının, araştırılan kriterler açısından ilköğretimde kullanılanlardan daha cinsiyetçi bir bakış açısına sahip olduğunu ortaya koymuştur.

Bilgin (2013) çalışmasında, TC Milli Eğitim Bakanlığı tarafından yayımlanan 6., 7. ve 8. sınıf ELT ders kitaplarının içeriği araştırılmıştır. Spot on kitabı serileri kullanılmıştır. 6, 7 ve 8. Spot on ders kitabı metinleri ve diyalogları içerik analizi kullanılarak analiz edilmiş ve görseller Kabile ve Masinjila (1995) tarafından Cinsiyet Analizinin ABC'sinden yararlanarak bir çerçeve ile incelenmiştir.

İngilizce ders kitabı çalışmalarında bir diğer ana araştırma ilgi alanı kategorisi, ders kitaplarındaki kültürel unsurlardır. Nispeten erken bir çalışmada Sözen (2007), farklı yayıncılar tarafından yayımlanan ders kitaplarındaki popüler kültür unsurlarını araştırmıştır. Hem İngilizce ders kitaplarının içeriği hem de koordinatörlerle, öğrencilerle, İngilizce öğretmenlerle ve üç üniversitedeki çeşitli yayınevlerinin temsilcileriyle yapılan görüşmelerden elde edilen veriler analiz edilmiştir.

İngilizce ders kitaplarında kültür odaklı bir başka çalışmada ise Barışkan (2010), Türkiye'de yayınlanmış olan ders kitaplarındaki ve yurtdışında yayınlanan yayınlardaki kültürel aktarım ile karşılaştırılmıştır. Araştırmanın verileri, Türkiye'de yayınlanan iki ulusal ders kitabını ve yurtdışında yayınlanan iki uluslararası ders kitabını kapsamaktadır. Bu ders kitaplarındaki kültürel unsurları karşılaştırmak için kullanılan ölçütler, Avrupa Ortak Dilleri Çerçevesinde belirtilen kültürel maddelere dayanmaktadır.

Çakır'ın (2010) çalışmasının odak noktası, Türkiye'deki ilköğretim İngilizce ders kitaplarındaki kültüre özgü unsurlardır. Bu ders kitaplarının iletişimde yaygın olarak kullanılan kültüre özgü ifadeleri ne ölçüde sağladıklarını tespit etmek amacıyla üç farklı seviyeden (6, 7 ve 8. sınıflar için) ders kitabı incelenmiştir. İçerik analizi sonuçları, bu ders kitaplarındaki öğretim etkinliklerinin çoğunun yeterli kültürel unsur içermediğini göstermiştir. Diyaloglar ve diğer metinlerin kültüre özgü ifadelerden yoksun olduğu bulunmuştur.

Türkiye'de yayınlanan İngilizce ders kitaplarındaki kültürel unsurları araştıran bir başka çalışmada, Çelik ve Erbay (2013) “Spot On series” (6., 7. ve 8. sınıflar için) ana veriler olarak kullanılmıştır.

Son olarak, ders kitaplarındaki kültürel öğelerle ilgili en güncel çalışma, Altunal'ın (2015) Türkiye'de kullanılan 4. sınıf İngilizce ders kitapları üzerine yaptığı çalışmadır. Bu çalışma betimsel bir araştırmadır ve analiz sonuçları, incelenen ders kitaplarının, Türk kültürünün somut manevi unsurlarını ve değerlerini yansıtmakta yetersiz kaldığını ortaya koymuştur. Ancak, analiz edilen ders kitaplarında popüler küresel kültür unsurlarının yansımaları görülmüştür.

Alanda yapılan metodoloji eksenli çalışmalardan Arıkan'ın (2008) yüksek lisans tezi, öğretmenlerin ve öğrencilerin “Time For English” kitabıyla ilgili görüşlerine odaklanmıştır. Aynı yıl Demir (2008), Türkiye'de ilk ve orta düzey ders kitapları üzerine bir çalışma yürütmüştür. Temel odak noktası, öğretmenlerin, incelenen ders kitaplarındaki düşünme becerilerine ilişkin algıları üzerinedir.

Urunboeva'nın (2012) çalışması, Özbek, Türkçe ve İngilizce dil öğretim ortamlarında hazırlanan İngilizce ders kitaplarını içeren karşılaştırmalı bir çalışmadır. Bu çalışmanın temel amacı, üç ders kitabının nasıl değerlendirildiğini değerlendirmektir. Üç ders kitabı, Avrupa Dilleri Çerçeve Başvuru Metni tarafından önerilen ana hedeflerden biri olan öğrencileri uluslararası hareketliliğin zorlukları için donatacak iletişim becerileri konusunda ne ölçüde içerik sağladıklarını görmek için karşılaştırmalı olarak analiz edilmiştir.

Ders kitaplarının değerlendirildiği başka bir metodolojik bakış açısı, öğrenci özerkliğidir. 2013 yılında yapılan bir çalışmada, Çalışır (2013), devlet okullarının 7. sınıfında kullanılan ders kitaplarını öğrenci özerkliğine katkıları açısından analiz etmiştir. Bu ders kitaplarının üniteleri Reinders (2010) tarafından geliştirilen bir çerçeve kullanılarak değerlendirilmiştir. Bu çerçeve, materyalleri öğrenci özerkliği açısından değerlendirmek için sekiz beceriyi içermektedir. Bu çalışmanın sonucunda, Çalışır (2013), araştırılan dört ders kitabının öğrenci özerkliğine odaklanmadığı sonucuna ulaşmıştır. Ayrıca, kullanılan çerçevedeki sekiz becerinin hiçbiri bu kitaplarda bulunmamıştır.

Kaliyeva (2015) Türkçe ve İngilizce ders kitaplarında değerler eğitimi üzerine bir çalışma yürütmüştür. Amaç, yabancılara yönelik ders kitaplarında evrensel ve yerel

değerlerin ne ölçüde yansıtıldığını belirlemektir. Dört ders kitabı, iki yabancı dil ders kitabı ve iki İngilizce ders kitabı, bu çalışmanın verilerini oluşturmaktadır. Bu kitapların içeriği Schwartz'ın değerler sınıflandırması ile analiz edildi ve sonuçlar, frekans ve yüzdeler hesaplanarak nicel veriler haline getirilmiştir.

Şimşek (2016) Türkçenin yabancı dil olarak öğretiminde kullanılan ders kitaplarını temel dil becerileri, ünite içerikleri, Avrupa Dilleri Çerçeve Başvuru Metni ve geliştirdiği ölçütler ekseninde değerlendirmiştir.

Yukarıda da belirtildiği gibi, üç temel araştırma teması dışında, cinsiyet, kültürel unsurlar ve metodoloji dışında, farklı odaklarla başka ders kitabı çalışmaları da literatürde yer almaktadır. Örneğin, 2012 yılında yapılan bir araştırmada, Günay, Türkiye'de kullanılan lisansüstü orta düzeyli İngilizce ders kitaplarında kimlik temsilini incelemiştir. Bu çalışmanın bulguları, seçilen ders kitaplarının çoğunda, çeşitlilik, eşitlik ve transkültürel uygulama ile ilgili sınırlı sayıda kimlik temsilinin sağlandığını ortaya koymuştur.

2.8.3. Diller İçin Ortak Başvuru Metni ile ilgili Yapılan Çalışmalar

2000'li yılların başında Diller İçin Ortak Başvuru Metni'nin yayınlanmasıyla birlikte, Avrupa'da bu çerçevede önerilen kriterlere yönelik bir dil öğretimi uyarlaması süreci olmuştur. Bu uyarlama süreci, Türkiye'deki dil öğretim alanında da gözlenmiştir. Yirmi birinci yüzyılın ilk on yılından başlayarak, Diller İçin Ortak Başvuru Metni AB dil politikaları ve Türkiye'deki dil eğitimi üzerindeki etkileri ile ilgili oldukça fazla çalışma yapılmıştır. Türkiye'de yabancı dil eğitimi ile birlikte Türkçenin yabancı dil olarak öğretimi de bu sürece doğrudan dâhil edilmiş ve öğretim süreci yapılandırılmıştır.

Türkiye'de AB dil politikaları ile ilgili yapılan çalışmaların hemen hepsi, Diller İçin Ortak Başvuru Metni'ne odaklanmış ve tüm bu çalışmaların metodolojik bir perspektifi vardır. İlk olarak, belirli bir beceri için bir müfredat önermek için yapılan bazı çalışmalar vardır. (Barışkan, 2006; Bakla, 2006; Akan, 2007). Bu tür çalışmalar, Diller İçin Ortak Başvuru Metni'ndeki temel seviyelere ve dil öğretiminde kullanılacak tasarlanan öğretim sistemine odaklanmıştır.

Diğer çalışma grupları, Diller İçin Ortak Başvuru Metni'nin kullanımının uygulanabilirliği ile ilgilidir. Örneğin, Durmaz-Yılmaz (2005), Türkiye'deki ilköğretim dili programları üzerine Diller İçin Ortak Başvuru Metni ve İngilizce Dil Portföyü çalışmalarının uygunluğunun değerlendirilmesi üzerine bir çalışma yürütmüştür. Benzer

bir çalışmada, Diller İçin Ortak Başvuru Metni'ne dayanan Sözen (2005), Başkent Üniversitesi İngilizce Dil Okulu programını değerlendirmiştir. Araştırma konusu çok kültürlülük ve müfredat olarak belirlenmiştir.

Uysal (2009), değerlendirme temelli çalışmasında, Türkçe öğretim programlarını ve Türkçe öğretim ders kitaplarını incelemiştir. Türkçe öğretimi ile de ilgilenen başka bir çalışmada, Köse (2005), Türkçeyi Diller İçin Ortak Başvuru Metni'ne dayalı olarak öğretme başarısının öğrencilerin başarıları ve tutumları üzerindeki etkisini değerlendirmiştir. Yüksek lisans tezinde Yılmaz-Doğan (2007), Türkiye'deki ilköğretim okullarında İngilizce derslerinde dil öğretim yöntemleri ve teknikleri konusunda Diller İçin Ortak Başvuru Metni'ndeki kriterlerin uygulanabilirliğini araştırmıştır. Bu çalışma, ilköğretim İngilizce dersi müfredatında çerçevede önerilen kriterlerin ne ölçüde dikkate alındığını incelemiştir. Benzer bir çalışmada, Tosun (2007), Anadolu Lisesi dil derslerinde Diller İçin Ortak Başvuru Metni'ndeki kriterlerin uygulanabilirliğine odaklanmıştır. Çerçevedeki hedefleri ve Milli Eğitim Bakanlığı (bundan böyle MEB) müfredatı karşılaştırarak, Tosun (2007) aralarındaki benzerlikler ve farklılıklar hakkındaki verileri sunmuştur.

Türkiye'deki Diller İçin Ortak Başvuru Metni kullanımı ile ilgili diğer birçok çalışma çoğunlukla müfredat yönüne odaklanmaktadır. Örneğin, 2010 araştırma çalışmasında Yiğit, 6. sınıf İngilizce müfredatını ve Diller İçin Ortak Başvuru Metni'ni hedef ve amaçlar, içerik, öğrenme ve öğretme süreci ve değerlendirme stratejileri açısından karşılaştırmış ve karşılaştırmıştır. Bu araştırmanın amacı, 6. sınıf İngilizce dil müfredatının Diller İçin Ortak Başvuru Metni ile uyumlu olup olmadığını belirlemektir. Yiğit (2010), bu çalışmanın bulgularının, 6. sınıf İngilizce müfredatının Diller İçin Ortak Başvuru Metni'nde önerilen ve A2 seviyesinde öngörülen yönergelere uygun olarak tasarlandığını göstermektedir.

Araştırmacıların, Türkiye'deki Diller İçin Ortak Başvuru Metni ve dil eğitimi ile ilgili çalışmaları yürüttükleri bir başka husus bu içerikleri değerlendirmektir. Dağ (2008), ayrıntılı bir araştırma sürecinin sonucu olarak toplanan verilere dayanarak, 1. sınıf ortaöğretim okullarında İngilizce olarak yabancı dil olarak öğrencilerin performansının okul dönemi boyunca artmış olmasına rağmen, Diller İçin Ortak Başvuru Metni'nde A2 seviyesi. Ayrıca, incelenen ders kitaplarının Diller İçin Ortak Başvuru Metni kriterlerinin yanı sıra ders programının ders saatleri, içeriği ve metodolojisi içinde yetersiz olduğu bulunmuştur.

Literatürde dil öğretimi ve Diller İçin Ortak Başvuru Metni ile ilgili yeni bir çalışma da Demirel'in (2013) Alman eğitim kursu Delfin araştırmasıdır. Bu derste, kitap değerlendirme çalışması, Demirel (2013), bu ders kitabının, öğrenci için yeterli olup olmadığı ve ne tür faaliyetler içerdiği, Diller İçin Ortak Başvuru Metni ile ne derece uyumlu olduğunu araştırmıştır. Ders kitabını inceledikten sonra Demirel, dil öğretim ilkeleriyle ve Diller İçin Ortak Başvuru Metni'nde önerilen faaliyetlerle uyum gösterdiğini belirtmiştir.

Diller İçin Ortak Başvuru Metni'nin yükseköğretim kurumlarında İngilizce dil eğitimi üzerindeki etkisi ile ilgili en yeni iki çalışma Özdemir'in (2015) ve Büyükkalay'ın (2016) çalışmalarıdır. Özdemir'in (2015) çalışmasında Ufuk Üniversitesi Hazırlık Okulu öğrencilerinin konuşma düzeylerini Diller İçin Ortak Başvuru Metni 'nin konuşma ölçütlerine göre analiz etmeyi amaçlamıştır. Şimşek (2016) Çalışmasında Türkçenin yabancı dil olarak öğretiminde kullanılan ders kitaplarının Diller İçin Ortak Başvuru Metni ve temel dil becerileri bağlamında incelemiştir. Kullanılan ders kitaplarının temel dil becerileri bağlamında etkinlik sayısı açısından dengesizlikler barındırdığı tespit edilmiş; kültür aktarımı ilkesi bakımından da çeşitli öneriler de bulunulmuştur.

Genel olarak Türkiye'de Diller İçin Ortak Başvuru Metni'nin uygulanmasına yönelik yapılan çalışmaların çoğu metodolojik perspektiflere sahiptir ve Türkçenin yabancı dil olarak öğretiminde kullanılan ders kitaplarının söylem içeriğinin eleştirel analizi ve Diller İçin Ortak Başvuru Metni Genel Yeterlikler kategorilerini kapsayan bir çalışma şu ana kadar yapılmamıştır. Tüm faktörlerle değerlendirildiğinde ders kitaplarının Genel Yeterlikler ve alt kategorileri açısından durumu tespit edilecek; ders kitabı söyleminde yer alan ideolojik çıktılar analiz edilecektir.

III. BÖLÜM

YÖNTEM

3.1. Araştırmanın Modeli

YDTÖ ders kitaplarında CEFR Genel Yeterlik kategorilerinin durumu ve ders kitaplarının söylemini analiz etmeyi amaçlayan bu çalışma çok katmanlı bir yapıya sahiptir. Çalışmanın ilk katmanında veri setine yönelik betimsel analiz ve içerik analizi gerçekleştirilmiştir. Betimsel analiz yönteminde, elde edilen veriler belirlenen temalara göre özetlenmekte ve yorumlanmaktadır. Öncelikle veriler, mantıklı ve anlaşılır bir şekilde betimlenmektedir. Betimlemeler yorumlanmakta ve neden-sonuç ilişkileri irdelenerek birtakım sonuçlara ulaşılmaktadır. Yorumlar ve betimlemelerle ortaya çıkan temaların ilişkilendirilmesi, anlamlandırılması ve ileriye yönelik öngörülerde bulunulması işlemleri de betimsel analizin ayrılmaz parçalarını oluşturmaktadır (Yıldırım ve Şimşek, 2003: 192). Bu aşamadan sonra ders kitabı metinlerinden oluşan veri seti CEFR’de yer alan hâkim “Genel Yeterlik Kategorileri” kapsamında incelemek için detaylı bir “içerik analizi” yöntemi kullanılmıştır. İçerik analizi birçok kelimedenden oluşan metinlerin, belirli kurallara dayalı olarak, içerik kategorilerine dönüştürülmesi sağlayan sistematik ve tekrar edilebilen bir yöntemdir (Stemler, 2001). Krippendorff’a (2004) göre içerik analizi, deneysel tabanlı, süreç içerisinde açıklayıcı olan, sonuç olarak da çıkarsama yapmayı ve tahmin edebilmeyi hedefleyen bir yöntemdir.

3.1.1. Fairclough'un Eleştirel Söylem Analizi Metodu

Çalışmanın ikinci katmanında ise metinlerden oluşan veri seti sayısallaştırılarak bilgisayar ortamına aktarılarak sayısallaştırılmış ve ders kitabında yer alan metinlerdeki ideolojik etkilerin tanımlanması, alt metinlerin çözümlenmesi amacıyla, incelenen ünitelerin söylemi, Eleştirel Söylem Çözümlemesi (Fairclough, 2001) yöntemi kullanılmıştır. Söylem analizi, metni sözdizimsel ve semantik sınırların ötesine giderek bir yapı sökme uğratma ve onu kuran niyetin ne olduğunu anlama çabasıdır (Solak 2011: 3). Söylem analizi; “metinler aracılığıyla oluşan anlam ürünleri ile ilgilenen geniş kapsamlı sosyal ve kültürel araştırmalar içinde kullanılan bir araştırma yöntemidir.” (Çelik ve Ekşi, 2008:99). Bu çerçevede sayısallaştırılan veri seti; bilgisayar yazılımı aracılığıyla analiz edilmiş, eleştirel söylem analizi için şekillendirilmiştir.

Çalışmanın bu katmanında Fairclough'un (2001) Eleştirel Söylem Çerçevesi yer almaktadır. Eleştirel Söylem Analizi yaklaşımlarının en önemlilerinden biri Fairclough'nun ana odak noktası, dil ve güç arasındaki ilişki ve bu ilişkinin metinsel analizinin yanı sıra bağlamsal ve sosyal analizler yoluyla nasıl aydınlatılabileceği olan “10 soru” modelini baz alan yöntemdir.

Bu çalışmada bizim odaklandığımız alan kelime bilgisi bölümüdür. Çalışmanın amacına uygun olacak şekilde Fairclough'nun analiz çerçevesinde yer alan aşağıdaki sorular ve alt sorular kullanılmıştır:

1. Kelimeler hangi deneyimsel değerlere sahiptir?

a. Hangi sınıflandırma şemalarından yararlanılmıştır?

b. Başka kelime ile ifade etme ya da gereğinden fazla kelime ile ifade etme söz konusu mu?

2. Kelimelerin ne gibi anlamsal(açımlayıcı) değerleri vardır?

a. Olumlu yada olumsuz yönde bir değer değişimi var mı?

b. Sık kullanılan eşdizimlilikler nelerdir?

Bu çalışmada söylem çözümlemesi, içerik analizi ile ortaya konulan yapılandırılmış verilerin derinlemesine anlamlandırılmasında önemli bir rol üstlenmiştir. Zira bu yöntem, araştırma sürecinde elde edilen dataların sistemli ve ayrıntılı bir şekilde tetkik edilmesini esas alır (Baş ve Akturan, 2008: 24) Anlatıların anlamlarını, onları “yer, zaman ve bağlama oturtmadan” ortaya çıkarmaya çalışmak yanlış sonuçlara kapı aralar. Punch (2014:214), Van Dijk (2011: 31) ve Sözen (1999: 13) de aynı alana değinerek belgelerde kullanılan dilin, sosyal ve politik bağlamla olan ilişkisine ve metin bütünlüğüne dikkat çekerler. Ancak burada temel amaç hiçbir zaman mutlak gerçeğe ulaşmak değildir. Zira söylem analizinin temelini “değişkenlik”, “hermenötik” oluşturmaktadır. Onu sistematik bir şekilde değişken kılan parametre ise bağlamın kendisidir (Baş ve Akturan, 2008: 26). Çünkü çözümleme sürecinde amaç metnin yüzey yapısında yer alan unsurlardan ziyade derin yapıdaki gönderimleri ortaya çıkarmaktır. Bir başka ifade ile “söylem analizi satır aralarını okuma sanatıdır.” (Baş ve Akturan, 2008: 29). Söylem analizinde gaye, ifadelerle bir anlam üretmektir (Nixon ve Power, 2007: 75). Metinlerde ortaya çıkan sorulara kesin cevaplar vermek yerine onları

var eden bağlamla birlikte düşünsel bir aktivite gerçekleştirmektir (Güllüoğlu, 2012, s.232-233).

3.2. İncelenen Dokümanlar

Bu çalışmanın hem veri seçimi hem de veri analizi süreçlerinde güvenilirliğini sağlamak için birkaç adım atılmıştır. Bu kapsamda yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde, Yunus Emre Enstitüsü, Maarif Vakfı ve TÖMER kurumları bünyesinde yaygın olarak kullanılan edisyonlu olan beş ders kitabı ana veri kaynağı olarak seçilmiştir.

Araştırma kapsamında Gazi, İstanbul, Hitit, Türkçeye Yolculuk, Yunus Emre Enstitüsü C1 düzeyi YDTÖ ders kitapları incelenmiştir. Belirtilen tüm kaynaklar edisyonlu olup uzman ekiplerce düzenlenmiştir. C1 düzeyi ders kitaplarının özellikle araştırma kapsamına alınmasında eleştirel söylem analizi için bu ders kitaplarının zengin nitelikte veri barındırdığına yönelik düşüncedir.

3.3. Veri Toplama Araçları

3.3.1. Genel Yeterlik Kategorileri Analiz Formu

Araştırmanın veri toplama araçları yazılımlar ve dokümanlardan oluşmaktadır. İlk boyut CEFR bünyesinde yer alan “Genel Yeterlikler Kategorisi” (Bkz. Ek:1) ve alt kategorileridir.

CEFR'den uyarlanan “Genel Yeterlik Kategorileri Analiz Formu” kontrol listesinin tasarımı, danışman rehberliği ile planlanmış ve tez izleme komitesi ile yapılan tartışma oturumlarında önerilen önerilere göre gerekli değişiklikler gerçekleştirilip (Türkçe Eğitimi alanında 3 öğretim üyesinden) “uzman görüşü” alındıktan sonra şekillendirilmiştir.

Bu bölümde çalışmada incelenen ders kitaplarının CEFR (2001) Genel yeterlikler kategorilerine göre yapılan içerik analizi için oluşturulan başlık ve alt başlıklar detaylandırılmıştır. Bu çerçevede uzman görüşü alınarak nitel bir form oluşturulmuştur. Bu nitel form bünyesinde bulunan kategorilere yönelik açıklamalar aşağıda ifade edilmiştir.

A) Bildirime Dayalı Bilgi Kategorileri

- **Gündelik Yaşam Aktiviteleri:** Gündelik işler ve faaliyetler bu kategori altında sayılır. Bu kategoride, ayak işlerini yürütmek, günlük alışveriş, fatura yatırma, odanızı düzenleme, yemek sipariş etme vb. faaliyetler yer alır.
- **Boş Zaman Aktiviteleri:** Anlaşılacağı üzere boş zaman faaliyetleri bu başlık altında tasnif edilmiştir. Müzik dinlemek, kitap okumak, sinemaya gitmek, sohbet etmek vb.
- **Kişilerarası İlişkiler:** Bu kategori, aile üyeleri, arkadaşlar vb. İlişkiler gibi çeşitli insan ilişkileri türleri ile ilgilidir. Bu çalışmada aile yapıları ve ilişkileri, nesiller arası ilişkiler, iş ortamındaki ilişkiler, toplum-idare ve polis ilişkisi politik ve dini gruplar arası ilişkiler, bireyin ailesiyle ilişkisi, bireyin arkadaşları veya ilişkisi vb.
- **Sosyal Yapı ve Gelenekler:** Bu yetkinlik alt kategorisi, toplumda yaşamının kuralları olarak açıklanabilir. Süreç içinde o toplumun norm değerlerini benimsemiş geleneklerini uygulama gibi hususlar bu başlık altında değerlendirilmiştir. Verilerde sosyal gelenekler başlığında tanımlanan kavramlar: dini gelenekler, şehirlerin kültürü, doğum, evlenme ölüm, kutlama kültürü, verilen sözü tutma, arkadaşlarınıza yardım etme, gündelik işleri yerine getirme, misafir ağırlamanın toplumsal özellikleri, misafire ikram vb.
- **Teknoloji ve Aktüel Yapı*:** Bu kategori altında incelenen metinler Bildirme Dayalı Bilgi Kategorileri arasında sınıflandırılmıştır. Ayrıca bu başlık araştırmacı tarafından oluşturulmuştur. Son yıllarda gelişen teknolojinin toplumda değiştirip dönüştürdüğü hususlarla ilgili yapılar bu başlık altında incelenmiştir. Teknoloji, teknolojik gelişmeler, açlık ve sağlık sorunları, bilim, istatistiki bilgiler vb.
- **Varlıklar ve Kuramsal Bilgiler:** Bu başlık Dünya Bilgisi başlığı altında sınıflandırılmıştır. Bu alt başlık altında kategorize edilen öğeler ansiklopedi ve objektif bilgi olarak değerlendirilmektedir. “Su 100 derecede kaynar.”, “İstanbul 1453’te fethedildi.”, “Sağlıklı insanlar spor yapar.” , “Atasözleri öğüt verme amacı güder.” vb.

- **Önemli Tarihsel Şahsiyetler ve Olaylar:** Bu alt başlıkta tarihsel ve toplumsal açıdan önemli vakalar ve şahsiyetler incelenmiştir. “Nasreddin Hoca önemli bir Türk âlimidir.”, “Evliya Çelebi Osmanlı devletinin önemli seyyahlarındandır.” vb.
- **Kültürlerarasılık:** Bildirime Dayalı Bilgi başlığında Kültürel Farkındalık kavramının alt başlığı olarak tasnif edilmiştir. Bu başlıkta kültürler arası kıyas ve başka toplumların kültürleri ile ilgili metinler bu başlıkta değerlendirilmiştir. “Nijerya kültüründe bacak bacak üstüne atmak çok hoş karşılanmaz.”, “Çin’de bazı hareketlerin kültürel anlamları vardır.”

B) Kişiliğe İlişkin Bilgi

- **Kişilik Faktörleri:** Bireylerin kişilik özellikleri ile ilgili ifadeler bu başlık içinde tasnif edilmiştir. Neşeli, öfkeli, sıcakkanlı, cimri vb.
- **Zihinsel stiller:** Kişilerin zihinsel modelleri, öğrenme şekilleri ve zekâ özellikleri ile ilgili faktörle bu alt başlıkta incelenmiştir. “Solak öğrenciler dili aha kolay öğrenmektedir.”, “Görsel zekası yüksek olanlar izleyerek öğrenmektedir.” vb.
- **Tutum ve İnançlar:** Bu kategori bireylerin olay, durum ve düşüncelere yönelik takındıkları tutum ve inançları kapsamaktadır. Üniversite eğitimi hakkında düşünmek, Öğretim tekniklerine olan tutum ve inançlar vb.

C) Öğrenebilme Yeteneği

- **Dil ve İletişim Bilinci:** Bu alt başlık altında hedef dilin özelliklerinden haberdar etmek ve bu özellikleri kavratmak amacıyla veriler bu başlık altında tasnif edilmiştir. “Atasözü, deyimden farklıdır.”, “Türkçede eş anlamlı sözcükler bulunur: çay, yüz vb.”
- **Çalışma Becerileri:** İncelenen metinlerde öğrencilerin dil öğrenme becerilerine geliştirme ve öğrenme şekilleri hakkında yazılan öğeler bu başlık altında tasnif edilmiştir. “Her bireyin dil öğrenme şekli ve motivasyonu farklılık gösterebilir.”, “Yeni öğrenilen kelimeler cümle içinde kullanılarak kalıcı hale getirilebilir.” vb.
- **Genel Fonetik Farkındalık ve Beceri:** belirli seslerin telaffuzuna ilişkin veriler bu başlık altında toplanmıştır.

D) Beceriler ve Uygulayıcı Bilgi

- **Meslekî Beceriler:** Meslek hayatıyla ilgili bilgi, beceri ve tanıtım içeriklerine ait veriler bu başlık altında toplanmıştır.
- **Günlük Yaşam Becerileri:** Bu kategori Bildirime Dayalı Bilgi başlığından farklı olarak günlük hayatı sürdürmeye yönelik eylemlerin nasıl yapılacağı ile ilgili insanların sahip olması gereken bilgiler bu başlıkta tasnif edilmiştir. “Tansiyon düzenlemek için sarımsak tüketilmeli.”, “Hayatını planlayan insanlar dil öğrenme açısından daha şanslı olabilmekte.”
- **Sosyal Beceriler:** Temel insanî ilişkileri içeren veriler bu başlık altında toplanmıştır. “arkadaşlarla bir toplantı, etkinlik organize etme” vb.

3.3.2. Wordsmith Tools 7.0

Scott (2016) tarafından 1996 yılında Liverpool Üniversitesi destekleriyle piyasaya sürülen yazılım derlem tabanlı çalışmalarda lisanslı olarak kullanılmaktadır. Wordsmith Tools 7.0 (Bkz. Ek:2-3-4) yazılımı araştırmada kullanılmak üzere araştırmacı tarafından lisansı alınmıştır.

3.4. Verilerin Analizi

Araştırmanın ilk aşamasında Diller İçin Ortak Başvuru Metni'nden (CEFR) faydalanılarak geliştirilen Genel Yeterlik Kategorileri Analiz Formu kullanılarak ders kitapları bünyesinde yer alan metinler içerik analizinden geçirilmiş ve baskın olan genel yeterlik kategorileri ve alt kategorileri tespit edilmiştir. Frekans bazlı istatistiki veriler tablolar ile sunulmuştur. Örneğin ders kitabında yer alan “Başarımın Sırrı” isimli bir metinde kişisel gelişim ve kişilik gelişimi ile ilgili bir ifade için “Kişiliğe İlişkin Yeterlik” ile ilgili 25 kavram, ifade ya da cümle bulunmuş, frekans değeri olarak f (25) verilmiş ; “İnsan zorlandıkça kişiliği gelişir, ahlakı güçlenir.” İfadesi ile karşılaşınca bu sayı/frekans değeri 26 olmuştur. Bu çerçevede ünitelerde ve ders kitaplarında baskın olan genel yeterlik kategorileri ve alt kategorileri ifade edilen içerik analizi ile tespit edilmiştir. İfade edildiği üzere ders kitaplarında yer alan her metin Genel Yeterlik Kategorileri Analiz Formu eşliğinde okunup cümleler, ifadeler ya da kavramlar içeriklerine göre tasnif edilmiş ve bu bağlamda bir ünite de en baskın genel yeterlik kategorisinin frekansları ve yüzdeleri tablolarda sunulmuştur. Böylece ders kitaplarında

yer alan metinler aracılığı ile ilgili ünite veya kitabın tamamında en çok hangi genel yeterlik kategorisi tespit edilmiş istatistikî verilerle ile betimlenmiştir.

Araştırmanın İkinci aşaması Eleştirel Söylem Analizi perspektifiyle yapılmıştır. Çalışmanın bu kısmı yukarıda detaylı olarak açıkladığımız Fairclough'un (2001) “on-soru modeli” bünyesinden seçilmiş soruları ile yönlendirilmiştir.

Diğer aşamada üniteler bünyesinde yer alan metinler UTF-8 kod dönüşümünden geçirilerek sayısallaştırılmış ve daha önceden lisansı araştırmacı tarafında satın alınan Wordsmith Tools 7.0 yazılımı ile analize hazır hale getirilmiştir. Her üniteye frekans değeri en yüksek olan(ön plana çıkan) kelimeler ve bu kelimelerin en sık karşılaşılan eşdizimlilikleri Wordsmith Tools 7.0 yazılımı ile tespit edilmiştir.

Wordsmith Tools 7.0 yazılımının kelime sayımı modülü (wordlist) ile ünitelerdeki metinlerin frekans analizi gerçekleştirilmiş ve ünitelerde frekans değeri en yüksek olan 3 içerik kelimesi tespit edilmiştir. Ünitelerdeki en sık üç içerik kelimesinin saptanmasından sonra bu kelimelerin sık karşılaşılan eşdizimlilik temaları Wordsmith Concordance(bağlam analizi) modülü ile analiz edilmiştir. Böylece ünitelerde en sık karşılaşılan 3 kelimenin bağlam(concordance) analizi yapılmıştır. Ünitelerde en sık karşılaşılan bu kelimelerin eşdizimlilik taraması genellikle +/- 1 açıklıkla yapılmış olsa da bağlama göre +/- 5 açıklığı da kullanılmıştır. Öne çıkan içerik kelimelerinin eş dizimlilik ve bağlam analizi üzerinden eleştirel söylem analizi gerçekleştirilmiştir. Bu bağlamda bir üniteye öne çıkan içerik kelimesinin Türkiye; eşdizimli olduğu kelime ya da eşdizimlilik temaslarının “güçlü”, “tatil” “hoşgörü” olduğu tespit edildiyse Türkiye'nin siyasal ve sosyal gücü öne çıkarılırken, alıcının Türkiye’de tatil yapması teşvik edilmiş, toplumsal kimlik vurgusu yapılmıştır. Diğer üniteye öne çıkan içerik kelimesi ya da söz grubu “kredi kartı”; eşdizimlilik teması “kullanmama” , “tüketmeme” olarak tespit edilmiştir. İlgili ünite içeriğinde metin yazarları alıcının tüketim davranışını ve dünya görüşünü manipüle etmeye çalışırken zihnindeki hakim iktidar algısı ile ilgili yorumlara ulaşılmıştır.

Diğer bir adımda ise ünitelerde en sık karşılaşılan içerik kelimeleri olumlu olumsuz olarak tasnif edilerek tablolar eşliğinde değerlendirilmiştir. Araştırmanın eleştirel kısmındaki tüm bulgular tablolar eşliğinde betimsel istatistiklerle gösterilecek ve eleştirel söylem analizi perspektifiyle tartışılmıştır. Son aşamada ise ideolojiler üzerinden eleştirilen yapılar tespit edilmiş ve tablolarla ilgili ders kitaplarının mevcut durumu gösterilmiştir.

IV. BÖLÜM

BULGULAR VE YORUM

4.1. Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretiminde Kullanılan Ders Kitaplarında Hâkim Genel Yeterlik Kategorileri

Araştırmada incelenen ders kitapları ve metinlerle ilgili bilgiler Tablo 1’ de gösterilmiştir. Bu kapsamda 5 ders kitabında 47 ünite 170 okuma metninden oluşan veri seti incelenmiş; 117361 kelimedenden oluşan derlem tabanlı veri seti oluşturulmuştur. Araştırmaya kaynaklık eden veri setine şiir türü dâhil edilmemiştir.

Tablo 1.
YDTÖ C1 Düzeyi ders kitaplarında incelenen veri seti

Kitap	Ünite Sayısı	İncelenen Metin Sayısı
Gazi	5	22
Hitit	12	40
İstanbul	12	48
Türkçeye Yolculuk	10	30
Yedi İklim	8	30
Toplam	47	170

4.1.1. Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretimi C1 Ders Kitaplarında Hâkim Genel Yeterlik Kategorileri

Yabancı dil olarak Türkçe öğretimi C1 ders kitaplarında Genel Yeterlik kategorilerine dair bulgular Tablo 1’de gösterilmiştir.

Tablo 2.
Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretimi C1 Düzeyi ders kitaplarında Genel Yeterlik kategorilerinin dağılımı

Genel Yeterlik Kategorileri	f	%
Bildirime Dayalı Bilgi	9426	93
Kişiliğe İlişkin Bilgi	250	3
Öğrenme Yeteneği	279	3
Beceriler ve Uygulayıcı Bilgi	95	1
Toplam	10060	100

Yabancı dil olarak Türkçe öğretimi C1 ders kitaplarında yer alan okunamayan metinleri genel yeterlik kategorilerine göre incelendiğinde Bildirime Dayalı Bilgi kategorisinin (%93) ders kitaplarının neredeyse tamamına hâkim olduğu görülmektedir.

Kişiliğe İlişkin Bilgi (%3), Öğrenme Yeteneği (%3), Beceriler ve Uygulayıcı Bilgi (%1) genel yeterlik kategorilerine ait veriler ise çok düşük düzeydedir.

Verilerde tespit edilen genel yeterlik kategorilerindeki dengesiz dağılım öğrenen özerkliği, öğrenen otokontrolü ve öğrenme süreci açısından olumsuz değerlendirilmektedir. Bu kapsamda öğrenen özerkliği için öğrenme becerisi genel yeterlik kategorisi; öğrenen bireyin yetenekleri ve kendi kendini değerlendirmesi açısından beceriler ve uygulayıcı bilgi genel yeterlik kategorisi önemlidir.

Yabancı dil olarak Türkçe öğretii C1 ders kitaplarında yer alan okuma metinleri genel yeterlik kategorileri ve alt kategorilere ait elde edilen bulgulara Tablo 2’de gösterilmiştir.

Tablo 3.
Yabancı dil olarak Türkçe öğretimi C1 ders kitaplarında Genel Yeterlik Kategorilerinin dağılımı

Genel Yeterlik Kategorileri	f	%		f	%				
Bildirime Dayalı Bilgi	6319	62	Sosyokültürel Bilgi	Gündelik Yaşam Aktiviteleri	670	7			
				Boş Zaman Aktiviteleri (Günlük Yaşam)	135	1			
				Kişilerarası İlişkiler	832	8			
				Önemli Tarihsel Şahsiyetler ve Olaylar	1427	14			
				Sosyal Yapı ve Gelenekler	210	2			
				* Sanat ve Estetik	1090	11			
				*Teknoloji ve Aktüel Yapı	1955	20			
					2029	20	Dünya Bilgisi	2029	20
					1078	11	Kültürlerarası Farkındalık	1078	11
				Kişiliğe İlişkin Bilgi	260	3		Kişilik Faktörleri	91
Tutum ve İnançlar	73	1							
Bilişsel Stiller	96	1							
Çalışma Becerileri	40	-							
Öğrenme Yeteneği	279	2		Dil ve İletişim Bilinci	239	2			
				Genel Fonetik Farkındalık ve Beceri	-	-			
				Mesleki Beceriler	77	1			
Beceri ve Uygulayıcı Bilgi	95	1	Uygulamalı Beceriler ve Uygulayıcı Bilgi	Günlük Yaşam Becerileri	18	-			
				Sosyal Beceriler	-	-			

Yabancı dil olarak Türkçe öğretimi C1 ders kitaplarında yer alan okuma metinleri genel yeterlik kategorilerine göre incelendiğinde Bildirime Dayalı Bilgi

kategorisinin alt kategorilerinin diğer alt kategorilere göre ön planda olduğu gözlemlenmiştir. Sosyokültürel Bilgi alt kategorisi (%62) oranıyla en baskın alt kategoridir. Bu alt kategori altında yer alan Teknoloji ve Aktüel Yapı (%20), Önemli Tarihsel Şahsiyetler ve Olaylar (%14) , Sanat ve Estetik (%11) alt kategoriler en baskın ilk üç alt kategoriyi oluşturmaktadır. Bu durum ders kitapları bünyesinde Türk toplumu ve hayatı ile ilgili sembol isimler ile birlikte aktüel konuları içeren metinlerin tercih edilmesinin etkili olduğu düşünülmektedir. Bildirime Dayalı Bilgi genel yeterlik kategorisinde yer alan Dünya Bilgisi (%20), Kültürlerarası Farkındalık (%11) oranı ile diğer iki önemli alt kategoridir.

Genel Yeterlik kategorileri içinde yer alan Kişiliğe İlişkin Bilgi (%3), Öğrenme Yeteneği (%2), Beceri ve Uygulayıcı Bilgi (%1) kategorileri ise ders kitapları bünyesinde çok zayıf kalmıştır. Bu genel yeterlik kategorilerinin alt kategorilerinde çok cüzi miktarda veri tespit edilmiş olsa da Öğrenme Yeteneği Genel yeterlik kategorisi altında yer alan Genel Fonetik Farkındalık alt kategorisinde; Beceri ve Uygulayıcı Bilgi genel yeterlik kategorisinde yer alan Sosyal Beceriler alt kategorisine ait veri tespit edilememiştir. Genel bir değerlendirme neticesine özellikle CEFR'in öğrenme yeteneği hususunda bireyin öğrenme özerkliği ile ilgili yaklaşımı düşünüldüğünde genel yeterlik kategorileri ve alt kategorileri ile ilgili bu dengesiz dağılım olumsuz bir durum olarak yorumlanabilir.

4.1.2. Gazi Yabancılara Türkçe Öğretimi C1 Ders Kitabında Hâkim Genel Yeterlik Kategorileri

Gazi Yabancılar İçin Türkçe Öğretimi C1 ders kitabında Genel Yeterlik kategorilerine dair bulgular Tablo 1'de gösterilmiştir.

Tablo 4.

Gazi Yabancılara Türkçe C1 kitabında Genel Yeterlik kategorilerinin dağılımı

Genel Yeterlik Kategorileri	<i>f</i>	%
Bildirime Dayalı Bilgi	1161	96.14
Kişiliğe İlişkin Bilgi	-	
Öğrenme Yeteneği	33	2.84
Beceriler ve Uygulayıcı Bilgi	-	
Toplam	1194	100

Gazi Yabancılar İçin Türkçe Öğretimi C1 ders kitabında yer alan okuma metinleri genel yeterlik kategorilerine göre incelendiğinde Bildirime Dayalı Bilgi

kategorisinin neredeyse kitabın tamamına hâkim olduğu görülmektedir. Öğrenme Yeteneği ile ilgili çok az frekans değeri tespit edilmiş olup diğer kategorilere ait değere rastlanılmamıştır.

Gazi Yabancılar İçin Türkçe Öğretimi C1 ders kitabında yer alan okuma metinleri genel yeterlik kategorileri ve alt kategorilere ait elde edilen bulgulara Tablo 2’de gösterilmiştir.

Tablo 5.
Gazi Yabancılar İçin Türkçe Öğretimi C1 kitabında Genel yeterlik kategorileri ve alt kategorileri.

Genel Yeterlik Kategorileri	f	%		f	%	Genel yeterlik kategorilerine ait örnek alıntılar			
Bildirime Dayalı Bilgi	764	64	Sosyokültürel Bilgi	Günelik Yaşam Aktiviteleri	41	3	Sağlıklı yaşamak için erken kalkıyorum.		
			Boş Zaman Aktiviteleri (Günelik Yaşam)	-	-				
			Kişilerarası İlişkiler	77	7	Aile içinde sağlıklı iletişim için empati önemlidir.			
			Önemli Tarihsel Şahsiyetler ve Olaylar	89	7	Mimar Sinan Türk tarihinin en önemli mimarlarındanadır.			
			Sosyal Yapı ve Gelenekler	-	-				
			* Sanat ve Estetik	380	32	-Öğretmenim biraz geciktim. -Biraz diyor yahu dersin sonuna geldik!			
			*Teknoloji ve Aktüel Yapı	180	15	Bu buluş spor ayakkabılarının altına yerleştirilecek.			
			200	17	Dünya Bilgisi	Varlıklar ve Kuramsal Bilgiler	200	17	Hemofili bir kan hastalığıdır.
			194	16	Kültürlerarası Farkındalık	Kültürlerarasılık	194	16	Türk folklorunun tarihi eski çağlara kadar uzanmaktadır.
			Öğrenme Yeteneği	33	3	Çalışma Becerileri	-	-	
			Dil ve İletişim Bilinci	33	3	Deyimlerin mecaz anlamları bazı durumlarda alışılmışın dışında kullanılmaktadır.			
			Genel Fonetik Farkındalık ve Beceri	-	-				

Gazi Yabancılar İçin Türkçe C1 kitabı genel yeterlik kategorilerine göre incelendiğinde Bildirime Dayalı Bilgi kategorisi (% 97) ve alt kategorilerinin diğer kategorilere göre oldukça baskın olduğu gözlemlenmiştir. Bildirime Dayalı Bilgi yeterlik kategorisinin alt kategorileri incelendiğinde ise Sosyokültürel Bilgi alt kategorisinin diğer alt kategorilere göre daha ön planda olduğu gözlemlenmiştir. Sanat

ve Estetik (% 32), Varlıklar ve Kuramsal Bilgiler (%17) , Kùltürlerarası Farkındalık (%16) en baskın ilk üç alt kategoriyi oluşturmaktadır. Bu durumda kitabın C1 yani ileri düzey için hazırlanmış olması önemli bir etken olarak düşünölmektedir. C1 düzeyinin akademik seviyeye yakınlığı ya da bir dili akademik düzeyde öğrenmek için eşik olduğu düşünöldüğünde teknoloji gibi aktüel kavramların ön planda olması pozitif bir durum olarak düşünölmektedir. Yine Sanat ve Estetik alt kategorisinin öne çıkması bu kaynağın dili otantik kaynaklardan öğretmeyi öncelediğine dair bir gösterge olarak yorumlanabilir. Diğer alt kategoriler ise Teknoloji ve Aktüel Yapı (%15), Önemli Tarihsel Şahsiyetler ve Olaylar (%7), Kişilerarası İlişkiler (%6), Dil ve İletişim Bilinci (%3) şeklinde sıralanmıştır.

Gazi Yabancılar İçin Türkçe C1 kitabında Beceri ve Uygulayıcı Bilgi ile Kişiliğe İlişkin Bilgi kategorilerine ait veri saptanmamıştır. Bu durum kitap düzeyinin C1 olmasına bağlanabilir. Yabancı dil ders kitaplarında ileri düzeyde genellikle günlük hayatla ilgili aktüel ve bilimsel metinlerin tercih edildiğı de bilinmektedir.

4.1.3. İstanbul Yabancılar Türkçe Öğretimi C1 Ders Kitabında Hâkim Genel Yeterlik Kategorileri

İstanbul Yabancılar İçin Türkçe Öğretimi C1 ders kitabında Genel Yeterlik kategorilerine dair bulgular Tablo 3'te gösterilmiştir.

Tablo 6.

İstanbul Yabancılar Türkçe C1 kitabında Genel Yeterlik kategorilerinin dağılımı

Genel Yeterlik Kategorileri	f	%
Bildirime Dayalı Bilgi	3343	99
Kişiliğe İlişkin Bilgi	35	1
Öğrenme Yeteneğı	-	-
Beceriler ve Uygulayıcı Bilgi	-	-
Toplam	3378	100

İstanbul Yabancılar İçin Türkçe Öğretimi C1 ders kitabında yer alan okuma metinleri genel yeterlik kategorilerine göre incelendiğinde Bildirime Dayalı Bilgi kategorisinin kitap bünyesinde çok baskın bir şekilde hâkim olduğu tespit edilmiştir. Kişiliğe İlişkin Bilgi yeterlik kategorisi ve alt başlıklarıyla ilgili sembolik bir veri tespit edilirken diğer yeterlik kategorilerine dair veri tespit edilememiştir.

İstanbul Yabancılar İçin Türkçe Öğretimi C1 ders kitabında yer alan okuma metinleri genel yeterlik kategorileri ve alt kategorilere ait elde edilen bulgulara Tablo 4'te gösterilmiştir.

Tablo 7.
İstanbul Yabancılar İçin Türkçe Öğretimi C1 kitabında Genel yeterlik kategorileri ve alt kategorileri.

Genel Yeterlik Kategorileri	f	%	f	%	Genel yeterlik kategorilerine ait örnek alıntılar		
Bildirime Dayalı Bilgi	2566	79	Sosyokültürel Bilgi	Gündelik Yaşam Aktiviteleri	310	9	Kahve içmeye Taksim'e gideceğiz
			Boş Zaman Aktiviteleri (Günlük Yaşam)	-			
			Kişilerarası İlişkiler	314	9	Annem ve babam bu konularda beni hiç anlamıyor.	
			Önemli Tarihsel Şahsiyetler ve Olaylar	721	22	Mimar Sinan Türk mimarisinin en önemli kilometre taşlarındandır.	
			Sosyal Yapı ve Gelenekler	100	2	Türk kahvesi geleneksel anlamlar taşımaktadır.	
			* Sanat ve Estetik	580	18	Ebru sanatı Türk sanat tarihinde yerini almıştır.	
			*Teknoloji ve Aktüel Yapı	-			
			Dünya Bilgisi	Varlıklar ve Kuramsal Bilgiler	641	19	Ekonomi ve teknoloji ilişkisi birbirini olumlu etkilemektedir.
			Kültürlerarası Farkındalık	Kültürlerarasılık	391	12	Dünyanın şekli kendine özgü olup buna "geoid" diyoruz
			Öğrenme Yeteneği	35	1	Çalışma Becerileri	286
Dil ve İletişim Bilinci	-						
Genel Fonetik Farkındalık ve Beceri	35	1				Atasözleri çoğu zaman mecazi anlamlar taşımaktadır.	

İstanbul Yabancılar İçin Türkçe C1 kitabı genel yeterlik kategorilerine göre incelendiğinde Bildirime Dayalı Bilgi kategorisi (% 99) ve alt kategorilerinin kitaba tamamıyla hâkim olduğu tespit edilmiştir. Bildirime Dayalı Bilgi yeterlik kategorisinin alt kategorileri incelendiğinde ise Sosyokültürel Bilgi (%79) alt kategorisinin diğer alt kategorilere kıyasla en baskın alt başlık olduğu görülmektedir. Önemli Tarihsel Şahsiyetler ve Olaylar alt kategorisi (% 22) , Teknoloji ve Aktüel Yapı (% 20), Sanat ve Estetik (% 19), alt kategorileri Bildirime dayalı Bilgi genel yeterlik kategorisinin öne çıkan ilk üç alt kategorisi konumundadır. Bu durumda kitap içeriğinde her ünite Türk tarihi ve edebiyatı ile ilgili metinlerin yer alması ana faktör olarak

değerlendirilmektedir. Ayrıca kitap bünyesinde Türk tarihinde önemli izler bırakmış şahsiyetlerden bahseden müstakil bölümlerin olması Önemli Tarihsel Şahsiyetler ve Olaylar alt kategorisini diğer alt kategorilerin önüne çıkaran faktörlerdendir.

Dünya Bilgisi alt kategorisinde yer alan Varlıklar ve Kuramsal Bilgiler (%12); Kültürlerarası Farkındalık kategorisinin altında yer alan Kültürlerarasılık alt kategorisiye (%8) incelenen ders kitabında saptanan diğer 2 kategorini alt kategorilerini oluşturmaktadır. Kültürlerarasılık alt kategorisinin diğer alt kategorilere göre çok dikkat çekmese de diğer ders kitapları genel yeterlik kategorileri bakımından kıyaslandığında öne çıktığı görülmektedir. Bu durumun oluşmasında ders kitabında kültür aktarımı ilkesi çerçevesinde oluşturulmuş bölümlerin olması temel faktörler arasında yer almaktadır.

Öğrenme Yeteneği genel yeterlik kategorisi bünyesinde dil ve iletişim bilinci ile alakalı sembolik denilecek değerlerde (% 1) veriler tespit edilmiştir. Beceri ve Uygulayıcı Bilgi Kişiliğe İlişkin Bilgi genel yeterlik kategorilerine ait verilere rastlanılmaması C1 düzeyinde materyallerin dili ileri düzeyde öğretme ve akademik dil bilinci oluşturma gayesi ile ilişkilendirilebilir.

4.1.4. Hitit Yabancılara Türkçe Öğretimi B2-C1 Ders Kitabında Hâkim Genel Yeterlik Kategorileri

Hitit Yabancılar İçin Türkçe Öğretimi seti ileri düzeyde B2-C1 ders kitabında Genel Yeterlik kategorilerine dair bulgular Tablo 5'te gösterilmiştir.

Tablo 8.

Hitit Yabancılara Türkçe B2-C1 kitabında Genel Yeterlik kategorilerinin dağılımı

Genel Yeterlik Kategorileri	f	%
Bildirime Dayalı Bilgi	1739	86
Kişiliğe İlişkin Bilgi	220	11
Öğrenme Yeteneği	57	3
Beceriler ve Uygulayıcı Bilgi	-	
Toplam	2016	100

Hitit Yabancılar İçin Türkçe Öğretimi B2-C1 ders kitabında yer alan okuma metinleri genel yeterlik kategorilerine göre incelendiğinde Bildirime Dayalı Bilgi kategorisinin kitap bünyesinde hâkim olduğu tespit edilmiştir. Kişiliğe İlişkin Bilgi yeterlik kategorisi ve alt başlıklarıyla ilgili veri tespit edilirken Öğrenme Yeteneği ile

ilgili genel yeterlik kategorisine ait az miktarda veri elde edilmiştir. Beceriler Ve Uygulayıcı Bilgi kategorisine dair veri tespit edilememiştir.

Hitit Yabancılar İçin Türkçe Öğretimi B2-C1 ders kitabında yer alan okuma metinleri genel yeterlik kategorileri ve alt kategorilere ait elde edilen bulgulara Tablo 6'de gösterilmiştir.

Tablo 9.

Hitit Yabancılar İçin Türkçe Öğretimi B2-C1 kitabında Genel yeterlik kategorileri ve alt kategorileri.

Genel Yeterlik Kategorileri	f	%		f	%	
Bildirime Dayalı Bilgi	1739	86	Sosyokültürel Bilgi	Gündelik Yaşam Aktiviteleri	205	10
				Boş Zaman Aktiviteleri (Günlük Yaşam)	99	5
				Kişilerarası İlişkiler	251	12
				Önemli Tarihsel Şahsiyetler ve Olaylar	62	3
				Sosyal Yapı ve Gelenekler	-	-
				* Sanat ve Estetik	-	-
				*Teknoloji ve Aktüel Yapı	323	16
				Dünya Bilgisi	579	29
				Kültürlerarası Farkındalık	220	11
				Kişilik Faktörleri	51	2
Kişiliğe İlişkin Bilgi	220	11		Tutum ve İnançlar	73	4
				Bilişsel Stiller	96	5
				Çalışma Becerileri	40	2
Öğrenme Yeteneği	57	3		Dil ve İletişim Bilinci	17	1
				Genel Fonetik	-	-
				Farkındalık ve Beceri	-	-

Hitit Yabancılar İçin Türkçe B2-C1 kitabı genel yeterlik kategorilerine göre incelendiğinde Bildirime Dayalı Bilgi kategorisi (% 86) ve alt kategorilerinin kitaba genel anlamda hâkim olduğu tespit edilmiştir. Bildirime Dayalı Bilgi yeterlik kategorisinin alt kategorileri incelendiğinde ise Teknoloji ve Aktüel Yapı (% 16) alt kategorisinin diğer alt kategorilere kıyasla öne çıkan alt kategori olduğu görülmektedir. Kişilerarası İlişkiler alt kategorisi (% 12) , Gündelik Yaşam Aktiviteleri (% 10), Boş Zaman Aktiviteleri alt kategorisi (% 5), Önemli Tarihsel Şahsiyetler ve Olaylar alt kategorisi (% 3) oranında veri dağılımına sahiptir.

Hitit Yabancılar İçin Türkçe B2-C1 kitabında Kişiliğe İlişkin Bilgi genel yeterlik kategorisine ait veriler de tespit edilmiştir. % 11'lik veri boyutunun büyük kısmı

Bilişsel Stilller (%5) alt kategorisine aittir. Kişiliğe İlişkin Bilgi genel yeterlik kategorisinin diğer alt kategorileri olan Tutum ve İnançlar (%4), Kişilik Faktörleri (% 2) oranında veriye sahiptir. Öğrenme Yeteneği (% 3) genel yeterlik kategorisi ise tüm veriler içinde en az paya sahiptir.

4.1.5. Türkçeye Yolculuk Yabancılara Türkçe Öğretimi C1 Ders Kitabında Hâkim Genel Yeterlik Kategorileri

Türkçeye Yolculuk Yabancılar İçin Türkçe Öğretimi seti ileri düzeyde C1 ders kitabında Genel Yeterlik kategorilerine dair bulgular Tablo 7’de gösterilmiştir.

Tablo 10.

Türkçeye Yolculuk Yabancılar İçin Türkçe Öğretimi C1 kitabında Genel Yeterlik kategorilerinin dağılımı

Genel Yeterlik Kategorileri	<i>f</i>	%
Bildirime Dayalı Bilgi	1241	73
Kişiliğe İlişkin Bilgi	41	3
Öğrenme Yeteneği	308	18
Beceriler ve Uygulayıcı Bilgi	95	6
Toplam	1685	100

Türkçeye Yolculuk Yabancılar İçin Türkçe Öğretimi C1 ders kitabında yer alan okuma metinleri genel yeterlik kategorilerine göre incelendiğinde Bildirime Dayalı Bilgi kategorisinin kitap bünyesinde hâkim olduğu tespit edilmiştir. Kişiliğe İlişkin Bilgi, Öğrenme Yeteneği yeterlik kategorisi ve alt başlıklarıyla ilgili veri tespit edilerek tüm genel yeterlik kategorilerinde veri tespit edilmiştir. Ancak Kişiliğe İlişkin Bilgi ve beceriler ve Uygulayıcı Bilgi genel yeterlik kategorilerindeki veriler düşük frekansa sahiptir.

Türkçeye Yolculuk Yabancılar İçin Türkçe Öğretimi C1 ders kitabında yer alan okuma metinleri genel yeterlik kategorileri ve alt kategorilere ait elde edilen bulgulara Tablo 8’de gösterilmiştir.

Tablo 11.

Türkçeye Yolculuk Yabancılar İçin Türkçe Öğretimi C1 kitabında Genel yeterlik kategorileri ve alt kategorileri.

Genel Yeterlik Kategorileri	f	%		f	%	
Bildirime Dayalı Bilgi	653	43	Sosyokültürel Bilgi	Gündelik Yaşam Aktiviteleri	56	4
				Boş Zaman Aktiviteleri (Günlük Yaşam)	15	1
			Dünya Bilgisi	Kişilerarası İlişkiler	190	13
				Önemli Tarihsel Şahsiyetler ve Olaylar	65	4
				Sosyal Yapı ve Gelenekler	210	14
				* Sanat ve Estetik	-	-
				*Teknoloji ve Aktüel Yapı	117	7
				Varlıklar ve Kuramsal Bilgiler	468	31
			Kültürlerarası Farkındalık	Kültürlerarasılık	120	8
				Kişilik Faktörleri	40	2
Kişiliğe İlişkin Bilgi	40	2	Tutum ve İnançlar	-	-	
			Bilişsel Stiller	-	-	
			Çalışma Becerileri	-	-	
Öğrenme Yeteneği	154	10	Dil ve İletişim Bilinci	154	10	
			Genel Fonetik Farkındalık ve Beceri	-	-	
			Mesleki Beceriler	77	5	
Beceri ve Uygulayıcı Bilgi	95	6	Uygulamalı Beceriler ve Uygulayıcı Bilgi	Günlük Yaşam Becerileri	18	1
				Sosyal Beceriler	-	-

Türkçe Yolculuk Yabancılar İçin Türkçe C1 kitabı genel yeterlik kategorilerine göre incelendiğinde Bildirime Dayalı Bilgi kategorisi (%86) ve alt kategorilerinin kitaba genel anlamda hâkim olduğu tespit edilmiştir. Bildirime Dayalı Bilgi yeterlik kategorisinin alt kategorileri incelendiğinde ise Sosyal Yapı ve Gelenekler (%14) ve Kişilerarası İlişkiler (%13) alt kategorilerinin diğer alt kategorilere kıyasla öne çıkan alt kategoriler olduğu görülmektedir. Teknoloji ve aktüel Yapı (%7), Gündelik Yaşam Aktiviteleri (%4), Boş Zaman Aktiviteleri alt kategorisi (% 1) oranında veri tespit edilmiştir. Önemli Tarihsel Şahsiyetler ve Olaylar (% 5) alt kategorisi ise diğer ders kitaplarına göre az veriye sahip olduğu gözlemlenmiştir.

Bildirime Dayalı Bilgi genel yeterlik kategorisinin diğer alt kategorisi Dünya Bilgisi (%31) bünyesinde varlıklar ve Kuramsal Bilgiler alt kategorisi olarak tespit edilmiştir. Kültürlerarası Farkındalık alt kategorisi (%8) oranında veri tespit edilmiştir. Tüm bu verilerden hareketle ders kitabı bünyesinde nesnel, ansiklopedik bilginin yoğun olduğu söylenebilir.

Ders kitabı bünyesinde Öğrenme Yeteneği genel yeterlik kategorisi (%10), Beceri ve Uygulayıcı Bilgi genel yeterlik kategorisi (%6), Kişiliğe İlişkin Bilgi genel

yeterlik kategorisi (%6) oranında veri tespit edilmiştir. Bu yönü ile Türkçeye Yolculuk Yabancılar İçin Türkçe C1 kitabı tüm genel yeterlik kategorilerinde veri tespit edilen ders kitabı olarak öne çıkmaktadır. Ancak verilerin alt kategorilere dağılımında, verilerden de anlaşılacağı üzere, diğer ders kitaplarında olduğu gibi bu ders kitabında da önemli farklılıklar olduğu gözlemlenmiştir.

4.1.6. Yedi İklim Yabancılar Türkçe Öğretimi C1 Ders Kitabında Hâkim Genel Yeterlik Kategorileri

Yunus Emre Enstitüsü Yabancılar İçin Türkçe Öğretimi seti ileri düzeyde C1 ders kitabında Genel Yeterlik kategorilerine dair bulgular Tablo 9’da gösterilmiştir.

Tablo 12.
Yedi İklim Yabancılar Türkçe C1 Kitabında Genel Yeterlik Kategorilerinin Dağılımı

Genel Yeterlik Kategorileri	<i>f</i>	%
Bildirime Dayalı Bilgi	2019	100
Kişiliğe İlişkin Bilgi	-	-
Öğrenme Yeteneği	-	-
Beceriler ve Uygulayıcı Bilgi	-	-
Toplam	2019	100

Yunus Emre Enstitüsü Yabancılar İçin Türkçe Öğretimi C1 ders kitabında yer alan okuma metinleri genel yeterlik kategorilerine göre incelendiğinde Bildirime Dayalı Bilgi genel yeterlik kategorisinin kitap bünyesinde tamamıyla hâkim olduğu tespit edilmiştir. Diğer genel yeterlik kategorilerine veri tespit edilememiştir.

Yunus Emre Enstitüsü Yabancılar İçin Türkçe Öğretimi C1 ders kitabında yer alan okuma metinleri genel yeterlik kategorileri ve alt kategorilere ait elde edilen bulgulara Tablo 10’da gösterilmiştir.

Tablo 13.

Yedi İklim Yabancılar İçin Türkçe Öğretimi C1 kitabında Genel yeterlik kategorileri ve alt kategorileri.

Genel Yeterlik Kategorileri	f	%		f	%	
Bildirime Dayalı Bilgi	1394	69	Sosyokültürel Bilgi	Gündelik Yaşam Aktiviteleri	58	3
				Boş Zaman Aktiviteleri (Günlük Yaşam)	21	1
				Kişilerarası İlişkiler	-	-
				Önemli Tarihsel Şahsiyetler ve Olaylar	490	24
				Sosyal Yapı ve Gelenekler	-	-
				* Sanat ve Estetik	130	6
				Ulusal Kimlik	-	-
				*Teknoloji ve Aktüel Yapı	695	35
				Dünya Bilgisi	391	19
				Kültürlerarası Farklılık	234	12
			Varlıklar ve Kuramsal Bilgiler	391	19	
			Kültürlerarasılık	234	12	

Yunus Emre Enstitüsü Yabancılar İçin Türkçe C1 kitabı genel yeterlik kategorilerine göre incelendiğinde Bildirime Dayalı Bilgi kategorisi (%86) ve alt kategorilerinin kitaba hâkim olan tek genel yeterlik kategorisi olduğu tespit edilmiştir. Diğer genel yeterlik kategorilerine ait veri tespit edilememiştir.

Bildirime Dayalı Bilgi yeterlik kategorisinin alt kategorileri incelendiğinde ise Teknoloji ve Aktüel Yapı (%35) ve Önemli Tarihsel Şahsiyetler ve Olaylar (%24) alt kategorilerinin diğer alt kategorilere kıyasla öne çıktığı görülmektedir. Gündelik Yaşam Aktiviteleri (%3), Boş Zaman Aktiviteleri alt kategorisi (% 1), Sanat ve Estetik (%6) oranında veri tespit edilmiştir. Varlıklar ve Kuramsal Bilgiler (%19), Kültürlerarasılık (%12) alt kategorileri ise oranlar bakımından dikkat çeken diğer alt kategorilerdir.

Yunus Emre Enstitüsü Yabancılar İçin Türkçe C1 kitabında ve Önemli Tarihsel Şahsiyetler ve Olaylar, Kültürlerarasılık alt kategorilerinin öne çıkması metinlerde Türk kültürü ve kültür aktarımı ilkesinin öne çıktığının göstergesi olarak yorumlanabilir. Ayrıca Teknoloji ve Aktüel Yapı alt kategorisi de kitap bünyesinde güncel konuların önemsendiğini göstermektedir.

4.2. Yabancı Dil Olarak Türkçe öğretiminde Kullanılan C1 Düzeyi Ders Kitabı Metinlerinin Eleştirel Söylem Analizi

Eleştirel Söylem Analizi (ESA) araştırmacılara geleneksel analiz ile metin analizini ve metinlere işlenmiş söylem pratiklerini birleştirme imkânı sağlar (Fairclough, 1995). Etimolojik çalışmalardan dil eğitim çalışmalarına kadar dilbilimin mikro analiz araçları büyük çaplı analizler için bir temel oluşturur ve analiz edilecek dil unsurlarının seçimine, araştırma sorularına bağlıdır. Bu çalışmada da eleştirel söylem analizinin ana odak noktasını yabancı dil olarak Türkçe Öğretiminde kullanılan C1 düzeyi ders kitaplarında yer alan okuma metinlerinin kelimeleri oluşturmaktadır. Van Dijk (2009) göre yerel/bölgesel anlamlar, konuşmacılar / yazarlar tarafından zihinsel vaka modellerinde veya daha genel bilgi ve ideolojilerinde yapılan seçimin bir fonksiyonudur. Aynı zamanda, zihinsel modelleri ve dolayısıyla alıcıların görüş ve tutumlarını doğrudan etkileyen türden bilgilerdir.

Kelime ve anlam ilişkisi bünyesinde yukarıda yapılan açıklamalar da dikkate alındığında araştırma bünyesinde seçilen ders kitaplarındaki metinlerin kelimelerinin deneyimsel ve anlamsal değerlerini bulmak için Fairclough'un on soru modelinden iki ana soru kullanılmıştır. Bu kapsamda metin yazarının bilgi ve inanç yapısı ile ilgili kelimelerin deneyimsel değeri araştırıldı. Deneyimsel değer sınıflandırma şemalarının belirlenmesiyle belirli bir söylemde tekrar eden kelimeler aracılığıyla belirlenir. İlk olarak da metinlerde öne çıkan kavramlar ve sınıflandırma şemaları belirlenir. Bu bağlamda kelimelerin “anlamsal değer” ini tespit etmek için metin yazarının yargıları ve belirli kavramları değerlendirmeleri, eşdizimlilik, olumlu kavram ve olumsuz kavram analizi yapılmıştır.

4.2.1. Kelimelerin Deneyimsel Değeri

Kuramsal çerçevede ve bir üst başlıkta açıklandığı gibi, kelimelerin deneyimsel değerlerini belirlemek için, sınıflandırma şeması temaları ve veri içinde sık tekrar eden yapılar aracılığıyla öne çıkan kavramlar incelenmiş ve eleştirel analizin ilk adımının bulguları bu bölümde ele alınmıştır.

4.2.1.1. Ana Sınıflandırma Şeması Temaları

Sınıflandırma şeması temaları kitaplar bünyesinde yer alan üniteler ve metin muhtevasının çerçevesini belirleyen yapılarıdır. Bu yönü ile bu çalışma için oldukça

önemli bir başlık olarak değerlendirilebilir. Fairclough (2001), sınıflandırma şemalarının incelenmesinin, metindeki kelimelerin kategoriler halinde nasıl tasnif edildiğine bakmayı içerdiğini öne sürmektedir. Fairclough'a (1989) göre, “sınıflandırma şeması”, gerçekliğin belirli bir ideolojik temsili üzerine inşa edilmiştir ve gerçekliğin bir yönünü ayırmanın özel bir aracıdır. Bu şekilde, bir kelimenin yapısı ideolojik olarak temellendirilir. Bu bağlamda bir metinde ulaşılan kanı ve bu kanıya ulaşılma sebebi ideolojik amaçlarla ilgili olabilir. Örneğin roman tavsiyeleri ile ilgili bir ünite “polisiye roman” türü ile ilgili kullanılan kelimelerin diğer roman türlerine göre fazla olması “polisiye roman” türünü ön plana çıkarırken okuyucuyu da bu türü okumaya teşvik etmektedir.

Çalışmanın verilerinde sınıflandırma şeması temaları açık ve örtük şekilde bulunmaktadır. Bu bağlamda bazı sınıflandırma unsurları, ünitelerin söyleminde açıkça belirgin olmasa da, bağlamdan türetilmiştir. Çalışma bünyesinde eleştirel analiz kısmının önemli verileri bu süreçten elde edilmiştir. Verilerden elde edilen ana sınıflandırma şemaları aşağıdadır:

Sanat ve estetik, spor-sağlık, tüketim, savaş-çatışma, kişiler arası ilişkiler-kişisel özellikler, kültürlerarasılık-farklı kültürler-kıyaslar, finans-para(hayattaki fonksiyonu), dil ve iletişim, teknoloji ve aktüel yapı, bilişsel süreçler, dünya bilgisi –küresel ısınma, nesnel bilgi, tarihsel şahsiyetler ve olaylar, hukuk-adalet, meslekler, sosyal yapı-inanımlar-gelenekler. Aşağıdaki tablo sınıflandırma şemalarını göstermektedir.

Tablo 14.

YDTÖ Ders Kitaplarında Tespit Edilen Ana Sınıflandırma Şemaları

No	Sınıflandırma Şeması	Kitap bilgisi	f
1.	Sanat ve Estetik	G1, G4, H1, H7, H8, İ5, İ7,	7
2.	Spor-Sağlık	G2, YEE1,	2
3.	Tüketim	G3, TY2,	2
4.	Savaş-Çatışma	G5	1
5.	Kişiler arası ilişkiler-kişisel özellikler	H2, H3, İ2, İ3, TY3, TY5,	6
6.	Kültürlerarasılık-farklı kültürler-kıyaslar	H4, H9, TY6, TY10, YEE2,	5
7.	Finans-Para(hayattaki fonksiyonu)	H5, İ10, TY1,	3
8.	Dil ve iletişim	H6, TY9, YEE5,	3
9.	Teknoloji ve Aktüel Yapı	H10, İ12	2
10.	Bilişsel süreçler	H11	1
11.	Dünya bilgisi –Küresel ısınma	H12, İ11, TY7	3
12.	Nesnel bilgi	İ1, İ6, İ9, YEE4, YEE6, YEE8	6
13.	Tarihsel Şahsiyetler ve Olaylar	İ4, TY8, YEE3,	3

Tablo 14. (devamı)

No	Sınıflandırma Şeması	Kitap bilgisi	f
14.	Hukuk-Adalet	İ8	1
15.	Meslekler	TY4,	1
16.	Sosyal Yapı-İnanışlar-Gelenekler	YEE7	1

G1:Gazi Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretimi C1 Ders Kitabı 1.ünite
H1:Hitit Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretimi C1 Ders Kitabı 1.ünite
İ1:İstanbul Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretimi C1 Ders Kitabı 1.ünite
TY1:Türkçeye Yolculuk Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretimi C1 Ders Kitabı 1.ünite
YEE1: Yunus Emre Enstitüsü Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretimi C1 Ders Kitabı 1.ünite

Analiz sonucunda elde edilen ana sınıflandırma şemaları yukarda gösterilmiştir. Ana sınıflandırma şemaları metin yazarları, kitap editörleri tarafından bilinçli şekilde yapılandırılıp açık mesajlar içerdiği gibi örtük mesajları da bünyesinde bulundurmaktadır. Genel değerlendirmeler ekseninde ana sınıflandırma şemaları metin yazarları tarafından öne çıkarılmakta, açık olarak veya örtük olarak desteklenmektedir. Bu kapsamda 3 numaralı tüketim başlıklı ana sınıflandırma şemasında tüketim, popüler kültür, israf, tüketime yönelik algı yönetimi gibi ifadelerin öne çıktığı gözlemlenmiştir. Bu bağlamda kapitalizm ve tüketim ahlakı eleştirileri ünitelerde doğrudan gözlemlenirken, metin yazarları okurları bu durumlara karşı bilinçlendirme ve uyarma hissiyatıyla metin söylemini şekillendirmiştir. Özellikle Türkçeye Yolculuk ders kitabında tüketim kültürü, tüketim ahlakı eleştirel olarak metin söyleminde ele alınmış; moda ve tüketim kavramları çok sık şekilde birbiriyle ilişkilendirilmiştir. Metin yazarlarının tüketim alışkanlıkları ile ilgili eleştirel tutumu okurlara benimsetmek istediği bu tutumu toplum içinde yaygın algı haline getirmek istediği saptanan frekans değerlerinden de açıkça görülmektedir.

Veriler içinde incelenen diğer ana sınıflandırma şeması sanat ve estetikdir. Bu ana sınıflandırma şemasının hâkim olduğu ünitelerde Türk mimarisi, edebiyatı, sanat anlayışı ve estetiği ile ilgili içerikler ön plandadır. Gazi YDTÖ ders kitabında mimari ve edebî özellikler üzerinde durulmuş kadim Türk tarihine vurgu yapılmıştır. Hitit YDTÖ ders kitabında ise edebî içerikler ele alınmış; kitap çocuk ilişkisi vurgulanmıştır. Bu kapsamda çocuk geleceğe uzanan bir köprü olarak nitelenerek metaforik bir metin söylemi tercih edilmiştir. Ayrıca çocuk sahibi olmanın kültürel mirası devam ettirmek açısından önemine değinilip okurlara da bu yönde örtük tavsiyeler verilmiştir. Sinema ve dil içerikli ünitelerde ise Türkçenin konuşma estetiği ve kolaylığı açısından avantajlı olduğu ifade edilerek okuru etkilemek isteyen metinler dikkat çekmektedir. İstanbul

YDTÖ ders kitabında Türk sinemasının uluslararası alanda başarılarından ve Batı sinemasından geri kalmadığından bahsedilmiş; Batı medeniyetine yönelik aşağılık kompleksini tenkit eden bir tutum gözlemlenmiştir. Sanat ve estetik ana sınıflandırma şeması çerçevesinde Türk sanat ve estetiğinin kadim tarihi, mimari geleneğindeki büyük isimleri okura sunulduğu gibi Batı medeniyetine yönelik takınılan aşağılık kompleksi eleştirilerek okurun zihni, düşünceleri etkilenmek istenmiştir.

Spor ve sağlık ana sınıflandırma şeması bünyesinde obezite-spor-sağlık ilişkisini irdeleyen içerikler gözlemlenmiştir. Tüketim kültürü ile değişen yeme içme alışkanlıkları, azalan hareketlilik metin söylemine eleştirel olarak yansımıştır. Genel yeterlik kategorilerinde gündelik işler kategorisi ile uyumlu bir iç planlamanın olduğu tespit edilmiştir. Savaş-çatışma ana sınıflandırma şeması altında bu iki kavramın yıkıcı etkisi üzerinde durulmuş; maddî ve manevî değerler açısından yıkıcı etkisi metin söylemine yansımıştır.

Kişilerarası ilişkiler ana sınıflandırma şemasında erkek egemen söylemlere rastlansa da genellikle kadın egemen içerikler ve kadınlara yönelik pozitif ayrımcılık yapan metinler yoğunluktadır. Aşk kavramı ile ilgili Hitit YDTÖ ders kitabında alışlagelmişin dışında bilimsel içeriklerden de destek alınarak bu kavram eleştirel bir tutum sergilenmiş, bu kavramın oluşturduğu negatif etkilerin aslında bireyin psikolojik olarak kendi ürettiği boşluklar olduğu ifade edilmiştir. İstanbul YDTÖ kitabında ise kişilerarası ilişkiler evlilik kavramı üzerinden içeriğe yansımıştır. Modernite ve kapitalizmin evlilikte eşler arası ilişkileri negatif etkilediği vurgulanmıştır. Batı medeniyetinin sahip olduğu maddeci bakış açısı, sınıflı toplum yapısı da kişilerarası ilişkiler ana sınıflandırma şeması etrafında içeriğe yansımıştır. Türkçeye yolculuk YDTÖ ders kitabında dinî bayramlar ele alınmış, teknolojinin getirdiği iletişimsizlik ve yabancılaşma konuları üzerinde durulmuştur. Bu bağlamda metin yazarları, örtük olarak Batı medeniyeti ve teknolojinin Türk örfüne ve ailesine maddî ve manevî olarak zarar verdiğini ima eden bir perspektifle olayları ele almışlardır. Ayrıca Genel Yeterlik kategorileri ile bu ana sınıflandırma şeması doğrudan örtüşmektedir.

Veriler analiz edildiğinde kültürlerarasılık ana sınıflandırma şemasında Türk kültürünün yanı sıra diğer kültürlerden de örnek durumların içeriğe yansıtıldığı, çok kültürlülüğe önem verildiği gözlemlenmiştir. Hitit YDTÖ ders kitabında Türk mimarisi ve turistik yerleri üzerinde durulmuş; Batı medeniyetinin aksine Türk milletinin sınıfsız yapısı mimari eserler üzerinden okura ima edilmiştir.

Finans ve para ana sınıflandırma şeması genel olarak tüketim ve toplum ilişkisine odaklanmıştır. Hitit YDTÖ kitabında para ve mutluluk aracı ifadesinin yan yana gelmesi, tüketim alışkanlığı ile insanların moral değerlerindeki değişimler işaret edilerek aralarındaki bağ vurgulanmıştır. Gelir düzeyi ile mutluluk ifadeleri de sık bir şekilde yan yana gelerek bir önceki ifadeyi desteklemektedir. Lüks yaşamın eleştirilemeyeceğini açıkça ifade eden yazarların maddî gelir düzeyi ile huzur, mutluluk gibi kavramlar arasında doğrudan bir bağ kurarak Batı etkisinde kapitalist bir perspektifi öncelikle söyleyebilir. İstanbul YDTÖ ders kitabında ise para kavramı ihtiyaç ve ihtiras ikileminde ele alınmıştır. Bu çerçevede para kazanma ihtirasıyla insanların önce sağlığını harcadığı, sonra da sağlığını kazanmak için paralarını harcadığı ifade edilerek ihtirasın sebep olduğu kısır döngü eleştirel bir tutumla ele alınış, tüketim kültürü ve kapitalizm tenkit edilmiştir. Türkçeye Yolculuk YDTÖ ders kitabında üretime dayalı olmayan ekonomilerin Venezüella üzerinden uğrayacakları akıbet ile kapitalizm ve tüketim kültürü eleştirisi öne çıkmaktadır. Ayrıca kredi kartı kullanımındaki artışla tüketim kültüründeki ahlaki çözüme de içeriğe yansımıştır.

Genel çerçevede değerlendirme yapıldığında finans ve para ana sınıflandırma şemasında küçük istisnalar dışında Batı, kapitalizm, tüketim kültürü eleştirileri hâkim olup yazarların okurları bilinçlendirmeye yönelik tutumları öne çıkmaktadır.

Dil ve iletişim ana sınıflandırma şemasında yabancı dil öğrenmenin avantajlarından, pratik hayattaki faydalarından bahsedilmiştir. Bu kapsamda Türkçe öğrenme üzerinden durulmuş, Türkçenin öğrenimi özendirilmiştir. Türkçeye Yolculuk YDTÖ ders kitabında Türkçenin atasözü, deyimler ve diğer zenginlikleri; Yedi İklim YDTÖ ders kitabında Türkçenin kadim tarihi, kullanılan alfabeler anlatılmıştır.

Teknoloji ve aktüel yapı ana sınıflandırma şeması toplum teknoloji ilişkisi ve aktüel olayları bünyesinde bulunduran içerikleri kapsamaktadır. Hitit YDTÖ ders kitabında medya araçlarından TV ele alınmıştır. Popüler kültürü ürünü programların eleştirildiği içerikte metin yazarları “TV zaman kaybıdır.” düşüncesi ile okuru ve zihnini etkilemeye çalışmaktadır. Bu durumu Televizyon ile vakit kaybı ifadesinin sık şekilde yan yana kullanılmasından da anlaşılabilir. Ayrıca TV seyreden ve seyretmeyen insanları iki gruba ayrılarak içerikte “öteki” ilan edilen bir zümre dikkat çekmektedir. İstanbul YDTÖ ders kitabında yazılı, basılı medya araçlarının diğer medya araçlarına göre az tercih edildiği, sosyal medyanın geleneksel medya araçlarını devre dışı bıraktığı anlatılmaktadır. Sosyal medyanın aynı zamanda popüler kültür aracılığı ile toplumun

yaşayışını negatif etkilemesi de içerikte eleştirel olarak ele alınmaktadır. Metin yazarları okurların medya tüketimi tutumlarını, popüler kültür algılarını doğrudan etkilemeye yönelik bir metin söylemi tercih etmişlerdir.

Bilişsel süreçler ana sınıflandırma şemasında nörolojik süreçlerin kadın ve erkeklerdeki farklılıkları konu edinilmiştir. Kadınların erkeklere göre pratik düşünme, kendini ifade etme ve konuşma becerisi açısından daha yetkin olduğu ifade edilmiştir. Bu bağlamda metin yazarlarının kadınlara yönelik pozitif ayrımcılık yaptığı, içerikte kadın egemen bir söylem kullandığı gözlemlenmiştir.

Dünya Bilgisi – Küresel Isınma ana sınıflandırma şeması çerçevesinde dünya ile ilgili coğrafi bilgiler ve küresel ısınmaya sebep olan faktörler ve küresel ısınmanın neticeleri ile ilgili içerikler mevcuttur. Hitit YDTÖ ders kitabında dünya ve uzay ile ilgili bilgiler verilirken astronomi ile ilgili çalışma yapan ülkelere sadece Batı medeniyetine mensup ülkeler örnek gösterilirken Çin, Rusya, Hindistan gibi ülkelere yer verilmemiştir. Bu durum metin yazarlarının zihninde hâkim iktidar algısının Batı olduğuna dair bir gösterge olarak değerlendirilebilir. İstanbul Ve Türkçeye Yolculuk YDTÖ ders kitaplarında küresel ısınmanın temel sebebi olarak değişen tüketim kültürü, popüler kültür, israf gösterilmiş; örtük olarak kapitalizm eleştirisi yapılmıştır. Bu kapsamda sadece ABD’de israf edilen gıda miktarının dünyada açlık problemi yaşayan tüm nüfusa yeteceği ifade edilerek kapitalizm ve Batı eleştirisi somut olarak dillendirilmiş; okurun zihnini de bu duruma göre şekillendirme çabası güdülmüştür. Metin yazarlarının genel anlamda okurların popüler kültür çerçevesinde yapılan tüketimlerden kaçınmalarını, Batı ve kapitalizm dayatmalarına karşı tutum almalarını sağlamaya yönelik içerikler geliştirdikleri söylenebilir.

Nesnel Bilgi ana sınıflandırma şemasında bilimsel bilgiler içerikte kendine yer bulmuştur. İstanbul YDTÖ ders kitabında bilimsel çalışma yapan insanlar ele alınırken sadece Batı medeniyetine mensup isimler içeriğe konu edinilmiş; diğer medeniyetlerden herhangi bir isim kendine yer bulamamıştır. Bu durum metin yazarlarının zihnindeki hâkim iktidar algısının Batı medeniyetinden yana olduğu şeklinde değerlendirilebilir. Türk eğitim sistemi ve medrese eğitimini konu edinen içeriklerde ise okura Türk milletinin kadim eğitim geleneği, eğitime verdiği önem aktarılmıştır. Yedi İklim YDTÖ ders kitabında da nesnel içeriklerin yanı sıra Türk bilim tarihi açısından önemli bir yere sahip olan Cahit Arf konu edinilmiş, bilime katılarından bahsedilmiştir. Genel

çerçevede Nesnel Bilgi ana sınıflandırma şemasında objektif bilgilerin yanında Türk milletinin bilimsel anlamda sahip olduğu kadim tarih öne çıkarılmıştır.

Tarihsel Şahsiyetler ve Olaylar ana sınıflandırma şemasında Türk milletinin kadim tarihinde yer alan önemli isimler ve tarihe etkilerini içeren içerikler bulunmaktadır. Bu kapsamında Türk tarihi açısından Fatih, Yavuz Sultan Selim gibi önemli devlet adamlarının yönetim esasları, halka karşı tutumları konu edinilmiştir. Türk milletinin dayanışma geleneği ahilik teşkilatı ile okura aktarılmış, Mevlana Celâlettin Rumi gibi önemli isimlerin Anadolu'ya katkılarından bahsedilmiştir. Ayrıca Abdürrahim Karakoç gibi yakın dönem Türk münevverleri de konu edinilmiştir.

Meslekler ana sınıflandırma şemasında modernizmle birlikte unutulmaya yüz tutmuş kuklacılık, oymacılık gibi meslekler konu edinilmiştir. Sosyal Yapı, İnanışlar ve Gelenekler ana sınıflandırma şemasında Türk toplumunun sahip olduğu gelenekler, ritüeller, batıl inanışlar konu edinilmiş; bu inanışların kökeni açıklanmıştır.

Ana sınıflandırma şemaları genel olarak değerlendirildiğinde metin yazarlarının salt bir tema üzerinde yoğunlaşmadıkları, Türk milletinin toplumsal reflekslerinden eğitim anlayışına, devlet yönetiminden adalet algısına kadar çok farklı içeriklere sirayet eden bir yapılanma tercih ettikleri görülmektedir. Bu temas çalışmanın eleştirel analiz kısmında detayları ile ele alınacaktır.

4.2.1.1. Ünitelerde Öne Çıkan Kelimeler

Araştırmanın eleştirel söylem analizi boyutunda YDTÖ'de kullanılan C1 düzeyi 5 ders kitabının okuma metinleri veri setini oluşturmaktadır. 5 ders kitabında 47 ünite ve 170 metinden oluşan 80 bin kelimelik özel bir derlem oluşturulmuş; her ünitenin söylemi eleştirel söylem analizi metodu ile analiz edilmiştir.

Tablo 15.
İncelenen YDTÖ Ders Kitapları ve Okuma Metinleri Söz Varlığı

Kitap	Ünite Sayısı	İncelenen Okuma Metin Sayısı	Kelime Sayısı
Gazi	5	22	10114
Hitit	12	40	16048
İstanbul	12	48	25182
Türkçeye Yolculuk	10	30	12571
Yedi İklim	8	30	16358
Toplam	47	170	80273

“Kavram yoğunlaşması (Overwording), çoğu zaman eş anlamlı olan birçok kelimenin oluşturduğu, alışılmadık derecede yüksek bir ifadedir. Kavram yoğunlaşması gerçekliğin bazı yönleriyle doğrudan ilgili olduğunu gösterir - ki bu da onu ideolojik bir çabanın odağı olduğunun işaretidir.” (Fairclough, 2001:115). Bu bağlamda bir fikri desteklemek için kullanılan kavramlara yakın ya da benzer anlamlı veya eş anlamlı kelimelerin kullanıldığı söylenebilir.

Fairclough’ya (2001) “başka kelimelerle ifade etmeyi (rewording)” “var olan, baskın ve doğallaşmış bir ifadenin yerine, onu bilinçli bir şekilde başka kelimelerle değiştirme” olarak açıklar. Ayrıca bazı durumlarda, bir metin hakkında ideolojik olarak anlamlı olanın, kelime hazinesi olduğunu belirtir. Diğer durumlarda, kelimelerin bir arada ortaya çıkması veya kelimelerin bir araya gelmesine vurgu yapar.

Yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde kullanılan C1 düzeyi beş ders kitabının söyleminde yer alan baskın ve ön plana çıkan kelimeleri tespit etmek için Wordsmith 7.0 Tools programı kullanılmıştır. Belirtilen ders kitaplarındaki ünitelerinin her birindeki tüm metinler için sıklık analizi yapılmış ve sıklıklarına göre en ön plana çıkmış üç içerik kelimesi belirlenmiştir. Aşağıda öne çıkan ve sıklığı yüksek olan kelimeler gösterilmiştir.

Tablo 16.
Analiz Edilen YDTÖ Ders Kitaplarında Öne Çıkan Kelimeler

Sıralama	Öne Çıkan Kelime-Söz Grubu	f
1	Sanat	89
2	İnsan	84
3	Dünya	75
4	Aşk	69
5	Zaman	60
6	Olimpiyat	60
7	Müzik	58
8	Çocuk	58
9	Saat	54
10	Film	52
11	Türk	71
12	Hastalık	47
13	Mizah	45
14	Para	44
15	Anne	44
16	Kadın	38
17	Zaman	36
18	Mektup	36
19	Spor	35
20	Bitki	35
21	Dil	31

Tablo 16. (devamı)

22	Hayvan	30
23	Cahit Arf	30
24	Beyin	29
25	Moda	28
26	Atasözleri	28
27	Sempozyum	27
28	Sayı	26
29	Mutluluk	25
30	Müdür	25
31	Kukla	25
32	Kilt	24
33	Televizyon	24
34	Adalet	24
35	Suç	24
36	Sevdalinka	24
37	Nüfus	24
38	Ağır	23
39	Kişi	23
40	Bilge	23
41	İletişim	23
42	Genç	28
43	Çay Makinası	22
44	Türkçe	21
45	Film	21
46	Enflasyon	21
47	Kriz	21
48	İnternet	21
49	Bayram	21
50	Türkiye	21
51	Evren	20
52	Üniversite	20
53	Ortalama	20
54	Nüfus	19
55	Kitap	19
56	Festival	19
57	Aile	19
58	Türk Kahvesi	19
59	Yıl	19
60	Bayram	19
61	Alfabe	19
62	NLP	18
63	Uzay	18
64	Musluk	18
65	Yaşam	18
66	Miras	18
67	Sporcu	18
68	Matematik	17
69	Tüketim	16
70	Şiir	16
71	Astroloji	16
72	Fatih	16
73	Buzdolabı	16
74	İpek Yolu	16
75	Yaz	16

Tablo 16. (devamı)

76	Şair	15
77	Oryantal	15
78	Savaş	14
79	E-kitap	14
80	Alışveriş	14
81	Cami	13
82	Evlilik	13
83	Marmaray	13
84	Bilim Adamı	13
85	Sinan	12
86	Blues	12
87	Rock	12
88	Albert Einstein	12
89	Eş	12
90	Madam	12
91	Banka	12
92	Kredi Kartı	24
93	Küresel Isınma	12
94	Alışveriş	12
95	Devlet	12
96	Kadı	11
97	Bilim Adamı	11
98	Medeniyet	11
99	Allah	11
100	İstanbul	11
101	Lüks	10
102	Yer	10
103	Süsleme	10
104	Tezhip	10
105	Venezüella	10
106	Konya	10
107	Hayvanat Bahçesi	10
108	Erkek	9
109	Ahi	9
110	Teknoloji	8
111	Endişe	8
112	Doğu	8
113	Batı	8
114	Sosyal medya	8
115	SOKÜM	8
116	İyi	7
117	Hasta	7
118	Ekmek	6
119	Evrensel	6
120	Popüler	6
121	Assos	6
122	Koca	6
123	Ayasofya	6
124	Uygulama	6
125	Anadolu	6
126	Kalıp sözler	6
127	Mihriban	6
128	Sözcük	5
129	Popüler	6

Tablo 16. (devamı)

130	Assos	6
131	Koca	6
132	Ayasofya	6
133	Uygulama	6
134	Anadolu	6
135	Kalıp sözler	6
136	Mihriban	6
137	Sözcük	5

YDTÖ ders kitaplarında yer alan üniteler ve okuma metinlerinin analizi neticesinde elde edilen en sık 3 içerik kelimesi frekans değerlerine göre yukardaki tabloda listelenmiştir. Her ders kitabında öne çıktığı gözlemlenen “Türk, sanat, aşk” vb. kavramların frekans değerleri tabloda toplanmış, tek bir değer olarak listeye dahil edilmiştir. Bu kapsamda 5 YDTÖ ders kitabında 47 üniteye yer alan okuma metinleri Wordsmith programıyla analiz edilmiş, öne çıkan 128 içerik kelimesi/söz grubu tespit edilmiştir. Diller İçin Ortak Başvuru Metninde yer alan Genel Yeterlikler kategorileri ile genel anlamda uyumlu içerik kelimeleri olduğu gözlemlenmiştir. Örneğin Gazi YDTÖ ders kitabı 1. ünitesi sanat ve estetik genel yeterlik kategorisi altında tasnif edilmiş olup öne çıkan içerik kelimelerinden zaman f(36), cami f(13), Sinan f(12) değerleri ile bu kategorizasyonun örtüştüğü gözlemlenmiştir.

Sanat f(89), insan f(84), aşk f(69), çocuk f(58), Türk f(71) vb. ifadeler en baskın kelimeler arasında ilk 10 içinde yer almaktadır. Bu kelimelerin tekrar tekrar kullanıldığı üniteler, ünite içerikleri ve metin söylemleri öğrencilerin zihinsel dünyasını, algı şeklini etkilemeye çalışmaktadır. Bu kavramların eşdizimlilik temalarına, metin söylemine düzenli bir şekilde maruz kalan öğrencinin öne çıkan içerik kelimeleri ve çağrışım alanları ile ilgili metin yazarları tarafından yönlendirilen bir düşünce dünyasına yönlendirildikleri söylenebilir.

Yabancı dil olarak Türkçe öğretimi ders kitabı içeriklerinde belirli eşdizimlilik temalarında tekrar eden kavramlar, yazarın sahip olduğu ideolojik görüşler ve o toplumun hafızasıyla yabancı dil öğrencisini yani metin okurunun yönlendirildiği algının boyutları eleştirel söylem çözümlemesi ile ortaya konacaktır.

4.2.2. Kelimelerin Anlamsal Değeri

Çalışma kapsamında daha önce açıklandığı gibi, kelimelerin anlamlı değerleri, Eşdizimlilik ve pozitif ve negatif kavramların analizleriyle incelenebilir. Bu bağlamda, metinlerin eleştirel analizinin ikinci bir adımı olarak, her bir üniteye öne çıkan

kavramlarla oluşan ve en sık görülen eşdizimlilikler incelenmiştir. Ayrıca bu kavramlara ilişkin olumlu ve olumsuz değerlendirmeler tanımlanmış ve sonuçlar sonraki bölümlerde sunulmuştur.

4.2.2.1. Eşdizimlilik

Eşdizimlilik, "Bir bağlamdaki belirli kelimeleri çevreleyen kavramların, fenomenlerin diğer kelimelerle daha fazla bir araya gelme durumu." olarak tanımlanabilir. (Baker, vd. 2006). Yani eşdizimlilik bir kelimenin yaygın kullanılan ya da başka kelimelerle bir araya gelme durumudur. Fairclough (2003), eşdizimlilikleri "Metinlerdeki kelimelerin birliktelik/ tekrar oluşum şekilleri" olarak tanımlamaktadır. Eşdizimlilik analizi "Odaktaki kelimedenden önce ve sonra en sık kullanılan kelimelere bakmaktır. Odak kelimedenden önce veya sonra iki, üç ya da daha fazla kelimeye bakılabilir.

Yöntem bölümünde ifade edildiği gibi, araştırılan her birimde etkin bir kelime sayımı ve uygunluk analizi yapmak için Wordsmith 7.0 Tools programı kullanılmıştır. Sözcük sayımından sonra, en yüksek frekanslı ilk üç içerik kelimesi seçilmiştir. Eşit frekanslar aynı sırada sunulmuştur. Buna ek olarak, en sık kullanılan kelimelerin eşdizimlilikleri tespit etmek için Wordsmith 7.0 Concordance aracı kullanılmış ve en sık görülen üç kelime tablolarında sunulmuştur. Eşdizimlilik temaları en fazla + / - 5 arasındaki bir pencere açıklığındaki öğelere dayanarak belirlenmiştir. Genelde ise eşdizimlilik temaları + / - 1 pencere aralığında bulunan eşdizimlilikler göz önüne alınarak belirlenmiştir.

4.2.2.1.1. Gazi C1 Düzeyi Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretimi Ders Kitabında Öne Çıkan Kavramlar ve Eşdizimlilikleri

Gazi C1 düzeyi yabancı dil olarak Türkçe öğretimi ders kitabı 5 üniteden oluşmaktadır. Bu bölümde ünitelerde yer alan metinlerin öne çıkan kavramları ve içerik kelimelerinin analizi yapılmıştır.

Tablo 17.

Gazi C1 düzeyi YDTÖ Ders Kitabı 1.Ünite En Sık içerik Kelimeleri

Sıra	Öne Çıkan Kavram	<i>f</i>	T=2293
1	Zaman	36	
2	Cami	13	
3	Sinan	12	

T:Analiz edilen üniteye toplam kelime sayısı

Gazi C1 düzeyi YDTÖ ders kitabı en sık içerik kelimeleri Tablo 13'te gösterilmiştir. Ünite temasının kültürlerarasılık olduğu düşünüldüğünde en sık karşılaşılan içerik kelimeleri ile tema arasında uyum olduğu gözlemlenmiştir. Bu bağlamda zaman kelimesi f(36), cami kelimesi f(13), Sinan kelimesi f(12) frekans değerine sahiptir. Tablo 14'te zaman kelimesinin eşdizimlilik temaları gösterilmiştir. Ünite içeriğinde Örtük olarak Türk mimari ve sanat anlayışının kadim geleneği ve dâhiyane tasarımları okura aktarılmıştır. Ayrıca zaman kavramı Batı medeniyeti perspektifiyle okurlara yansıtılmıştır.

Tablo 18.
Zaman Kelimesinin Eşdizimlilik Temaları

Öne Çıkan Kavram	Sıra	Eşdizimlilik temaları	f
Zaman	1	Zaman ve kültür ilişkisi	14
	2	Genel kullanım	12
	3	Zaman kavramının değerlendirilişi	10

Zaman kelimesinin eşdizimlilik temaları Tablo 14'te görüldüğü üzere kavramsal değerlendirme ve kültür ilişkisi üzerine yoğunlaşmıştır. Bu bağlamda zaman ve kültür ilişkisinin tarihsel olarak değişimi üzerine atıflar tespit edilmiştir. Verilerden elde edilen cümlelerdeki eşdizimlilik teması aşağıda gösterilmiştir. Metin yazarlarının zaman ile ilgili çıkarım ve araştırmalardan bahsederken Batı medeniyetine mensup isimlerden faydalandığı görülmüş; bu bağlamda metin yazarlarının zihnindeki hâkim iktidar algısının Batı olduğu söylenebilir.

Eşdizimlilik Teması	Verilerden alıntılar
1.Zaman ve kültür ilişkisi	“ zaman ” kavramı var olduğumuz andan beri hayatımızın merkezi olmuş ve bizi yönlendirmiştir
2.Genel kullanım	Vücut dili, kimi zaman tango, kimi zaman sambayla konuşuyor.
3.Zaman kavramının değerlendirilişi	Zamanla ilgili çok sayıda tanım yapılmıştır: Aristo, “ zamanı hareketle, hareketi de zamanla ölçüyoruz.” der. Einstein içinse “mutlak zaman yoktur.” Onun “izafiyet (görecelik) teorisi”ne göre “uzay ve zaman bir algıdır.” Bu teoriden sonra fizikçiler, dünya üzerinde dört boyut bulunduğunu kabul etmiş ve o zamana kadar üç boyutu

temsil eden uzunluk, yükseklik ve genişliğe ek olarak dördüncü fiziksel boyutu “zaman” olarak ele almışlardır.

Ünite bünyesinde frekans değeri bakımından öne çıkan ikinci kelime cami kelimesidir. Bu kelimenin eşdizimlilik temaları aşağıda gösterilmiştir.

Tablo 19.

Cami Kelimesinin Eşdizimlilik Temaları

Öne Çıkan Kavram	Sıra	Eşdizimlilik temaları	f
	1	Mimari ve Medeniyet ilişkisi	13
Cami	2	-	-
	3	-	-

Cami kelimesinin eşdizimlilik teması mekân bağlamında mimari ve medeniyet ilişkisiyle kurulmuştur. Türk mimarisinde Mimar Sinan vurgusu yapılırken Türk milletinin medeniyet tasavvurunun çağlar aşan yönü camilerin mimarisi ve inşası üzerinden okura aktarılmaya çalışıldığı gözlemlenmiştir. Bu bağlamda Mimar Sinan'ın Şehzadebaşı Camii onarımı için asırlar önceden yazdığı mektup bahsedilen durumun en önemli göstergesidir. Cami kelimesi ile ilgili verilerden elde edilen örnek cümleler aşağıda belirtilmiştir. Örtük olarak metin içeriğinde Türk mimari ve sanat anlayışında uzun bir süreçte oluşan geleneksel estetik algısı okurlara iletilmiştir.

Eşdizimlilik Teması

Verilerden alıntılar

1.Mimari ve Medeniyet İlişkisi

...Süleymaniye **Camisi**'nde uyguladığı mimarî incelikler de hayranlık uyandırmaktadır. Süleymaniye **Camisi**'nin en ilgi çeken özelliklerinden başlıcası is odasının sırrıdır... Mimar Sinan yanan muhlardan çıkan isin **camiiye** zarar vermemesi için orta kapının üstünde bir oda tasarlamış; kandillerden çıkan isin, meydana gelen akımla kapının üstünden dışarıya açılan dört adet küçük pencereden, is odasına çekilmesini amaçlamıştır. Bu odada biriken isle dönemin en iyi mürekkebi elde edilmiştir. Bu mürekkep kitap yazımında ve hattatlıkta kullanılmış, eşsiz eserler verilmiştir.

Ünite bünyesinde frekans değeri bakımından öne çıkan Üçüncü kelime Sinan kelimesidir. Bu kelimenin eşdizimlilik temaları aşağıda gösterilmiştir.

Tablo 20.
Sinan Kelimesinin Eşdizimlilik Temaları

Öne Çıkan Kavram	Sıra	Eşdizimlilik temaları	f
	1	Mimar	7
Sinan	2	İleri Görüşlülüğü	5
	3	-	-

Veri setinde Mimar Sinan'ın dehası üzerinde yoğun bir şekilde durulmuştur. Mimar Sinan üzerinden Osmanlı'nın medeniyet algısı ve devlet geleneğinin çağdaşlarına göre bulunduğu konum metinlerin söylemi üzerinden aktarılmıştır. Türk milletinin sanat ve teknik anlayışının yetkinliği, çağdaşlarına göre üstün olduğu metin söylemi üzerinden okura aktarılmış, okurun Türk tarihi ve sanatına yönelik algısı şekillendirilmeye çalışıldığı söylenebilir. Bu bağlamda Mimar Sinan ve inşa ettiği yapıların hem eğitim hem ibadet maksatlı kullanıldığı aktarılrken caminin aydınlatılması için kullanılan mumlardan elde edilen mürekkeple yazılan eserlerde okuyucu için önemli örneklerdir Türk milletinin medeniyet tasavvuru, mimarî dehası ile ilişkilendirilerek okurun zihninde Türk kimliğine yönelik olumlu izlenim metin söylemiyle güçlendirilmiştir.

Mimar Sinan ile ilgili eşdizimlilik temaları için verilerden elde edilen örnek cümleler aşağıdadır.

Eşdizimlilik Teması	Verilerden alıntılar
1. Mimar	...Akıllara durgunluk veren eserlerin yaratıcısı olan büyük usta Mimar Sinan çağımızda da eserleriyle ders vermeye devam etmektedir
2. İleri Görüşlülüğü	...Bu oyuğun içinde cam bir şişede saklanmış ve Mimar Sinan tarafından yazılmış bir mektup vardır. Mektupta şöyle yazmaktadır: “bu notu bulduğunuza göre kemerlerden birinin kilit taşı aşındı ve nasıl değiştireceğinizi bilmiyorsunuz”. İşte bu mektup, inanılmaz bir gerçeği gün ışığına çıkarmıştı. Mektubun devamında Sinan , kemerin nasıl onarılacağını anlatıyordu.

Analiz edilecek ünite Gazi Yabancılar İçin Türkçe Öğretim Seti C1 ders kitabının 2.ünitesi olup ilgili veriler aşağıdadır.

Tablo 21.

Gazi C1 düzeyi YDTÖ Ders Kitabı 2.Ünite En Sık İçerik Kelimeleri

Sıra	Öne Çıkan Kavram	<i>f</i>	T=1706
1	Hastalık	47	
2	Dünya	28	
3	Nüfus	19	

T:Analiz edilen üniteye toplam kelime sayısı

Gazi C1 düzeyi YDTÖ ders kitabı 2.ünitesinde yer alan en sık içerik kelimeleri Tablo 17’de gösterilmiştir. Ünite temasının sağlık olduğu düşünüldüğünde en sık karşılaşılan içerik kelimeleri ile tema arasında uyum olduğu gözlemlenmiştir. Bu bağlamda hastalık kelimesi $f(47)$, dünya kelimesi $f(28)$, nüfus kelimesi $f(19)$ frekans değerine sahiptir. Tablo 18’de hastalık kelimesinin eşdizimlilik temaları gösterilmiştir.

Tablo 22.

Hastalık Kelimesinin Eşdizimlilik Temaları

Öne Çıkan Kavram	Sıra	Eşdizimlilik temaları	<i>f</i>
Hastalık	1	Hastalık türleri(kronik, bulaşıcı, organ vb.)	30
	2	Teşhis ve tedavi	17
	3	-	-

Verilerde hastalık kelimesi genellikle kronik, bulaşıcı, akciğer gibi isimlerle birlikte kullanılmıştır. Ayrıca teşhis ve tedavi ile alakalı kullanımlar da gözlemlenmiştir. Metin söyleminde gelişmiş ülkelerde 60 yaş üzeri görülen hastalıklar belirtilmiş akabinde Türkiye’de de 60 yaş üzerinde benzer hastalıkların görüldüğü ifade edilmiştir. Metin söylemiyle örtük olarak Türkiye’nin gelişmiş ülke kategorisinde olduğu okura ima edilmiştir. Hastalık kelimesinin eşdizimlilik temaları ile ilgili verilerden alınan cümleler aşağıda gösterilmiştir.

Eşdizimlilik Teması

1. Hastalık türleri(kronik, bulaşıcı, organ vb.)

Verilerden alıntılar

... Kronik **hastalık**, uzun süren bir **hastalıktır** ve tam iyileşmeyen, yavaş ilerleyen, çoğu kez kalıcı sakatlığa yol açan ve oluşmasında sosyo-ekonomik, kişisel, genetik etkenlerin rol oynadığı **hastalıklardır**. dünyada 60 yaş ve üzeri yaşlarda en fazla görülen **hastalıklar** şu şekilde sıralanabilir: 1. kalp **hastalıkları** 2. akciğer **hastalıkları** 3. alzheimer 4. katarakt 5. solunum yolları enfeksiyonları 6.

işitme kaybı 7. akciğer kanseri 8. görme bozuklukları Türkiye’de 60 ve üzeri yaşlarda ölüme neden olan kronik hastalıklar ise şunlardır: 1. kalp hastalıkları 2. akciğer hastalıkları 3. solunum yolu enfeksiyonu 4. diyabet 5. mide kanseri zaman hızla geçiyor.

2. Teşhis ve tedavi

Bu sağlıklı yaşam merdiveninden dikkatli çıkarak kalp **hastalıklarından**, bazı kanser türlerinden, kronik akciğer **hastalıklarından** uzak kalınabilir

Ünite bünyesinde öne çıkan ikinci kelimenin “dünya” olduğu tespit edilmiştir. “Dünya” kelimesi ile ilgili eşdizimlilik temaları aşağıda gösterilmiştir.

Tablo 23.
Dünya Kelimesinin Eşdizimlilik Temaları

Öne Çıkan Kavram	Sıra	Eşdizimlilik temaları	f
Dünya	1	Üzerinde	15
	2	Küresel ısınma(insan etkisi)	7
	3	Nüfus	6

“Dünya” kelimesi ünite metinleri içinde en fazla değişim dönüşüm bağlamı içinde kullanılmıştır. Özellikle iyi eğitim alma ve çevreye karşı duyarlı olma durumu örtük müfredat aracılığı ile okurlara aktarılmaya ve norm kurallar pekiştirilmeye çalışılmıştır. Küresel ısınma ile ilgili eşdizimlilik temasında dünya ve insan kelimeleri yan yana kullanılarak bu ilişkinini sürdürülebilirliğinden ve dünyanın gördüğü zarardan bahsedilmiştir. Küresel ısınma ve tüketim kültürü Dünya’nın sürdürülemez bir döngüye girdiği, okurların tüketim kültürü ve israftan uzak durmaları metin söylemi ile okurlara ima edilmiştir. Diğer bir eşdizimlilik teması ise nüfus kelimesi ile oluşturulmuş ve artan nüfusa vurgu yapılmıştır. Belirtilen eşdizimlilik temaları ile ilgili verilerden alınan cümleler aşağıdadır.

Eşdizimlilik Teması

Verilerden alıntılar

1. Mekânsal değişim

Dünya kurulduğu günden bugüne hem mekân hem de yapı olarak büyük değişimler içinde girmiştir.

2. Küresel ısınma(insan etkisi)

...Ancak şimdiye kadar yaşayan insanların **dünyaya** verdiği zararla şimdiki insanların verdiği zarar kıyas bile edilemez

3. Nüfus

...**Dünya** nüfusunun aşırı ve hızlı artışını insanlık âlemi için bir avantaj hâline bile dönüştürebiliriz.

Ünite bünyesinde öne çıkan üçüncü kelimenin “nüfus” olduğu gözlemlenmiştir. Bu kelimenin eşdizimlilik temaları aşağıdadır.

Tablo 24.
Nüfus Kelimesinin Eşdizimlilik Temaları

Öne Çıkan Kavram	Sıra	Eşdizimlilik temaları	<i>f</i>
Nüfus	1	Nüfus miktarındaki değişim	19
	2	-	-
	3	-	-

“Nüfus” kelimesi genellikle nicel değişimleri içeren bağlamlarda kullanılmış olup verilerden alınan cümleler aşağıda gösterilmiştir.

Eşdizimlilik Teması

Verilerden alıntılar

1. Nüfus miktarındaki değişim

Dünya **nüfusunun** modern zamanlardaki bu hızlı artışı bilim adamlarını büyük çaplı araştırmalara, diğer dünya sakinlerini ise büyük endişelere sevk etmektedir.

Gazi C1 düzeyi YDTÖ ders kitabı 2.ünitesinin içeriği sağlık teması ile uyumlu olduğu gözlemlenmiştir. Bu bağlamda sıklık bakımından en yüksek frekans değerine sahip olan kelimeler hastalık, dünya ve nüfus kelimeleridir. Ünite bünyesinde metin söylemiyle artan nüfusun ekosistemde oluşturduğu etkiler ele alınmış; insanların tüketim kültüründen uzak durmaları ve kaynakları dikkatli kullanmaları ima edilmiştir. Metin söylemi aracılığıyla insanların tüketim davranışları şekillendirilmeye çalışılmıştır. Ayrıca iyi eğitim alma ve çevreye karşı duyarlı olma durumunun birbiri ile bağlantılı olduğu işaret edilmiş, çevreye karşı duyarlı olmayanların eğitimsiz kişiler olduğu ima edilmiştir.

Çalışmada incelenen bir diğer ünite Gazi C1 düzeyi YDTÖ ders kitabı 3.ünitesidir. Ünitenin öne çıkan kelimeleri ve frekans değerleri aşağıda gösterilmiştir.

Tablo 25.
Gazi C1 düzeyi YDTÖ Ders Kitabı 3.Ünite En Sık İçerik Kelimeleri

Sıra	Öne Çıkan Kavram	<i>f</i>	T=2221
1	İnsan	21	
2	Tüketim	16	
3	Teknoloji	8	

T:Analiz edilen ünite de toplam kelime sayısı

Gazi C1 düzeyi YDTÖ ders kitabı 3.ünitesinde yer alan en sık içerik kelimeleri Tablo 21’de gösterilmiştir. Ünite temasının teknoloji ve aktüel yapı olduğu düşünüldüğünde en sık karşılaşılan içerik kelimeleri ile tema arasında uyum olduğu gözlemlenmiştir. Bu bağlamda insan kelimesi f(21), tüketim kelimesi f(16), teknoloji kelimesi f(8) frekans değerine sahiptir. Tablo 22’de İnsan kelimesinin eşdizimlilik temaları gösterilmiştir.

Tablo 26.
Nüfus Kelimesinin Eşdizimlilik Temaları

Öne Çıkan Kavram	Sıra	Eşdizimlilik temaları	f
İnsan	1	Tüketim	13
	2	Güç/ihtiras/kurt	8
	3	-	-

“İnsan” kelimesi ünite teması ile uyumlu olarak en yüksek frekans değerine sahip olan kelimedir. Bu bağlamda teknoloji ve aktüel yapı teması çerçevesinde insanın tüketim alışkanlıkları ve tutkularından bahsedilmiştir. “İnsan” kelimesinin en sık karşılaşılan eşdizimlilik temasının tüketim olduğu görülmektedir. Bu kapsamda metin içinde insanların tüketim davranışları üzerinde durulmuş ve popüler tüketim alışkanlıklarından kaçınılması gerektiği ifade edilmiştir. İnsan kelimesinin diğer eşdizimlilik teması ise güç, ihtiras ve kurt kelimelerinden oluştuğu görülmektedir. Bu eşdizimlilik teması ile modernitenin insanı ve alışkanlıklarını, isteklerini nasıl etkilediği açıklanmaktadır. Metin söyleminde insan ve tüketim kelimesinin yüksek düzeyde eşdizimli olması ve tüketim kültürü ve kapitalizm eleştirisi aracılığıyla okur kitlesinin tüketim davranışları şekillendirilmeye çalışıldığı gözlemlenmiştir.

“İnsan” kelimesinin eşdizimlilik temaları ile ilgili verilerden alınan cümleler aşağıda gösterilmiştir.

Eşdizimlilik Teması Verilerden alıntılar

1. Tüketim **İnsan** önce yaşayabilmek için tüketirken yaşam kalitesi yükseldikçe de sembolik anlamda tüketmeye başlar. Çünkü tüketim, bu saatten sonra tüketilen ürün aracılığıyla, **insana** bir tür kimlik kazandırır
2. Güç/İhtiras/kurt ...**İnsanlar** istediği yaşam tarzına sahip olmaya çalışırken aslında diğer insanlara zarar verdiğinin, yer yer haksızlık

yaptığının ve bencil davrandığının farkına varamamıştır.

...**insan** daha fazla güç, para, emniyet duygusu ve gösteriş için yüzyılın en bulaşıcı hastalığına yakalanmış ve tüketici kimliğiyle özdeşleşmiştir

Ünite bünyesinde öne çıkan ikinci kelimenin “tüketim” olduğu gözlemlenmiş olup eşdizimlilik temaları aşağıda gösterilmiştir.

Tablo 27.
Tüketim Kelimesinin Eşdizimlilik Temaları

Öne Çıkan Kavram	Sıra	Eşdizimlilik temaları	f
Tüketim	1	Tüketim niteliği	11
	2	Zaman(dün,bugün,yarın)	5
	3	-	-

Ünite bünyesinde incelenen metinler içinde öne çıkan ikinci kelime “tüketim” olarak tespit edilmiştir. Tüketim kelimesinin eşdizimlilik temalarından ilki tüketim ahlakı ile ilgili olduğu gözlemlenmiştir. Metinler bünyesinde insanların tüketim ahlakının değiştiği ve bunun niteliği de etkilediği belirtilmiştir. Tüketim zaman ilişkisinde ise kronolojik olarak tüketici davranışlarının kıyaslamalarına yer verilmiştir.

Eşdizimlilik temaları ile ilgili verilerden elde edilen cümleler aşağıda gösterilmiştir.

Eşdizimlilik Teması	Verilerden alıntılar
1. Tüketimin niteliği	Günümüz insanı temel ihtiyaçlarını karşıladıktan sonra, modernleşebilmek için tüketimin niteliğini de değiştirdi
2. Zaman(dün,bugün,yarın)	İnsan önce yaşayabilmek için tüketirken yaşam kalitesi yükseldikçe de sembolik anlamda tüketmeye başlar. çünkü tüketim , bu saatten sonra tüketilen ürün aracılığıyla, kişiye bir tür kimlik kazandırır.

Ünite bünyesinde öne çıkan üçüncü kelimenin “Teknoloji” olduğu gözlemlenmiş olup eşdizimlilik temaları aşağıda gösterilmiştir.

Tablo 28.
Teknoloji Kelimesinin Eşdizimlilik Temaları

Öne Çıkan Kavram	Sıra	Eşdizimlilik temaları	f
Teknoloji	1	Yanlış ve hatalı kullanım	5
	2	Kişiye özel	3
	3	-	-

Ünite bünyesinde incelenen metinler içinde öne çıkan üçüncü kelime “teknoloji” olarak tespit edilmiştir. Bu kelimenin ilk eşdizimlilik teması yanlış ve hatalı kullanımın neden olacağı neticelerdir. Ayrıca kişiye özel teknoloji eşdizimlilik temasında çağın etkisi ile bireyi yalnızlaştırdığı ifade edilmiştir. Teknoloji kelimesinin eşdizimlilik temaları ile ilgili verilerden elde edilen cümleler aşağıda gösterilmiştir.

Eşdizimlilik Teması

1. Yanlış ve hatalı kullanım

2. Kişiye özel

Verilerden alıntılar

Yukarıda anılan facia ve kazalar **teknolojinin** hatalı kullanımından doğan felaketlerden sadece birkaçıdır

Teknolojilerinin kişiye özel ihtiyaç ve isteklere göre yapılandırılarak uygulanmasını sağlayan akıllı ev sistemleri, bireylerin kendine özgü biçimlerini geliştirmesini sağlarken, evleri daha rahat, güvenli ve kullanışlı kılıyor.

Çalışmada incelenen bir diğer ünite Gazi C1 düzeyi YDTÖ ders kitabı 4.ünitesidir. Ünitinin öne çıkan kelimeleri ve frekans değerleri aşağıda gösterilmiştir.

Tablo 29.

Gazi C1 düzeyi YDTÖ Ders Kitabı 4.Ünite En Sık İçerik Kelimeleri

Sıra	Öne Çıkan Kavram	<i>f</i>	T=2413
1	Şiir	16	
2	Şair	15	
3	Dil	12	

T:Analiz edilen ünite toplam kelime sayısı

Gazi C1 düzeyi YDTÖ ders kitabı 4.ünitesinde yer alan en sık içerik kelimeleri Tablo 25’de gösterilmiştir. Ünite temasının sanat ve estetik yapı olduğu düşünüldüğünde en sık karşılaşılan içerik kelimeleri ile tema arasında uyum olduğu gözlemlenmiştir. Bu bağlamda şiir kelimesi f(16), şair kelimesi f(15), dil kelimesi f(8) frekans değerine sahiptir. Tablo 26’da “şiir” kelimesinin eşdizimlilik temaları gösterilmiştir.

Tablo 30.
Şiir Kelimesinin Eşdizimlilik Temaları

Öne Çıkan Kavram	Sıra	Eşdizimlilik temaları	f
	1	Edebiyatın kuramı/edebiyatın annesi, /dans (metaforik algı)	10
Şiir	2	Tanımı, dili, gücü (Kapsayıcılık)	6
	3	-	-

Ünite bünyesinde incelenen metinler içinde öne çıkan ilk kelimenin “şiir” olduğu tespit edilmiştir. Sanat ve estetik teması ile uyumlu olarak şiir türünün diğer sanatların ve edebi türlerin kökeni olduğuna dair söylemler mevcuttur. Ayrıca şiirin yüklendiği işlevi, çeşitli tanımlar da metinlerde kendine yer bulmuştur. Şiir kelimesinin eşdizimlilik temaları ile ilgili verilerden elde edilen cümleler aşağıda gösterilmiştir.

Eşdizimlilik Teması

Verilerden alıntılar

1. Edebiyatın kuramı/edebiyatın annesi, /dans (metaforik algı)

Belki iddialı bir söz olacak ama bence edebiyatın annesi **şiirdir**. Peki, neredeyse insanoğluluyla yaşıt olan **şiirin** tanımı nedir?

2. Tanımı/dili/gücü (kapsayıcılık)

Şiirin dil içinde yeni bir dil oluşturularak yazıldığını söylemiştik.

Ünite bünyesinde öne çıkan ikinci kelimenin “şair” olduğu gözlemlenmiş olup eşdizimlilik temaları aşağıda gösterilmiştir.

Tablo 31.
Şair Kelimesinin Eşdizimlilik Temaları

Öne Çıkan Kavram	Sıra	Eşdizimlilik temaları	f
	1	Dil	15
Şair	2	-	-
	3	-	-

Ünite bünyesinde incelenen metinler içinde öne çıkan ikinci kelimenin “şair” olduğu tespit edilmiştir. Metinler genelde şairin işlevi, doğa ve olaylara bakışı üzerine şekillendirilmiştir. Bu bağlamda şair olan kişinin toplumsal açıdan önder, lider fonksiyonu üzerinde durulmuştur. Dil bakımından ise şairin toplumdaki farklı olarak olayları ve durumları tasvir edişinin kendine has yönü vurgulanmıştır. Örtük müfredat aracılığı ile sanat ve estetiğin toplumun her kademesinde önemli olduğu mesajı okura aktarılmıştır. Şair kelimesinin eşdizimlilik temaları ile ilgili verilerden elde edilen cümleler aşağıda gösterilmiştir.

Eşdizimlilik Teması	Verilerden alıntılar
1. Dil	Yani şair , dil içinde bir dil yaratmak için yaşar. Şair , başarısını sözcükleri günlük dildeki anlamlarından çıkararak onlara farklı şiirsel anlamlar yüklemesine borçludur
2. Dil(kullanılan kelimeler ve anlatım biçemi)	Şair , yeni bir dil oluştururken yardımına “imge”ler yetişir

Ünite bünyesinde öne çıkan diğer kelimenin “dil” olduğu gözlemlenmiş olup eşdizimlilik temaları aşağıda gösterilmiştir.

Tablo 32.

Dil Kelimesinin Eşdizimlilik Temaları

Öne Çıkan Kavram	Sıra	Eşdizimlilik temaları	f
Dil	1	Yeni(anlatım tarzına getirilen yenilik)	8
	2	Edebi türlerde kullanılan dil(şiir dili, roman dili, şairin dili)	4
	3	-	-

Ünite bünyesinde incelenen metinler içinde öne çıkan diğer kelimenin “dil” olduğu tespit edilmiştir. Bu kelime estetik ve sanat teması ile uyumlu olarak sanatçının kitlelere vermek istediği mesajlar için kullanım şekillerinden bahsetmektedir. Bu kapsamda sanatçının dili çok yönlü olarak kullandığı, mecazlar, sapmalar aracılığı ile anlatımı başka bir boyuta evireceğinden bahsedilmiştir. Bağlam analizinde “dil” kelimesinin en fazla “yeni” kelimesi ile yan yana görülmesi dilin devingen yapısına bir gönderme olarak da değerlendirilebilir. Ayrıca diğer eşdizimlilik temasında da edebi türlerin kendilerine has bir anlatım tarzı olduğu belirtilmiştir. Böylece okura öğrendiği dilin uzandığı zeminin çok boyutlu olduğu da işaret edilmiştir. “Dil” kelimesinin eşdizimlilik temaları ile ilgili verilerden elde edilen cümleler aşağıda gösterilmiştir.

Eşdizimlilik Teması	Verilerden alıntılar
1. Yeni(anlatım tarzına getirilen yenilik)	Şair, dil içinde bir dil yaratmak için yaşar. Şair, başarısını sözcükleri günlük dil deki anlamlarından çıkararak onlara farklı şiirsel anlamlar yüklemesine borçludur.
2. Edebi türlerde kullanılan dil(şiir dili, roman dili, şairin dili)	Şair, yeni bir dil oluştururken yardımına “imge”ler yetişir. O, imgeler sayesinde yeni dünyalar kurar, şehirler inşa eder ve bu yeni dünyalarda, şehirlerde “olmaz” diye bir şey söz konusu değildir.

Çalışmada incelenen bir diğer ünite Gazi C1 düzeyi YDTÖ ders kitabı 5.ünitesidir. Ünitenin öne çıkan kelimeleri ve frekans değerleri aşağıda gösterilmiştir.

Tablo 33.

Gazi C1 düzeyi YDTÖ Ders Kitabı 5.Ünite En Sık İçerik Kelimeleri

Sıra	Öne Çıkan Kavram	f	T=1781
1	Ağır	23	
2	Savaş	14	
3	Dünya	12	

T:Analiz edilen ünite toplam kelime sayısı

Gazi C1 düzeyi YDTÖ ders kitabı 5.ünitesinde yer alan en sık içerik kelimeleri Tablo 29’de gösterilmiştir. Ünite temasının varlıklar ve kuramsal bilgiler olduğu düşünüldüğünde en sık karşılaşılan içerik kelimeleri ile tema arasında uyum olduğu söylenebilir. Bu bağlamda ağır kelimesi f(23), savaş kelimesi f(14), dünya kelimesi f(12) frekans değerine sahiptir. Tablo 30’da “Ağır” kelimesinin eşdizimlilik temaları gösterilmiştir.

Tablo 34.

Ağır Kelimesinin Eşdizimlilik Temaları

Öne Çıkan Kavram	Sıra	Eşdizimlilik temaları	f
Ağır	1	Niteleme(ağır sözler, ağır işler , ağır gelmek vb.)	23
	2	-	-
	3	-	-

Ünite bünyesinde incelenen metinler içinde öne çıkan ilk kelimenin “ağır” olduğu tespit edilmiştir. Bağlamlar içinde çoğunlukla sıfat, bazen de zarf olarak kullanıldığı gözlemlenmiştir. Türkçenin anlatım özellikleri ile ilgili ifadelerle birlikte kullanıldığı gözlemlenmiştir. “Ağır” kelimesinin eşdizimlilik temaları ile ilgili verilerden elde edilen cümleler aşağıda gösterilmiştir.

Eşdizimlilik Teması

1. Sıfat ve zarf fonksiyonu(ağır sözler, ağır işler, ağır gelmek vb.)

Verilerden alıntılar

Sizi **ağır** bir yolculuğa çıkararak bu metni, **ağır** bir şekilde tekrar okuyun lütfen. Metni **ağır** bir şekilde okuduğunuz zaman Türkçenin mecaz bakımından taşıdığı ağırlık altında ezilmemek için eminim yoğun uğraş vereceksinizdir.

Ünite bünyesinde öne çıkan ikinci kelimenin “savaş” olduğu gözlemlenmiş olup eşdizimlilik temaları aşağıda gösterilmiştir.

Tablo 35.
Savaş Kelimesinin Eşdizimlilik Temaları

Öne Çıkan Kavram	Sıra	Eşdizimlilik temaları	f
	1	Yıkım(savaşın yokettiği insanlar, coğrafyalar, değerler vb.)	8
Savaş	2	Değişim (savaş sonrası maddi ve manevi değişimler)	4
	3	-	-

“Savaş” kelimesi incelendikten sonra eşdizimlilik temalarında genellikle olumsuz bağlamlar tespit edilmiştir. Çoğunlukla savaş kavramının insanlar üzerinde oluşturduğu yıkımdan bahsederken kültürel anlamda da bir yıkıma, yok oluşa sebebiyet verdiği işaret edilmiş olup yıkımın iki boyutu üzerinde durulmuştur. Ayrıca savaş sonrası maddi ve manevi değişimler üzerinde durularak savaşın yok edemediği yapıları da bozduğu vurgulanmıştır. Bu bağlamda ünite söyleminde savaşın etkilerinden bahsederek huzur ve barış ortamının ehemmiyeti okura tersten aktarılacak istendiği söylenebilir. “Savaş” kelimesinin eşdizimlilik temaları ile ilgili verilerden elde edilen cümleler aşağıda gösterilmiştir.

Eşdizimlilik Teması

1. Yıkım(savaşın yokettiği insanlar, coğrafyalar, değerler vb.)

Verilerden alıntılar

Savaş zaten ilk önce hayalleri yok etti. **Savaş** gazeteleri de ne korkunç oluyor! Kalın siyah harflerle büyük başlıklar diziliyordu. Aşk romanları yavaş yavaş azaldı. Fıkralarda, hikâyelerde, mahallelerde, hep **savaştan** söz açılıyordu

2. Değişim (savaş sonrası maddi ve manevi değişimler)

Savaş en iyi yıllarımızı elimizden aldı, bizde en kutsal olan şeyleri yok etti. Hepimizi kötü düşünceler, çirkin duygular kapladı.

Ünite bünyesinde öne çıkan ikinci kelimenin “dünya” olduğu gözlemlenmiş olup eşdizimlilik temaları aşağıda gösterilmiştir.

Tablo 36.
Dünya Kelimesinin Eşdizimlilik Temaları

Öne Çıkan Kavram	Sıra	Eşdizimlilik temaları	f
	1	Mevcut hâl (dünyadaki kötülükler, savaşlar)	8
Dünya	2	İdeal dünya tasavvuru(iyi bir dünya, huzurlu bir dünya vb.)	4
	3	-	-

“Dünya” kelimesi incelendikten sonra eşdizimlilik temalarında zıt yönlü iki eşdizimlilik teması tespit edilmiştir. İlk eşdizimlilik temasında dünyanın bugünkü hali ve eleştirilen yönleri savaş, çatışma ve ihtiras gibi durumlardan kaynaklandığı ifade edilmiş; ikinci eşdizimlilik temasında idealize edilen bir dünya tasavvuru metinler aracılığı ile okura aktarılırken umut, iyilik ve empati kavramları öne çıkarılmıştır. Ayrıca “dünya” kelimesi genellikle zıt sıfatlarla bir arada kullanılmıştır.

“Dünya” kelimesinin eşdizimlilik temaları ile ilgili verilerden elde edilen cümleler aşağıda gösterilmiştir.

Eşdizimlilik Teması	Verilerden alıntılar
1. Mevcut hâl (dünyadaki kötülükler, savaşlar)	Dünyanın tadı kaçmıştı. Her şey birden değişivermişti. Ekmek, su, hava, deniz, sokaklar, meydanlar, radyo, gazeteler, kitaplar. Hele insanlar...
2. İdeal dünya tasavvuru(iyi bir dünya, huzurlu bir dünya vb.)	Bizler, yarı barış, yarı savaş insanları umutlarımızı kaybetmedik. Dünyanın iyi bir dünya olabileceğine, insanın mavi gökyüzünü, denizi, ağaçları seyretmekle mutluluğu yaşadığı anlara kavuşacağına inanıyoruz.

4.2.2.1.2. Hitit B2-C1 Düzeyi Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretimi Ders Kitabında Öne Çıkan Kavramlar ve Eşdizimlilikleri

Hitit B2-C1 düzeyi yabancı dil olarak Türkçe öğretimi ders kitabı 12 üniteden oluşmaktadır. Bu bölümde ünitelerde yer alan metinlerin öne çıkan kavramları ve içerik kelimelerinin analizi yapılmıştır.

Tablo 37.

Hitit B2-C1 düzeyi YDTÖ Ders Kitabı 1.Ünite En Sık İçerik Kelimeleri

Sıra	Öne Çıkan Kavram	f	T=1485
1	Kitap	19	
2	Çocuk	18	
3	E-kitap	14	

T:Analiz edilen ünite toplam kelime sayısı

Hitit B2-C1 düzeyi YDTÖ ders kitabı 1.ünitesinde yer alan en sık içerik kelimeleri Tablo 33'te gösterilmiştir. Ünite temasının sanat ve estetik olduğu düşünüldüğünde en sık karşılaşılan içerik kelimeleri ile tema arasında uyum olduğu gözlemlenmiştir. Ünite içeriğinde geleneksel kitap kullanımı ve teknoloji ilişkisi ele alınmıştır. Ayrıca Türk aile tasavvurunda çocuk kavramının ifade ettiği anlam değer dünyası irdelenmiş; metin söylemine yansıyan örtük mesajlar tespit edilmiştir. Bu bağlamda kitap kelimesinin f(39), çocuk kelimesinin f(18), e-kitap f(14) frekans değerine sahiptir. Tablo 34'te frekans değeri bakımından ilk sırada yer alan "kitap" kelimesinin eşdizimlilik temaları gösterilmiştir.

Tablo 38.

Kitap Kelimesinin Eşdizimlilik Temaları

Öne Çıkan Kavram	Sıra	Eşdizimlilik temaları	f
Kitap	1	Özellik(ebat, fiyat, ağırlık, kalite vb.)	11
	2	Tür (basılı, yayınlanmış vb.)	8
	3	-	-

"Kitap" kelimesi metin içinde genellikle tür ve özellik başlıklarında bağlamlara sahiptir. Metin söyleminde teknolojinin geleneksel bilgi edinme kaynaklarını değiştirdiği işaret edilmiştir. Ayrıca basılı kitapların ağaçların sayısında azalmaya sebep olduğu okura örtülü olarak işaret edilerek elektronik kitap kullanımı teşvik edilmiştir. "Kitap" kelimesinin eşdizimlilik temaları ile ilgili verilerden elde edilen cümleler aşağıda gösterilmiştir.

Eşdizimlilik Teması

1. Özellik(ebat, fiyat, ağırlık, kalite vb.)

Verilerden alıntılar

Bugüne kadar herkes bütçesini zorlayan **kitap** fiyatlarından yakınıyordu. Basım, dağıtım gibi ek masrafları olmadığı için binlerce sayfayı ince bir **kitap** boyutuna indirilebiliyor.

2. Tür (basılı, yayınlanmış vb.) Bir gün basılı **kitabın** hatta okumanın sonunu mu getirecek? Okumanın değil ama basılı **kitabın** olabilir

Ünite bünyesinde öne çıkan ikinci kelimenin “çocuk” olduğu gözlemlenmiş olup eşdizimlilik temaları aşağıda gösterilmiştir.

Tablo 39.
Çocuk Kelimesinin Eşdizimlilik Temaları

Öne Çıkan Kavram	Sıra	Eşdizimlilik temaları	f
	1	Gelecek tasavvuru (ufka bakma, dürbünle bakma)	8
Çocuk	2	Özdeşleşme(balık, yıldız)	6
	3	Çocuk sahibi olma	4

“Çocuk” kelimesi incelendikten sonra eşdizimlilik temaları üç başlık altında oluşturulmuştur. “Çocuk” kavramının Türk toplumunda taşıdığı sembolik anlamlar eşdizimlilik temalarına da yansımıştır. Bağlam analizi yapılıncaya çocuk kavramının en çok ufka bakma, dürbünle bakma eylemleri özelinde ufuk ve dürbün kelimesi ile yana geldiği gözlemlenmiş olup çocuğun geleceğe uzanan bir köprü olduğu yazar tarafından okura işaret edilmiştir. İkinci eşdizimlilik temasında ise balık, yıldız gibi kavramlarla özdeşleşmeye çalışan çocuk toplum için enginliğin bir işareti olarak yansıtılmıştır. Son eşdizimlilik teması da ise Türk toplumu için çocuk sahibi olmanın ehemmiyeti, neslin devamı anlamında ilişkilere etkisi okura aktarılmıştır. Ayrıca metin söyleminde okura örtük müfredat aracılığı ile aile ve çocuk sahibi olma yönünde telkin içeren cümleler öne çıkmış; kendini gerçekleştirme aşamalarında birinin çocuk ve aile olduğu işaret edilerek okurun çocuk sahibi olma ve aile kurma durumları ile ilgili davranış ve tutumları şekillendirilmeye çalışılmıştır.

“Çocuk” kelimesinin eşdizimlilik temaları ile ilgili verilerden elde edilen cümleler aşağıda gösterilmiştir.

Eşdizimlilik Teması

Verilerden alıntılar

1. Gelecek tasavvuru (ufka bakma, dürbünle bakma)

Çocuk görülebilen en uzak noktaya baktı dürbünle, işte, işte! O anda tüm dünyayı unuttu. Gerçekten oralarda, ileride. Gölün masmavi ufkunda bembeyaz bir gemi belirdi.

2. Özdeşleşme(balık, yıldız)

Çocuk her şeyinin balık gibi olmasını istiyordu; yüzgeçleri, pulları olsun istiyordu.

3. Çocuk sahibi olma

Çocuğun teyzesi Bekey **çocuk** sahibi olamayan bir kadındır. Zalim bir insan olan Orozkul, evlat sahibi olamamanın öfkesini dededen ve onun **çocuğu** olmayan kızından çıkarmaktadır. Bütün bu olumsuzlukların içinde zengin bir hayal dünyasına sahip olan **çocuk**, dürbünüyle her gün gölde yük ve yolcu taşıyan bir gemiyi izler.

Ünite bünyesinde öne çıkan diğer kelimenin “e-kitap” olduğu gözlemlenmiş olup eşdizimlilik temaları aşağıda gösterilmiştir.

Tablo 40.
E-kitap Kelimesinin Eşdizimlilik Temaları

Öne Çıkan Kavram	Sıra	Eşdizimlilik temaları	f
E-kitap	1	Özellikleri (Ne olduğu, nasıl okunduğu, maliyeti, tercih edilme sebebi vb.)	12
	2	-	-
	3	-	-

“E-kitap” kelimesi eşdizimlilik açısından incelenmiş olup ne, nasıl, ne kadar gibi soru kelimeleri ile yan yana geldiği gözlemlenmiştir. E-kitap okumanın çevre açısından faydalı olduğu söylenerek metin söyleminde okurların e-kitap kullanmalarını teşvik edilmiştir. Ayrıca niteliği, işlevi ile ilgili kullanımlar da mevcuttur. “E-kitap” kelimesinin eşdizimlilik temaları ile ilgili verilerden elde edilen cümleler aşağıda gösterilmiştir.

Eşdizimlilik Teması

1. Özellikleri (Ne olduğu, nasıl okunduğu, maliyeti, tercih edilme sebebi vb.)

Verilerden alıntılar

Acaba **e-kitap** nasıl okunur; **e-kitapların** avantajları, dezavantajları nedir, bir bakalım, geleceğin belki de tek kitap formunun ayrıntılarına girelim beraber **e-kitap** nasıl okunur, **e-kitabı** ya da diğer adıyla sanal kitabı, sitenin işleyişine göre ücretli ya da ücretsiz okuyabiliyorsunuz.

Uzun vadede **e-kitap** çevre korumasına katkı sağlıyor. Basılan kitap sayısı azaldıkça kâğıt tüketimi azalacak, dolayısıyla ağaçların kesilmesi de tabii. Çevre dostu okumalar, sanal kitaplar sayesinde kapıda görünüyor.

Çalışmada incelenen bir diğer ünite Hitit B2-C1 düzeyi yabancı dil olarak Türkçe öğretimi ders kitabının 2.ünitesidir. Ünitenin öne çıkan kelimeleri ve frekans değerleri tablolarla gösterilmiştir.

Tablo 41.

Hitit B2-C1 düzeyi YDTÖ Ders Kitabı 2.Ünite En Sık İçerik Kelimeleri

Sıra	Öne Çıkan Kavram	<i>f</i>	T=1355
1	Erkek	9	
2	Kadın	8	
3	Genç	6	

T:Analiz edilen ünite toplam kelime sayısı

Hitit B2-C1 düzeyi yabancı dil olarak Türkçe öğretimi ders kitabının 2.ünitesinin en sık gözlemlenen içerik kelimeleri kişilerarası ilişkiler teması ile uyumlu olduğu gözlemlenmiştir. Bu bağlamda erkek kelimesinin *f*(9), kadın kelimesinin *f*(8), genç *f*(6) frekans değerine sahiptir. Frekans değerleri arasında çok büyük farklar olmasa da “erkek” kelimesinin “kadın” kelimesine göre daha fazla frekans değerine sahip olması erkek egemen bir söylemin işareti olarak değerlendirilebilir. Ancak “erkek” kelimesi daha çok ihanet, aldatma gibi ifadelerle bir araya geldiği için metin söyleminde erkeklere yönelik örtük bir eleştirel tutum mevcuttur. Tablo 38’te frekans değeri bakımından ilk sırada yer alan “erkek” kelimesinin eşdizimlilik temaları gösterilmiştir.

Tablo 42.

Erkek Kelimesinin Eşdizimlilik Temaları

Öne Çıkan Kavram	Sıra	Eşdizimlilik temaları	<i>f</i>
	1	Eş(ilişki durumları)	9
Erkek	2	-	-
	3	-	-

Kişiler arası ilişkiler temasına uyumlu olarak öne çıkan ilk kelime “erkek” kelimesidir. Bu kelimenin tespit edilen tek eşdizimlilik temasında erkek kelimesi eş kelimesi ile eşdizimli arada olduğu saptanmıştır. Metinlerde tema ile uyumlu olarak öne çıkan kelimenin erkek olması metin yazarının erkek egemen bir söylem tercih ettiğinin işareti olarak yorumlansa da bağlam analizinde bu yargının aksine erkek egemen yapı eleştirilmiş; “erkek” kelimesi aldatma, ihanet etme ifadeleri ile sık kullanılmış, ilişkideki bozulmanın başlatıcısı olarak metin söylemine yansımıştır. “Erkek” kelimesinin eşdizimlilik temaları ile ilgili verilerden elde edilen cümleler aşağıda gösterilmiştir.

Eşdizimlilik Teması**Verilerden alıntılar**

1. Uzaklaşma (ilişkisel uzaklaşma, eşinden uzaklaşma)

Bir zaman sonra **erkek** uzun yolculuklara çıkmaya başlamıştı, kadın yoğun bir yalnızlık hissediyordu.

Erkek de bir kadın bulmuştu. **Erkek** karısından, kadın kocasından uzaklaşmıştı.

Ünite bünyesinde öne çıkan ikinci kelimenin “kadın” olduğu gözlemlenmiş olup eşdizimlilik temaları aşağıda gösterilmiştir.

Tablo 43.

Kadın Kelimesinin Eşdizimlilik Temaları

Öne Çıkan Kavram	Sıra	Eşdizimlilik temaları	f
	1	Erkek	5
Kadın	2	Yalnızlık hissi	3
	3	-	-

Kişiler arası ilişkiler temasına uyumlu olarak öne çıkan ikinci kelime “kadın” kelimesidir. Bu kelimenin tespit edilen eşdizimlilik temalarında erkek ve yalnızlık kelimeleri ile daha çok yan yana geldiği gözlemlenmiştir. Metin söyleminde kadınlar lehine tercih edilen cinsiyetçi söylem “Kadın” kelimesinin eşdizimlilik temaları ile ilgili verilerden elde edilen cümleler aşağıda gösterilmiştir.

Eşdizimlilik Teması**Verilerden alıntılar**

1. Erkek

Erkek de bir **kadın** bulmuştu. Erkek karısından,

2. Yalnızlık hissi

Kadın kocasından uzaklaşmıştı.

Ünite bünyesinde öne çıkan diğer kelimenin “genç” olduğu gözlemlenmiş olup eşdizimlilik temaları aşağıda gösterilmiştir.

Tablo 44.

Genç Kelimesinin Eşdizimlilik Temaları

Öne Çıkan Kavram	Sıra	Eşdizimlilik temaları	f
	1	Gençlik algısı (eskiden, şimdi, şu an)	5
Genç	2	-	-
	3	-	-

Ünite bünyesinde öne çıkan son kelime “genç” kelimesidir. Bu kelimenin metinler bünyesinde tespit edilen tek eşdizimlilik temasında gençlik algısının tarihsel süreç içinde değişimi üzerinde durulmuş ve kıyaslamalar yapılmıştır. “Genç” kelimesinin eşdizimlilik temaları ile ilgili verilerden elde edilen cümleler aşağıda gösterilmiştir.

Eşdizimlilik Teması**Verilerden alıntılar**

1. Gençlik algısı(eskiden, şimdi, şu an)

Bir insan, bitişleri bir son olarak değil, bir başlangıç olarak görür, Örneğin, 50 yaş **genç** yılların bitişidir.

Eskiden annelerimiz kırk yaşına gelince eskiden olduğu kadar renkli giyinmemeye başlardı. Renkli kıyafetlerini '**genç** işi bu!' deyip bir kenara kaldırırlardı

Çalışmada incelenen bir diğer ünite Hitit B2-C1 düzeyi yabancı dil olarak Türkçe öğretimi ders kitabının 3.ünitesidir. Ünitenin öne çıkan kelimeleri ve frekans değerleri tablolarla gösterilmiştir.

Tablo 45.

Hitit B2-C1 düzeyi YDTÖ Ders Kitabı 3.Ünite En Sık İçerik Kelimeleri

Sıra	Öne Çıkan Kavram	<i>f</i>	T=1178
1	Aşk	29	
2	Kişi	23	
3	Endişe	8	

T:Analiz edilen ünite de toplam kelime sayısı

Hitit B2-C1 düzeyi yabancı dil olarak Türkçe öğretimi ders kitabının 3.ünitesinin en sık gözlemlenene içerik kelimelerinin kişilerarası ilişkiler teması ile uyumlu olduğu gözlemlenmiştir. Bu bağlamda aşk kelimesinin *f*(29), kişi kelimesinin *f*(23), endişe *f*(8) frekans değerine sahiptir. Tablo 38’te frekans değeri bakımından ilk sırada yer alan “aşk” kelimesinin eşdizimlilik temaları gösterilmiştir.

Tablo 46.

Aşk Kelimesinin Eşdizimlilik Temaları

Öne Çıkan Kavram	Sıra	Eşdizimlilik temaları	<i>f</i>
Aşk	1	Tür(tutkulu, yıldırım, platonik vb.)	12
	2	Hastalık(fizyolojik ve psikolojik rahatsızlık)	10
	3	Etki	7

Kişilerarası ilişkiler temasına uyumlu olarak öne çıkan ilk kelime “aşk” kelimesidir. “Aşk” kelimesi tutkulu, yıldırım, platonik gibi nitelik bildiren kelimelerle

daha çok eşdizimli olduğu saptanmıştır. “Aşk” kavramı alışlagelmişin dışında ünite bünyesinde bilimsel yayınlardan da destek alınarak eleştirel bir söylem ile okura aktarılmıştır. Bu kavramın insan üzerinde oluşturduğu negatif etkilerin aslında bireyin psikolojik olarak kendi ürettiği boşluklar olduğu ifade edilmiştir. Bu kapsamda yazarlar metin söyleminde örtük olarak okurların duygusal ilişkilerde kendilerini kontrol etmelerini, toplumda kanıksanmış inançlardan uzak durmalarını ima etmişlerdir. Her ne kadar bilimsel yayınlardan destek alınsa da yazarın öznel görüşü metnini söylemine doğrudan yansımıştır. Diğer eşdizimlilik temasında ise aşkın klasik etkilerinden bahsedilmiştir. “Aşk” kelimesinin eşdizimlilik temaları ile ilgili verilerden elde edilen cümleler aşağıda gösterilmiştir.

Eşdizimlilik Teması	Verilerden alıntılar
1. Tür(tutkulu, yıldırım, platonikvb.)	Sadece ' aşk ' deyip geçemeyiz. aşkın da türleri var. Örneğin tutkulu aşk , fedakârlıkla gelişen aşk ve gelip geçici aşk .
2. Hastalık(fizyolojik ve psikolojik rahatsızlık)	Aşkın dozu kaçtığında, yaşanan yoğun duygular özgüven eksikliğine, kaygıya ve 'takıntıya kadar gidebilir. "Onsuz yaşayamam" sözü aslında kişinin aşkının bir ifadesi olmaktan çok, o kişi için yaşadığı "takıntının bir ifadesidir.
3. Etki	Aşk ı uğruna insanların eriyip bittiğini, yataklara düştüğünü sık sık konu etmiştir

Ünite bünyesinde öne çıkan diğer kelimenin “kişi” olduğu gözlemlenmiş olup eşdizimlilik temaları aşağıda gösterilmiştir.

Tablo 47.
Kişi Kelimesinin Eşdizimlilik Temaları

Öne Çıkan Kavram	Sıra	Eşdizimlilik temaları	<i>f</i>
Kişi	1	Hisset(acı, kaygı, mutluluk vb.)	16
	2	Düşünen	7
	3	-	-

Kişiler arası ilişkiler temasına uyumlu olarak öne çıkan ikinci kelime “kişi” kelimesidir. Bu kelimenin tespit edilen eşdizimlilik temalarında hissetmek ve düşünmek eylemleri ile daha çok yan yana geldiği gözlemlenmiştir. Bu bağlamda kişinin aklî ve

hissî melekelerinden hissî olanlar öne çıkarılmıştır. Ayrıca bireyin hissettikleri arasında duygusal olanların fiziksel olanlara nazaran daha fazla olduğu ve bu durumun fiziksel hissiyata göre daha yıkıcı olduğu ünite söyleminde gözlemlenmiştir. Kontrolsüz duygusallığın zararları üzerinden metin söyleminde otokontrol vurgusu örtük olarak yapılmıştır. “Kişi” kelimesinin eşdizimlilik temaları ile ilgili verilerden elde edilen cümleler aşağıda gösterilmiştir.

Eşdizimlilik Teması

1. Hisset(acı, kaygı, mutluluk vb.)

Verilerden alıntılar

Diğer taraftan **kişinin** hissettiği yoğun aşk, enerjisini, motivasyonunu, kendine bakış açısını her gün biraz daha negatif etkiliyorsa bunun üstesinden gelmek için profesyonel bir yardım alması gereklidir.

2. Düşünen

Aşık **kişilerin** beyin fonksiyonlarında benzerlikler olup olmadığı araştırılmış, aşık olduğunu düşünen **kişilerin** beyinlerinde, depresyona karşı bir kalkan görevi gören serotonininde azalma olduğu belirlenmiştir

Ünite bünyesinde öne çıkan diğer kelimenin “endişe” olduğu gözlemlenmiş olup eşdizimlilik temaları aşağıda gösterilmiştir.

Tablo 48.

Endişe Kelimesinin Eşdizimlilik Temaları

Öne Çıkan Kavram	Sıra	Eşdizimlilik temaları	f
	1	Duygu(telaş, korku, heyecan vb.)	8
Endişe	2	-	-
	3	-	-

Ünite bünyesinde öne çıkan son kelime “endişe” kelimesidir. Bu kelimenin metinler bünyesinde tespit edilen tek eşdizimlilik temasında endişe kelimesinin telaş, korku ve heyecan gibi duygu içerikli kelimelerle eşdizimli olduğu saptanmıştır. “Endişe” kelimesinin eşdizimlilik temaları ile ilgili verilerden elde edilen cümleler aşağıda gösterilmiştir.

Eşdizimlilik Teması

1. Duygu(telaş, korku, heyecan vb.)

Verilerden alıntılar

En gencinden en yaşlısına kadar herkes **endişe** ve korkuyu hayatlarının belirli dönemlerinde yaşar.

Çalışmada incelenen bir diğer ünite Hitit B2-C1 düzeyi yabancı dil olarak Türkçe öğretimi ders kitabının 4.ünitesidir. Ünitenin öne çıkan kelimeleri ve frekans değerleri tablolarla gösterilmiştir.

Tablo 49.

Hitit B2-C1 düzeyi YDTÖ Ders Kitabı 4.Ünite En Sık İçerik Kelimeleri

Sıra	Öne Çıkan Kavram	<i>f</i>	T=1302
1	Kilt	24	
2	Oryantal	15	
3	Ekmek	6	

T:Analiz edilen ünite toplam kelime sayısı

Hitit B2-C1 düzeyi yabancı dil olarak Türkçe öğretimi ders kitabının 4.ünitesinin en sık gözlemlenene içerik kelimeleri kültürlerarasılık teması ile uyumlu olduğu gözlemlenmiştir. Bu bağlamda kilt kelimesinin *f*(24), oryantal kelimesinin *f*(15), ekmek *f*(6) frekans değerine sahiptir. Ayrıca frekans değerleri arasında öne çıkan bu üç kelimenin de farklı kültürlerden olduğu gözlemlenmiştir. Tablo 46’da frekans değeri bakımından ilk sırada yer alan “kilt” kelimesinin eşdizimlilik temaları gösterilmiştir.

Tablo 50.

Kilt Kelimesinin Eşdizimlilik Temaları

Öne Çıkan Kavram	Sıra	Eşdizimlilik temaları	<i>f</i>
Kilt	1	Tarih(kökeni, kullanımı vb.)	16
	2	Güncel kullanım alanları (sinema, tiyatro, günlük hayat)	8
	3	-	-

Ünite bünyesinde yer alan metinler kültürlerarasılık temasına uyumlu olarak öne çıkan ilk kelime “kilt” kelimesidir. Kilt kelimesi İskoç kültüründe oldukça önemli olan ve erkeklerin giydiği eteğe verilen bir isimdir. Bu kelimenin tespit edilen ilk eşdizimlilik temasında kilt adı verilen bu giysinin tarihsel kökeni ve kullanımlarından bahsedilmiştir. Ayrıca bu giysinin İskoç toplumuna özgü olması münasebetiyle en fazla “İskoçya” ismiyle eşdizimli olduğu saptanmıştır. Diğer eşdizimlilik temasında ise kullanım alanlarından bahsedilmiş; bu giysinin evrensel olarak atfettiği değer metin söyleminde kendine yer bulmuştur. “Kilt” kelimesinin eşdizimlilik temaları ile ilgili verilerden elde edilen cümleler aşağıda gösterilmiştir.

Eşdizimlilik Teması

1. Tarih(kökeni, kullanımı vb.)

2. Güncel kullanım alanları (sinema, tiyatro, günlük hayat)

Verilerden alıntılar

Size **kilti** Thomas Rovvlin son isminde bir İngiliz yerlisinin 18'inci yüzyılda icat ettiğini söyleyebilir. Bir İrlandalıya sorarsanız, ona göre de ataları zaten **kilti** İskoçlardan çok önce giymekteydi. ama sonuç olarak **kilt** denince akla İskoçya geliyor, İskoçya'daki hikayelerden birine göre de 1258 yılında Ronald Mcgregor isimli bir İskoçun bir piyangoda ekose bir etek kazanmasıyla **kiltin** tarihi başlıyor.

Aslında **kilti** ünlüler dünyasında kullanan pek çok kişi var. bu nedenle gözümüzün aşına olduğu bir giysi. Örneğin Sean Connery... Sonra Mel Gibson'ın "cesur yürekle, üzerinde **kilti**yle ...

Ünite bünyesinde öne çıkan diğer kelimenin “oryantal” olduğu gözlemlenmiş olup eşdizimlilik temaları aşağıda gösterilmiştir.

Tablo 51.
Oryantal Kelimesinin Eşdizimlilik Temaları

Öne Çıkan Kavram	Sıra	Eşdizimlilik temaları	f
Oryantal	1	Dans(tarihi, figürleri)	9
	2	Evrensel Kültür	6
	3	-	-

Kültürlerarasılık temasına uyumlu olarak öne çıkan ikinci kelime “oryantal” kelimesidir. Bu kelimenin tespit edilen eşdizimlilik temalarında “dans” isimi ile daha çok yan yana geldiği gözlemlenmiştir. Ayrıca oryantalin uluslararası kullanımı ile tarihsel süreç içinde gelişimi üzerinde durulup şu an için bu dans türünün beşiği olarak Anadolu işaret edilmiştir. Bu bağlamda metin söyleminde bir evrensel kültür aracı olarak oryantal vurgulanmış tüm coğrafyalardan aldığı birikimi Anadolu'ya getirdiği metnini söyleminde gözlemlenmiştir. Böylece örtük müfredat aracılığı ile öğrenciye Anadolu'nun sahip olduğu kültürel misyon işaret edilmiştir. “Oryantal” kelimesinin eşdizimlilik temaları ile ilgili verilerden elde edilen cümleler aşağıda gösterilmiştir.

Eşdizimlilik Teması**Verilerden alıntılar**

1. Dans(tarihi, figürleri)

İlkel insan, doğayla savaşı sırasında yaşadıklarını dansla anlatma yolunu tercih etti ve doğa olaylarını beden hareketleriyle sembolize etmeye çalış göbeğini, kalçasını, belini kullandı. Böylece **oryantalın** ilk tohumlan atılmış oldu.

2. Evrensel Kültür

Anadolu **oryantalle** Selçuklular döneminde tanıştı. Mısır aracılığıyla Afrika kıtası, Latin dünyası, Osmanlılar döneminde Rumeli ve balkanlar, doğuda ise öncelikle Hindistan ol Pakistan, Afganistan, Endonezya ve tüm Asya bu dansı kendi kültürüne katmış oldu.

Ünite bünyesinde öne çıkan diğer kelimenin “ekmek” olduğu gözlemlenmiş olup eşdizimlilik temaları aşağıda gösterilmiştir

Tablo 52.

Ekmek Kelimesinin Eşdizimlilik Temaları

Öne Çıkan Kavram	Sıra	Eşdizimlilik temaları	f
	1	Dilim	6
Ekmek	2	-	-
	3	-	-

Ünite bünyesinde öne çıkan diğer kelime “ekmek” kelimesidir. Bu kelimenin tespit edilen eşdizimlilik temalarında “dilim” kelimesi ile daha çok yan yana geldiği gözlemlenmiştir. Metin söyleminde ekmeğin kültürel olarak kullanım farklılıklarına değinildiği gözlemlenmiştir. Ancak genellikle Batı toplumlarında ekmeğin kullanımı ile ilgili bilgiler verilirken diğer kültürlerden örneklere değinilmediği gözlemlenmiştir. “Ekmek” kelimesinin eşdizimlilik temaları ile ilgili verilerden elde edilen cümleler aşağıda gösterilmiştir.

Eşdizimlilik Teması**Verilerden alıntılar**

1. Dilim

İspanyollar "sherry" adlı içkinin içine bir şey düşmemesi için bardakların üzerlerini "tapas" adını verdikleri **ekmek** dilimleriyle kapatırlar, alkolü boş mideye içmemek için de

bu **ekmek** dilimlerini yerlermiş.

Sandviç adı ise ancak 18. yüzyılda ortaya çıkmıştır. Sandviç 4. kontu John Montagu kumar oynarken yemek için ara vermek istemediğinden masasına dilimlenmiş et ve **ekmek** getirtip eti ekmeğin arasına koyarak yiyormuş.

Çalışmada incelenen bir diğer ünite Hitit B2-C1 düzeyi yabancı dil olarak Türkçe öğretimi ders kitabının 5. ünitesidir. Ünitenin öne çıkan kelimeleri ve frekans değerleri tablolarla gösterilmiştir.

Tablo 53.

Hitit B2-C1 düzeyi YDTÖ Ders Kitabı 5. Ünite En Sık İçerik Kelimeleri

Sıra	Öne Çıkan Kavram	<i>f</i>	T=1631
1	Para	44	
2	Mutluluk	25	
3	Lüks	10	

T: Analiz edilen ünite de toplam kelime sayısı

Hitit B2-C1 düzeyi yabancı dil olarak Türkçe öğretimi ders kitabının 5. ünitesinin teknoloji ve aktüel yapı teması ile uyumlu olarak ekonomi kavramları çerçevesinden seçildiği gözlemlenmiştir. Para kelimesinin *f*(44), mutluluk kelimesi *f*(25), lüks *f*(10) frekans değerine sahiptir. Ünite söyleminde para kavramının işlevi üzerinde durularak toplumun aktüel yapısındaki anlam-değer çerçevesi çizilmiştir. Mutlu olmak için para kavramının her ne kadar şart olmadığı vurgulansa da bu kavramla eşdizimliliği en yüksek olan kelimenin “para” olduğu gözlemlenmiştir. “Lüks” kelimesi hayat tarzı olarak eleştirilse de metin söyleminde iktidar ve kapitalist tüketim ekonomisi politikalarını destekleyici, okuru tüketime teşvik eden bir söylem kullanıldığı gözlemlenmiştir. Tablo 50’de frekans değeri bakımından ilk sırada yer alan “para” kelimesinin eşdizimlilik temaları gösterilmiştir.

Tablo 54.

Para Kelimesinin Eşdizimlilik Temaları

Öne Çıkan Kavram	Sıra	Eşdizimlilik temaları	<i>f</i>
	1	İşlev(kullanım alanı, para kazanma gayesi)	23
Para	2	Mutluluk aracı	14
	3	Tüketim	7

Teknoloji ve aktüel yapı temasının ekonomi alt başlığıyla uyumlu olarak öne çıkan ilk kelime “para” kelimesidir. Bu kelimenin tespit edilen ilk eşdizimlilik temasında tüketim aracı olarak kullanımı, gelişimi, güncel kullanımı üzerinde durulmuştur. Ayrıca paranın amaç mı araç mı olduğu ile ilgili sorgulamalar da metin söylemine yansımıştır. Para kelimesinin diğer eşdizimlilik teması mutluluk aracı olarak yansıtılmıştır. Her ne kadar metin söyleminde para ile mutluluk birbirinden uzak kavramlar olarak gösterilse de para ve mutluluk kelimelerinin sık bir şekilde yan yana gelmesi metin söyleminde para ve mutluluğun birbiriyle ilintili olduğuna dair bir algıyı örtük olarak inşa ettiği söylenebilir. Para kelimesinin son eşdizimlilik temasında ise tüketim ve para ilişkisi üzerinde durulmuştur.

Genel kapsamda “para” kelimesi metin söyleminde tüketim, mutluluk, araç ve amaç kavramları etrafında kendine yer bulmuştur. Bu bağlamda modern tüketim kültürü ile mutlu olma arasındaki güncel algının metinlerin söylemine yansıdığı söylenebilir. “Para” kelimesinin eşdizimlilik temaları ile ilgili verilerden elde edilen cümleler aşağıda gösterilmiştir.

Eşdizimlilik Teması

Verilerden alıntılar

1. İşlev(kullanım alanı, para kazanma gayesi)

Elbette yaşamak için **para** gerekli, **para** için de çalışmak. Çok yoğun çalışarak dünya kadar **para** kazanmaktansa daha az **parayla** kendime daha çok vakit ayırabilmeyi, stressiz yaşamayı tercih ederim.

2. Mutluluk aracı

Pasifik Okyanusu'nun güneyindeki küçük ve yoksul bir devlet olan Vanuatu'nun "dünyanın en mutlusu" olarak birinci sırayı alması "**para** mutluluk getirir" düşüncesini çürütüyor

3. Tüketim

Nef, bu tabloyu tüketim fırsatları sınırlı olan ülkelerin çok tüketen ülkelere oranla çok daha mutlu olabildiği şeklinde yorumluyor.

Çirkin giyinin: modayı takip etmeyin. Kendinize ait zevksiz bir giyim stili yaratın, işadamları pek öyle zevk sahibi kişiler değildir. Bu uğurda çuvalla **para** harcıyorlar.

Ünite bünyesinde öne çıkan diğer kelimenin “mutluluk” olduğu gözlemlenmiş olup eşdizimlilik temaları aşağıda gösterilmiştir.

Tablo 55.
Mutluluk Kelimesinin Eşdizimlilik Temaları

Öne Çıkan Kavram	Sıra	Eşdizimlilik temaları	<i>f</i>
Mutluluk	1	Para	12
	2	Gelir düzeyi	8
	3	Endeks	5

Ünite bünyesinde öne çıkan ikinci kelimenin “mutluluk” olduğu belirlenmiştir. Metinlerde en fazla “para” kelimesi ile eşdizimli olduğu saptanmıştır. Bu bağlamda metinlerin söyleminde mutluluk ve para arasında ilişki olduğu okura ima edilmiştir. Ayrıca metin söyleminde paranın araç ve amaç ikileminde amaç kavramının ağır bastığı gözlemlenmiş; paranın amaç olarak değerlendirildiği ifadeler metin söyleminde belirleyici olmuştur. Bu bağlamda metin yazarlarının okuru toplumsal normlar yerine kapitalizm kurallarına yönelttiği söylenebilir. Mutluluk kelimesinin diğer eşdizimlilik teması ise “gelir düzeyi” söz grubudur. Gelir düzeyiyle mutluluk arasında doğrudan bir bağlantı olduğu işaret edilerek bir önceki eşdizimlilik teması gibi okurun maddi verilerle mesut olacağı işaret edilmiştir. Ayrıca “endeks” kelimesi ile de eşdizimli olan “mutluluk” kelimesi istatistiki verilerle betimlenerek diğer eşdizimlilik temalarında olduğu gibi maddi yani mekanik verilerle ölçülmeye ve tasnif edilmeye çalışılmıştır. Metin söyleminde okura örtük olarak mutluluğun para ve maddi faktörler ile ilişkili olduğu ima edilmiştir. “Mutluluk” kelimesinin eşdizimlilik temaları ile ilgili verilerden elde edilen cümleler aşağıda gösterilmiştir.

Eşdizimlilik Teması

Verilerden alıntılar

1. Para

Mutluluğun para getirdiğini iddia edenler! Mutlu olduğunu söyleyen pek çok kişi de yaşamdan keyif aldıklarını, yaptıkları işlere kendilerini tümüyle verdiklerini, yaptıkları şeylerin onlar için anlamlı olduğunu ve tüm bunların başarıyı, dolayısıyla da maddi kazancı getirdiğini belirtiyor.

2. Gelir düzeyi

Yüksek gelir ile **mutluluk** arasında bir ilişki bulunamamasının nedeni parayla gelen **mutluluğun** geçici olması olarak açıklanıyor.

3. Endeks Bu ülkenin **mutluluk** endeksi 1990'dan bu yana düşüş gösteriyor oysaki aynı zaman zarfında Portekiz'de kişi başına gelir 10 bin 800 dolardan 18 bin 500 dolara çıkmış.

Ünite bünyesinde öne çıkan diğer kelimenin “lüks” olduğu gözlemlenmiş olup eşdizimlilik temaları aşağıda gösterilmiştir.

Tablo 56.
Lüks Kelimesinin Eşdizimlilik Temaları

Öne Çıkan Kavram	Sıra	Eşdizimlilik temaları	f
	1	Tüketim(harcama, malzeme, yaşam vb.)	6
Lüks	2	Yaşam	4
	3	-	-

Ekonomi ve aktüel yapı temasının ekonomi alt başlığı ile ilişkili olarak öne çıkan diğer bir kelimenin “lüks” olduğu tespit edilmiştir. Metin söyleminde lüks kelimesi genellikle sıfat olarak kullanılmıştır. Bu bağlamda lüks tüketim öğeleri, lüks yaşam standartları metin söyleminde öne çıkmaktadır. Ayrıca metin söyleminde lüks yaşamın eleştirilemeyeceği mesajı okura doğrudan verilerek tüketim kültürü, liberal ekonomi modeli metin yazarları tarafından doğrudan desteklendiği gözlemlenmiştir. Okur örtük olarak lüks ve tüketim kültürüne teşvik edilmiştir. “Lüks” kelimesinin eşdizimlilik temaları ile ilgili verilerden elde edilen cümleler aşağıda gösterilmiştir.

Eşdizimlilik Teması

1. Tüketim(harcama, malzeme, yaşam vb.)

Verilerden alıntılar

Bu insanlar için ‘**lüks**’ şeyler mevzubahis olduğunda çok da ihtiyaca göre düşünmeye gerek yoktur.

El yapımı çantalar ve muhteşem takıları için paraya kıyarlar ultra **lüks** tutkunları...

2. Yaşam

Lüks içinde yaşamının kötü bir şey olduğunu düşünmüyorum.

Çalışmada incelenen bir diğer ünite Hitit B2-C1 düzeyi yabancı dil olarak Türkçe öğretimi ders kitabının 6.ünitesidir. Ünitenin öne çıkan kelimeleri ve frekans değerleri tablolarla gösterilmiştir.

Tablo 57.

Hitit B2-C1 düzeyi YDTÖ Ders Kitabı 6.Ünite En Sık İçerik Kelimeleri

Sıra	Öne Çıkan Kavram	<i>f</i>	T=1021
1	Dil	14	
2	Türkçe	6	
2	Evrensel	6	
3	Sözcük	5	

T:Analiz edilen ünite de toplam kelime sayısı

Hitit B2-C1 düzeyi yabancı dil olarak Türkçe öğretimi ders kitabının 6.ünitesinin dil ve iletişim bilinci teması ile uyumlu olarak dil eğitimi kapsamında kavramlardan seçildiği gözlemlenmiştir. Dil kelimesinin *f*(14), Türkçe kelimesi *f*(6), evrensel *f*(6), sözcük *f*(5) frekans değerine sahiptir. Türkçe ve evrensel kelimeleri aynı frekans değerine sahip oldukları için sıralamadaki yerlerini paylaşmışlardır. Metinlerde dil öğrenme ile ilgili süreçlerden bahsedilmiştir. Bu bağlamda özellikle yabancı dil olarak Türkçenin öğrenimi üzerinde ipuçları verildiği gözlemlenmiştir. Tablo 54’te frekans değeri bakımından ilk sırada yer alan “dil” kelimesinin eşdizimlilik temaları gösterilmiştir.

Tablo 58.

Dil Kelimesinin Eşdizimlilik Temaları

Öne Çıkan Kavram	Sıra	Eşdizimlilik temaları	<i>f</i>
	1	Çok dillilik(iki dil, bir dil vb.)	6
Dil	2	Öğrenme	4
	3	Konuşma	4

Dil ve iletişim bilinci teması çerçevesinde ünite bünyesinde öne çıkan ilk kelimenin “dil” olduğu saptanmıştır. Dil kelimesinin en fazla çok dilli olma durumları ile eşdizimli olduğu saptanmıştır. Ayrıca öğrenme ve konuşma filleriyle de eşdizimlidir. Çok dilli olma durumunda kültürel zenginliklerin teşvik edildiği, öğrencinin farklı kültürlerle karşı esnekliğinin desteklendiği söylenebilir. Dil öğrenmenin öğrenciye sağlayacağı faydalar da metinlerin söyleminde kendine yer bulmuştur. “Dil” kelimesinin eşdizimlilik temaları ile ilgili verilerden elde edilen cümleler aşağıda gösterilmiştir.

Eşdizimlilik Teması	Verilerden alıntılar
1. Çok dillilik(iki dil, bir dil vb.)	Bunları yaparken eski dilim hiçbir hasara uğramıyordu. iki dilim birbirini tamamlıyordu ve karşılıklı olarak birbirini güçlendiriyordu.
2. Öğrenme	Bu çalışma sırasında dillerini öğrenmekte olduğum insanların bana gösterdikleri sevinci ben de duydum. Dili öğrenme sürecinde giderek güçleşen dilbilgisi yapılarını öğrenmek için giriştiğim mücadele sırasında kendi sevincimi yaşadım.
3.Konuşma	Türkçeyi öğrenirken yaşadığım mutlulukları, umutsuzlukları dilimin döndüğü kadarıyla size de anlatacağım.

Ünite bünyesinde öne çıkan diğer kelimenin “Türkçe” olduğu gözlemlenmiş olup eşdizimlilik temaları aşağıda gösterilmiştir.

Tablo 59.
Türkçe Kelimesinin Eşdizimlilik Temaları

Öne Çıkan Kavram	Sıra	Eşdizimlilik temaları	f
	1	Öğrenmek	6
Türkçe	2	-	-
	3	-	-

Ünite bünyesinde öne çıkan ikinci kelimenin dil ve iletişim bilinci teması ile uyumlu olarak “Türkçe” olduğu gözlemlenmiştir. Bu kelime öğrenmek fiili ile eşdizimli olduğu saptanmış olup yabancı dil olarak Türkçe öğrenme sürecinden bahsedilmiştir. Ayrıca metin söyleminde Türkçe öğrenme ile hayattaki başarılı olma durumu arasındaki bağlantı ve Türk kültürüne mensup olmanın oluşturduğu seçkinlik durumu işaret edilmiştir. “Türkçe” kelimesinin eşdizimlilik temaları ile ilgili verilerden elde edilen cümleler aşağıda gösterilmiştir.

Eşdizimlilik Teması	Verilerden alıntılar
1. Öğrenmek	Türkçeyi öğrendim ve bu dili her yönüyle tanıdım. Türkçeyi öğrenirken yaşadığım mutlulukları, umutsuzlukları dilimin döndüğü kadarıyla size de anlatacağım. Türkiye’de bulunduğum gençlik yıllarında Türkçe öğrenmek için çalıştım.

Ünite bünyesinde öne çıkan diğer kelimenin “evrensel” olduğu gözlemlenmiş olup eşdizimlilik temaları aşağıda gösterilmiştir.

Tablo 60.
Evrensel Kelimesinin Eşdizimlilik Temaları

Öne Çıkan Kavram	Sıra	Eşdizimlilik temaları	<i>f</i>
Evrensel	1	Olmak	3
	2	Kabul edilmek	3
	3	-	-

Ünite bünyesinde öne çıkan diğer kelimenin “evrensel” olduğu gözlemlenmiştir. Bu kelime “olmak” ve “kabul etmek” fiilleri ile eşdizimli olduğu saptanmıştır. Bu fiiller özelinde evrensel olarak kabul edilecek değerler ve kültürel miras öğelerinden bahsedilmiştir. “Evrensel” kelimesinin eşdizimlilik temaları ile ilgili verilerden elde edilen cümleler aşağıda gösterilmiştir.

Eşdizimlilik Teması	Verilerden alıntılar
1. Olmak	Tanımlayıcılar daha evrensel olmakla birlikte bazı evrensel yanlış anlamaların da kaynağıdır.
2.Kabul etmek	Jestler, anlamlarının ülkeden ülkeye, bölgeden bölgeye değişebilmesine bağlı olarak, tümüyle evrensel kabul edilmiyor

Ünite bünyesinde öne çıkan diğer kelimenin “Sözcük” olduğu gözlemlenmiş olup eşdizimlilik temaları aşağıda gösterilmiştir.

Tablo 61.
Sözcük Kelimesinin Eşdizimlilik Temaları

Öne Çıkan Kavram	Sıra	Eşdizimlilik temaları	<i>f</i>
Sözcük	1	Öğrenmek	3
	2	Yeni	2
	3	-	-

Ünite bünyesinde öne çıkan ikinci kelimenin dil ve iletişim bilinci teması ile uyumlu olarak “sözcük” olduğu gözlemlenmiştir. Bu kelimenin eşdizimlilik açısından “öğrenmek” fiili ve “yeni” sıfatı ile birlikte kullanıldığı gözlemlenmiştir.

Çalışmada incelenen bir diğer ünite Hitit B2-C1 düzeyi yabancı dil olarak Türkçe öğretimi ders kitabının 7.ünitesidir. Ünitenin öne çıkan kelimeleri ve frekans değerleri tablolarla gösterilmiştir.

Tablo 62.

Hitit B2-C1 düzeyi YDTÖ Ders Kitabı 7.Ünite En Sık İçerik Kelimeleri

Sıra	Öne Çıkan Kavram	<i>f</i>	T=1335
1	Film	21	
2	Popüler	6	
3	Yabancı Dil	5	

T:Analiz edilen ünite toplam kelime sayısı

Hitit B2-C1 düzeyi yabancı dil olarak Türkçe öğretimi ders kitabının 7.ünitesinin teknoloji ve aktüel yapı teması ile uyumlu olup toplum hayatının aktüel tarafı ile ilgili kavramların ön plana çıktığı söylenebilir. Film kelimesinin *f*(21), popüler kelimesi *f*(6), yabancı dil *f*(5) frekans değerine sahiptir. Ünite sinema kültürü, popülerite algısı, yabancı dil eğitimi gibi konular metin söylemine yansımıştır. Bu bağlamda toplumun aktüel tarafı, yaşayışı, alışkanlıkları örtük müfredat unsurları ile okura aktarıldığı gözlemlenmiştir. Tablo 59’da frekans değeri bakımından ilk sırada yer alan “Film” kelimesinin eşdizimlilik temaları gösterilmiştir.

Tablo 63.

Film Kelimesinin Eşdizimlilik Temaları

Öne Çıkan Kavram	Sıra	Eşdizimlilik temaları	<i>f</i>
	1	Tür(sesli, sessiz, çizgi vb.)	15
Film	2	Çizgi	2
	3	-	-

Ünite metinleri içinde ön plana çıkan ilk kelimenin “film” olduğu gözlemlenmiştir. Bu kelime daha çok tür ifade eden “sessiz”, “sesli” ve “çizgi” gibi kelimelerle eşdizimlidir. Metin söylemlerinde film sektörü için kurucu ve yönetici mekanizma olarak Batı’nın algılandığı gözlemlenmiştir. Ayrıca film sektörünün tarihine yönelik Charlie Chaplin, Laurel ve Hardy, Garfield gibi eski ve yeni örneklerden de anlaşılacağı üzere metin yazarlarının zihninde hâkim sanat ve iktidar algısının Batı

eksenli olduğu gözlemlenmiştir. “Film” kelimesinin eşdizimlilik temaları ile ilgili verilerden elde edilen cümleler aşağıda gösterilmiştir.

Eşdizimlilik Teması	Verilerden alıntılar
1. Sessiz	"Sessiz film " deyince herhalde herkesin aklına önce Charlie Chaplin gelir. Oyuncu, yarattığı 'modern palyaço' şartları ile dünya üzerinde filmlerinin gösterildiği her ülkede insanların hayranlığını toplamıştır.
2.Çizgi	Çizgi film , kalem, kitap, silgi gibi birçok ürünü çocukların beğenisini kazandı 2002 yılında Garfield’ın ilk film i çekildi. Bu film de Garfield, animasyon olarak çizilmiştir.

Ünite bünyesinde öne çıkan diğer kelimenin “popüler” olduğu gözlemlenmiş olup eşdizimlilik temaları aşağıda gösterilmiştir.

Tablo 64.
Popüler Kelimesinin Eşdizimlilik Temaları

Öne Çıkan Kavram	Sıra	Eşdizimlilik temaları	<i>f</i>
	1	Olmak	6
Popüler	2	-	-
	3	-	-

Ünite metinleri içinde ön plana çıkan diğer kelimenin “popüler” olduğu gözlemlenmiştir. Bu kelime “olmak” filli ile eşdizimlidir. Bu bağlamda popüler olma ile ilgili kullanımlar mevcuttur. “Popüler” kelimesinin eşdizimlilik temaları ile ilgili verilerden elde edilen cümleler aşağıda gösterilmiştir.

Eşdizimlilik Teması	Verilerden alıntılar
1. Popüler	Jim Davis 1978 yılında dünyanın en tembel, en açgözlü kedisini yarattığında bu kadar sevileceğini ve popüler olacağını tahmin etmiş miydi acaba?

Ünite bünyesinde öne çıkan diğer kelimenin “dil” olduğu gözlemlenmiş olup eşdizimlilik temaları aşağıda gösterilmiştir.

Tablo 65.
Yabancı Dil Söz Grubunun Eşdizimlilik Temaları

Öne Çıkan Kavram	Sıra	Eşdizimlilik temaları	<i>f</i>
	1	Tutum	5
Yabancı Dil	2	-	-
	3	-	-

Ünite metinleri içinde “yabancı dil” söz grubunun ön plana çıktığı gözlemlenmiştir. Bu kelimenin en fazla tutum içeren ifadelerle eşdizimliliği tespit edilmiştir. Metin söyleminde yabancı dil bilmenin gerekliliği vurgulanıp okurlar yabancı dil öğrenmeye teşvik edilmiştir. Ayrıca yazıldığı gibi okunan dillerin diğer dillere avantajlı olduğu işaret edilmiş ve bu durum İspanyolca üzerinden yapılarak perde arkasından Türkçenin öğrenim ve kullanım kolaylıkları metin söylemine yansımıştır. Metin yazarları bu durumu okurun bilinçaltına örtük müfredat aracılığı ile aktarmayı tercih etmiştir. “Dil” kelimesinin eşdizimlilik temaları ile ilgili verilerden elde edilen cümleler aşağıda gösterilmiştir.

Eşdizimlilik Teması

Verilerden alıntılar

1. Yabancı

Yabancı **dillere** karşı oldum olası yabancıyım. Yabancılar güzel Türkçemizi bilmeseler de, dertlerini en azından İngilizce ile şakır şakır anlatmalarından azap duysam da yabancı diller konusunda kendimi geliştirmek zorunda olduğumu düşünüyorum. İspanyolca yazıldığı gibi okunan bir **dil**. şimdi benim marimar seyreden kadınıma tutup da faboulosso deterjan nasıl satacaksın?

Çalışmada incelenen bir diğer ünite Hitit B2-C1 düzeyi yabancılar dil olarak Türkçe öğretimi ders kitabının 8.ünitesidir. Ünitenin öne çıkan kelimeleri ve frekans değerleri tablolarla gösterilmiştir.

Tablo 66.
Hitit B2-C1 düzeyi YDTÖ Ders Kitabı 8.Ünite En Sık İçerik Kelimeleri

Sıra	Öne Çıkan Kavram	<i>f</i>	T=1244
1	Müzik	58	
2	İnsan	13	
3	Blues	12	
3	Rock	12	

T:Analiz edilen ünite de toplam kelime sayısı

Hitit B2-C1 düzeyi yabancılar dil olarak Türkçe öğretimi ders kitabının 8.ünitesinin sanat ve estetik teması ile uyumlu olup müzikle ilgili kavramların ön plana çıktığı gözlemlenmiştir. Müzik kelimesinin f(58), insan kelimesi f(13), blues f(12), rock kelimesi f(12) frekans değerine sahiptir. Üniteye öne çıkan kelimelerden de anlaşılacağı üzere yabancı müzik ve Batı müziği metin söylemine doğrudan yansımıştır. Türk Müziği ile ilgili metinlerde ve ünite içeriğinde herhangi bir bilgiye rastlanılmaması metin yazarlarının zihninde kültürel iktidar olarak Batı'ya yönelik eğilimin işareti olarak dikkat çekmektedir. Ayrıca ünite bünyesinde sadece Batı müziğine yer verilip diğer türlerin yok sayılması kültürlerarasılık ilkesinin de göz ardı edildiğinin göstermektedir. Tablo 63'te frekans değeri bakımından ilk sırada yer alan "müzik" kelimesinin eşdizimlilik temaları gösterilmiştir.

Tablo 67.
Müzik Kelimesinin Eşdizimlilik Temaları

Öne Çıkan Kavram	Sıra	Eşdizimlilik temaları	f
Müzik	1	Tedavi ve Terapi	26
	2	Rock, Blues (müzik türü)	20
	3	Yer(Dünya, Batı)	12

Ünite metinleri içinde ön plana çıkan ilk kelimenin "müzik" olduğu gözlemlenmiştir. Bu kelime daha çok tedavi, terapi, rock, blues kelimeleri ile eşdizimlidir. Metin söylemlerinde müziğin dinleti fonksiyonunun yanında tedavi e rehabilitasyon maksatlı kullanılacağı da belirtilmiştir. Müzik kavramının eşdizimli olduğu diğer kavramlar ise Dünya ve Batı olduğu saptanmıştır. Tüm bu eşdizimlilikler e Türk müziğine yönelik atıfların olmaması neticesinde metin yazarlarının zihninde kültürel iktidar açısından hâkim algının Batı eksenli olduğu gözlemlenmiştir. "Müzik" kelimesinin eşdizimlilik temaları ile ilgili verilerden elde edilen cümleler aşağıda gösterilmiştir.

Eşdizimlilik Teması

1. Tedavi ve Terapi

Verilerden alıntılar

Gerçekten **müzik** terapi uygulaması yapıyorlar. Proje kapsamında çoğunlukla, travmalar, kaygı bozuklukları, alkol ve madde bağımlılıkları, ailevi ve diğer gündelik ilişkilerin sorunlarını çözümlenebilmek için çocuklar ve yetişkinler için yirmi beş ayrı **müzik** tedavi programı uygulanmaktadır.

2. Rock, Blues (müzik türü) 90'ların başında gelişmeye başlayan cazın blues ve rock **müzikten** ayrılan özelliği, doğaçlama olarak seslendirilmesidir
3. Yer(Dünya, Batı) Dünyada **müziği** insan psikolojisini ve fizyolojisini iyileştirme amacıyla kullanan pek çok okul ve organizasyon var. örneğin, "New York **müzik** terapi rahatlama projesi" bunlardan biri.

Ünite bünyesinde öne çıkan diğer kelimenin “insan” olduğu gözlemlenmiş olup eşdizimlilik temaları aşağıda gösterilmiştir.

Tablo 68.
İnsan Kelimesinin Eşdizimlilik Temaları

Öne Çıkan Kavram	Sıra	Eşdizimlilik temaları	f
İnsan	1	Müzik	8
	2	Yüksek zekâ	4
	3	-	-

Ünite metinleri içinde ön plana çıkan diğer kelimenin “İnsan” olduğu gözlemlenmiştir. Bu kelime daha çok “müzik” ve “yüksek zekâ” gibi yapılarla eşdizimlidir. Metin söylemlerinde müzik ve yüksek zekâlı olma durumu arasında bir bağlantı kurulmuştur. Ayrıca müzik kavramı özelinde metin söyleminde Batı medeniyetine has müziklerin dinleme ve zekâ gelişimi arasındaki doğru orantı ile okur Batı medeniyeti ile ilişkili müzikleri dinlemeye teşvik edilmiştir. Bu bağlamda metin yazarlarının zihninde kültürel iktidar olarak Batı’ya yönelik eğilim dikkat çekmektedir. “İnsan” kelimesinin eşdizimlilik temaları ile ilgili verilerden elde edilen cümleler aşağıda gösterilmiştir

Eşdizimlilik Teması Verilerden alıntılar

1. Müzik İnsanların **müziğe** gereksinim duyduğu diğer bir durum ise tedavidir, insanlık tarihine baktığımızda **müzikle** tedavi yönteminin çağlar boyu kullanılmış olduğunu görebiliyoruz..
2. Yüksek zekâ Bu çalışmanın yanı sıra fareler üzerine yapılan bir araştırma da ilginçtir. Farelere uzun süre Mozart **müziği** dinlettirilmiş ve farelerin labirent çözmeye daha başarılı oldukları

gözlemlenmiştir. Elde edilen bu sonuçlar karmaşık yapılı **müziğin** matematik ve satranç gibi ileri düzey beyin etkinlikleriyle eşdeğer olduğu şeklinde yorumlanmaktadır. Gözlemlerimize dayanarak söyleyebiliriz ki, tüm yüksek zekâlı insanlar mutlaka müzikal değillerdir fakat tüm müzikalitesi yüksek insanlar yüksek zekâlıdır.

Ünite bünyesinde öne çıkan diğer kelimenin “blues” olduğu gözlemlenmiş olup eşdizimlilik temaları aşağıda gösterilmiştir.

Tablo 69.

Blues Kelimesinin Eşdizimlilik Temaları

Öne Çıkan Kavram	Sıra	Eşdizimlilik temaları	<i>f</i>
Blues	1	Rock	8
	2	Afrika	4
	3	-	-

Ünite metinleri içinde ön plana çıkan diğer kelimenin “İnsan” olduğu tespit edilmiştir. Blues kelimesinin kendi gibi başka bir müzik türü olan rock ile eşdizimli olduğu görülmüştür. Ayrıca “blues” kelimesinin Afrika ile eşdizimliliği de metin söylemine yansıyan köken bilgisinden kaynaklanmaktadır. “Blues” kelimesinin eşdizimlilik temaları ile ilgili verilerden elde edilen cümleler aşağıda gösterilmiştir.

Eşdizimlilik Teması Verilerden alıntılar

1. Rock Geçmişi eskilere dayanan **blues**, caz ve rock müzik yaşanan sorunların ve zorlukların ifade edilmesinin bir yoludur.
2. Afrika Kendisinden sonra gelen müzik türlerine de öncülük eden **blues**, Afrika’dan 1600’lü yıllarda Amerika’ya getirildi.

Ünite bünyesinde öne çıkan diğer kelimenin “rock” olduğu gözlemlenmiş olup eşdizimlilik temaları aşağıda gösterilmiştir.

Tablo 70.

Rock Kelimesinin Eşdizimlilik Temaları

Öne Çıkan Kavram	Sıra	Eşdizimlilik temaları	<i>f</i>
Rock	1	Müzik	12
	2	-	-
	3	-	-

Ünite metinleri içinde ön plana çıkan diğer kelimenin “rock” olduğu tespit edilmiştir. Bu kelimenin en fazla “müzik” ismi ile eşdizimli olduğu gözlemlenmiştir. “Rock” kelimesinin eşdizimlilik temaları ile ilgili verilerden elde edilen cümleler aşağıda gösterilmiştir.

Eşdizimlilik Teması

Verilerden alıntılar

1. Müzik

Blues akımından etkilenen bir başka müzik türü de **rock** müziktir. **Rock** müzik felsefesini anlamak için blues felsefesini incelemek gerekir.

Çalışmada incelenen bir diğer ünite Hitit B2-C1 düzeyi yabancılar dil olarak Türkçe öğretimi ders kitabının 9.ünitesidir. Ünitenin öne çıkan kelimeleri ve frekans değerleri tablolarla gösterilmiştir.

Tablo 71.

Hitit B2-C1 düzeyi YDTÖ Ders Kitabı 9.Ünite En Sık İçerik Kelimeleri

Sıra	Öne Çıkan Kavram	<i>f</i>	T=1283
1	Yer	10	
2	Türk	9	
3	Assos	6	

T:Analiz edilen ünite toplam kelime sayısı

Hitit B2-C1 düzeyi yabancılar dil olarak Türkçe öğretimi ders kitabının 9.ünitesinin kültürlerarasılık teması ile uyumlu olup turistik mekânlarla ilgili kavramların ön plana çıktığı gözlemlenmiştir. Yer kelimesinin *f*(10), Türk kelimesi *f*(9), Assos *f*(6), frekans değerine sahiptir. Ünite öne çıkan kelimelerden de anlaşılacağı üzere ülkemizdeki turistik yapılar öne çıkarılmış, mekân ve zaman bağlamında bu yapıların ifade ettiği anlamlar üzerinde durulmuştur. Özellikle Türk mimarisinin ifade ettiği kadim anlamlar okura örtük müfredat aracılığı ile aktarılacak istenmiştir. Bu bağlamda Türk mimarisinin yapısı gereği zengin ve fakir ayrımı gözetmeksizin benzer işçiliklere sahip olduğu belirtilerek tarihin çok eski dönemlerinden bu tarafa Türk toplumunda “sınıf” kavramının olmadığı işaret edilmiştir. Ayrıca Batı medeniyetinin sınıflı yapısı da örtük olarak metin söyleminde eleştirilmiştir. Ünite bünyesinde öne çıkan “yer” kelimesinin eşdizimlilik temaları ile ilgili verilerden elde edilen cümleler aşağıda gösterilmiştir.

Tablo 72.
Yer Kelimesinin Eşdizimlilik Temaları

Öne Çıkan Kavram	Sıra	Eşdizimlilik temaları	<i>f</i>
	1	Al	12
Yer	2	-	-
	3	-	-

Ünite metinleri içinde ön plana çıkan ilk kelimenin “yer” olduğu tespit edilmiştir. Yer kelimesinin daha çok “almak” fiili ile eşdizimli olduğu görülmüştür. Bu kelimenin eşdizimlilik temalarında genellikle Ülkemizin turistik ve kültürel açıdan içerdiği zenginlikler öğrenciye örtük müfredat aracılığı ile işaret edilmiştir. Ayrıca bu zenginliğin kültürel anlamda getirdiği hoşgörü de okurların bilinçaltına işlenmiştir. Mimari açıdan önemli zenginlikleri bünyesinde bulunduran Türk evleri ise çok amaçlı yapıları ile okura aktarılmıştır. “Yer” kelimesinin eşdizimlilik temaları ile ilgili verilerden elde edilen cümleler aşağıda gösterilmiştir

Eşdizimlilik Teması Verilerden alıntılar

1. Al

Çanakkale’de **yer** alan yüzlerce antik yerleşimin en önemlilerinden biri olan Assos Behramkale Köyü’nün antik sur içinde kalan bölümüne 80’li yıllarda koruma amaçlı yapılanma yasağı konmuş.

Geleneksel Türk evinin belki de en göze çarpan özelliği pencerelerin dış tarafında ve üst katında **yer** alan çıkıntılı bölümlerdir. "Cumba" adı verilen ve bir kafesi andıran bu bölümler hem tipik Türk evi mimarisinin köşeli hatlarını oluşturur, hem her saatte gün ışığından yararlanma imkânı sağlar, hem de iç mekânda küçük oturma alanları meydana getirir. "

Ünite bünyesinde öne çıkan diğer kelimenin “Türk” olduğu gözlemlenmiş olup eşdizimlilik temaları aşağıda gösterilmiştir.

Tablo 73.
Türk Kelimesinin Eşdizimlilik Temaları

Öne Çıkan Kavram	Sıra	Eşdizimlilik temaları	<i>f</i>
	1	Ev	6
Türk	2	Toplum	2
	3	Kent	1

Ünite metinleri içinde ön plana çıkan diğer kelimenin “Türk” olduğu tespit edilmiştir. Türk kelimesinin daha çok “ev” ismi ile eşdizimli olduğu görülmüştür. Ayrıca ev, mekân ibareleri de eşdizimliliğin diğer parçalarını oluşturmaktadır. Metin söyleminde Türk mimarisi ve mekân algısı üzerine okura bilgi verdiği gözlemlenen metin yazarları örtük müfredat aracılığı ile Türk toplumunun kadim mimari anlayışını, gelenekle modernite sentezine dikkat çekmektedirler. “Toplum” kelimesi ile oluşturulan eşdizimlilik temasında ise Türk toplumunun mimari algısının ve mimari anlayışının mekana yansımaları okurlara örtük müfredatla iletilmiştir. Ayrıca Türk toplumunun mimari algısının kent anlayışına da yansıdığı mesajı verilmiştir. “Türk” kelimesinin eşdizimlilik temaları ile ilgili verilerden elde edilen cümleler aşağıda gösterilmiştir.

Eşdizimlilik Teması

Verilerden alıntılar

1. Ev

Hane halkının özel dünyasını oluşturan eski Eski **Türk** evleri komşuluk, güvenlik gibi faktörlere bağlı olarak konumlandırılmış ve yapılarında genellikle ağaç, kireç, kerpiç gibi dayanıksız malzemeler kullanılmıştır. Bu mimari anlayışta göçebeliğin etkisi bulunmakla birlikte temelde bir dünya görüşü olduğundan da söz edilebilir. Anlatılmak istenen biraz da asıl yıkılmaması gerekenin din ve devlet kurumları olduğudur. Nitekim bu kurumlar sağlamlığın sembolü olan taş malzemeyle yapılmıştır. Evlerin yapımında etkili olan bir diğer anlayış da toplumsal sınıflar arasındaki farkların olabildiğince azaltılmasına dayalıdır. Dışarıdan bakıldığında zenginlerin evlerini, fakirlerinkinden ayırt etmek pek mümkün değildir.

2.Toplum

Türk toplumunun yaşadığı evlerin mimarisi dış dünyaya kapalı fakat o dönem ailesinin ihtiyaçlarını karşılayabilecek yapılar oluşturulacak biçimde tasarlanmıştır.

3.Kent

Eski **Türk** evleri Anadolu insanının sosyal ve kültürel tarihinin en önemli tanığı olmakla kalmayıp yüzlerce yıllık bir süreçte oluşan **Türk** kent kültürünün de yapı taşları olmuştur...

Ünite bünyesinde öne çıkan diğer kelimenin “Assos” olduğu gözlemlenmiş olup eşdizimlilik temaları aşağıda gösterilmiştir.

Tablo 74.
Assos Kelimesinin Eşdizimlilik Temaları

Öne Çıkan Kavram	Sıra	Eşdizimlilik temaları	<i>f</i>
Assos	1	Ziyaret	4
	2	Tatil	2
	3	-	-

Ünite metinleri içinde ön plana çıkan diğer kelimenin “Assos” olduğu tespit edilmiştir. Kültürlerarasılık teması kapsamında turizm alt kategorisi kapsamında Türkiye’nin önemli turistik merkezlerinden olan Assos metin söyleminde “ziyaret” ve “tatil” kelimeleri ile eşdizimli olarak yansıtılmıştır. Bu bağlamda metin yazarları okurlara Türkiye’nin ziyaret edilmesi gereken önemli turistik mekânları hakkında bilgi verirken metin söylemiyle okurların ziyaret davranışları Türkiye lehine manipüle edilmektedir. “Assos” kelimesinin eşdizimlilik temaları ile ilgili verilerden elde edilen cümleler aşağıda gösterilmiştir

Eşdizimlilik Teması Verilerden alıntılar

1. Ziyaret Kendine özgü mimarisi ve şirin lokantalarla dolu limanı ile **Assos**, ziyaret edenlerin hayran kalmasını sağlayacak güzellikte bir cennet.
2. Tatil **Assos**’un tatil merkezi olan iskelesi, eski antrepolarının restorasyonu ile yapılmış otel, motel ve restoranlarla çevrelenmiş küçük bir yerleşim yeri.

Çalışmada incelenen bir diğer ünite Hitit B2-C1 düzeyi yabancılar dil olarak Türkçe öğretimi ders kitabının 10. ünitesidir. Ünitenin öne çıkan kelimeleri ve frekans değerleri tablolarla gösterilmiştir.

Tablo 75.
Hitit B2-C1 düzeyi YDTÖ Ders Kitabı 10. Ünite En Sık İçerik Kelimeleri

Sıra	Öne Çıkan Kavram	<i>f</i>	T=1381
1	Televizyon	24	
2	İnsan	17	
3	Dünya	8	

T: Analiz edilen ünite de toplam kelime sayısı

Hitit B2-C1 düzeyi yabancılar dil olarak Türkçe öğretimi ders kitabının 10.ünitesinin teknoloji ve aktüel yapı teması ile uyumlu olup daha çok hayatın aktüel kısmı ile ilgili metinlere yer verilmiştir. Ünite kapsamında medya yapımları üzerinde durulmuştur. Ünite bünyesinde öne çıkan kelimeler televizyon kelimesi f(24), insan kelimesi f(17), dünya kelimesi f(6), frekans değerine sahiptir. Televizyon ve televizyon programlarının insan hayatındaki negatif etkileri metin söylemine doğrudan yansımıştır. Bu durum metin yazarının popüler kültür algısı, tüketim kültürü, endüstrileşen dünyadan verdiği örnekler ile desteklenmeye çalışılmıştır. Yazarın benimsediği “Televizyon zararlıdır.” yargısı çerçevesinde örtük müfredat kullanılarak okurun zihninin etki altına alınmaya çalışıldığı, televizyon izleme davranışının manipüle edildiği gözlemlenmiştir. “Televizyon” kelimesinin eşdizimlilik temaları ile ilgili verilerden elde edilen cümleler aşağıda gösterilmiştir.

Tablo 76.
Televizyon Kelimesinin Eşdizimlilik Temaları

Öne Çıkan Kavram	Sıra	Eşdizimlilik temaları	f
Televizyon	1	Seyretmek/İzlemek	12
	2	İnsan	7
	3	Vakit kaybı	5

Ünite metinleri içinde ön plana çıkan ilk kelimenin “Televizyon” olduğu tespit edilmiştir. Ünite teması ile uyumlu olarak hayatın aktüel tarafına atfen televizyon kelimesinin en fazla “izlemek/seymek” filleri ile eşdizimli olduğu gözlemlenmiştir. İçinde bulunduğumuz çağ ile birlikte tüketim kültürü, popüler kültür gibi yapılarla televizyonda seyredilen içeriklerin birbiriyle ilişkili olduğu işaret edilmiştir. Ayrıca metin yazarları metin söyleminde televizyon izlemeyi tarafsız olarak ele alsalar da televizyon kelimesi “vakit kaybı” söz grubuyla da yan yana gelmiş; metin söyleminde televizyon izleme davranışı manipüle edilmeye çalışılmıştır. Bu duruma ek olarak metin söyleminde yazarların “televizyon izleme” davranışını bağımlılık olarak ele alarak okurun davranış ve tutumlarını manipüle etmek istediği gözlemlenmiştir. “Televizyon” kelimesinin eşdizimlilik temaları ile ilgili verilerden elde edilen cümleler aşağıda gösterilmiştir.

Eşdizimlilik Teması**Verilerden alıntılar**

1. Seyretmek/İzlemek

Fazlaca **televizyon** seyreden insanların günlük yaşamdaki duygu ve davranışlarını takip etmek için yapılan bir çalışmada, kişilerin **televizyon** seyredirken kendilerini pasif ama rahatlamış hissettikleri belirlenmiş, insanlar **televizyon** izlemeyi rahatlamakla, dinlenmekle bir tutmaya şartlanmış durumdadır.

2. İnsan

İnsanlar **televizyon** seyretmekten hoşlanıyor ve onu seyretmek için bilinçli bir karar alıyorlar.

3. Vakit Kaybı

Çok fazla **televizyon** seyrederek vakit geçirenler diğer insanlara göre hayatı daha farklı mı yaşıyorlar

Televizyon karşısında çok fazla zaman geçirdiğini düşünüyor ve bundan rahatsızlık duyuyor? Neden yetişkinlerin yaklaşık % 10'u kendini TV bağımlısı olarak tanımlıyor?

Ünite bünyesinde öne çıkan diğer kelimenin “insan” olduğu gözlemlenmiş olup eşdizimlilik temaları aşağıda gösterilmiştir.

Tablo 77.

İnsan Kelimesinin Eşdizimlilik Temaları

Öne Çıkan Kavram	Sıra	Eşdizimlilik temaları	<i>f</i>
	1	Televizyon	7
İnsan	2	Sıkıntı	6
	3	Olmak	4

Ünite metinleri içinde ön plana çıkan bir diğer kelimenin “insan” olduğu tespit edilmiştir. Bu kelimenin en fazla “televizyon” kelimesi ile eşdizimli olduğu tespit edilmiştir. Ayrıca “sıkıntı” ismi ile de eşdizimlilik değeri yüksektir. Metin söyleminde yazar günümüz şartları gereği hayatın aktüel boyutunda televizyonun kapladığı alanı belirtirken bu durum eşdizimlilik temalarına da gözlemlenmektedir. Ayrıca Televizyonu fazla seyreden bireyler metin söyleminde “öteki” olarak değerlendirilmiş; okurlar da bu ötekileştirmeye maruz kalmamaları için televizyona ayırdıkları zamana dikkat etmeleri gerektiği örtük müfredat aracılığı ile metin söylemine yansımıştır. “İnsan” kelimesinin eşdizimlilik temaları ile ilgili verilerden elde edilen cümleler aşağıda gösterilmiştir.

Eşdizimlilik Teması	Verilerden alıntılar
1. Televizyon	Fazlaca televizyon seyreden insan ların günlük yaşamdaki duygu ve davranışlarını takip etmek için yapılan bir çalışmada insan lar televizyon izlemeyi rahatlamakla, dinlenmekle bir tutmaya şartlanmış durumda oldukları gözlelenmiş
2. Sıkıntı	İnsan lar sıkıntı ve yalnızlıktan mı TV'ye yöneliyor, yoksa TV seyretmek mi insan ları sıkıntı ve yalnızlığa itiyor?
3. Olmak	"Gerçek hayata dayanan" bu programlarda yarışmacıların aktörler değil de "gerçek" insan lar olmaları ve belli bir metne bağlı olmadan davranmaları dışında bu programların ne kadar gerçek oldukları ve gerçeği yansıttıkları tartışmalı.

Ünite bünyesinde öne çıkan diğer kelimenin “dünya” olduğu gözlemlenmiş olup eşdizimlilik temaları aşağıda gösterilmiştir.

Tablo 78.
Dünya Kelimesinin Eşdizimlilik Temaları

Öne Çıkan Kavram	Sıra	Eşdizimlilik temaları	<i>f</i>
	1	Televizyon	8
Dünya	2	-	-
	3	-	-

Ünite metinleri içinde ön plana çıkan bir diğer kelimenin “dünya” olduğu tespit edilmiştir. Bu kelimenin en fazla “televizyon” kelimesi ile eşdizimli olduğu tespit edilmiştir. “Dünya” kelimesinin eşdizimlilik temaları ile ilgili verilerden elde edilen cümleler aşağıda gösterilmiştir.

Eşdizimlilik Teması	Verilerden alıntılar
----------------------------	-----------------------------

1. Televizyon	Dünya televizyon ları "reality show" kavramıyla ilk kez 1989 yılında Mtv'de yayınlanmaya başlayan "real world (gerçek dünya)" aracılığıyla tanıştı.
---------------	--

Çalışmada incelenen bir diğer ünite Hitit B2-C1 düzeyi yabancılar dil olarak Türkçe öğretimi ders kitabının 11. ünitesidir. Ünitenin öne çıkan kelimeleri ve frekans değerleri tablolarla gösterilmiştir.

Tablo 79.

Hitit B2-C1 düzeyi YDTÖ Ders Kitabı 11.Ünite En Sık İçerik Kelimeleri

Sıra	Öne Çıkan Kavram	<i>f</i>	T=1483
1	Beyin	29	
2	Kadın	17	
3	NLP	12	

T:Analiz edilen ünite toplam kelime sayısı

Hitit B2-C1 düzeyi yabancılar dil olarak Türkçe öğretimi ders kitabının 11.ünitesinin dünya bilgisi teması ile uyumlu olup bilimsel bilgiler içeren metinlere yer verilmiştir. Ünite kapsamında nesnel geçerliliği olan bilgiler metin söyleminde kendine yer bulmuştur. Bu bağlamda ünite öne çıkan beyin kelimesinin *f*(24), kadın kelimeleri *f*(17), NLP kelimesi *f*(12), frekans değerine sahiptir.

Ünite öne çıkan kelimelerden de anlaşılacağı üzere kadın ve erkek beyinlerinin mukayesesi üzerinde durulmuştur. Metin söyleminde kadınlara yönelik ayırıcı, destekleyici ifadeler rastlanılmıştır. Bu bağlamda metin söyleminde cinsiyetçi bir tutumun öne çıktığı, kadın olmanın avantajlı olduğu, kadınların erkeklere göre daha zeki olduğu, kadınların erkeklere göre daha geniş düşünebildiği metin söylemi aracılığıyla okura ima edilmiştir. “Beyin” kelimesinin eşdizimlilik temaları aşağıda gösterilmiştir.

Tablo 80.

Beyin Kelimesinin Eşdizimlilik Temaları

Öne Çıkan Kavram	Sıra	Eşdizimlilik temaları	<i>f</i>
	1	Erkek/kadın	15
Beyin	2	Sağ/sol	8
	3	NLP	6

Ünite metinleri içinde ön plana çıkan ilk kelimenin “beyin” olduğu tespit edilmiştir. Bu kelimenin en fazla “erkek/kadın” kelimeleri ile eşdizimli olduğu tespit edilmiştir. “Sağ/sol” kelimeleri ise eşdizimlilikte ikinci sırada yer almaktadır. “NLP(Nörolingüistik Programlama)” beyin kelimesi ile eşdizimli olan bir diğer kelimedir. Bu eşdizimlilikler aracılığı ile metin söylemlerinde erkek ve kadın mukayesesi yapılmış, kadınların erkeklerden daha zeki olduğu, beyin kullanımı açısından daha etkin olduğu, daha geniş düşündüğü, metin söylemine yansımıştır. Bu

bağlamda metin yazarlarının kadınlar lehine cinsiyetçi bir söylem kullandığı gözlemlenmiştir. “Beyin” kelimesinin eşdizimlilik temaları ile ilgili verilerden elde edilen cümleler aşağıda gösterilmiştir.

Eşdizimlilik Teması Verilerden alıntılar

1. Erkek/kadın Kadınların dinlerken **beynin** her iki tarafındaki sinir hücrelerinin de aktive olduğu gözlenirken erkeklerin beyinin sadece bir tarafının aktive olduğu gözlenmiş. Ancak bütün bir cümlenin yorumlanmasında erkekler **beyinlerinin** tek tarafını kullanırken kadınlar her iki tarafını da kullanıyorlar.
2. Sağ/sol Kadınlarda ise aktive olan bölgeler **beynin** sağ tarafındaymış.
3. NLP NLP **beyninizin** nasıl çalıştığını, sözcüklerin beyniniz ile nasıl etkileşim kurduğunu ve istediğiniz sonuçlara ulaşmak için davranışlarınızı nasıl organize edeceğinizi araştırır.

Ünite bünyesinde öne çıkan diğer kelimenin “kadın” olduğu gözlemlenmiş olup eşdizimlilik temaları aşağıda gösterilmiştir.

Tablo 81.
Kadın Kelimesinin Eşdizimlilik Temaları

Öne Çıkan Kavram	Sıra	Eşdizimlilik temaları	<i>f</i>
Kadın	1	Erkek	9
	2	Beyin	8
	3	-	-

Ünite bünyesinde öne çıkan ikinci kelimenin “kadın” olduğu gözlemlenmiştir. Bu kelimenin en fazla “beyin” kelimesi ile eşdizimli olduğu tespit edilmiştir. Eşdizimli olduğu diğer kelimenin ise “beyin” olduğu tespit edilmiştir. Metin söyleminde yazarların kadınlara yönelik pozitif ayrımcılık yaptığı gözlemlenmiş ve kadınların zihinsel fonksiyonları kullanma açısından daha becerikli olduğu mesajı metin söyleminde okurlara iletilmiştir. “Kadın” kelimesinin eşdizimlilik temaları ile ilgili verilerden elde edilen cümleler aşağıda gösterilmiştir.

Eşdizimlilik Teması	Verilerden alıntılar
1. Erkek	Beyin yaşlandıkça doku hacmi azalır ve sıvı miktarı artar. Bu etki kadınlarda erkeklerde olduğundan daha az şiddetlidir. Bu da kadınların yaşları ilerlese de matematik, düşünme vb. zihinsel becerilerinde daha az gerileme olmasını sağlıyor.
2. Beyin	Kadınlarda ise aktive olan bölgeler beynin sağ tarafındaymış.

Ünite bünyesinde öne çıkan diğer kelimenin “NLP” olduğu gözlemlenmiş olup eşdizimlilik temaları aşağıda gösterilmiştir.

Tablo 82.
NLP Kelimesinin Eşdizimlilik Temaları

Öne Çıkan Kavram	Sıra	Eşdizimlilik temaları	<i>f</i>
NLP	1	Beyin	8
	2	Uygulama	4
	3	-	-

Ünitede öne çıkan diğer kelimenin “NLP (Nörolingüistik Programlama)” olduğu tespit edilmiştir. Bu kelime eşdizimlilik açısından en fazla “beyin” kelimesi ile yan yana gelmiştir. Metin yazarları NLP kavramını açıklarken bu alanda bir uzmandan yardım alınarak zihinsel fonksiyonların daha iyi kullanılabilineceğini örtük olarak ifade etmiştir. Ayrıca okuru NLP uzmanlarına başvurmaları noktasında teşvik edici bir söylem de tercih etmiştir. “NLP” kelimesinin eşdizimlilik temaları ile ilgili verilerden elde edilen cümleler aşağıda gösterilmiştir.

Eşdizimlilik Teması	Verilerden alıntılar
1. Beyin	NLP , 'beyin dilinin programlanması' ile size daha iyi düşünebilmeniz, kendinizi daha doğru ifade edip daha etkili iletişim kurarak başarı kazanabilmeniz yollarını gösteren bir sistem olarak tanımlanabilir.
2. Uygulama	NLP uygulamaları ile yerini girişimcilik ve liderlik gibi özelliklere bırakıyor. Çocuklarda öğrenme güçlüğü, okul korkusu, dikkat eksikliği gibi konularda gelişimsel NLP uygulamaları söz konusu.

Çalışmada incelenen bir diğer ünite Hitit B2-C1 düzeyi yabancılar dil olarak Türkçe öğretimi ders kitabının 12.ünitesidir. Ünitenin öne çıkan kelimeleri ve frekans değerleri tablolarla gösterilmiştir.

Tablo 83.

Hitit B2-C1 düzeyi YDTÖ Ders Kitabı 12.Ünite En Sık İçerik Kelimeleri

Sıra	Öne Çıkan Kavram	<i>f</i>	T=1350
1	Evren	20	
2	Uzay	18	
3	Astroloji	16	

T:Analiz edilen ünite de toplam kelime sayısı

Hitit B2-C1 düzeyi yabancılar dil olarak Türkçe öğretimi ders kitabının 12.ünitesinin dünya bilgisi teması ile uyumlu olup bilimsel bilgiler içeren uzay ve astroloji ile ilgili metinlere yer verilmiştir. Ünite kapsamında nesnel geçerliliği olan bilgiler metin söyleminde kendine yer bulmuştur. Bu bağlamda ünite de öne çıkan evren kelimesinin $f(20)$, uzay kelimeleri $f(18)$, astroloji kelimesi $f(16)$, frekans değerine sahiptir. Ünite bünyesinde uzay ile ilgili kavramlar değerlendirildiğinde “astroloji” ile ilgili söylemler dikkat çekmektedir. Metin yazarları astrolojinin gelişimini yaygın algının aksine Mezopotamya olduğunu okura cümle arasında ifade etmiştir. Ayrıca günümüz çağdaş insanının hayatı daha iyi anlamak istiyorsa astrolojiye başvurması gerektiği ifade edilirken bu tercihi yapmayanların çağdaş olamayacağına yönelik çıkarımlar metinlerin söylemine yansıdığı gözlemlenmiştir. Ayrıca “uzay” ile ilgili metin yazarlarının yapılan tüm çalışmaları Batı üzerinden örneklendirirken; Çin, Rusya, Hindistan gibi ülkelerin faaliyetlerinin metin söylemlerine hiç yansımadağı gözlemlenmiştir. Bu bağlamda metin yazarlarının zihninde iktidar algısı olarak Batı'nın olduğu söylenebilir. Ünite bünyesinde öne çıkan “evren” kelimesinin eşdizimlilik temaları aşağıda verilmiştir.

Tablo 84.

Evren Kelimesinin Eşdizimlilik Temaları

Öne Çıkan Kavram	Sıra	Eşdizimlilik temaları	<i>f</i>
Evren	1	Paralel	12
	2	Teori	8
	3	-	-

Ünite metinleri içinde ön plana çıkan ilk kelimenin “evren” olduğu tespit edilmiştir. Bu kelimenin en fazla “paralel” ve “teori” kelimeleri ile eşdizimli olduğu tespit edilmiştir. Metin söyleminde ilgili kavramın oluşumu ve savunulan teoriler kendine yer bulmuştur. “Evren” kelimesinin eşdizimlilik temaları ile ilgili verilerden elde edilen cümleler aşağıda gösterilmiştir.

Eşdizimlilik Teması Verilerden alıntılar

1. Paralel Sız bu cümleleri okurken, paralel **evren**lerdeki eşleriniz de bu cümleleri okuyor olabilirler.
Gerçekten de, bir bilimkurgu senaryosuna benziyor. Hawking, sadece paralel **evren**lerin var olabileceğinden bahsetmiyor, paralel başka bir **evrene** geçmeyi hayal ediyor.
2. Teori Pek çok olgu paralel **evren** teorisiyle açıklanabilecek.

Ünite bünyesinde öne çıkan diğer kelimenin “uzay” olduğu gözlemlenmiş olup eşdizimlilik temaları aşağıda gösterilmiştir.

Tablo 85.
Evren Kelimesinin Eşdizimlilik Temaları

Öne Çıkan Kavram	Sıra	Eşdizimlilik temaları	<i>f</i>
	1	Yolculuk	10
Uzay	2	Araç(gemi,mekik)	8
	3	-	-

Ünite metinleri içinde ön plana çıkan diğer kelimenin “uzay” olduğu tespit edilmiştir. Bu kelimenin en fazla “yolculuk” ve “araç” kelimeleri ile eşdizimli olduğu tespit edilmiştir. Metin yazarları uzayla ilgili gelişmelerden ve çalışmalardan bahsederken Batı üzerinden örneklendirirken; Çin, Rusya, Hindistan gibi ülkelerin faaliyetlerinin metin söylemlerine hiç yansımadağı gözlemlenmiştir. Bu bağlamda metin yazarlarının zihninde iktidar algısı olarak Batı'nın olduğu söylenebilir. “Uzay” kelimesinin eşdizimlilik temaları ile ilgili verilerden elde edilen cümleler aşağıda gösterilmiştir.

Eşdizimlilik Teması Verilerden alıntılar

1. Yolculuk 1995'te alman astronot Thomas Reiter **uzay**da gitarıyla verdiği konseri gören herkesin düşüncesi bu olmuştur en azından.

- Alman astronot Ulrich Walter, ilk **uzay** yolculuğuna çıkmak üzereyken yaşadığı duygularını, "dizlerden bükülü bacaklarımı yukarıya doğru kaldırmış, sırtüstü yatıyordum
2. Araç Bu yolculuklara uygun uzay araçlarını yapmak, Dünya'nın dışına çıkıp tekrar geri dönebiliyor olmak takdire değer bir başarı

Ünite bünyesinde öne çıkan diğer kelimenin "astroloji" olduğu gözlemlenmiş olup eşdizimlilik temaları aşağıda gösterilmiştir.

Tablo 86.
Astroloji Kelimesinin Eşdizimlilik Temaları

Öne Çıkan Kavram	Sıra	Eşdizimlilik temaları	f
Astroloji	1	İnsan	7
	2	Bilim	6
	3	Coğrafi bölgeler(Roma, Mezopotamya vb.)	3

Ünite metinleri içinde ön plana çıkan diğer kelimenin "astroloji" olduğu tespit edilmiştir. "İnsan" ve "bilim" kelimeleri ile yüksek değerde eşdizimliliğe sahip olduğu gözlemlenen astroloji kavramının doğuş mekânı olarak Mezopotamya metinlerde işaret edilmiştir. Metin yazarları günümüz çağdaş insanının hayatı daha iyi anlamak istiyorsa astrolojiye başvurması gerektiğini ifade etmiş; aksi tutumda bulunan bireylerin "çağdaş" olamayacağına yönelik çıkarımları metinlerin söylemine yansıtmıştır. Bu kapsamda metin söyleminde popüler kültürü destekleyici düşüncelerin okurlara örtük olarak aktardıkları söylenebilir. "Astroloji" kelimesinin eşdizimlilik temaları ile ilgili verilerden elde edilen cümleler aşağıda gösterilmiştir.

Eşdizimlilik Teması Verilerden alıntılar

1. İnsan **Astroloji**, insanların doğum anından itibaren gök cisimleri ve insanlar arasındaki sürekli etkileşimi ciddi biçimde inceleyen bir alandır
2. Bilim **Astroloji**, hala kendilerini daha iyi anlamak isteyen çağdaş bireylere, ruhlarının evrenin sayısız mucizeleri ile olan gizemli ilişkisini açıklamayı vaat eder.

3. Coğrafi bölgeler(Roma, Mezopotamya vb.)

Mezopotamya tarihinin erken dönemlerinde **astroloji** "kraliyet sanatı" olarak düşünülürdü. **Astroloji** roma kültürüne girdi ve oradan da Avrupa'ya yayıldı.

4.2.2.1.3. İstanbul C1 Düzeyi Yabancılar Dil Olarak Türkçe Öğretimi Ders Kitabında Öne Çıkan Kavramlar ve Eşdizimlilikleri

İstanbul C1 düzeyi yabancılar dil olarak Türkçe öğretimi ders kitabı 12 üniteden oluşmaktadır. Bu bölümde ünitelerde yer alan metinlerin öne çıkan kavramları ve içerik kelimelerinin analizi yapılmıştır. İstanbul C1 düzeyi yabancılar dil olarak Türkçe öğretimi ders kitabında incelenen ilk bölüm 1.ünite olup, ünitenin öne çıkan kelimeleri ve frekans değerleri tablolarla gösterilmiştir.

Tablo 87.

İstanbul C1 düzeyi YDTÖ Ders Kitabı 1.Ünite En Sık içerik Kelimeleri

Sıra	Öne Çıkan Kavram	f	T=2184
1	Zaman	60	
2	Saat	54	
3	Albert Einstein	12	

T:Analiz edilen ünite de toplam kelime sayısı

İstanbul C1 düzeyi yabancılar dil olarak Türkçe öğretimi ders kitabının 1.ünitesin dünya bilgisi teması ile uyumlu olup; ünite bünyesinde dünyada önemli izler bırakmış bilim insanları ile ilgili içerikler bulunmaktadır. Ünite kapsamında nesnel geçerliliği olan bilgiler metin söyleminde kendine yer bulmuştur. Bu bağlamda ünite de öne çıkan zaman kelimesinin f(60), saat kelimeleri f(54), Albert Einstein kelimesi f(12), frekans değerine sahiptir. Zaman ve zaman kullanımına odaklandığı görülen metin yazarlarının okurlara vereceği mesajları örtük olarak metin söylemine yansımıştır. Bu kapsamda metin yazarları modernite ve tüketim kültürünün “zaman” kavramı ile ilişkisini ele almışlardır.

Dünyada önemli bilimsel çalışmalar yapan isimlerin konu edinildiği metinlerde metin yazarları tamamen Batı eksenli bilim insanlarına yer vermiş, Einstein'ı ise özellikle vurgulamışlardır. Bu durum metin söylemlerine de yansımış olup yazarların zihnindeki hâkim iktidar algısının, kültürel iktidarın Batı olduğuna dair bir veri olarak

yorumlanabilir. Ayrıca kültürlerarasılık açısından çok kültürlülük yerine tek tip bir Batı ekolünün benimsendiği ifade edilebilir. Ünite bünyesinde öne çıkan “zaman” kelimesinin eşdizimlilik temaları aşağıda gösterilmiştir.

Tablo 88.
Zaman Kelimesinin Eşdizimlilik Temaları

Öne Çıkan Kavram	Sıra	Eşdizimlilik temaları	<i>f</i>
	1	Yönetmek	35
Zaman	2	Ölç	19
	3	-	-

Ünite metinleri içinde ön plana çıkan ilk kelimenin “zaman” olduğu tespit edilmiştir. Zaman kelimesinin “yönetmek” ve “ölç” fiilleri ile yüksek değerde eşdizimliliğe sahip olduğu gözlemlenmiştir. Bu bağlamda ünite bünyesinde zamana yönetimi ve planlaması ile ilgili söylemlerin metinlere yansıdığı görülmektedir. Ayrıca metin yazarları zaman kavramı üzerinden “başarılı insan” profili çizmişler; başarılı olan insanların planlı programlı olduğunu işaret etmişlerdir. Zamanını planlamayan bireylerin hem kendilerini hem de meşgul oldukları işleri yönetemeyeceği mesajı metin söylemlerinde örtülü olarak okura işaret edilmiş; okurların zamanlarının planlamaya yönelik davranışları şekillendirilmek istenmiştir. Ayrıca modernite ve tüketim kültürünün zaman kavramını da etkilediği, “zamansızlık” sendromunun baş gösterdiği ifade edilmiş; iş hayatı ve günlük işlerin insan ilişkilerini olumsuz etkilediği belirtilmiştir. “Zaman” kelimesinin eşdizimlilik temaları ile ilgili verilerden elde edilen cümleler aşağıda gösterilmiştir.

Eşdizimlilik Teması

Verilerden alıntılar

1. Yönetmek

Bir işte kendinizi disiplin altına almak istiyorsanız, o konuda kendinizi zorlamayın, belki biraz da hoşlanmadığınız hâlde onu yapmanız gerekli. Yani kendinizi zorlamadan, keyfinizi bozmadan **zaman** yönetimi olmaz.

2. Ölç

16. yüzyıldan günümüze kadar gelen bu saatler sadece **zamanı** ölçmek için değil, belirli bir sürenin başlangıcını ve bitişini göstermek için de kullanılmıştır

Ünite bünyesinde öne çıkan diğer kelimenin “saat” olduğu gözlemlenmiş olup eşdizimlilik temaları aşağıda gösterilmiştir.

Tablo 89.
Saat Kelimesinin Eşdizimlilik Temaları

Öne Çıkan Kavram	Sıra	Eşdizimlilik temaları	<i>f</i>
Saat	1	Zaman	26
	2	Güneş	19
	3	Kum	5

Ünite metinleri içinde ön plana çıkan diğer kelimenin “saat” olduğu tespit edilmiştir. Saat kelimesinin “zaman” ve “güneş” isimleri ile yüksek değerde eşdizimliliğe sahip olduğu gözlemlenmiştir. Bu bağlamda saat kelimesinin ünite teması ve muhtevası ile uyumlu bir eşdizimlilik gösterdiği söylenebilir. “Saat” kelimesinin eşdizimlilik temaları ile ilgili verilerden elde edilen cümleler aşağıda gösterilmiştir.

Eşdizimlilik Teması Verilerden alıntılar

1. Zaman Güneş **saati**: zamanı ölçmek için ilk çabalar güneş saatiyle başlamıştır.
2. Güneş Güneş **saatleri** kadar eskiye dayanan ancak tam zamanı bilinmese de ilk örnekleri Mısır’da bulunan su saatleri, dibinde delik olan bir kovanın boşalması ve dolmasıyla zamanı gösteriyordu.
3. Kum **Saatlerde** kumun yanında, zaman zaman pudra haline getirilmiş yumurta kabuğu, cıva ya da ince toz siyah mermer de kullanılmıştır. Kum **saati**, Avrupa’da ilk kez 8. yüzyılda kullanılmıştır.

Ünite bünyesinde öne çıkan diğer kelimenin “Albert Einstein” olduğu gözlemlenmiş olup eşdizimlilik temaları aşağıda gösterilmiştir.

Tablo 90.
Albert Einstein Kelimesinin Eşdizimlilik Temaları

Öne Çıkan Kavram	Sıra	Eşdizimlilik temaları	<i>f</i>
Albert Einstein	1	Bağımsız/Otoriter/isyankar	7
	2	-	-
	3	-	-

Ünite metinlerinde ön plana çıkan diğer kelimenin “Albert Einstein” olduğu tespit edilmiştir. Dünya açısından önemli bilim insanlarının hayatları ve çalışmalarının konu edinildiği bu metinlerde en sık Einstein’ den bahsedilmiştir. Metin yazarları tamamen Batı eksenli bilim insanlarına yer vermiş, Einstein’ı ise özellikle vurgulamışlardır. Bu durum metin söylemlerine de yansımış olup yazarların zihnindeki hâkim iktidar, kültürel iktidar algısının Batı olduğuna dair bir veri olarak yorumlanabilir. Ayrıca bu durum çok kültürlülük açısından da eleştirilecek bir durumdur.

Çalışmada incelenen bir diğer ünite İstanbul C1 düzeyi yabancılar dil olarak Türkçe öğretimi ders kitabının 2.ünitesidir. Ünitenin öne çıkan kelimeleri ve frekans değerleri tablolarla gösterilmiştir.

Tablo 91.

İstanbul C1 düzeyi YDTÖ Ders Kitabı 2.Ünite En Sık İçerik Kelimeleri

Sıra	Öne Çıkan Kavram	<i>f</i>	T=2601
1	Aşk	40	
2	Evlilik	13	
3	Eş	12	

T:Analiz edilen ünite de toplam kelime sayısı

İstanbul C1 düzeyi yabancılar dil olarak Türkçe öğretimi ders kitabının 2.ünitesinin kişilerarası ilişkiler teması ile uyumlu olup evlilik, insan ilişkileri ve aşk hakkında da bilgi veren metinlere yer verilmiştir. Bu bağlamda ünite de öne çıkan aşk kelimesinin $f(40)$, evlilik kelimesinin $f(15)$, eş kelimesi $f(12)$, frekans değerine sahiptir.

Ünite bünyesinde “evlilik” kavramı metin yazarları tarafından Türk toplumu açısından mutluluğu ve sürekliliğin temel kaidesi olarak yansıtılmıştır. Evlilik kavramı modernite kapsamında da değerlendirilmiş; evlilik sürecinin içine modernite ile ilişkili kavram ve davranış tarzlarının dâhil olması ile mutsuzluğun artacağı metin söyleminde ima edilmiştir. Ünite bünyesinde öne çıkan “aşk” kelimesinin eşdizimlilik temaları aşağıda gösterilmiştir.

Tablo 92.
Aşk Kelimesinin Eşdizimlilik Temaları

Öne Çıkan Kavram	Sıra	Eşdizimlilik temaları	<i>f</i>
Aşk	1	Kimyası	11
	2	Olmak	8
	3	Erkek/kadın	7

Ünite metinleri içinde ön plana çıkan ilk kelimenin “aşk” olduğu tespit edilmiştir. Aşk kelimesinin “kimya” ismi ve “olmak” fiilleri ile yüksek değerde eşdizimliliğe sahip olduğu gözlemlenirken diğer eşdizimli olduğu kelime “erkek/kadın” söz grubudur. Metin söyleminde aşk kavramının kişilerarası ilişkiler bakımından etkisi değerlendirilmiştir. Ayrıca evlilik kurumunda aşkın kısa sürede tükendiği metin söylemine yansımıştır. “Aşk” kelimesinin eşdizimlilik temaları ile ilgili verilerden elde edilen cümleler aşağıda gösterilmiştir.

Eşdizimlilik Teması Verilerden alıntılar

- 1.Kimya **Aşk**ın kimyası nedir? Bilinçaltında depolanan kusursuz arkadaş özelliklerine uygun biriyle karşılaşıldığında aşkın ilk kıvılcımıyla birlikte kimyası da işin içine giriyor.
- 2.Olmak "Aşk olsun" da, "Allah sana aşkla bakmayı nasip etsin; çünkü öyle baksaydın bu yanlış değerlendirmeyi yapmaz, doğruyu görürdün"
- 3.Erkek/kadın Filozoflara göre **aşk** erkekler için başkadır, kadınlar için başka. Ama herkes için iyiliğin ve kötülüğün, güzelliğin ve çirkinliğin başlıca kaynağıdır.

Ünite bünyesinde öne çıkan diğer kelimenin “evlilik” olduğu gözlemlenmiş olup eşdizimlilik temaları aşağıda gösterilmiştir.

Tablo 93.
Evlilik Kelimesinin Eşdizimlilik Temaları

Öne Çıkan Kavram	Sıra	Eşdizimlilik temaları	<i>f</i>
Evlilik	1	Gelenek	6
	2	Sözleşme	4
	3	Kültür	3

Ünite metinleri içinde ön plana çıkan diğer kelimenin “evlilik” olduğu tespit edilmiştir. Bu bağlamda “evlilik” kelimesi gelenek, sözleşme ve kültür kelimeleri ile eşdizimli olduğu tespit edilmiştir. Türk toplumsal yapısı açısından evlilik kavramının gelenek ve kültür ile ilgisi metin söyleminde kendine yer bulmuştur. Evlilik kavramı metin yazarlarınca Türk toplumu açısından mutluluğun ve sürekliliğin temel kaidesi olarak metin söylemine yansıtılmıştır.

Modernite kapsamında da ele alınan evlilik kavramı olumsuz, mutsuz biten süreçler metin söylemine yansımış; evlilik sözleşmesinden bahsedilerek, artan iş temposuyla zedelene ilişkilerden bahsedilerek evlilik gibi kadim kavramların içine modernitenin dâhil olması ile mutsuzluğun artacağı mesajı verilmiştir. Ayrıca farklı toplumlarda evliliğin geleneklere yansımaya da yer verilmiş ve evrensel bir söylem geliştirilmeye çalışılmıştır. “Evlilik” kelimesinin eşdizimlilik temaları ile ilgili verilerden elde edilen cümleler aşağıda gösterilmiştir.

Eşdizimlilik Teması Verilerden alıntılar

1.Gelenek	Kültürlerarası evlilik gelenekleri arasındaki farklar nelerdir?
2.Sözleşme	Bu vicdan azabıyla bir evlilik sözleşmesi hazırladım.
3.Kültür	Sizin kültürünüzdeki evlilik geleneği nasıldır

Ünite bünyesinde öne çıkan diğer kelimenin “eş” olduğu gözlemlenmiş olup eşdizimlilik temaları aşağıda gösterilmiştir.

Tablo 94.

Eş Kelimesinin Eşdizimlilik Temaları

Öne Çıkan Kavram	Sıra	Eşdizimlilik temaları	f
	1	Ol	4
Eş	2	Zaman(gün,ay, yıl)	3
	3	-	-

Ünite metinleri içinde ön plana çıkan diğer kelimenin “eş” olduğu tespit edilmiştir. Bu bağlamda “eş” kelimesi “ol” fiili ve zaman içerikli kelimelerle eşdizimli olduğu tespit edilmiştir. Ailevi açıdan eşin yüklendiği sorumluluklar metin söylemine yansımıştır. Yazar okura eş olmanın fedakârlık, vefa ve mücadele gerektirdiğini örtük olarak ifade etmiştir. “Eş” kelimesinin eşdizimlilik temaları ile ilgili verilerden elde edilen cümleler aşağıda gösterilmiştir.

Eşdizimlilik Teması Verilerden alıntılar

- 1.Ol Fazla yaşamayacağını bildiği için, beni oğlumun negatif tutumundan korumaya çalışmıştı. En azından oğlumun gözünde iyi bir eş olarak kalmamı istemişti.
2. Zaman(gün, ay, yıl) Eşim aylardır kanser ile savaşıyordu ve ben Jane ile ilgilenmekten bunu fark etmemiştim.

Çalışmada incelenen bir diğer ünite İstanbul C1 düzeyi yabancılar dil olarak Türkçe öğretimi ders kitabının 3.ünitesidir. Ünitenin öne çıkan kelimeleri ve frekans değerleri tablolarla gösterilmiştir.

Tablo 95.

İstanbul C1 düzeyi YDTÖ Ders Kitabı 3.Ünite En Sık içerik Kelimeleri

Sıra	Öne Çıkan Kavram	f	T=2579
1	Kadın	13	
2	Madam	12	
3	Koca	6	

T:Analiz edilen ünite de toplam kelime sayısı

İstanbul C1 düzeyi yabancılar dil olarak Türkçe öğretimi ders kitabının 3.ünitesinin kişilerarası ilişkiler teması ile uyumlu olup insan ilişkileri ve Batı toplumları hakkında da bilgi veren metinlere yer verilmiştir. Bu bağlamda ünite de öne çıkan kadın kelimesinin f(13), madam kelimesinin f(12), koca kelimesi f(6), frekans değerine sahiptir.

Ünite içerik kelimelerinin geçtiği metinde Madam Lorie l orta sınıfa mensup, zengin olmak ya da zengin görünmek için uğraşan bir kişi olarak tasvir edilmiştir. Madam Foreister ise zengin biri olarak tasvir edilir. Özel bir gün için Foreister'den ödünç kolye alıp kaybeden Lorie l bu kolyenin benzerini Foreister'e vermek için borç alır. Bu borcu da ödemek yıllarını alırken Foreister'dan aldığı kolyenin sahte olduğundan bihaberdir.

Kişilerarası ilişkiler ve aile kavramının Batı medeniyetinde aldığı şekil, tüketim algısı, modernite kavramları metinlerin söylemlerine yansımıştır. Bu bağlamda tarihsel süreç içinde Batı medeniyetinin sınıfsal yapısına göndermeler yapılarak giyim, kuşam, aksesuar gibi araçların metaforik anlamları okura örtük olarak gösterilmiştir. Madam Matilde Loisel'in orta sınıfa mensup olmasına rağmen zengin tabaka gibi giyinip

kuşanma ihtirası üzerinden Batı toplumunun sınıfsal yapısı, bu yapının insan hayatını nerelere sürükleyebileceği, gelir dağılımındaki eşitsizlikler vb. sosyolojik tahliller metin söylemine yansıtılmıştır. Ayrıca bu durumların Batı medeniyetinde gerçekleşiyor olması metin yazarı, kitabı düzenleyen ekipte hâkim iktidar algısının Batı olmadığını gösterdiği gibi; idealize edilen toplumun da toplumsal sınıf yapısı olmayan, maddi konuları arka plana bırakmayı önceleyen Türk toplumu olduğu örtük olarak metin söyleminde okura işaret edilmiştir. Ünite bünyesinde öne çıkan “kadın” kelimesinin eşdizimlilik temaları aşağıda gösterilmiştir.

Tablo 96.
Kadın Kelimesinin Eşdizimlilik Temaları

Öne Çıkan Kavram	Sıra	Eşdizimlilik temaları	f
Kadın	1	Kolye/Gerdanlık	8
	2	-	-
	3	-	-

Ünite metinleri içinde ön plana çıkan ilk kelimenin “kadın” olduğu tespit edilmiştir. Bu bağlamda “kadın” kelimesinin “kolye/gerdanlık” kelimeleri ile eşdizimli olduğu tespit edilmiştir. Ünite içeriğinde mutsuzluğu doğrudan metin söylemine yansıyan madam Loisel’in dönemin popüler kültür algısı ile zengin görünme çabası, Batı medeniyetine mensup biri olması okurun zihinsel şemalarını şekillendirme açısından örtük mesajlar içermektedir. Bu durumların Batı medeniyet manzumesine mensup bir toplumda gerçekleşiyor olması metin yazarının zihninde hâkim iktidar algısının Batı olmadığını yorumlanabilir. Ayrıca idealize edilen, toplumun da toplumsal sınıf yapısı olmayan, maddi konuları arka plana bırakmayı önceleyen Türk toplumu olduğu örtük olarak metin söyleminde okura işaret edilmiştir. “Kadın” kelimesinin eşdizimlilik temaları ile ilgili verilerden elde edilen cümleler aşağıda gösterilmiştir.

Eşdizimlilik Teması Verilerden alıntılar

1. Kolye

Madam Loisel, gerdanlığı arkadaşına geri götürdüğünde **kadın** soğuk bir tavırla, “daha önce geri getirmen gerekirdi, ihtiyacım olabilirdi.” dedi. Korktuğu olmadı ve arkadaşı kutuyu açmadı, açıp da gerdanlığın değiştiğini fark etse ne derdi?

Kadının ellerini avucunun içine aldı. “ah, benim zavallı Mathilde'ciğim, benim gerdanlığım sahteydi, en fazla beş yüz frank ederdi!

Ünite bünyesinde öne çıkan diğer kelimenin “Madam” olduğu gözlemlenmiş olup eşdizimlilik temaları aşağıda gösterilmiştir.

Tablo 97.
Madam Kelimesinin Eşdizimlilik Temaları

Öne Çıkan Kavram	Sıra	Eşdizimlilik temaları	f
	1	Loriel	7
Madam	2	Foreister	5
	3	-	-

Ünite metinleri içinde ön plana çıkan diğer kelimenin “madam” olduğu tespit edilmiştir. Bir unvan, sınıf belirtme ifadesi olan “madam” kelimesi Loriel ve Foreister özel isimleri ile eşdizimlidir. Metin söylemine Madam Loisel; maddi hayatı önemseyen, zengin görünme tutkusu olan ve bu gaye için her şeyi göze alan biri olarak yansıtılmıştır. Madam Loisel’in mensup olduğu Fransız toplumu, çıkarıcı yönü, maddi ihtirasları neticesinde içine düştüğü durum örtük olarak medeniyet manzumesiyle iltisaklandırılmıştır. Bu durum kitabı ya da ilgili üniteyi hazırlayan ekibin zihninde hâkim iktidar algısı olarak Batı medeniyetinin yer almadığını; tam tersine kendi içinde değerlerini koruyup, değerler özelinde muhafazakâr bir çizgiyi takip eden, toplumsal sınıfları bünyesinde barındırmayan Türk toplumu ve kültürünün zihinlerde hâkim olarak algılandığının göstergesi olarak yorumlanabilir.

Madam Loriel’in tüketim kültürünün bir mensubu olarak yansıtılması, popüler kültür ekseninde giyim ve davranışlarını yönlendirmesi de yazarın metin söylemine yansıttığı bu durum ile ilgili çıkarımları destekleyici niteliktedir.

Metin söylemine yansıyan bir diğer durum ise Madam Foreister’in ise sahte mücevheri Loriel’e verip onun tüm hayatını alt üst etmesidir. Madam Foreister’in bu durumu alelâde bir şeymiş gibi karşılaması Batı medeniyet manzumesinin pragmatik ve makyavelist yönünü okura işaret etmektedir. Bu bağlamda İstanbul YDTÖ ders kitabı metin yazarları diğer metin yazarlarından bu yönü ile ayrılmaktadır. Bu kapsamda metin yazarları okurların Batı medeniyetine yönelik davranış, tutum ve algılarını metin söylemiyle manipüle etmeye çalıştığı gözlemlenmiştir. “Madam” kelimesinin eşdizimlilik temaları ile ilgili verilerden elde edilen cümleler aşağıda gösterilmiştir.

Eşdizimlilik Teması**Verilerden alıntılar**

1. Lorie

Artık **Madam** Loisel yaşlı biri gibi duruyordu. Küf kokulu saçları, kırmızı elleriyle ev işleri yapan temizlikçi kadınlara benzemişti. Kocasını ofisteyken pencerenin kenarına oturup balodaki güzelliğini, herkesin kendisine nasıl hayranlık duyduğunu ve o güzel geceyi hatırlıyordu. Gerdanlığı kaybetmeseydi ne olurdu? Hayat ne kadar tuhaf ve değişik! Ufacık bir şey insanı yıkabiliyordu. Bir pazar günü Champs Elysee'ye gittiğinde madam Forestier'e rastladı, o hâlâ genç, hâlâ güzel, hâlâ cazibeliydi.

2. Foreister

“Bakanlık balosunda takmam için ödünç verdiğin elmas gerdanlığı hatırladın mı? Ben onu kaybettim.” “ne diyorsun? Ama onu bana geri getirmiştin.” “sana tıpatıp aynısını alıp getirdim ve onu ödemek tam 10 yılımızı aldı, bizim gibi bir şeyi olmayan birileri için bunun kolay olmadığını anlamalısın, sonunda bitti ve çok memnunum.” **Madam** Forestier durdu. “benim gerdanlığımın yerine koymak için elmas bir gerdanlık aldığını mı söylüyorsun?” “evet, o gün fark etmedin, birbirine çok benziyorlardı.” madam Forestier çok duygulanmıştı, kadının ellerini avucunun içine aldı. “ah, benim zavallı Mathilde'ciğim, benim gerdanlığım sahteydi, en fazla beş yüz frank ederdi!”

Ünite bünyesinde öne çıkan diğer kelimenin “koca” olduğu gözlemlenmiş olup eşdizimlilik temaları aşağıda gösterilmiştir.

Tablo 98.

Koca Kelimesinin Eşdizimlilik Temaları

Öne Çıkan Kavram	Sıra	Eşdizimlilik temaları	f
Koca	1	Kolye/Gerdanlık	6
	2	-	-
	3	-	-

Ünite metinleri içinde ön plana çıkan diğer kelimenin “koca” olduğu tespit edilmiştir. “Koca” kelimesinin en fazla kolye ismiyle eşdizimli olduğu tespit edilmiştir.

“Koca” kelimesinin eşdizimlilik temaları ile ilgili verilerden elde edilen cümleler aşağıda gösterilmiştir.

Eşdizimlilik Teması Verilerden alıntılar

1. Kolye **Kocası** kolyeyi aramak için evden çıktı, kadının yatağına gidecek, düşünecek hali bile yoktu ve balo kıyafetiyle bir koltuğa oturdu.

Çalışmada incelenen bir diğer ünite İstanbul C1 düzeyi yabancılar dil olarak Türkçe öğretimi ders kitabının 4.ünitesidir. Ünitenin öne çıkan kelimeleri ve frekans değerleri tablolarla gösterilmiştir.

Tablo 99.

İstanbul C1 düzeyi YDTÖ Ders Kitabı 4.Ünite En Sık içerik Kelimeleri

Sıra	Öne Çıkan Kavram	<i>f</i>	T=1313
1	Fatih	16	
2	Kadı	11	
3	Ayasofya	6	

T:Analiz edilen ünite de toplam kelime sayısı

İstanbul C1 düzeyi yabancılar dil olarak Türkçe öğretimi ders kitabının 3.ünitesinin teması gündelik yaşam olsa da ünite içeriğinde önemli tarihsel kişilikler ile ilgili metinler dikkat çekmektedir. Bu durum ünite metinlerinin söz varlığına da yansımıştır. Ünite de öne çıkan Fatih kelimesinin $f(16)$, kadı kelimesinin $f(11)$, Ayasofya kelimesi $f(6)$, frekans değerine sahiptir.

Frekans değeri bakımından öne çıkan bu kelimeleri içeren metin Fatih Sultan Mehmet ile İstanbul Kadısı arasında geçen bir olayı ele almaktadır. Fatih inşa ettirmek istediği bir camiyi mimara anlatır. Ancak mimar hesaplamalarına göre Fatih’in istediği boyutlarda bir caminin depremde yıkılacağını öngörür ve uygun boyutlarda bir cami inşa etmesi üzerine Fatih, mimarı cezalandırır. Mimarı da kadıya başvurarak hakkını aramasının akabinde kadı, Fatih’i suçlu bulur kollarının kesilmesine hüküm verir.

Ünite bünyesinde frekans değerleri bakımından öne çıkan kelimeler göz önüne alındığında metin yazarları Türk toplumunun kadim tarihi ve değerleri ile ilgili okura örtük olarak mesajlar vermektedir. Fatih’in sanat ve estetik ile uğraşması Türk devlet adamını temsilen devlet bürokratlarının yetkinliği okura işaret edilmiştir. Ayrıca

adalet kurumunun kusursuz olarak işlemesi ve Türk toplumundaki değerlerin ehemmiyeti kadı ile Fatih arasındaki davanın neticesinde Fatih'in suçlu bulunması üzerinden metin söylemine yansıtılmıştır. Bu kapsamda kadim Türk toplumu ve mukaddesatını öne çıkaran metin yazarlarının zihninde hâkim iktidar algısının Batı olmadığı söylenebilir. Okurlar açısından da Türk siyasal tarihinde liyakat, adalet ve mukaddesat kavramları üzerinde durularak kültürlerarasılık ilkesi işletilmiştir. Metinlerde öne çıkan “Fatih” kelimesinin eşdizimlilik temaları aşağıda gösterilmiştir:

Tablo 100.

Fatih Kelimesinin Eşdizimlilik Temaları

Öne Çıkan Kavram	Sıra	Eşdizimlilik temaları	<i>f</i>
Fatih	1	Sultan	16
	2	-	-
	3	-	-

Ünite metinleri içinde ön plana çıkan ilk kelimenin “Fatih” olduğu tespit edilmiştir. “Fatih” kelimesinin en fazla sultan ismiyle eşdizimli olduğu tespit edilmiştir. Metin söyleminde Türk toplumunda öne çıkan değerler ve hassasiyetler adalet teması ile verilmiştir. Kültür aktarımı ilkesi çerçevesinde Türk milleti açısından önemli olan mukaddes değerler Fatih ve kadı arasında görülen davada okura yansıtılmıştır. Bu bağlamda Türk milletinin adalet konusunda takındığı tavır örtük olarak metin okuruna iletilmiştir. “Fatih” kelimesinin eşdizimlilik temaları ile ilgili verilerden elde edilen cümleler aşağıda gösterilmiştir.

Eşdizimlilik Teması

1. Sultan

Verilerden alıntılar

Fatih Sultan Mehmet, fetihten on yıl sonra da Mimar Atik Sinan'a, kubbesi Ayasofya'dan daha büyük bir cami yapması için emreder. Atik Sinan her ne kadar bu işe, "emrin başım üstüne" diyerek başlasa da malzemeler arasında bulunan yüksek mermer sütunları kendi hesabına göre ölçüp biçip "üç arşın" kestirdikten sonra yaptığı cami Fatih'in istediği ölçüde heybetli olmaz

Ünite bünyesinde öne çıkan diğer kelimenin “kadı” olduğu gözlemlenmiş olup eşdizimlilik temaları aşağıda gösterilmiştir.

Tablo 101.
Kadı Kelimesinin Eşdizimlilik Temaları

Öne Çıkan Kavram	Sıra	Eşdizimlilik temaları	f
Kadı	1	Fatih	6
	2	Mimar	2
	3	-	-

Ünite metinleri içinde ön plana çıkan diğer kelimenin “kadı” olduğu tespit edilmiştir. “Kadı” kelimesinin en fazla Fatih ve mimar isimleriyle eşdizimli olduğu tespit edilmiştir. Ünite bünyesinde metin söylemlerine yansıyan en önemli değer adalet olduğu daha önce de ifade edilmiştir. Bu bağlamda metin içinde “kadı” kelimesi daha çok kurumsal olarak kullanılırken nadiren bir unvan olarak isimle birlikte kullanıldığı gözlemlenmiştir. Metin söyleminde Türk devlet geleneğinde şahıslardan ziyade kurumların önemli olduğu gözlemlenmiş ve bu durum okura örtük olarak iletilmiştir. Ayrıca Fatih’in kadı tarafından suçlu bulunması ile metin söyleminde Türk milletinin adalet, mukaddesata bakışı yansıtılarak yabancı öğrencilerin zihninde Türkiye’ye yönelik olumlu şemalar inşa edilmek istendiği söylenebilir. “Kadı” kelimesinin eşdizimlilik temaları ile ilgili verilerden elde edilen cümleler aşağıda gösterilmiştir.

Eşdizimlilik Teması Verilerden alıntılar

1. Fatih
Karardan sonra Fatih, çıkardığı demir sopayı kadıya göstererek, "Eğer sen Allah'ın hükmünü uygulamayıp, elimi kesmeye beni mahkûm etmeseydin bununla başını paramparça ederdim" der. **Kadı** Hızır Bey de sakladığı kamayı çıkararak cevap verir: "Sen de benim hükmümü kabul etmeseydin, ben de bununla seni delik deşik ederdim."
2. Mimar
Kadı kararını verir. Fatih Sultan Mehmet suçlu bulunur ve kendisi de mimara uyguladığı cezayla yani elleri kesilerek cezalandırılacaktır. Bunu duyan Mimar Atik Sinan kulaklarına inanamaz ve kadıya yalvararak şikâyetini geri çeker.

Ünite bünyesinde öne çıkan diğer kelimenin “Ayasofya” olduğu gözlemlenmiş olup eşdizimlilik temaları aşağıda gösterilmiştir.

Tablo 102.
Ayasofya Kelimesinin Eşdizimlilik Temaları

Öne Çıkan Kavram	Sıra	Eşdizimlilik temaları	f
	1	Kubbe	6
Ayasofya	2	-	-
	3	-	-

Ünite metinleri içinde ön plana çıkan diğer kelimenin “Ayasofya” olduğu tespit edilmiştir. “Ayasofya” kelimesinin en fazla kubbe ismiyle eşdizimli olduğu tespit edilmiştir. Metin söylemine yazarlar tarafından sembolik manada yansıtılan Ayasofya, mimari anlamda da medeniyet anlamında da Türk milleti için bir mihenk taşı, ölçüt olarak kendine yer bulmuştur. Fatih’in Ayasofya’nın kubbesinden büyük bir kubbeye sahip cami yapma gayesi taşımaktadır. Metin yazarları bu kapsamda Türk milleti ve dönemin iklimine göre Batı’yı temsil eden Ayasofya’yı mukayese etmiş; ancak liyakatin galip geldiğini, Türk idarecilerin de liyakate önem verdiğini metin söyleminde okura işaret etmişlerdir. “Ayasofya” kelimesinin eşdizimlilik temaları ile ilgili verilerden elde edilen cümleler aşağıda gösterilmiştir.

Eşdizimlilik Teması Verilerden alıntılar

1. Kubbe

Fatih Sultan Mehmet, fetihten on yıl sonra da Mimar Atik Sinan'a, kubbesi **Ayasofya**'dan daha büyük bir cami yapması için emreder.

Fatih Sultan Mehmet, yeni yapılan camiyi görünce, "kubbesi **Ayasofya**'dan daha büyük olsun." emrine neden uyulmadığını sorar. Mimar, büyük bir depremde caminin yıkılacağından korktuğu için kubbesini **Ayasofya**'dan daha küçük yapmak zorunda kaldığını ve bu yüzden sütunları kestirdiğini söyler.

Çalışmada incelenen bir diğer ünite İstanbul C1 düzeyi yabancılar dil olarak Türkçe öğretimi ders kitabının 5. ünitesidir. Ünitenin öne çıkan kelimeleri ve frekans değerleri tablolarla gösterilmiştir.

Tablo 103.

İstanbul C1 düzeyi YDTÖ Ders Kitabı 5.Ünite En Sık İçerik Kelimeleri

Sıra	Öne Çıkan Kavram	<i>f</i>	T=2490
1	Film	52	
2	Türk	27	
3	Festival	19	

T:Analiz edilen ünite toplam kelime sayısı

İstanbul C1 düzeyi yabancılar dil olarak Türkçe öğretimi ders kitabının 5.ünitesinin teması sanat ve estetik olduğu gözlemlenmiştir. Sinema odaklı ünite metinlerinde Türk sinemasında ödüllü filmler ve yönetmenleri önemli konu başlıkları arasında yer almaktadır. Ünite öne çıkan film kelimesinin $f(52)$, Türk kelimesinin $f(27)$, festival kelimesi $f(19)$, frekans değerine sahiptir.

Kültürlerarasılık ilkesini gözetilen metin yazarları öncelikle Hollywood sinemasından örnekler ile sinema sektörünü ele almışlardır. Metin yazarları akabinde Türk sinemasını “Susuz Yaz” filmi ve aldığı Altın Palmiye, Cannes, Altın Ayı gibi önemli ödül organizasyonları üzerinden yabancı dil öğrencilerine tanıtmış; Türk sinemasının uluslararası anlamda yetkin bir konuma sahip olduğuna dair algıyı metin söyleminde işledikleri görülmüş ve öğrencilerin zihninde de bu algının oluşması için metin söyleminin yapılandırıldığı gözlemlenmiştir. Ayrıca metin muhtevasında film yönetmeninin dolayısıyla metin yazarının Batı Medeniyetine yönelik eleştirileri ve metaforik benzetmeleri metin söyleminde ödül törenleri üzerinden yansıtılmıştır. Bu kapsamda Cannes Film Festivali’ne katılan aktör ve aktrislerin giyim kuşamları mensubu oldukları Batı medeniyet manzumesi üzerinden eleştirilmiş “soytarı, penguen” benzetmeleri yapılarak yabancı dil öğrencilerinin zihnindeki “muktedir Batı” algısına şerh düşülmüştür. Metinlerde öne çıkan “Film” kelimesinin eşdizimlilik temaları aşağıda gösterilmiştir:

Tablo 104.

Film Kelimesinin Eşdizimlilik Temaları

Öne Çıkan Kavram	Sıra	Eşdizimlilik temaları	<i>f</i>
Film	1	Festival(etkinlik, program vb.)	28
	2	Cannes	16
	3	Uluslararası	8

Ünite metinleri içinde ön plana çıkan ilk kelimenin ünite teması ile uyumlu olarak “film” olduğu tespit edilmiştir. “Film” kelimesinin en fazla festival, Cannes,

uluslararası isimleriyle eşdizimli olduğu tespit edilmiştir. Ünite bünyesinde metin söylemlerine belirgin bir şekilde yansıyan “Türk sinemasının yetkinliği” ile ilgili içerikler öğrencide de bu algıyı oluşturmaya yönelik olup; Susuz Yaz filminin aldığı sayısız ödüller ve yönetmenin başarısı metin söylemine yansıtılarak bu çaba desteklenmiştir. Ayrıca metinlerde işlenene bir diğer önemli husus da yönetmenin Cannes Film Festivaline katılmama gerekçesi olarak Batı medeniyetinin zihinlerde iktidar olarak algılamadığını işaret etmesi, çağrılınca seslenen basit bir birey olmadığını deklare etmesi, yabancı dil öğrencilerinin mensubu oldukları medeniyet manzumesinin fark etmelerine yönelik bir çaba olarak değerlendirilebilir. Bu kapsamda metin söylemine yansıyan Batının bu durumu “öteki” olarak yansıtılırken; mensup olunan kültür “ben/biz” olarak yansıtılmıştır. Ayrıca okurların zihninde Türk sinemasının yetkinliğine dair olumlu tutum ve davranışlar inşa etmeye yönelik metin söylemi tercih edilmiş; Cannes gibi Batı medeniyeti ile özdeşleşen organizasyonların “İmparator, paranın kölesi, sömürge organizasyonu” olduğu vurgulanarak okur zihninde Batı’ya yönelik eleştirel şemaların oluşması için metin söyleminin kullanıldığı gözlemlenmiştir. “Film” kelimesinin eşdizimlilik temaları ile ilgili verilerden elde edilen cümleler aşağıda gösterilmiştir.

Eşdizimlilik Teması

1. Festival(etkinlik, program vb.)

2. Cannes

Verilerden alıntılar

Ben festivalleri sevmem. Üstelik dün akşam bir iki parça gördüm Cannes **Film** Festivali'nden, soytarılık! Erkekler smokinlerle penguenlere benziyor, bütün kadınlar da Harry Potter'daki cadılara! Bir kere daha nefret ettim. Giremem onun içine. Şöyle ki Roma İmparatorluğu zamanında gladyatörler vardı. İmparatorluk son derece rezil bir şekilde insanları dövüştürür, birbirlerine öldürtürdü. Mecburdu insanlar, köle çünkü... Cannes'daki imparator da para, onlar da paranın köleleri. Aynı gladyatörler gibi dövüşmeye gelmişler. Bu sefer bıçaklarla, silahlarla değil, **film**lerle dövüş ediyorlar para uğruna. Öyle festivale gitmem ben!

Ben festivalleri sevmem. Üstelik dün akşam bir iki parça gördüm Cannes **Film** Festivali'nden, soytarılık

3. Uluslararası

Cannes **Film** Festivali Fransa'nın güneyinde bulunan Cannes kentinde düzenlenen uluslararası film festivalidir. Büyük ödül, altın palmyedir. Cannes Film Festivali Avrupa'daki en önemli 3 film festivalinden biridir Cannes **Film** Festivalinde her yıl ortalama 20 **film** yarışmaktadır. Bu **filmler**, jüri başkanı ve jüri üyeleri tarafından ödüllendirilir.

Ünite bünyesinde öne çıkan diğer kelimenin “Türk” olduğu gözlemlenmiş olup eşdizimlilik temaları aşağıda gösterilmiştir.

Tablo 105.
Türk Kelimesinin Eşdizimlilik Temaları

Öne Çıkan Kavram	Sıra	Eşdizimlilik temaları	f
	1	Dizi	12
Türk	2	Arap	8
	3	Balkanlar	6

Ünite metinleri içinde ön plana çıkan diğer kelimenin “Türk” olduğu tespit edilmiştir. Sanat ve estetik teması ile yapılandırılan metinlerde “Türk” kelimesi en fazla dizi, Arap, Balkanlar isimleriyle eşdizimli olduğu tespit edilmiştir. Sinema ve dizi içeriklerinin öne çıktığı metinlerde Türk kelimesinin eşdizimlilik temalarından da anlaşılacağı üzere Türk yapımlarının uluslararası piyasadaki yeri ve bu coğrafyalardaki popülerliği metin söyleminde vurgulanmakta olup okurların da bu yapımları izleme davranışları ve Türk yapımlarına yönelik tutumları manipüle edilmeye çalışılmıştır. Bu bağlamda yazarların metin söylemlerinde Türk dizilerindeki içerik, aktör-aktris, senaryo kalitesine ve reytinglere vurgu yaparak bu kanıtı güçlendirmeye çalışmaktadırlar. Ayrıca Türk yapımlarını izleyenlerin Türkiye'nin sahip olduğu avantajların farkına vardığı, Türk üniversitelerine burs başvurusunda bulunduğu belirtilmiş ve metni okuyan öğrencilerin de benzer şekilde başvurular yapması için metin söylemi ile okurların davranışları şekillendirilmeye çalışılmıştır. “Türk” kelimesinin eşdizimlilik temaları ile ilgili verilerden elde edilen cümleler aşağıda gösterilmiştir.

Eşdizimlilik Teması Verilerden alıntılar

1. Dizi Son yıllarda **Türk** dizi sektörünün başarısı dünya çapında konuşulur oldu. Bunun en somut göstergesi yurt dışına satılan dizilerin sayıca artması. Kültür ve Turizm Bakanlığı, 2005 yılından başlamak üzere 2011'in sonuna kadar toplam 76 ülkeye 35 bin 675 saat dizi satıldığını açıkladı.
2. Arap **Türk** yapımlarını Arap dünyasında günde ortalama 30 milyon kişi izliyor. Gulf News'e göre bu artışın belli başlı beş nedeni var. Bunlardan ilki, **Türk** yapımlarının kalitesi. Saati neredeyse 100 bin dolara (178 bin tl) mal olan Türk dizileri karşısında Arapların 35 ila 40 bin dolarlık (62-71 bin tl) yapımları sönük kaldı. Arap yapımcılar Türk dizilerle yarışabilmek için, "daha geniş bütçeli, standartları yükseltilmiş yapımlara yönelmek" gerektiğini söylüyorlar.
3. Balkanlar **Türk** dizilerini izleyebilmek için Ortadoğu ve Balkan halkları sürpriz bir çaba içerisindedir. "Elveda Rumeli" dizisi ile başlayan **Türk** dizilerinin Ortadoğu ve Balkanlara açılımı bu ülkelerde Türkçe kurslarının patlamasına neden oldu.

Ünite bünyesinde öne çıkan diğer kelimenin "Festival" olduğu gözlemlenmiş olup eşdizimlilik temaları aşağıda gösterilmiştir.

Tablo 106.
Festival Kelimesinin Eşdizimlilik Temaları

Öne Çıkan Kavram	Sıra	Eşdizimlilik temaları	f
	1	Film	9
Festival	2	Antalya	6
	3	Cannes	3

Ünite metinleri içinde ön plana çıkan diğer kelimenin "Festival" olduğu tespit edilmiştir. Sanat ve estetik teması ile yapılandırılan metinlerde "Festival" kelimesi en fazla film, Antalya, Cannes isimleri ile eşdizimlidir. Frekans değerleri gözetildiğinde Festival kelimesinin Antalya ile eşdizimli olması Türkiye'deki film festivallerinin uluslararası alanda rekabet gücüne sahip olduğu örtük olarak metin söylemine yansıtıldığı söylenebilir. Cannes Film Festivali metin söyleminde anılan bir diğer etkinlik olarak

öne çıkmaktadır. “Festival” kelimesinin eşdizimlilik temaları ile ilgili verilerden elde edilen cümleler aşağıda gösterilmiştir.

Eşdizimlilik Teması Verilerden alıntılar

1. Film Bu **festivale** 2005'ten bu yana uluslararası Avrasya Film Festivali eşlik etmektedir.
2. Antalya Uluslararası Antalya Altın Portakal Film **Festivali**, 1964 yılından bu yana Antalya’da düzenlenen Türkiye’nin en önemli film festivallerinden biridir.
3. Cannes Cannes Film **Festivalinde** her yıl ortalama 20 film yarışmaktadır. Bu filmler, jüri başkanı ve jüri üyeleri tarafından ödüllendirilir.

Çalışmada incelenen bir diğer ünite İstanbul C1 düzeyi yabancılar dil olarak Türkçe öğretimi ders kitabının 6.ünitesidir. Ünitenin öne çıkan kelimeleri ve frekans değerleri tablolarla gösterilmiştir.

Tablo 107.

İstanbul C1 düzeyi YDTÖ Ders Kitabı 6.Ünite En Sık İçerik Kelimeleri

Sıra	Öne Çıkan Kavram	<i>f</i>	T=2527
1	Bilge	23	
2	Üniversite	20	
3	Bilim Adamı	11	
3	Medeniyet	11	

T:Analiz edilen ünite de toplam kelime sayısı

İstanbul C1 düzeyi yabancılar dil olarak Türkçe öğretimi ders kitabının 6.ünitesinin teması varlıklar ve kuramsal bilgiler olduğu gözlemlenmiş olup bu bağlamda nesnel tarihî bilgilerin yer aldığı söylenebilir. Akademik eğitim ve üniversite odaklı ünite metinlerinde Türk devletlerinde ve dünyada üst düzey eğitim, bilgi kavramları temel odaklar arasında yer almaktadır. Ünite de öne çıkan bilge kelimesinin $f(23)$, üniversite kelimesinin $f(20)$, bilim adamı kelimesi $f(11)$, medeniyet kelimesi $f(11)$ frekans değerine sahiptir. Bilim ve medeniyet kelimeleri aynı frekans değerine sahip oldukları için her ikisi de 3.sıraya yazılmıştır.

Yabancı dil eğitimi açısından akademik konuların tercih edildiği bu ünite de metin yazarları terminolojik bir dil kullanmışlardır. Bu bağlamda yoğun şekilde bilgi ve bilgi edinme durumları ile ilgili kavramlara rastlanmaktadır. Öne çıkan kavramlardan “bilge” olma durumu metin söylemlerinde felsefi bağlamlar içinde değerlendirilmiştir. Bilge ve bilgi diyalektiğinden hareketle metin söylemlerinde “biz ve öteki” algısı açıkça gözlemlenmektedir. Okurlara edinilen, öğrenilen bilgiyi hayata uygulayan, ilkeye dönüştüren bireyler “biz” olarak yansıtılırken bu çerçevede dışta kalanlar ise “öteki” olarak yansıtılmıştır. Okurların yani öğrencilerin de edindikleri, öğrendikleri bilgileri hayata uygulayarak kişilik bütünlüklerini sağlayabilecekleri ima edilip ayrıştırıcı bir dil kullanılmıştır.

Ünite metinlerinde değerlendirilen bir başka kavram da üniversite ve üniversite eğitimidir. Türk milleti için eğitimin önemini öne çıkaran metin söylemlerinde Üniversite öncelikle tarihsel açıdan ele alınmıştır. Bu bağlamda Türk milletinin Batı toplumlarından evvel medreseler aracılığı ile üniversite eğitimine başladığı ifade edilmiştir. Bu bağlamda metin yazarları Türk milletinin eğitimi önemseyen yönünü destekleyici söylemleri kullanmış ve okurda da bu algıyı oluşturmaya yönelik metin söylemi tercih etmişlerdir. Üniversite eğitimi ise metin söylemlerinde 21.yüzyıl için olmazsa olmaz olarak metin söylemlerine yansıtıldığı gözlemlenmiştir. Metinlerde öne çıkan “Bilge” kelimesinin eşdizimlilik temaları aşağıda gösterilmiştir:

Tablo 108.

Bilge Kelimesinin Eşdizimlilik Temaları

Öne Çıkan Kavram	Sıra	Eşdizimlilik temaları	<i>f</i>
Bilge	1	Toplum(toplumla ilgili hususlar)	12
	2	İnsan	6
	3	Ol	5

Ünite metinleri içinde ön plana çıkan ilk kelimenin ünite teması ile uyumlu olarak “bilge” olduğu tespit edilmiştir. “Bilge” kelimesinin en fazla toplumu ilgilendiren hususlar, insan ve ol kelimeleriyle eşdizimli olduğu tespit edilmiştir. Metin söylemlerinde yoğun olarak işlenen “bilge” kavramı toplumu değiştirip dönüştüren, topluma öncülük eden birey olarak değerlendirilmiştir. Bilge insanın sadece bilgiye hâkim olmadığı bilgiyi ilkelere dönüştürüp hayata uyguladığı ifade edilmiştir. Gelişmiş toplumların bilge bireyler aracılığı ile bu süreci yönetebileceği ifade edilirken örtük

olarak da metin okuruna bilge olmak için çalışıp çabalaması ve mensup oldukları toplumu bu şekilde geliştirebilecekleri metin söyleminde ima edilmiştir. “Bilge” kelimesinin eşdizimlilik temaları ile ilgili verilerden elde edilen cümleler aşağıda gösterilmiştir.

Eşdizimlilik Teması	Verilerden alıntılar
1. Toplum(toplumla ilgili hususlar)	Toplumlar için bilgelik in önemi büyüktür.
2. İnsan	Bir toplumda bilge insanların sayısının artması, o toplumun her alanda gelişmesini sağlar.
3. Ol	Kişi bilgi edinerek bilge olamaz; ancak bilgiyi iyi uygulayabilir ve hayata geçirebilirse bilgelik yoluna girebilir.

Ünite bünyesinde öne çıkan diğer kelimenin “üniversite” olduğu gözlemlenmiş olup eşdizimlilik temaları aşağıda gösterilmiştir.

Tablo 109.
Üniversite Kelimesinin Eşdizimlilik Temaları

Öne Çıkan Kavram	Sıra	Eşdizimlilik temaları	f
Üniversite	1	Kur	15
	2	Mezun et	5
	3	-	-

Ünite metinleri içinde ön plana çıkan diğer kelimenin ünite teması ile uyumlu olarak “üniversite” olduğu tespit edilmiştir. “Üniversite” kelimesinin kurmak ve mezun etmek fiilleriyle eşdizimli olduğu tespit edilmiştir. Metin söyleminde üniversite kavramı okurlara çağın olmazsa olmazı olarak aktarılırken örtük olarak üniversiteye gitme ve üniversiteden mezun olmanın şart olduğu okurlara ima edilmiş; okurların zihninde de bu algı oluşturulmaya çalışılmıştır. Üniversite mezunu olmanın temel insani değerleri kazanma, topluma entegre olma, topluma aidiyet hissi kazanmanın ön şartı olduğu; aksi takdirde bu değerlerin edinilemeyeceği metin söyleminde okurlara ima edilmiştir. Bu kapsamda üniversite mezunu olan bireyler “biz” olarak algılanırken üniversite mezunu olmayan bireyler “öteki” olarak yansıtılmıştır. Yazarın metin söylemine yansıttığı ifadelerden hareketle formal eğitimi önemseydiği ve tek tip bir fikriyata sahip olduğu, okurların üniversite mezunu olma durumu ile ilgili davranış ve tutumlarını manipüle etmeye çalıştığı gözlemlenmiştir.

Türk eğitim sistemi açısından ele alınan üniversite kavramı tarihsel boyutlarıyla metin söylemine yansıtılmıştır. Selçuklu Devleti'nden Osmanlı Devleti'ne kadar yükseköğrenimin önemli olduğu ifade edilerek okurlara Türk milleti için eğitimin ifade ettiği anlam metin söylemine örtük olarak yansıtılmıştır. “Üniversite” kelimesinin eşdizimlilik temaları ile ilgili verilerden elde edilen cümleler aşağıda gösterilmiştir.

Eşdizimlilik Teması Verilerden alıntılar

1. Kur

Darülfünun, Osmanlı İmparatorluğu döneminde II. Abdülhamit tarafından kurulan **üniversitedir**. Hukuk, tıp, edebiyat, matematik, Türkçe, Arapça, Fransızca, İngilizce, Rusça gibi birçok alanda eğitim vermiştir. Üniversitede yerli ve yabancı birçok bilim adamı hocalık yapmıştır.

Nizamiye medreselerinde esas olarak din, hukuk, dil öğretimi yapılmıştır. Kurtuba **Üniversitesi** Kurtuba Camii İspanya'da Endülüs Emevi Devleti zamanında yapılan muhteşem bir camidir..

2. Mezun et

İnsan **üniversiteye** bilginin de ötesinde bir şeyler almak, bazı alışkanlıkları ve sanatları kazanmak için gider. Görüşlerimizin onaylanması ya da reddedilmesine katlanabilme alışkanlığı için, medeni bir şekilde olumlu ya da olumsuz görüş bildirebilme sanatı için, zihinsel cesaret için ve zihinsel sağlamlık için. Hepsinden önemlisi insan **üniversiteye** kendisini tanımak için gider. Çağdaş **üniversitenin** vermesi gerekenler en etkin ve kalıcı bir şekilde nasıl verilebilir? Kuşkusuz bunlar sadece ders programlarıyla verilemez. Toplumun, **üniversiteden** mezun ettiğimiz meslek sahiplerinden yüksek düzeyli teknik beceri beklemeye hakkı vardır.

Ünite bünyesinde öne çıkan diğer kelimenin “bilim” olduğu gözlemlenmiş olup eşdizimlilik temaları aşağıda gösterilmiştir.

Tablo 110.
Bilim Adamı Kelimesinin Eşdizimlilik Temaları

Öne Çıkan Kavram	Sıra	Eşdizimlilik temaları	f
	1	Ol	8
Bilim Adamı	2	Önemli katkı	3
	3	-	-

Ünite metinleri içinde ön plana çıkan söz grubunun ünite teması ile uyumlu olarak “bilim adamı” olduğu tespit edilmiştir. “Bilim adamı” söz grubunun “ol” fiili ve “önemli katkı” söz grubuyla eşdizimli olduğu tespit edilmiştir. Ünite bünyesinde sağduyulu olma, sabır, çalışkanlık olmadan bilim adamı olunamayacağını işaret eden söylemler belirgindir. Bu kapsamda okurların çalışkan ve azimli olmaya yönelik davranış ve tutumlarını şekillendirmeye yönelik metin söylemi dikkat çekmektedir. “Bilim” kelimesinin eşdizimlilik temaları ile ilgili verilerden elde edilen cümleler aşağıda gösterilmiştir.

Eşdizimlilik Teması Verilerden alıntılar

1. Bilim Adamı **Bilim adamı** olabilmenin temel gereksinimi nedir? Sağduyu, sabır, özen, çalışkanlık, dikkati yoğunlaştırma gücü, gerekli şartlardır. Ama yaratıcı zekâ bir bilim adamının sahip olması gereken en önemli özelliktir. Zekânın tanımını vermek güç.
- 2.Önemli katkı Avrupa’da ilk kurulan üniversite budur. Burada fen, sosyal bilimler ve tıp alanında dersler verilmiştir. Önemli birçok **bilim adamı** burada yetişip bilime önemli katkılarda bulunmuştur.

Ünite bünyesinde öne çıkan diğer kelimenin “medeniyet” olduğu gözlemlenmiş olup eşdizimlilik temaları aşağıda gösterilmiştir.

Tablo 111.
Medeniyet Kelimesinin Eşdizimlilik Temaları

Öne Çıkan Kavram	Sıra	Eşdizimlilik temaları	f
	1	Kelime	7
Medeniyet	2	Toplum	3
	3	Batı	-

Ünite metinleri içinde ön plana çıkan diğer kelimenin ünite teması ile uyumlu olarak “medeniyet” olduğu tespit edilmiştir. “Medeniyet” kelimesinin “kelime” , “toplum” ve

“Batı” isimleriyle eşdizimli olduğu tespit edilmiştir. Ünite bünyesinde yer alan metinlerde medeniyet kavramının tanımı ve kültürden farklılıkları ele alınmıştır. Ancak yazarlar medeniyet kavramına yönelik sadece Batı’da kabul gören tanımlara yer vermiş, medeniyet kavramından Batı’nın algıladığı düşünceleri ele almıştır. Bu kapsamda metin yazarlarının zihninde hâkim iktidar algısının Batı olduğuna dair metin söyleminde içerikler bulunmaktadır. Medeniyet kavramının sadece Batı eksenli değerlendirilmesi “biz ve öteki” ayrımını işaret edip; Batı medeniyeti manzumesi dışında kalan yapıların örtük olarak “öteki” ilan edildiği söylenebilir. “Medeniyet” kelimesinin eşdizimlilik temaları ile ilgili verilerden elde edilen cümleler aşağıda gösterilmiştir.

Eşdizimlilik Teması Verilerden alıntılar

1. Kelime Onlara göre ruhla madde, gönülle akıl, kavramlarla varlıklar arasında böyle bir ikilik kurulamaz. Sosyolog ve antropologların yüzde doksanı "**medeniyet**" kelimesini kullanmaz, "kültür" kelimesini tercih ederler. Kimine göre bu iki kavram eş anlamlıdır. Kimine göre farklı. Bu iki kavramı ayıran çağdaş sosyologlara göre, **medeniyet** kelimesi aralarında yakınlık bulunan veya ortak bir kaynaktan gelen milli kültürler bütünü için kullanılmalıdır
2. Toplum **Medeniyet** toplum yaşayışının maddi ve faydacı amaçlarına hizmet eder, akılcıdır: emeğin, üretimin, teknolojinin ilerlemesi için gerekli bir akılcılık. Peki, kültür, o da toplum yaşayışının daha hasbi, daha manevi yönlerini kucaklar, saf düşüncenin, hassasiyetin, idealizmin meyvesidir.
3. Batı Mesela Batı **medeniyeti** denince Fransız, İngiliz, İtalyan, Amerikan kültürleri anlaşılmalıdır. Yani kültür kavramı belli bir topluma bağlıdır. "medeniyet" ise zaman ve mekânda çok daha geniş, çok daha kucaklayıcı bütünler için kullanılmalıdır.

Çalışmada incelenen bir diğer ünite İstanbul C1 düzeyi yabancılar dil olarak Türkçe öğretimi ders kitabının 7. ünitesidir. Ünitenin öne çıkan kelimeleri ve frekans değerleri tablolarla gösterilmiştir.

Tablo 112.

İstanbul C1 düzeyi YDTÖ Ders Kitabı 7.Ünite En Sık içerik Kelimeleri

Sıra	Öne Çıkan Kavram	<i>f</i>	T=1854
1	Sanat	89	
2	Süsleme	10	
2	Tezhip	10	
3	Doğu	8	
3	Batı	8	

T:Analiz edilen ünite de toplam kelime sayısı

İstanbul C1 düzeyi yabancılar dil olarak Türkçe öğretimi ders kitabının 7.ünitesinin teması sanat ve estetik olup bu bağlamda ünite de tema ile uyumlu sanat içerikli metinlerin kullanıldığı tespit edilmiştir. Ünite de öne çıkan sanat kelimesinin *f*(89), süsleme kelimesinin *f*(10), tezhip kelimesi *f*(10), Doğu kelimesi *f*(8), Batı kelimesi *f*(8) frekans değerine sahiptir. Süsleme, tezhip ve Doğu, Batı kelimeleri aynı frekans değerine sahip oldukları için aynı sıralamaları paylaşmışlardır. Ünite bünyesinde yer alan metinlerde sanat kavramı ile ilgili tarihsel bilgilere yer verilmiştir. Ancak sanat kavramı ile ilgili sadece Batı medeniyetine mensup entelektüellerden alıntılar yapıp diğer toplum ve medeniyetlere mensup entelektüellerin görüşlerinin metin söylemine yansımadağı tespit edilmiştir. Geleneksel Türk el sanatları üzerinde duran diğer metinlerde kullanılan çok kültürlü söylem ile kültürlerarasılık ilkesi gözetilmiştir.

Tablo 113.

Sanat Kelimesinin Eşdizimlilik Temaları

Öne Çıkan Kavram	Sıra	Eşdizimlilik temaları	<i>f</i>
Sanat	1	Tanım(sanat ile ilgili tanım ve görüşler)	37
	2	Sınıflama(el sanatları, geleneksel sanatlar, ebru sanatı vb.)	26
	3	Toplum (Doğu, Batı, Avrupa, Türk, Arap)	21

Ünite metinleri içinde ön plana çıkan ilk kelimenin ünite teması ile uyumlu olarak “sanat” olduğu tespit edilmiştir. “Sanat” kelimesinin tanım, sınıflama ve toplum ile alakalı içeriklerle eşdizimli olduğu tespit edilmiştir. Sanat kavramının tarihsel süreçlerde muhteva olarak nasıl değerlendirildiği ile ilgili alıntılara yer verilen ilk metnin söyleminde sadece Batı medeniyetine mensup entelektüellerden alıntılar yapılmış; diğer toplumlar ve medeniyet manzumelerinden alıntılar yapılmamıştır. Diğer

metinlerde ise kültürlerarasılık ilkesi gözetilerek başta geleneksel Türk el sanatları olmak üzere diğer toplumlarla özdeşleşmiş sanatlara yer verilmiştir. Metin söylemlerinde geleneksel Türk el sanatlarından tezhip, ebru, süsleme gibi türler üzerinde durularak Türk toplumunun sanat anlamında köklü bir tarihe sahip olduğu metin söyleminde okurlara ima edilmiştir. “Sanat” kelimesinin eşdizimlilik temaları ile ilgili verilerden elde edilen cümleler aşağıda gösterilmiştir.

Eşdizimlilik Teması

Verilerden alıntılar

1. Tanım(sanat ile ilgili tanım ve görüşler)

Sanat nedir? Her insanın güzellik duygusuna ve güzele karşı bir ilgisi vardır. Giysilerimizin biçim ve renk uyumuna dikkat ederiz. . Kant’a göre **sanatın** kendi dışında, hiçbir amacı yoktur. Onun tek amacı kendisidir. Güzel **sanatı** ancak deha yaratabilir. Hegel'e göre **sanattaki** güzellik, doğadaki güzellikten üstündür.

2. Sınıflama(el sanatları, geleneksel sanatlar, ebru sanatı vb.)

Sanatı nasıl sınıflandırabiliriz? Geleneksel sınıflandırmada bazı çağdaş **sanatların** yer bulamaması, **sanatın** çağdaş bir sınıflandırmasının yapılmasını gerekli kılmıştır

3. Toplum (Doğu, Batı, Avrupa, Türk, Arap)

Nesnel yaklaşımda **sanat**, toplumsal etkilerle; öznel yaklaşımda ise salt bir bireysellikle yaratılır. **Sanat sanat** için mi yoksa toplum için mi yapılmalı?

Türkler, hat **sanatı**yla Anadolu’ya geldikten sonra ilgilenmeye başladılar ve bu alanda en parlak dönemlerini de Osmanlılar zamanında yaşadılar. Türk hat **sanatının** kurucusu sayılan Şeyh Hamdullah'ın üslup ve anlayışı 17. yüzyıla kadar sürdü.

Ünite bünyesinde öne çıkan diğer kelimenin “süsleme” olduğu gözlemlenmiş olup eşdizimlilik temaları aşağıda gösterilmiştir.

Tablo 114.

Süsleme Kelimesinin Eşdizimlilik Temaları

Öne Çıkan Kavram	Sıra	Eşdizimlilik temaları	f
	1	Sanat	7
Süsleme	2	Kullan	3
	3	-	-

Ünite metinleri içinde ön plana çıkan diğer kelimenin ünite teması ile uyumlu olarak “süsleme” olduğu tespit edilmiştir. “Süsleme” kelimesinin “sanat” ismi ve “kullan” fiili ile eşdizimli olduğu tespit edilmiştir. Geleneksel el sanatlarından bahseden ünite metinleri söyleminde süsleme sanatına da yer verilmiştir. Bu kapsamda süsleme sanatını dünyaya tanıtan toplumun Türk milleti olduğu ifade edilmiş; Türk kültür ve uygarlığının tarihsel süreç içinde ifade ettiği önem metin söylemi ile okura ima edilmiştir. “Süsleme” kelimesinin eşdizimlilik temaları ile ilgili verilerden elde edilen cümleler aşağıda gösterilmiştir.

Eşdizimlilik Teması Verilerden Alıntılar

1. Sanat Türk **süsleme** sanatları ebru, kâğıt üzerine, özel yöntemlerle yapılan geleneksel bir süsleme sanatıdır.
2. Kullan Daha çok yazma kitapların sayfalarını, hat levhalarının kenarlarını **süslemede** kullanılmıştır. Tezhip, doğuda olduğu kadar batıda da uygulama alanı bulmuş bir sanattır. Özellikle Orta Çağ’da Hristiyanlığın kutsal metinlerini, dua kitaplarını **süslemede** yoğun biçimde kullanılmıştır.

Ünite bünyesinde öne çıkan diğer kelimenin “Doğu” olduğu gözlemlenmiş olup eşdizimlilik temaları aşağıda gösterilmiştir.

Tablo 115.

Doğu Kelimesinin Eşdizimlilik Temaları

Öne Çıkan Kavram	Sıra	Eşdizimlilik temaları	<i>f</i>
Doğu	1	Batı	5
	2	Sanat	3
	3	-	-

Ünite metinleri içinde ön plana çıkan diğer kelimenin “Doğu” olduğu tespit edilmiştir. “Doğu” kelimesinin “Batı” ve “sanat” isimleri ile eşdizimli olduğu tespit edilmiştir. Sanat kavramına odaklanan ünite metinlerinde geleneksel Türk el sanatları da işlenen bir alt kategoridir. Bu bağlamda metin söyleminde tezhip, minyatür gibi el sanatlarının Doğu toplumlarından Batı toplumlarına geçtiği ifade edilerek kadim el sanatlarının Doğu’ya, modern sanatlarının ise Batı’ya ait olduğu söylemde örtük olarak belirtilmiştir. Ayrıca Türk milletinin sanat açısından kadim bir geleneğe sahip olduğuna dair fikriyatın okurlarda da oluşmasını destekleyici söylemler mevcuttur. “Doğu”

kelimesinin eşdizimlilik temaları ile ilgili verilerden elde edilen cümleler aşağıda gösterilmiştir:

Eşdizimlilik Teması	Verilerden alıntılar
1. Batı	Minyatürün bir doğu sanatı olduğunu, batı'ya doğu'dan geldiğini ileri sürenler de vardır.
2. Sanat	Doğu ve batı minyatürleri resim sanatı yönünden hemen hemen birbirinin aynısı olmakla birlikte renk ve biçimlerde, konularda ayrılıklar görülür.

Ünite bünyesinde öne çıkan diğer kelimenin “Batı” olduğu gözlemlenmiş olup eşdizimlilik temaları aşağıda gösterilmiştir.

Tablo 116.

Batı Kelimesinin Eşdizimlilik Temaları

Öne Çıkan Kavram	Sıra	Eşdizimlilik temaları	<i>f</i>
Batı	1	Doğu	5
	2	Sanat	3
	3	-	-

Ünite metinleri içinde ön plana çıkan diğer kelimenin “Doğu” olduğu tespit edilmiştir. “Batı” kelimesinin “Doğu” ve “sanat” isimleri ile eşdizimli olduğu tespit edilmiştir. “Batı” kelimesinin eşdizimlilik temaları ile ilgili verilerden elde edilen cümleler aşağıda gösterilmiştir:

Eşdizimlilik Teması	Verilerden alıntılar
1. Doğu	Minyatürün bir Doğu sanatı olduğunu, Batı 'ya Doğu'dan geldiğini ileri sürenler de vardır.
2. Sanat	Doğu ve Batı minyatürleri resim sanatı yönünden hemen hemen birbirinin aynısı olmakla birlikte renk ve biçimlerde, konularda ayrılıklar görülür.

Çalışmada incelenen bir diğer ünite İstanbul C1 düzeyi yabancılar dil olarak Türkçe öğretimi ders kitabının 8. ünitesidir. Ünitenin öne çıkan kelimeleri ve frekans değerleri tablolarla gösterilmiştir.

Tablo 117.

İstanbul C1 düzeyi YDTÖ Ders Kitabı 8.Ünite En Sık İçerik Kelimeleri

Sıra	Öne Çıkan Kavram	<i>f</i>	T=1924
1	Müdür	25	
2	Adalet	24	
2	Suç	24	
3	Banka	12	

T:Analiz edilen ünite de toplam kelime sayısı

İstanbul C1 düzeyi yabancılar dil olarak Türkçe öğretimi ders kitabının 8.ünitesinin teması kişilerarası ilişkilerdir. Adalet, hak ve hukuk gibi kavramlara odaklanan metinlerin söyleminde genellikle Batı medeniyetine mensup toplum ve ülkeler konu edinilmiştir. Ünite de öne çıkan Müdür kelimesinin *f*(25), adalet kelimesinin *f*(24), suç kelimesi *f*(24), banka kelimesi *f*(12) frekans değerine sahiptir. Adalet ve suç kelimeleri aynı frekans değerine sahip oldukları için her ikisi de 2.sıraya yazılmıştır.

Ünite de öne çıkan kelimeler dikkate alındığında olumlu ve olumsuz durumları temsil eden kelimelere yer verilmiş; aynı zamanda otoriteyi, iktidarı temsil eden kelimelere de yer verilmiştir. Bu kapsamda tema, içerik birbiriyle tam manasıyla örtüşmektedir. Ünite metinlerinde adalet kavramının yoğun olarak işlenirken bu durumun metin söylemine de yansımıştır.

Metinlerde geçen hukuksuzluklar, haksızlıkların Batı medeniyetine mensup ABD, Fransa gibi ülkelerde vuku bulması dikkat çekicidir. Bu çerçevede metin yazarlarının zihnindeki hâkim iktidar algısının Batı olamadığı söylenebilir. Ayrıca içinde bulunduğumuz zaman diliminde Batı'ya yönelik tamamıyla pozitif bir algının yanlış olduğu bu coğrafyalardaki adaletsizlikler, haksızlıklar üzerinden metin söyleminde işaret edilmiştir.

Ünite bünyesinde öne çıkan ilk kelimenin “müdür” olduğu gözlemlenmiş olup eşdizimlilik temaları aşağıda gösterilmiştir.

Tablo 118.
Müdür Kelimesinin Eşdizimlilik Temaları

Öne Çıkan Kavram	Sıra	Eşdizimlilik temaları	f
	1	Banka	18
Müdür	2	Cezaevi	7
	3	-	-

“Müdür” kelimesinin geçtiği “Esaretin Bedeli” isimli metnin özeti aşağıdaki gibidir: ABD’de, çok başarılı bir banka müdürünün ihanete uğraması ve eşini öldürmekten cinayetle suçlanması ile gelişen olaylar cezaevinde meydana gelmektedir. Temel değerleri yozlaşan cezaevi müdürü, banka müdürüne kitap vermek şartıyla muhasebe kayıtlarında usulsüzlükler yaptırmaktadır.

Ünite metinleri içinde ön plana çıkan ilk kelimenin “müdür” olduğu tespit edilmiştir. Bağlam ve söylem analizinin anlaşılması için yukarıda müdür kelimesinin geçtiği metnin kısa özeti verilmiştir. “Müdür” kelimesinin banka ve cezaevi isimleri ile eşdizimli olduğu tespit edilmiştir. Frekans değeri bakımından öne çıkan ilk kelimenin iktidar, güç ile ilişkili “müdür” kelimesi olması metin söylemlerinin şekilleneceği hâkim yapıları da işaret etmektedir. Metin söyleminde olayların Batı medeniyetine mensup bir ülkede gerçekleşmesi, banka müdürünün “iyi” olarak yansıtılmasına rağmen çeşitli usulsüzlükler yapması ve hapisneden kaçıp bu usulsüzlüklerle elde ettiği parayla mutlu bir hayat sürmesi Batı medeniyetine ya da Batı toplumlarına adalet, hukuk, dürüstlük gibi kavramlar üzerinden örtük şekilde eleştiriler gönderilmektedir. Metin yazarlarının, okuru da bu fikre ikna edecek söylemler kullandığı gözlemlenmiş; okurların Batı medeniyetine mensup ülke ve toplumlara yönelik düşünce, tutum ve davranışları manipüle edilmek istenmiştir. “Müdür” kelimesinin eşdizimlilik temaları ile ilgili verilerden elde edilen cümleler aşağıda gösterilmiştir:

Eşdizimlilik Teması

Verilerden alıntılar

1. Banka

Kendisinin de ileride aynı duruma düşmemesi için kendisine maddi zemin hazırlama kararı alır. Hapishane **müdür**ünün tutturmuş olduğu hesabı bir üçüncü şahıs üzerine kayıt ettirir. Bu müdürün de kafasına yatar. Sahte bir kimlik çıkarılır. Bütün hesaplar bu şahsın üzerinden kaydedilir. Sonunda banka **müdür**ü, hapishane müdürünün takım elbise ve ayakkabısını alır.

2. Cezaevi California’da kaldığı hapisyanede bir çiçek serası yapar. Dışarıya canlı çiçek satışı yaparlar, bu sayede cezaevi **müdürü** oldukça yolunu bulur. Cezaevi **müdürünün** tayini çıkar.

Ünite bünyesinde öne çıkan diğer kelimenin “Adalet” olduğu gözlemlenmiş olup eşdizimlilik temaları aşağıda gösterilmiştir.

Tablo 119.
Adalet Kelimesinin Eşdizimlilik Temaları

Öne Çıkan Kavram	Sıra	Eşdizimlilik temaları	f
	1	Tanım(kelime, kavram, terim)	11
Adalet	2	Devlet	7
	3	-	-

Ünite metinleri içinde tema ile uyumlu olarak ön plana çıkan diğer kelimenin “adalet” olduğu tespit edilmiştir. “Adalet” kelimesinin tanımlama içerikli ifadeler ve devlet ismiyle eşdizimli olduğu tespit edilmiştir. Metin söyleminde adalet kavramını tanımlayan, açıklayan ifadeler, çeşitli filozoflardan ve entelektüellerden alıntılara yer verildiği gözlemlenmiştir. Ancak bu alıntılarının sadece Batı medeniyetine mensup entelektüellerden, filozoflardan yapılıyor olması metin yazarlarının zihinlerinde hâkim iktidar algısı olarak Batı medeniyetini benimsedikleri söylenebilir. Bu durum kültürlerarasılık ilkesi açısından da olumlu değildir. “Adalet” kelimesinin eşdizimlilik temaları ile ilgili verilerden elde edilen cümleler aşağıda gösterilmiştir:

Eşdizimlilik Teması Verilerden alıntılar

1. Tanım

Genel anlamda “**adalet**” kelimesi, hükümler devlet kendi uyrukları arasındaki uyumsuzlukları veya anlaşmazlıkları kanuna göre bir hükme bağlama işidir. Bu anlamda **adalet** terimi, "yargı gücü" nü ifade eden diğer kelimelerle karıştırılır.

“Devlet” te platon, **adaleti** itidal, bilgelik ve cesaretle birlikte dört asli erdemden biri olarak zikreder.

Hobbes ise farklı bir **adalet** kavramı öne sürmüştür. Bir akit, bir sözleşme yapılmışsa onu bozmak adalet dışı bir şeydir.

2. Devlet Devlet için **adalet**, kanunların yapımında, hak ve görevlerin dağıtılmasında belli kişileri veya zümreleri ötekilere üstün tutmadan vatandaşlara aynı hakları vermesini ve aynı görevleri yüklemesini ifade eder.

Ünite bünyesinde öne çıkan diğer kelimenin “Adalet” olduğu gözlemlenmiş olup eşdizimlilik temaları aşağıda gösterilmiştir.

Tablo 120.
Suç Kelimesinin Eşdizimlilik Temaları

Öne Çıkan Kavram	Sıra	Eşdizimlilik temaları	<i>f</i>
Suç	1	İşleme	8
	2	Teşvik	6
	3	Eğilim	3

Ünite metinleri içinde ön plana çıkan diğer kelimenin “suç” olduğu tespit edilmiştir. “Suç” kelimesinin işleme, teşvik, eğilim kelimeleriyle eşdizimli olduğu tespit edilmiştir. “Suç” kelimesinin “adalet” kelimesi ile aynı frekans değerine sahip olması ünite bünyesindeki metinlerin söyleminde de bir dengeyi işaret etmektedir. Ünite bünyesinde genel olarak suç kavramı ile ilgili tanımlar ve nesnel bilgilerin verildiği metinlerde örtük söylemler bulunmaktadır. Bu kapsamda eğitim düzeyi ile suç işleme arasında bağ kurulmuş ve metin söyleminde öğrenim düzeyi düşük bireylerin suç işleme olasılığının daha yüksek olduğu ifade edilmiştir. Bu bağlamda okurlara eğitimi önemsemeleri, bir alanda uzmanlaşarak meslek sahibi olmaları aksi durumda suç işleyebilecekleri ima edilmiş ve okurların yüksek öğrenim almayla ilgili düşünce davranış ve tutumları manipüle edilmiştir. Suç işleme olasılığının yüksek olması ile ilişkilendirilen bir başka durum ise cinsiyettir. Metin yazarı erkeklerin kadınlara göre daha fazla suç işleme potansiyeline sahip olduğunu belirterek metin söyleminde cinsiyetçi bir tutum takınmıştır. “Suç” kelimesinin eşdizimlilik temaları ile ilgili verilerden elde edilen cümleler aşağıda gösterilmiştir:

Eşdizimlilik Teması Verilerden alıntılar

1. İşleme **Suç** işleyenlerin sorumluluğu büyük ölçüde çevresel ve toplumsal koşullardadır. Çalışma imkânı bulamayan kişinin de **suç** işleme olasılığı oldukça yüksektir.

2. Teşvik Gazete, dergi, televizyon, internet gibi basın ve yayın **suça** teşvik edici yayınlar yapmaları ve bu tür yayınların **suça** yatkın insanlar tarafından izlenmesi **suça** teşvik bakımından zararlı görülmektedir.
- 3.Eğilim Erkeklerin kadınlardan daha çok **suça** eğilimli olduklarını göstermiştir.

Ünite bünyesinde öne çıkan diğer kelimenin “Banka” olduğu gözlemlenmiş olup eşdizimlilik temaları aşağıda gösterilmiştir.

Tablo 121.
Banka Kelimesinin Eşdizimlilik Temaları

Öne Çıkan Kavram	Sıra	Eşdizimlilik temaları	f
Banka	1	Müdür	12
	2	-	-
	3	-	-

Ünite metinleri içinde ön plana çıkan diğer kelimenin “banka” olduğu tespit edilmiştir. “banka” kelimesinin müdür ismiyle eşdizimli olduğu tespit edilmiştir. Ünite bünyesinde öne çıkan ilk kelimenin(müdür) analizinde ifade edildiği gibi iktidar, güç algısı ile ilişkili olarak gücün bir diğer unsuru para yani dolaylı olarak banka kelimesinin öne çıktığı gözlemlenmiştir. “Banka” kelimesinin eşdizimlilik temaları ile ilgili verilerden elde edilen cümleler aşağıda gösterilmiştir:

Eşdizimlilik Teması Verilerden alıntılar

1. Banka **Banka** müdürü ve yükümlüler bu durumdan çok hoşnut kalır. Hükümlüler, tekrar tekrar okudukları kitaplardan kurtulur, yeni yeni kitaplar okumaya başlarlar. **Banka** müdürü, artık muhasebe kayıtlarını tutmaya başlar.

Çalışmada incelenen bir diğer ünite İstanbul C1 düzeyi yabancılar dil olarak Türkçe öğretimi ders kitabının 9.ünitesidir. Ünitenin öne çıkan kelimeleri ve frekans değerleri tablolarla gösterilmiştir.

Tablo 122.

İstanbul C1 düzeyi YDTÖ Ders Kitabı 9.Ünite En Sık İçerik Kelimeleri

Sıra	Öne Çıkan Kavram	f	T=1722
1	Mizah	45	
2	İnsan	19	
3	İyi	7	

T:Analiz edilen ünite de toplam kelime sayısı

İstanbul C1 düzeyi yabancılar dil olarak Türkçe öğretimi ders kitabının 9.ünitesinde tema varlıklar ve kuramsal bilgiler olarak tespit edilmiştir. Mizah kavramına odaklanan metinlerde nesnel bilgiler yoğunluktadır. Ünite de öne çıkan mizah kelimesinin f(45), insan kelimesinin f(19), iyi kelimesi f(7) frekans değerine sahiptir. Ünite bünyesinde yer alan metinlerde mizah kavramının içeriği, insan ilişkilerine etkisi ve türleri hakkında bilgi verilmiştir. Ünite bünyesinde öne çıkan ilk kelimenin “mizah” olduğu gözlemlenmiş olup eşdizimlilik temaları aşağıda gösterilmiştir.

Tablo 123.

Mizah Kelimesinin Eşdizimlilik Temaları

Öne Çıkan Kavram	Sıra	Eşdizimlilik temaları	f
	1	Tanım(içerik, anlam, değer)	26
Mizah	2	Tür	15
	3	-	-

Ünite metinleri içinde ön plana çıkan ilk kelimenin “mizah” olduğu ve “Mizah” kelimesinin tanımı ve türleriyle ilgili eşdizimliliklerin yoğunlukta olduğu tespit edilmiştir. Okurların mizahı önemseyici bir tutum takınmaları için ikna edici ifadeler içeren söylemler ön plana çıkmaktadır. Ayrıca metin söyleminde mizahla ilgili farklı toplumlardan mizahçılara yer verildiği gözlemlenmiş olup bu durumun yazarlar tarafından kültürlerarasılık ilkesinin gözetildiğinin işaretidir. “Mizah” kelimesinin eşdizimlilik temaları ile ilgili verilerden elde edilen cümleler aşağıda gösterilmiştir:

Eşdizimlilik Teması**Verilerden alıntılar**

1. Tanım(içerik, anlam, değer)

Nasıl ki güzellik karşı koyulamaz bir çekim yaratıyorsa **mizah** da en az güzellik kadar etki yapar. Sadece karşı cinslerin ilişkilerinde değil, bütün ilişkilerde **mizahın** her kapıyı açan bir işlevi vardır.

Mizah da bizim içimizdeki çocuğu ortaya çıkarıyor. Ağız dolusu kahkaha atan, kendinden geçen (egosundan

kurtulan) insanlara bakın, onların içindeki çocuğun ortaya çıktığını görürsünüz. Güldürmek dünyanın en ciddi işlerinden biridir, keskin bir zekâ gerektirir. **Mizah** yeteneği olan esprili insanlar, toplumsal değişime öncülük yapabilecek insanlardır.

2. Tür

Mizahı 3 grupta toplamak mümkündür: popüler mizah popüler, genel anlamda, bir olay, konu veya nesnenin insanların ilgi derecesine bağlı olarak artan bir kavramdır.

Ünite bünyesinde öne çıkan diğer kelimenin “insan” olduğu gözlemlenmiş olup eşdizimlilik temaları aşağıda gösterilmiştir.

Tablo 124.
Mizah Kelimesinin Eşdizimlilik Temaları

Öne Çıkan Kavram	Sıra	Eşdizimlilik temaları	f
İnsan	1	Mizah (mizahın faydaları, gülmenin insana etkisi, hayat	16
	2	-	-
	3	-	-

Ünite metinleri içinde ön plana çıkan diğer kelimenin “insan” olduğu tespit edilmiştir. “İnsan” kelimesinin mizahın hayata etkisi, insanda değiştirdiği alışkanlıklar vb. ifadelerle eşdizimliliklerin yoğunlukta olduğu gözlemlenmiştir. Mizahın insan üzerindeki etkisinden bahsederken siyâsîlerin uzun sürede anlatamayacağı konuları mizah ile kısa sürede kitlelere ulaştırabileceği ifade edilerek metin söyleminde okurlarda mizahı önemsemeye yönelik davranış, tutum geliştirmeleri öncelenmiştir. “İnsan” kelimesinin eşdizimlilik temaları ile ilgili verilerden elde edilen cümleler aşağıda gösterilmiştir:

Eşdizimlilik Teması

1. Tanım(içerik, anlam, değer)

Verilerden alıntılar

Mizah da bizim içimizdeki çocuğu ortaya çıkarıyor. Ağız dolusu kahkaha atan, kendinden geçen (egosundan kurtulan) **insan**lara bakın, onların içindeki çocuğun ortaya çıktığını görürsünüz. Mizah yeteneği olan esprili **insan**lar, toplumsal değişime öncülük yapabilecek insanlardır.

Bir **insan**ın kendisiyle "alay edebilmesi", bir olgunluk ve

özgüven işaretidir; kendisiyle barışık olduğunun göstergesidir.

Ünite bünyesinde öne çıkan diğer kelimenin “insan” olduğu gözlemlenmiş olup eşdizimlilik temaları aşağıda gösterilmiştir.

Tablo 125.

İyi Kelimesinin Eşdizimlilik Temaları

Öne Çıkan Kavram	Sıra	Eşdizimlilik temaları	f
	1	Mizah	4
İyi	2	-	-
	3	-	-

Ünite metinleri içinde ön plana çıkan diğer kelimenin “insan” olduğu tespit edilmiştir. “İnsan” kelimesinin mizah kelimesi ile eşdizimli olduğu gözlemlenmiş olup eşdizimlilik temaları ve verilerden alınan örnek cümleler aşağıdadır:

Eşdizimlilik Teması

Verilerden alıntılar

1. Tanım(içerik, anlam, değer)

Bir siyasetçinin yıllar boyunca anlatamayacağı bir fikri, **iyi** bir mizahçı saniyeler içinde anlatma gücüne sahiptir.

Çalışmada incelenen bir diğer ünite İstanbul C1 düzeyi yabancılar dil olarak Türkçe öğretimi ders kitabının 10.ünitesidir. Ünitinin öne çıkan kelimeleri ve frekans değerleri tablolarla gösterilmiştir.

Tablo 126.

İstanbul C1 düzeyi YDTÖ Ders Kitabı 10.Ünite En Sık içerik Kelimeleri

Sıra	Öne Çıkan Kavram	f	T=2216
1	Para	44	
2	Enflasyon	21	
2	Kriz	21	
3	Kredi Kartı	12	

T:Analiz edilen ünite toplam kelime sayısı

İstanbul C1 düzeyi yabancılar dil olarak Türkçe öğretimi ders kitabının 10.ünitesi teknoloji ve aktüel bilgiler teması çerçevesinde ekonomi odaklı içeriklere olduğu tespit edilmiştir. Ekonomi, para, finansman kavramlarına odaklanan metinlerde nesnel bilgiler yoğunluktadır. Ünite teması ile uyumlu olarak öne çıkan para kelimesinin f(44), enflasyon kelimesinin f(26), kriz kelimesi f(26), kredi kelimesi f(12),

frekans değerine sahiptir. Ünite bünyesinde yer alan metinlerin söyleminde para ve enflasyon kavramları öne çıktığı gözlemlenmiştir. Bu kapsamda metin yazarları örtük olarak tüketim kültürü, kapitalizm eleştirisi yapmışlar, insanların para kazanmak için takındıkları ihtiraslı tavrın yanlışlığına okuru da ikna edecek ifadeleri söylem içinde kullanmışlardır. Ayrıca metin söyleminde Türkiye ekonomisi ile ilgili verilerin düzeldiğini ifade edilerek okur zihninde Türkiye'ye yönelik pozitif bir algı inşa etme çabası görülmektedir. Ünite bünyesinde öne çıkan ilk kelimenin “para” olduğu gözlemlenmiş olup eşdizimlilik temaları aşağıda gösterilmiştir.

Tablo 127.

Para Kelimesinin Eşdizimlilik Temaları

Öne Çıkan Kavram	Sıra	Eşdizimlilik temaları	<i>f</i>
Para	1	İlk	17
	2	İcat	13
	3	Tür(madeni, bronz, kağıt vb.)	10

Ünite metinleri içinde ön plana çıkan diğer kelimenin “para” olduğu tespit edilmiştir. “Para” kelimesinin “ilk” ve “icat” kelimeleri ile yüksek değerde eşdizimliliğe sahip olduğu gözlemlenmiştir. Diğer eşdizimlilik temasında ise para kelimesi ile ilgili tanımlar ve türevleri öne çıkmaktadır. Metin yazarları para kavramını içinde bulunan zaman dilimi, kapitalizm ve modernite gereği “vazgeçilmez” olarak metin söylemine yansıtmıştır.

İnsanların önce para kazanmak için kendi sağlığını harcaması, akabinde ise insanların sağlığını kazanmak için para harcaması durumu üzerinden paraya atfedilen anlam değerlendirilmiştir. Metin söylemine yansıyan bu durum okur zihninde ihtiras ve ihtiyaç ayrımını yapmasına yönelik bir davranış, tutum inşa etme çabası olarak değerlendirilebilir.

Kültürlerarasılık ilkesinin gözetilip ve parayı kullanan toplumlara yer verilen metinlerde paranın basıldığı ilk coğrafyanın Anadolu olduğu, Osmanlı Devleti aracılığıyla ilk darphanenin inşa edildiği ifade edilip Türk medeniyetinin gelişimi ile bu durumlar arasında bağlantı kurulmuştur. Bu bağlamda okurlara, Türk milletinin köklü bir mali geleneğe mensup olduğu ima edilmiştir. “Para” kelimesinin eşdizimlilik temaları ile ilgili verilerden elde edilen cümleler aşağıda gösterilmiştir:

Eşdizimlilik Teması**Verilerden alıntılar**

1. İlk

Parayı ilk icat eden millet Asur kavmidir. Tarihi kaynaklara göre parayı ilk kullanan, **parayı** ilk icat eden millet Asurlulardır.

2. İcat

Her ne kadar Asurlular **parayı** ilk yapan ve kullanan millet olsa da yaptıkları paraların popüler olmamasından ve çok kullana-mamasından dolayı genel kanı parayı ilk icat eden insanların Lidyalılar olduğu yönündedir.

Tarihteki ilk madeni **para** ise Anadolu'da basılmıştır. Bu konu Türk medeniyetini gelişiminin göstergesi olarak oldukça önemli bir konudur. Anadolu bu üstünlüğünü sürekli devam ettirmiştir.

Dünyanın ilk büyük darphanesi yani **para** üretilen yeri Osmanlı İmparatoru Fatih Sultan Mehmet Han tarafından İstanbul, Şimkeşane'de kurulmuştur.

3. Tür(madeni, bronz, kâğıt vb.)

İnsanlar **para** kazanmak için sağlığını, sonra sağlığını kazanmak için de **paralarını** harcar." sözüdür. İşte bu derece önemlidir para! Peki bizim için bu kadar önemli olan **para** konusunda acaba her şeyi biliyor muyuz? Batı ülkelerinde kâğıt **paraların** basılması ve kullanılması ise 17. yy sonlarına denk gelmektedir.

Batıda ilk kâğıt **paranın** 1690'da Amerika Birleşik Devletleri'nde Massachusetts hükümeti, İngiltere'de ise "Goldsmiths"ler tarafından basıldığı ve dolaşıma çıkarıldığı, 1694 yılında İngiliz merkez bankası ve daha sonra diğer ülke merkez bankalarının kurulması ile de yaygınlaştığı görülmektedir.

Ünite bünyesinde öne çıkan diğer kelimenin "enflasyon" olduğu gözlemlenmiş olup eşdizimlilik temaları aşağıda gösterilmiştir.

Tablo 128.
Enflasyon Kelimesinin Eşdizimlilik Temaları

Öne Çıkan Kavram	Sıra	Eşdizimlilik temaları	<i>f</i>
Enflasyon	1	Dönem	11
	2	Yıl	8
	3	Yüksek	4

Ünite metinleri içinde tema ile uyumlu olarak ön plana çıkan diğer kelimenin “enflasyon” olduğu tespit edilmiştir. “Enflasyon” kelimesinin “dönem” ve “yıl” gibi zamanla ilişkili kelimelerle yüksek değerde eşdizimliliğe sahip olduğu gözlemlenmiştir. Metin yazarı enflasyon kavramını teknik olarak açıklayıp Türkiye’de tarihsel süreç içindeki durumu değerlendirmiştir. Bu kapsama enflasyon oranının değişkenliği vurgulanıp son yıllarda ise tek hanelere indiği vurgulanarak Türk ekonomisinin izlediği pozitif eksenli gelişim ve bu gelişimin devam edeceği işaret edilmiştir. Bu değerlendirmeler kapsamında metin söylemiyle okurların zihninde Türkiye ve Türk ekonomisi ile ilgili pozitif algılar oluşturulmak istenmiştir. “Enflasyon” kelimesinin eşdizimlilik temaları ile ilgili verilerden elde edilen cümleler aşağıda gösterilmiştir:

Eşdizimlilik Teması	Verilerden alıntılar
1. Dönem	Türkiye’de 'planlı dönem'in başlangıcı olan 1960'lı yıllar, ülkenin düşük enflasyonlu bir ekonomi politikasını başarıyla uyguladığı yıllar olarak tanımlanabilir. 1960 yılından 1970 yılına dek ülkede yüksek büyüme oranlarına karşın çift haneli enflasyon hiç görülmemiştir.
2. Yıl	Kalıcı enflasyon yıllar boyunca birçok gelişmekte olan ülke gibi Türkiye'nin de en büyük sorunlarından biri olagelmıştır.
3. Yüksek	Birinci dönem, parasal hedefleme ile döviz kuru hedeflemesinin uygulandığı 1995-2001 yıllarında yaşanan "yüksek ve istikrarsız enflasyon " dönemidir.

Ünite bünyesinde öne çıkan diğer kelimenin “kriz” olduğu gözlemlenmiş olup eşdizimlilik temaları aşağıda gösterilmiştir.

Tablo 129.
Enflasyon Kelimesinin Eşdizimlilik Temaları

Öne Çıkan Kavram	Sıra	Eşdizimlilik temaları	f
Kriz	1	Ekonomik	9
	2	Ülkeler(Tayland, Japonya, Türkiye vb.)	8
	3	-	-

Ünite metinleri içinde tema ile uyumlu olarak ön plana çıkan diğer kelimenin “kriz” olduğu tespit edilmiştir. “Kriz” kelimesinin “ekonomik” ve “ülke” kelimeleriyle yüksek değerde eşdizimliliğe sahip olduğu gözlemlenmiştir. Ünite teması çerçevesinde ekonomik krizlerden bahsedilip ülkelere olan etkileri metin söylemlerinin ana odak noktası olmuştur. “Kriz” kelimesinin eşdizimlilik temaları ile ilgili verilerden elde edilen cümleler aşağıda gösterilmiştir:

Eşdizimlilik Teması	Verilerden alıntılar
1. Ekonomik	Meksika’da yaşanan ekonomik krizin diğer ülkelere yayılacağı endişeleri zamanla ortadan kalkmıştır.
2. Ülkeler(Tayland, Japonya, Türkiye vb.)	1994 Türkiye krizi 1980’li yıllardan beri Türkiye, uyguladığı ekonomik reformlarla birlikte liberal ekonomik politikaları benimsemeye başlamıştır.

Ünite bünyesinde öne çıkan diğer kelimenin “Kredi kartı” olduğu gözlemlenmiş olup eşdizimlilik temaları aşağıda gösterilmiştir.

Tablo 130.
Kredi Kartı Söz Grubunun Eşdizimlilik Temaları

Öne Çıkan Kavram	Sıra	Eşdizimlilik temaları	f
Kredi Kartı	1	Harcama(alışveriş, tüketim alışkanlığı vb.)	12
	2	-	-
	3	-	-

Ünite metinleri içinde tema ile uyumlu olarak ön plana çıkan diğer kelimenin “kriz” olduğu tespit edilmiştir. “Kredi kartı” söz grubu harcama içerikli ifadeler ve tüketim alışkanlığı ile ilgili ifadelerle yüksek değerde eşdizimliliğe sahip olduğu gözlemlenmiştir. Ünite metinlerinin söyleminde kredi kartları üzerinden popüler kültürle ilişkili olarak tüketim kültürü açık bir şekilde eleştirilmiş ve öğrencilerin

tüketim kültürlerine dikkat etmeleri gerektiği metin söylemine yansımıştır. Ayrıca metin söylemi okurların gereksiz harcamalar yapmamalarına yönelik tavır, tutum ve davranışlarını manipüle edici niteliktedir. Bu kapsamda Batı eksenli kapitalizm, tüketim kültürünün de öğrencilerin kaçınması gereken kavramlar olduğu örtük olarak ifade edilmiştir. “Kredi kartı” söz grubunun eşdizimlilik temaları ile ilgili verilerden elde edilen cümleler aşağıda gösterilmiştir:

Eşdizimlilik Teması

1. Harcama(alışveriş, tüketim alışkanlığı vb.)

Verilerden alıntılar

Rahat bir hayat sürmenin en önemli gereklerinden birisi elbette iyi bir maddi gelire sahip olmak. Ama daha da önemlisi iyi bir harcama alışkanlığına sahip olmadan hiçbir gelirin iyi bir gelir olmadığını bilmekten geçiyor.

Kredi kartınıza dikkat! Artık **kredi kartı** almak bakkaldan ekmek almak kadar kolay bir şey. Ama borç ödemelerini yapabilmek de bir o kadar zor. Yanınızda nakit olmadığında kurtarıcıya dönüşebilen **kredi kartları** sorumsuz harcamalar yaparsanız düşmanınız kesiliyor. Bu nedenle **kredi kartlarına** başvururken öğrenci olduğunuzu unutmayıp limitinizi düşük tutarak kendinizi kontrol etmeyi unutmayın.

Çalışmada incelenen bir diğer ünite İstanbul C1 düzeyi yabancılar dil olarak Türkçe öğretimi ders kitabının 11.ünitesidir. Ünitenin öne çıkan kelimeleri ve frekans değerleri tablolarla gösterilmiştir.

Tablo 131.

İstanbul C1 düzeyi YDTÖ Ders Kitabı 11.Ünite En Sık İçerik Kelimeleri

Sıra	Öne Çıkan Kavram	<i>f</i>	T=1536
1	Dünya	27	
2	İnsan	14	
3	Küresel Isınma	12	

T:Analiz edilen ünite toplam kelime sayısı

İstanbul C1 düzeyi yabancılar dil olarak Türkçe öğretimi ders kitabının 11.ünitesi varlıklar ve kuramsal bilgiler temasının alt kategorisinde yer alan çevredir.

Ünite metinlerinde çevre, küresel ısınma, kirlilik gibi kavramlara odaklanılıp bilimsel bilgilerin verildiği gözlemlenmiştir. Ünite teması ile uyumlu olarak öne çıkan dünya kelimesinin f(27), insan kelimesinin f(14), çevre kelimesi f(12), küresel ısınma söz grubu f(12) frekans değerine sahiptir. Ünite kapsamında öne çıkan ilk kelimenin “Dünya” olduğu gözlemlenmiş olup eşdizimlilik temaları aşağıda gösterilmiştir.

Tablo 132.
Dünya Kelimesinin Eşdizimlilik Temaları

Öne Çıkan Kavram	Sıra	Eşdizimlilik temaları	f
Dünya	1	Küresel Isınma Etkileri(ısınma, iklim değişikliği, fırtınalar, doğal yaşamın tahribi vb.)	18
	2	Şekil(küre, geoid,)	5
	3	-	-

Ünite metinleri içinde tema ile uyumlu olarak ön plana ilk kelimenin “dünya” olduğu tespit edilmiştir. “Dünya” kelimesi genellikle küresel ısınma ve küresel ısınma etkileri ile ilgili ifadelerle yüksek değerde eşdizimliliğe sahip olduğu gözlemlenmiştir. Metin yazarları, okurlara örtük olarak küresel ısınmaya sebep olacak tüketimlerden, harcamalardan ve davranışlardan kaçınmaları hususunda gönderimlerde bulunmuş; okurların tüketim davranışlarını, tutumlarını manipüle edecek metin söylemleri tercih etmişlerdir. Ayrıca metinlerde dünyanın şekli ile ilgili araştırmalar yapan çeşitli topluluklardan bilim insanlarına yer verilerek kültürlerarasılık ilkesi gözetilmiştir. “Dünya” kelimesinin eşdizimlilik temaları ile ilgili verilerden elde edilen cümleler aşağıda gösterilmiştir:

Eşdizimlilik Teması

1. Küresel Isınma Etkileri (ısınma, iklim değişikliği, fırtınalar, doğal yaşamın tahribi vb.)

Verilerden alıntılar

Dünya iklim sisteminde değişikliklere neden olan küresel ısınmanın etkileri en yüksek zirvelerden, okyanus derinliklerine, ekvatoradan kutuplara kadar dünyanın her yerinde hissediliyor. Kutuplardaki buzullar eriyor, deniz suyu seviyesi yükseliyor ve kıyı kesimlerde toprak kayıpları artıyor.

Bu yaklaşım, çevresel değerler ve doğal varlıklardan ziyade ekonomik kalkınma, serbest piyasayı ve rant / kâr

dürtülerini temel almaktadır. Bugün **dünyamızın** içinde bulunduğu en büyük çevresel riskler; fosil yakıtların kullanımı ve iklim değişikliği, nükleer enerji, hızlı nüfus artışı ve tatlı su kaynaklarının yetersizliğidir.

2. Şekil(küre, geoid,)

Eskiden bilim ve teknoloji bugünkü kadar gelişmiş olmadığı için insanlar **Dünya**'nın yuvarlak olduğunu bilmiyorlardı.

Pisagor MÖ 590'lı yıllarda **Dünya**'nın yuvarlak olduğunu ve güneş etrafında döndüğünü ileri süren ilk kişiydi. Biruni (MS 972 - 1050) **Dünya**'nın küre şeklinde olduğunu, yer çekiminin varlığını ortaya koydu.

Ünite bünyesinde öne çıkan diğer kelimenin “insan” olduğu gözlemlenmiş olup eşdizimlilik temaları aşağıda gösterilmiştir.

Tablo 133.

İnsan Kelimesinin Eşdizimlilik Temaları

Öne Çıkan Kavram	Sıra	Eşdizimlilik temaları	f
İnsan	1	Sağlık	6
	2	Çevre	4
	3	-	-

Ünite metinleri içinde tema ile uyumlu olarak ön plana diğer kelimenin “insan” olduğu tespit edilmiştir. “Dünya” kelimesi genellikle küresel ısınma ve küresel ısınma etkileri ile ilgili ifadelerle yüksek değerde eşdizimliliğe sahip olduğu gözlemlenmiştir. Ünite metinlerinde küresel ısınma ve çevre kirliliğinin baş aktörü olarak gösterilen insanların gelecekte yaşayacağı dünya manzarası üzerinden tüketim alışkanlıklarına tedbir alması işaret edilmiş; okurların bu davranış ve tutumlarını değiştirmelerine yönelik metin söylemi tercih edilmiştir. “İnsan” kelimesinin eşdizimlilik temaları ile ilgili verilerden elde edilen cümleler aşağıda gösterilmiştir:

Eşdizimlilik Teması

1. Sağlık

Verilerden alıntılar

Küresel ısınma **insan** sağlığını da doğrudan etkiliyor. Bilim adamları iklim değişikliklerinin kalp, solunum yolu, bulaşıcı, alerjik ve bazı diğer hastalıkları tetikleyebileceği görüşünde.

2. Çevre

35 yıl önce birleşmiş milletler tarafından 5-16 Haziran 1972 tarihlerinde, Stockholm’de düzenlenen çevre konferansı, 113 ülkenin katılımıyla gerçekleşmiş ve konferansta çevre-**insan** kavramına değinilerek, dünyanın doğal dengesinin korunması için insan ve doğal varlıklara öncelik veren bir anlayışın egemen olması gereği ortaya koyulmuştur.

Ünite bünyesinde öne çıkan diğer ifadenin “küresel ısınma” söz grubu olduğu gözlemlenmiş olup eşdizimlilik temaları aşağıda gösterilmiştir.

Tablo 134.

Küresel Isınma Kelimesinin Eşdizimlilik Temaları

Öne Çıkan Kavram	Sıra	Eşdizimlilik temaları	f
	1	İnsan	6
Küresel Isınma	2	-	4
	3	-	-

Ünite metinleri içinde tema ile uyumlu olarak ön plana diğer ifadenin “küresel ısınma” söz grubu olduğu tespit edilmiştir. “Küresel ısınma” söz grubu genellikle insan ve insan etkileri ile ilgili ifadelerle yüksek değerde eşdizimliliğe sahiptir. Metin söylemlerinde genellikle okurları uyarıcı ifadeler bulunmakla birlikte okurları tedbir almaya yönelten ifadelere yer verilmiştir. “Küresel ısınma” söz grubunun eşdizimlilik temaları ile ilgili verilerden elde edilen cümleler aşağıda gösterilmiştir:

Eşdizimlilik Teması**Verilerden alıntılar**

1. İnsan

Küresel ısınmaya bağlı olarak dünyanın bazı bölgelerinde kasırgalar, seller ve taşkınların şiddeti ve sıklığı artarken bazı bölgelerde uzun süreli, şiddetli kuraklıklar ve çölleşme etkili oluyor. Kışın sıcaklıklar artıyor, ilkbahar erken geliyor, sonbahar gecikiyor, hayvanların göç dönemleri değişiyor. Yani iklimler değişiyor. İşte bu değişiklikler bitki ve hayvan türlerini de olumsuz yönde etkiliyor. **Küresel ısınma** insan sağlığını da doğrudan etkiliyor.

Bilim adamları iklim değişikliklerinin kalp, solunum yolu, bulaşıcı, alerjik ve bazı diğer hastalıkları tetikleyebileceği görüşünde.

Çalışmada incelenen bir diğer ünite İstanbul C1 düzeyi yabancılar dil olarak Türkçe öğretilmesi ders kitabının 12.ünitesidir. Ünitenin öne çıkan kelimeleri ve frekans değerleri tablolarla gösterilmiştir.

Tablo 135.

İstanbul C1 düzeyi YDTÖ Ders Kitabı 12.Ünite En Sık İçerik Kelimeleri

Sıra	Öne Çıkan Kavram	f	T=2239
1	Genç	22	
2	İnternet	21	
3	Sosyal medya	8	

T:Analiz edilen ünite toplam kelime sayısı

İstanbul C1 düzeyi yabancılar dil olarak Türkçe öğretilmesi ders kitabının 12.ünitesinin teması teknoloji ve aktüel bilgiler olarak tespit edilmiştir. Sosyal medya, internet, medya kavramlarına odaklanan metinlerde aktüel bilgiler yoğunluktadır. Ünite teması ile uyumlu olarak öne çıkan genç kelimesinin f(22), internet kelimesinin f(21), sosyal medya söz grubu f(14) frekans değerine sahiptir. Ünite bünyesinde internet, sosyal medya araçlarının olumsuz etkileri metin söylemlerine belirgin şekilde yansıdığı gözlemlenmiştir. Son yıllarda medya tüketimine yönelik tutumların değişimini detaylı olarak işleyen metinlerde gençlerin yazılı araçlara ayırdıkları zamanın azaldığı iddiası yapılan bir araştırma üzerinden tartışılmıştır. Bu kapsamda gençlerin gazete, dergi ve diğer yazılı araçlara yönelik zaman ayırma tutumları öğrenim düzeylerine göre kategorize edilmiş; bu medya araçlarına ayrılan zamanın azlığı örtük olarak da eleştirilmiştir. Ünite kapsamında öne çıkan ilk kelimenin “genç” olduğu gözlemlenmiş olup eşdizimlilik temaları aşağıda gösterilmiştir.

Tablo 136.

Genç Kelimesinin Eşdizimlilik Temaları

Öne Çıkan Kavram	Sıra	Eşdizimlilik temaları	f
Genç	1	İnternet(sosyal medya, facebook, twitter vb.)	12
	2	Diğer medya araçları(gazete, tv, dergi vb.)	5
	3	İnternet bağımlılığı	4

Ünite metinleri içinde tema ile uyumlu olarak ön plana diğer ifadenin “genç” kelimesi olduğu tespit edilmiştir. ”Genç” kelimesi genellikle insan ve insan etkileri ile ilgili ifadelerle yüksek değerde eşdizimliliğe sahiptir. Son yıllarda medya tüketimine yönelik tutumların değişimini detaylı olarak işleyen metinlerde gençlerin yazılı araçlara ayırdıkları zamanın azaldığı iddiası yapılan bir araştırma üzerinden tartışılmıştır. Bu kapsamda gençlerin gazete, dergi ve diğer yazılı araçlara yönelik zaman ayırma tutumları öğrenim düzeylerine göre kategorize edilmiş; bu medya araçlarına ayrılan zamanın azlığı örtük olarak da eleştirilmiştir. Ayrıca okurların bu medya araçlarına daha fazla zaman ayırmalarına yönelik teşvik edici bir metin söylemi tercih edilmiştir. Metin söyleminde basılı medya araçlarını okuma alışkanlıkları ile ilgili verilen istatistikte ise üniversite öğrencilerinin lise öğrencilerine göre daha fazla basılı medya aracı okuduğu ifade edilerek lise öğrencilerine yönelik eleştirel bir söylem tercih edilmiştir.

Öğrencilerin interneti ve sanal yaşamı hayatın vazgeçilmezi olarak görmeleri de metin söylemine yansıyan baskın eleştirel tutumlar arasında yer almaktadır. Bu kapsamda “internet ve sosyal medya bağımlılığı” terimi bir hastalık olarak metin söylemlerine yansımış, öğrencilerin gerekli otokontrolü sağlamalarına yönelik metin söyleminde imalarda bulunulmuştur. Popüler kültür ve sosyal medya ilişkisinin değerlere verdiği zararı insanların kaza geçiren bireylere yardım yerine sosyal medyada fotoğraf paylaşmaları, intihar teşebbüsünde bulunan bireyleri vazgeçirmek yerine fotoğraflarını paylaşma tutumları metin söyleminde değerlerin çözünmesi üzerinden eleştirilmiştir. Ayrıca metin yazarları, intihar eden birinin o anda bile fotoğraf paylaşması ve sosyal medya aracını intihar esnasına bile çok sevdiğini belirtmesi, onu “zehir” olarak nitelenmesi okurlar ile sosyal medya arasındaki ilişki açısından metin söylemine yansıyan açık bir eleştiridir. Bu kapsamda okurların sosyal medya kullanım davranışlarını gözden geçirmeleri metin söylemiyle teşvik edilmiştir.

Metin söylemlerinde internet, sosyal medya gibi araçların genel olarak sosyal hayatı ve değerleri yok ettiği ifade edilip okurların bu durumdan otokontrolle uzak duracağı ima edilmiştir. Ayrıca basılı medya araçlarını daha çok okuyan kitlenin üniversite öğrencileri olduğu belirtilerek lise öğrencilerine eleştiri yöneltmiştir. “Genç” kelimesinin eşdizimlilik temaları ile ilgili verilerden elde edilen cümleler aşağıda gösterilmiştir:

Eşdizimlilik Teması

1. İnternet(sosyal medya, facebook, twitter vb.)

2. Diğer medya araçları(gazete, tv, dergi vb.)

3. İnternet bağımlılığı

Verilerden alıntılar

Gençlerin dikkatlerini toplayıp konsantre oldukları tek zaman ise e-postalarını kontrol ettikleri ve online oyun oynadıkları saatler... Araştırma kapsamında hem liselilerin hem de üniversitelilerin internete girdiklerinde aynı anda ortalama üç sayfa açtıkları görülüyor. En çok bağlı kalınan sayfa ise elbette facebook. facebook'ta reklam tıklanma oranı ise liseliler için yüzde 11, üniversiteliler için yüzde 14 olarak şekilleniyor.

Üniversitelilerin gazete ve radyoya yönelik ilgileri liselilere göre daha yüksek. Liseliler özelinde bakıldığında, haftada 31 saat ile internet kullanımını medya tüketiminde ilk sırada yer alırken, liselilerin haftada 14 saat TV izlemeye, 10 saat radyo dinlemeye, 6 saat gazete okumaya zaman ayırdıkları görülüyor. Araştırmaya katılan liselilerin sadece yüzde 26'sı ise her hafta dergi okumaya vakit ayırdıklarını belirtiyor

İnternet ve sosyal medya bağımlılığı son dönemde, tedavi yollarının arandığı bir bağımlılık türü: internet ve sosyal medya bağımlılığı.

Tayvan'da Clairelin isimli **genç** kadın, intiharı sırasında sürekli facebook'ta yazıştı. Her tarafı kapatarak mangal kömürünün dumanıyla intihar eden kadın, "şu an odaya dumanlar doluyor. Ölüyorum ama Facebook'tan kopamıyorum" diye mesaj yazdı. Kadının Çince yazdığı son mesajı ise, "artık çok geç. Odam dumanlarla doldu. Az önce odamın bir fotoğrafını gönderdim. Ölürlen bile facebook'u seviyorum. Facebook zehir gibi olmalı." şeklindeydi. Tayvanlı kadının yazıştığı arkadaşlarından hiçbirinin olayı polise bildirmemesi şaşırtıcı bulundu. olayın bildirilmiş olması hâlinde kadının ölümden kurtarılabilceği ifade edildi.

Ünite bünyesinde öne çıkan diğer ifadenin "internet" kelimesi olduğu gözlemlenmiş olup eşdizimlilik temaları aşağıda gösterilmiştir.

Tablo 137.
İnternet Kelimesinin Eşdizimlilik Temaları

Öne Çıkan Kavram	Sıra	Eşdizimlilik temaları	<i>f</i>
	1	Sosyal medya	10
İnternet	2	Bağımlılık	5
	3	Genç	4

Ünite metinleri içinde tema ile uyumlu olarak ön plana diğer ifadenin “İnternet” kelimesi olduğu tespit edilmiştir. “Genç” kelimesi genellikle sosyal medya, bağımlılık, genç ifadeleriyle yüksek değerde eşdizimliliğe sahiptir. Metin söylemlerinde internet kelimesi en fazla sosyal medya söz grubuyla eşdizimli olup kitlelerin sosyal medyaya yönelik tutumları eleştirel olarak okura yansıtılmıştır. Temel insanî değerlerden, kültürel değerlere kadar sosyal medya ve internetin erozyona uğrattığı vakalar metin söyleminde kendine yer bulmuştur. Bu çerçevede Taylandlı genç Clairelin’in intihar ederken bile fotoğraf çekip paylaşması, arkadaşlarının bu durumu polise bildirilememesi eleştirilmiştir. İnternette evlenme, boşanma vakaları, alışveriş alışkanlıkları, vb. durumlar internet bağımlılığı ile ilişkilendirilmiş ve okurların interneti “bağımlılık” düzeyinde kullanmaktan kaçınmalarına yönelik bir davranış geliştirmeleri için söylem yapılandırılmıştır. “İnternet” kelimesinin eşdizimlilik temaları ile ilgili verilerden elde edilen cümleler aşağıda gösterilmiştir:

Eşdizimlilik Teması

1. Sosyal medya

Verilerden alıntılar

Gençlerin dikkatlerini toplayıp konsantre oldukları tek zaman ise e-postalarını kontrol ettikleri ve online oyun oynadıkları saatler... Araştırma kapsamında hem liselilerin hem de üniversitelilerin **internete** girdiklerinde aynı anda ortalama üç sayfa açtıkları görülüyor. En çok bağlı kalınan sayfa ise elbette facebook. facebook'ta reklam tıklanma oranı ise liseliler için yüzde 11, üniversiteliler için yüzde 14 olarak şekilleniyor.

2. Bağımlılık

İnternet ve sosyal medya bağımlılığı son dönemde, tedavi yollarının arandığı bir bağımlılık türü: internet ve sosyal medya bağımlılığı.

3. Genç Araştırmanın en çarpıcı sonuçlarından biri, klasik mecralardan gitgide uzaklaşan gençlerin hayatlarının **internette** geçmeye başlaması ve gençler için **internetin** artık sosyal medya anlamına geliyor olması!

Ünite bünyesinde öne çıkan diğer ifadenin “sosyal medya” söz gurubu olduğu gözlemlenmiş olup eşdizimlilik temaları aşağıda gösterilmiştir.

Tablo 138.
İnternet Kelimesinin Eşdizimlilik Temaları

Öne Çıkan Kavram	Sıra	Eşdizimlilik temaları	f
	1	Bağımlılık	5
Sosyal medya	2	Kullanım (erişim, takip)	3
	3	-	-

Ünite metinleri içinde tema ile uyumlu olarak ön plana diğer ifadenin “sosyal medya” söz gurubu olduğu tespit edilmiştir. “Sosyal medya” söz grubu genellikle bağımlılık, kullanım ifadeleriyle yüksek değerde eşdizimliliğe sahiptir. Metin söylemlerinde sosyal medya kullanımının TV, radyo, gazete gibi yaygın medya araçlarından daha fazla kullanıldığı ifade edilmiştir. Tüketim algısı, popüler kültür gibi kavramların muhtevasını da yöneten yapı olduğu vurgulanmıştır. Ayrıca toplumsal ve insani anlamda değerlerin yok olmasına sebep olarak gösterilmiştir. Okurların üniteye öne çıkan diğer kelimelerin söylem analizinde olduğu gibi sosyal medya ve internet kullanımında dikkatli olmaları için tavsiyeler ve ikna çabaları metinlerin söyleminde öne çıkmaktadır. Ayrıca metin söyleminde sosyal medya söz grubunun bağımlılık kelimesiyle yüksek düzeyde eşdizimli olması okura sosyal medyanın bağımlılık yaptığını ima eden bir gösterge olarak yorumlanabilir. “Sosyal medya” söz gurubunun eşdizimlilik temaları ile ilgili verilerden elde edilen cümleler aşağıda gösterilmiştir:

Eşdizimlilik Teması

Verilerden alıntılar

1. Bağımlılık

İnternet ve **sosyal medya** bağımlılığı son dönemde, tedavi yollarının arandığı bir bağımlılık türü: internet ve **sosyal medya** bağımlılığı..

2. Kullanım (erişim, takip)

Ailesi kısıtlama getirdiğinde, bilgisayarını geri almak için annesine, babasına bıçak çekenler oluyor." işverenlerin % 42'sinin, iş yerinde her türlü **sosyal medya** kullanımına karşı olduğunu biliyor muydunuz?

4.2.2.1.4. Türkçeye Yolculuk C1 Düzeyi Yabancılar Dil Olarak Türkçe Öğretimi Ders Kitabında Öne Çıkan Kavramlar ve Eşdizimlilikleri

Türkçeye Yolculuk C1 düzeyi yabancılar dil olarak Türkçe öğretimi ders kitabı 10 üniteden oluşmaktadır. Bu bölümde ünitelerde yer alan metinlerin öne çıkan kavramları ve içerik kelimelerinin analizi yapılmıştır. Türkçeye Yolculuk C1 düzeyi yabancılar dil olarak Türkçe öğretimi ders kitabında incelenen ilk bölüm 1.ünite olup, ünitenin öne çıkan kelimeleri ve frekans değerleri tablolarla gösterilmiştir.

Tablo 139.

Türkçeye Yolculuk C1 düzeyi YDTÖ Ders Kitabı 1.Ünite En Sık İçerik Kelimeleri

Sıra	Öne Çıkan Kavram	<i>f</i>	T=1140
1	Alışveriş	14	
2	Kredi kartı	12	
3	Venezüella	10	

T:Analiz edilen ünite toplam kelime sayısı

Türkçeye Yolculuk C1 düzeyi yabancılar dil olarak Türkçe öğretimi ders kitabının 1.ünitesinde teknoloji ve aktüel yapı teması çerçevesinde ekonomi odaklı içerikler gözlemlenmiştir. Ünite metinleri ekonomi, finans ve tüketim kültürü ile ilgili içeriklere sahiptir. Bu bağlamda ünite öne çıkan alışveriş kelimesinin $f(14)$, kredi kartı söz grubu $f(12)$, Venezüella kelimesi $f(10)$, frekans değerine sahiptir.

Ünite metinlerinin söyleminde modern insanın tüketim kültürü, kapitalizme yönelik tutumu ve israf edilen kaynaklar üzerinden yoğun bir eleştiri vardır. Bu kapsamda metin yazarları, kredi kartının getirdiği ekonomik gerçeklik ve tüketim kültürü üzerinden öğrencileri uyarılmış ve öğrencilerde kapitalizme karşı bir tutum oluşturmaya teşvik edici metin söylemi kullanmışlardır. Ayrıca Venezüella'nın ekonomik sıkıntılardan bahsedilmiş, enflasyon durumu, ekonominin petrol endeksli olması, insanların yaşadıkları problemler metin söylemine yansımış; tek tip üretime sahip ülkelerin ekonomik açıdan sıkıntılarla karşılaşabileceği metin söyleminde ima edilmiştir. Genel değerlendirmeler çerçevesinde metin yazarlarının zihninde hâkim iktidar algısının Batı olmadığı gözlemlenirken; Batı medeniyeti ile müsemma olan kapitalizm, tüketim kültürü metin söyleminde örtük olarak eleştirilmiştir. Öğrencileri tüketim kültürü, kapitalizm konusunda bilinçlendirme ve bu kavramların empoze ettiği

davranış biçimlerinin yanlışlığına ikna etme amaçlı söylemler geliştirilmiştir. Ünite kapsamında öne çıkan ilk kelimenin “alışveriş” olduğu gözlemlenmiş olup eşdizimlilik temaları aşağıda gösterilmiştir.

Tablo 140.

Alışveriş Kelimesinin Eşdizimlilik Temaları

Öne Çıkan Kavram	Sıra	Eşdizimlilik temaları	<i>f</i>
	1	Araç(araba, sepet vb.)	7
Alışveriş	2	Yap	4
	3	-	-

Ünite metinleri içinde tema ile uyumlu olarak ön plana ilk kelimenin “alışveriş” kelimesi olduğu tespit edilmiştir. “Alışveriş” kelimesi genellikle araba, sepet vb. araçlar ve “yapmak” fiili ile yüksek değerde eşdizimliliğe sahiptir. Ünite metinlerinde insanları tüketime yönelten taktiklerden bahsedilip okurların bu taktiklere karşı bilinçlendirmeyi gaye edinen bir söylem tercih edilmiştir. Bu çerçevede metin yazarları kapitalizm ve tüketim kültürüne yönelik eleştirel bir metin söylemi tercih etmişlerdir. Metin söyleminde kapitalizm içinde tüketimin bir zinciri olan süpermarketlerin tüketicilere tuzak kuran ve bu yönleri ile hiç de masum olmayan mekânlar olarak tanımlanmış; ayrıca okurları, örtük olarak tüketim çılgınlığından, kapitalizmin dişlisi olmaktan korumaya çalışan bir söylem inşa edildiği gözlemlenmiştir. Bu bağlamda kapitalizm ve kapitalizmin tüketim ahlakı dolayısıyla Batının tüketim kültürü eleştirilirken okurun bu yapılara karşı davranış, tutum ve savunma mekanizmaları geliştirmelerini teşvik edici söylemler bulunmaktadır. “Alışveriş” kelimesinin eşdizimlilik temaları ile ilgili verilerden elde edilen cümleler aşağıda gösterilmiştir:

Eşdizimlilik Teması Verilerden alıntılar

1. Araç(araba, sepet vb.) Aşırı büyük **alışveriş** arabaları alışveriş arabaları, marketten çıkarabileceğiniz ve bir arabanın içine sığdırabileceğiniz kadar çok ürünü alacak büyüklükte tasarlanmıştır.
2. Yap Daha fazla **alışveriş** yapmanıza neden olan süpermarket tuzağı süpermarketlerdeki her türlü raf düzeni, cüzdanınız hedef alınarak planlanmıştır. Düşük tempolu müzikler ise

insanları daha yavaş gezmeye ve daha çok **alışveriş** yapmaya teşvik eder. Klasik müzikler ise insanları daha pahalı ürünler almaya yönlendirir.

Ünite bünyesinde öne çıkan diğer ifadenin “kredi kartı” söz gurubu olduğu gözlemlenmiş olup eşdizimlilik temaları aşağıda gösterilmiştir.

Tablo 141.

Kredi kartı Kelimesinin Eşdizimlilik Temaları

Öne Çıkan Kavram	Sıra	Eşdizimlilik temaları	<i>f</i>
Kredi Kartı	1	Kullanmak	5
	2	İhtiyaç	4
	3	Sayı(birinci, ikinci vb.)	3

Ünite metinleri içinde tema ile uyumlu olarak ön plana diğer ifadenin “Kredi kartı” söz grubu olduğu tespit edilmiştir. Kredi kartı” söz grubu genellikle ihtiyaç ve sayısal nitelikler bildiren ifadeler ve “kullanmak” fiili ile yüksek değerde eşdizimliliğe sahiptir. Metin yazarlarının kredi kartına odakladıkları metin söyleminde kapitalizm eleştirisi dikkat çekmektedir. Metinlerde, uzmanlar tarafından bir kişini sadece bir kredi kartına sahip olması gerektiği ifade edilmiş; ayrıca bireylerin gerçekten ikinci bir kredi kartına ihtiyacının olup olmadığını sorgulamaları talep edilmiştir. İkinci bir kredi kartı alan bireylerin içine gireceği borç yükü eleştirel bir çerçevede ele alınmıştır. Bu değerlendirmeler ekseninde metin yazarları modern insanın tüketim ahlakını eleştirirken, kapitalizmle olan ilişkisini de gözden geçirmesi gerektiğini metin söyleminde ima etmişlerdir. “Kredi kartı” söz grubunun eşdizimlilik temaları ile ilgili verilerden elde edilen cümleler aşağıda gösterilmiştir:

Eşdizimlilik Teması

Verilerden alıntılar

1. Kullanmak

Uzmanlar, kişilerin **kredi kartı** kullanımını tek kart ile sınırlandırması gerektiğini vurguluyor. Ama maalesef durum hiç de bu şekilde değil.

2. İhtiyaç

Siz de her beş insandan üçü gibi ikinci bir **kredi kartına** ihtiyaç duyuyorsanız tekrar düşünün derim.

3. Sayı(birinci, ikinci vb.)

Otuz günlük dönem sonunda gelecek hesap dökümünüze göre ödeyeceğiniz ikinci bir **kredi kartı** borcuyla baş

etmeye hazır mısınız?. Ne dersiniz hâlâ yeni bir kredi kartı istiyor musunuz?

Ünite bünyesinde öne çıkan diğer ifadenin “Venezüella” kelimesi olduğu gözlemlenmiş olup eşdizimlilik temaları aşağıda gösterilmiştir.

Tablo 142.

Venezüella Kelimesinin Eşdizimlilik Temaları

Öne Çıkan Kavram	Sıra	Eşdizimlilik temaları	f
Venezüella	1	Ekonomik problemler(açlık, enflasyon, borç vb.)	7
	2	Petrol	3
	3	-	-

Ünite metinleri içinde öne çıkan diğer kelimenin “Venezüella” olduğu tespit edilmiştir. “Venezüella” kelimesi genellikle ekonomik problemleri içeren ifadeler ve petrol ile yüksek değerde eşdizimliliğe sahiptir. Venezüella’nın ekonomik durumuna odaklanan metin söyleminde ekonomik göstergeler üzerinden geliştirilen eleştirel ifadeler dikkat çekmektedir. İşsizlik, enflasyon, açlık vb. durumlar petrol odaklı ülke ekonomisiyle ilişkilendirilmiş; okurlara da örtük olarak üretime dayalı ekonomi modeli işaret edilmiştir. “Venezüella” kelimesinin eşdizimlilik temaları ile ilgili verilerden elde edilen cümleler aşağıda gösterilmiştir:

Eşdizimlilik Teması

1. Ekonomik problemler(açlık, enflasyon, borç vb.)

2.Petrol

Verilerden alıntılar

Düşen petrol fiyatları nedeniyle ekonomik krize giren **Venezuela**’da halk zor günler geçiriyor. Her beş kişiden birinin işsiz olduğu ülkede, elektrik kesintileri günde 18 saati bulurken çoğu kasabaya su da verilemiyor.

İş yatırım uluslararası piyasalar müdürü, **Venezüella**’nın ekonomik durumunu değerlendirdi ve şunları söyledi: "**Venezüella**’da tamamen petrol gelirlerine dayanan bir ekonomik model var. Zamanında gerekli gelir çeşitlendirmesi yapılmadığından bu model artık işlemiyor.

Çalışmada incelenen bir diğer ünite Türkçeye Yolculuk C1 düzeyi yabancı dil olarak Türkçe öğretimi ders kitabının 2.ünitesidir. Ünitenin öne çıkan kelimeleri ve frekans değerleri tablolarla gösterilmiştir.

Tablo 143.

Türkçeye Yolculuk C1 düzeyi YDTÖ Ders Kitabı 2.Ünite En Sık İçerik Kelimeleri

Sıra	Öne Çıkan Kavram	<i>f</i>	T=1587
1	Moda	28	
2	Çay Makinası	22	
3	Alışveriş	12	

T:Analiz edilen ünite toplam kelime sayısı

Türkçeye Yolculuk C1 düzeyi yabancılar dil olarak Türkçe öğretimi ders kitabının 2.ünitesinde teknoloji ve aktüel yapı teması çerçevesinde moda odaklı içerikler gözlemlenmiştir. Ünite metinleri moda, giyim tarzları, alışveriş ile ilgili içeriklere sahiptir. Bu bağlamda ünite öne çıkan moda kelimesinin $f(28)$, çay makinası söz grubu $f(22)$, alışveriş kelimesi $f(12)$ frekans değerine sahiptir. Metin yazarları, moda ve tüketim ahlakını metin söyleminde birbiriyle ilişkilendirerek ele almış, ihtiyaç çerçevesinde yapılmayan tüketimler metin söylemine eleştirel olarak yansımıştır. Örtük olarak kapitalizm eleştirisinin yapıldığı metinlerde ihtiyaç kavramı ve moda algısının kime, neye göre belirlendiği sorgulanarak metin okurunun bilinçlenmesi öncelmiştir. Bu bağlamda yapılan eleştirilerden hareketle metin yazarlarının zihninde hâkim iktidar algısı olarak Batı'nın yer almadığı söylenebilir. Ünite kapsamında öne çıkan ilk kelimenin “moda” olduğu gözlemlenmiş olup eşdizimlilik temaları aşağıda gösterilmiştir.

Tablo 144.

Moda Kelimesinin Eşdizimlilik Temaları

Öne Çıkan Kavram	Sıra	Eşdizimlilik temaları	<i>f</i>
Moda	1	Uyma(sezona uygun elbise alma, yeni sezon ürünü alma vb.)	12
	2	Tüketim(alma, satın alma)	7
	3	Etik	5

Ünite metinleri içinde öne çıkan ilk kelimenin “moda” olduğu tespit edilmiştir. “Moda” kelimesi genellikle yeni ürünler alıp modaya uyma, satın alma, tüketim gibi ifadelerle yüksek değerde eşdizimliliğe sahiptir. Ünite bünyesinde yer alan metinlerin söyleminde moda ve tüketim kavramları birbiriyle ilişkilendirilmiş ve yoğun bir eleştirel söylem kullanılmıştır. Bu kapsamda metin yazarları, moda kavramını tüketimin

artması için oluşturulduğunu, insanların giysilerini kendilerini seçmeyip “moda” kavramını yöneten bir aklın seçtiğini ifade ederek aslında insan iradesine bir darbe olduğu yönünde bariz ifadeler kullanmışlardır. Tüketim, tüketim çılgınlığı ve moda ilişkisi popüler kültür ile ilişkilendirilmiş ve metin söylemine de eleştirel olarak yansıtılmıştır.

Çağın en önemli sorunlarından tüketim kültürü, tüketim çılgınlığı için moda etiği kavramı metin söylemlerine yansıyan önemli eşdizimlilik temalarından biridir. Diğer eşdizimlilik temalarında bariz şekilde hissedilen eleştirel söylemle birlikte bu duruma alternatifler, çözüm önerileri sunulmuştur. Ayrıca moda kavramı; küresel ısınma, kaynak israfı, türlerin yok olması gibi durumların müsebbibi olarak metin söylemine yansımıştır.

Metin yazarları, okurların popüler kültür ve moda algısı ile tüketim refleksi geliştirme davranışını önlemeye yönelik söylemler geliştirmişlerdir. Metin yazarlarının ayrıca kapitalizm ve Batı medeniyeti eleştirisi de modayı yöneten bir akıl ve tüketimi artırıp, kitleleri yönetmeye çalışan çabalar üzerinden eleştirilmiş ve okurlar bu faktörlere karşı bilinçlendirilmeye çalışılmıştır. “Moda” kelimesinin eşdizimlilik temaları ile ilgili verilerden elde edilen cümleler aşağıda gösterilmiştir:

Eşdizimlilik Teması

1. Uyma(sezona uygun elbise alma, yeni sezon ürünü alma vb.)

2. Tüketim(alma, satın alma)

3. Etik

Verilerden alıntılar

Modanın tüketime etkisi birçoğumuz gelecekte neyin **moda** olacağını öğrenerek kendimizi ona göre hazırlamayı çok isteriz. Neden kendimizi ona göre ayarlamak isteriz, neden **modanın** adını sık sık duyarız, neden gazete ve dergilerin onlarca sayfasını moda haberleri kaplar? **Moda** olmasaydı daha mı özgür olunurdu, diye düşünüyorum.

Bir kalıbın içerisindeyiz. Biz seçmiyoruz aslında **moda** seçiyor giysilerimizi ve mesaj şu aslında “tüketin!”, tüketelim diye var **moda**. Olmasaydı tüketmeyecek miydik? tabii ki tüketecektik ama belki de bu kadar hızlı olmayacaktı.

Böylece etik **moda** anlayışı gelişti. Peki, nedir "etik **moda**"? etik **moda**; yerel zanaatları, adil ticareti, çok

işlevli tasarım ürünlerini, çevre dostu malzemelerin kullanımını ve geri dönüşümle değer kazandırılan tasarımları yücelten bir yapıdır. Etik tasarım anlayışının gündeme gelmesi tasarımın hangi koşullarda yaratıldığı, üretildiği ve tüketildiğinin sorgulanmasıyla ilgilidir.

Ünite bünyesinde öne çıkan diğer ifadenin “Çay makinası” söz grubu olduğu gözlemlenmiş olup eşdizimlilik temaları aşağıda gösterilmiştir.

Tablo 145.

Çay Makinası Söz Grubunun Eşdizimlilik Temaları

Öne Çıkan Kavram	Sıra	Eşdizimlilik temaları	f
Çay Makinası	1	Kullan(kullanımı, kullanırken dikkat edilecek hususlar vb.)	22
	2	-	-
	3	-	-

Ünite metinleri içinde öne çıkan diğer ifadenin “çay makinası” olduğu tespit edilmiştir. “Çay Makinası” söz grubu genellikle kullanım şekli ve kullanırken dikkat edilecek hususları içeren ifadelerle yüksek değerde eşdizimliliğe sahiptir. Metin yazarlarının moda içerikli bir üniteye Türk toplumunun geleneksel içeceği çayı Batı kültürüne has bir makine ile sunuyor olması metin söylemine yansıyan modernite algısının bir göstergesi olarak yorumlanabilir. “Çay makinası” ifadesinin eşdizimlilik temaları ile ilgili verilerden elde edilen cümleler aşağıda gösterilmiştir:

Eşdizimlilik Teması

1. Uyma(sezona uygun elbise alma, yeni sezon ürünü alma vb.)

Verilerden alıntılar

Çay tiryakileri için yeni **çay makinanız** sizi ne kadar heyecanlandığınızı tahmin ediyoruz. **Çay makinanız** sesini duymak için ne kadar sabırsızlandığınızı da biliyoruz.

Ünite bünyesinde öne çıkan diğer ifadenin “alışveriş” kelimesi olduğu gözlemlenmiş olup eşdizimlilik temaları aşağıda gösterilmiştir.

Tablo 146.
Alışveriş Kelimesinin Eşdizimlilik Temaları

Öne Çıkan Kavram	Sıra	Eşdizimlilik temaları	f
	1	Yap	12
Alışveriş	2	-	-
	3	-	-

Ünite metinleri içinde tema ile uyumlu olarak ön plana ilk kelimenin “alışveriş” kelimesi olduğu tespit edilmiştir. “Alışveriş” kelimesi “yapmak” fiili ile yüksek değerde eşdizimliliğe sahiptir. Metin yazarları, alışveriş yapma eylemini metin söylemlerinde hem olumlu hem de olumsuz yönleri ile ele almışlardır. Olumlu açıdan alışveriş yapmanın ömrü uzattığı, zihinsel fonksiyonlar açısından faydalı olduğu ifade edilerek okurlar alışveriş yapmaya teşvik edilmiştir. Olumsuz açıdan ele alınan alışveriş eylemi ise tüketim çılgınlığı, israf ile ilişkilendirilmiş olup yoğun kapitalizm eleştirisi ile metin söylemlerine yansıtılmıştır. Okur ise bu çerçevede kapitalizm ve popüler kültür ile tüketme hususunda örtük olarak uyarılmış, bu davranışları yapmaması için çaba sarf edilmiştir. “Alışveriş” kelimesinin eşdizimlilik temaları ile ilgili verilerden elde edilen cümleler aşağıda gösterilmiştir:

Eşdizimlilik Teması Verilerden alıntılar

1. Yap

Alışveriş yapmak ömrü uzatıyor Tayvan’da **alışveriş** ve sağlık üzerine yapılan bir araştırmaya göre **alışveriş** yapan insanlar, yapmayanlara göre daha uzun ömürlü oluyorlar. **Alışveriş** yaparken seçme, beğenme ve hesap yapma zorunluluğundan dolayı beynimiz de zinde kalıyor.

Tüketim çılgınlığı **alışveriş** yapmak için her zaman geçerli bir bahane bulabilirsin. ”Önemli bir görüşmem var ama giyecek hiçbir şeyim yok.”, ”İndirim sezonunu kaçırmamalıyım.” gibi pek çok neden sıralanabilir.

Çalışmada incelenen bir diğer ünite Türkçeye Yolculuk C1 düzeyi yabancı dil olarak Türkçe öğretimi ders kitabının 3.ünitesidir. Ünitenin öne çıkan kelimeleri ve frekans değerleri tablolarla gösterilmiştir.

Tablo 147.

Türkçeye Yolculuk C1 düzeyi YDTÖ Ders Kitabı 3.Ünite En Sık İçerik Kelimeleri

Sıra	Öne Çıkan Kavram	<i>f</i>	T=1530
1	İletişim	23	
2	Bayram	21	
3	Aile	19	

T:Analiz edilen ünite de toplam kelime sayısı

Türkçeye Yolculuk C1 düzeyi yabancılar dil olarak Türkçe öğretimi ders kitabının 3.ünitesinde kişilerarası ilişkiler teması çerçevesinde iletişim ve iletişimsizlik ile ilgili içerikler gözlemlenmiştir. Ünite metinleri iletişim engelleri, aile, evlilik Türk toplumu ile ilgili içeriklere sahiptir. Bu bağlamda ünite de öne çıkan iletişim kelimesinin $f(23)$, bayram kelimesi $f(21)$, aile kelimesi $f(19)$, frekans değerine sahiptir.

Ünite içeriğinde Türk toplum yapısı ile İslam'ın bileşkesi olarak bayramlardan, bayram geleneklerinden bahsedilmiş; modernizm ile bayram kültürü Türk toplumsal yapısındaki değişimler, yabancılaşmalar metin söyleminde konu edinilmiştir. Kişilerarası ilişkiler teması çerçevesinde aile içi iletişim kopuklukları ve teknolojinin getirdiği yalnızlığın sonuçları modernizme bağlanmış, örtük olarak eleştirilmiş, okurların aile içi iletişimlerini sıkı tutmaları metin söyleminde teşvik edilmiştir. Ünite kapsamında öne çıkan ilk kelimenin “İletişim” olduğu gözlemlenmiş olup eşdizimlilik temaları aşağıda gösterilmiştir.

Tablo 148.

İletişim Kelimesinin Eşdizimlilik Temaları

Öne Çıkan Kavram	Sıra	Eşdizimlilik temaları	<i>f</i>
İletişim	1	Kur	8
	2	Aile	7
	3	Çocuk	6

Ünite metinleri içinde tema ile uyumlu olarak ön plana ilk kelimenin “iletişim” olduğu tespit edilmiştir. “İletişim” kelimesi “kurmak” fiili , “aile” , “çocuk” kelimeleri ile yüksek değer de eşdizimliliğe sahiptir. Aile içi iletişim problemlerine odaklanan metin yazarları güncel olarak karşılaşılan iletişim problemlerinin toplumda bağların çözülmesinde, aileden başlayıp toplumu yönlendiren değerlerin aşınmasında temel faktör olarak değerlendirmiş ve bu durumu metin söyleminde örtük olarak ifade

etmiştir. Ayrıca çalışan anne, baba modelinden hareketle metin söyleminde çocuklarını teknolojinin kucağına itildiği ve bu sürecin çocuğu yalnızlaştırdığı, içine kapanık bir birey haline getirdiği, toplumdan ve toplumsal değerlerden çocuğu soyutladığı ifade edilmiştir. Bu kapsamda teknoloji ve yoğun iş hayatı iletişim sorunlarının, toplumsal yapının bozulmasının sebebi olarak okurlara aktarılmış; dolayısıyla modernizmin aile ve toplum hayatı için tehdit olduğu okurlara örtük olarak ifade edilmiş; metin söylemi, okurun yoğun çalışma hayatı, teknoloji yabancılaşma ve aile içi iletişimsizlik durumlarından kaçınması için yapılandırılmış olup okurun davranış ve tutumlarını şekillendirmeye yönelik olduğu tespit edilmiştir. “İletişim” kelimesinin eşdizimlilik temaları ile ilgili verilerden elde edilen cümleler aşağıda gösterilmiştir:

Eşdizimlilik Teması	Verilerden alıntılar
1. Kur	İletişim kurma şeklini veya kuramamayı bebek yaştan itibaren aile öğretmiştir. Çocuklar da bu davranışın dönütünü büyüdükçe aileye vermektedir.
2. Aile	Günümüzde çok sık rastlanan bir örnek; anne babanın yoğun iş hayatı veya stresli dönemlerinden dolayı, başta çocuğun bilgisayarla vakit geçirmesi ebeveyn tarafından bir avantaj olarak görülür. Ancak uzun vadede aile, bilgisayar bağımlısı, içine kapanık bir çocuk edinmiş olur. Olması gereken aile içi iletişimin yerini bilgisayar, zararlı alışkanlıkları olan bir arkadaş, öfke veya uyuşturucu alabilmektedir.
3. Çocuk	Onları dinlerken içinde buldukları duygusal durumu anlayarak, empati kurarak dinlemek için çaba harcamalıyız. Dinlenmediğini, anlaşılmadığını düşünen çocuklar iletişim kurmak yerine kaçmayı tercih eder.

Ünite kapsamında öne çıkan diğer kelimenin “bayram” olduğu gözlemlenmiş olup eşdizimlilik temaları aşağıda gösterilmiştir.

Tablo 149.
Bayram Kelimesinin Eşdizimlilik Temaları

Öne Çıkan Kavram	Sıra	Eşdizimlilik temaları	f
Bayram	1	Modernizm etkisi(teknoloji, değerlerin değişmesi, kültürün değişmesi vb.)	15
	2	Eski	6
	3	-	-

Ünite metinleri içinde ön plana diğer kelimenin “bayram” olduğu tespit edilmiştir. “bayram” kelimesi topluma, değerlere modernizmin etkilerini aktaran ifadeler ve eski kelimesi ile yüksek değerde eşdizimliliğe sahiptir. Ünite bünyesinde yer alan metinlerde Türk toplum yapısı ve İslam kültürü ile olan bileşkesi değerlendirilirken bayram günlerine odaklanılmıştır.

Metin söyleminde değişen ve dönüşen dünyanın sonucu olarak ortaya çıkan teknolojinin bayram kültürünü ve toplumsal değerleri doğrudan etkilediği ifade edilmiş, aile büyüklerinin bugünlerde teknoloji kavramına ve içeriğine yönelik tepkili olduğu okura aktarılmıştır. Eskiden bayram kavramının köklü geleneklerle büyük bir heyecanla karşılanırken bugünlerde bu geleneklerin kalmadığı, aile hayatından ticarete kadar teknoloji ve modernizm etkisinde erozyona uğradığı metin söylemine yansımıştır. Ayrıca geçmişte küçük şeylerle mutlu olan çocukların şimdilerde teknoloji ve modernizm ürünü oyuncak, eğlence araçları ile mutlu olamadığı ifade edilmiş; örtük olarak teknolojinin insanları mutsuz ettiği metin söyleminde vurgulanmıştır. Metin yazarları Batı'nın bir bakiyesi olarak teknolojiyi, tüketim kültürünü bayram geleneklerinin yozlaşmasında temel faktörler olarak okura göstermiş; metin söyleminde okurları bu kavram ve değer dünyasının etki alanı dışında davranış geliştirmeye örtük olarak teşvik etmiştir. Metin yazarlarının zihninde hâkim iktidar algısı olarak Batı'nın olmadığı gözlemlenirken Batı ve değerlerinin Türk toplumu ve gelenekleri özelinde toplumsal yapı ve değerleri erozyona uğrattığı metin söylemine yansımaktadır. “Bayram” kelimesinin eşdizimlilik temaları ile ilgili verilerden elde edilen cümleler aşağıda gösterilmiştir:

Eşdizimlilik Teması

1. Modernizm etkisi(teknoloji, değerlerin değişmesi, kültürün değimesi vb.)

Verilerden alıntılar

Aile büyüklerinin özellikle **bayram** günlerinde, teknolojiye karşı büyük bir düşmanlığı beliriveriyor. Özellikle bu günlerde, bir telefon görmeye dâhi tahammül edemiyorlar. İlerleyen teknoloji ve değişen toplum yapısıyla geleneksel **bayram** kültürü de farklı bir boyut kazanmış durumda. Eskiden **bayramdı**, şimdi sadece tatil; belki de bu yüzden doğuyor bu fark. Siz de ah çekip eski geleneksel **bayramları** özleyenlerdenseniz, nerede o eski **bayramlar** dedirtecek detaylar sizin de yüzünüzü gülümsetmeye yetecek.

2. Eski

Eskiden **bayram** telaşı olurdu bayram gelmeden hazırlıklar başlar, arife günü **bayram** gibi karşılanırdı. Günler öncesinden temizlik yapılır, tatlılar hazırlanırdı. Şimdilerde **bayramlar**, sıradan bir gün bekler gibi karşılanıyor. Herkes evinde misafir beklerdi şimdilerde fırsat bulan tatile kaçıyorken eski bayramlarda herkes evde misafir beklerdi. **Bayramda** ekmek çıkmaz; fırınlar çalışmazdı. Tek bir **bayram** gazetesi çıktığından gazeteciler de bayram tatili yapardı.

Çocuklar için mutlu olmak daha kolaydı eskiden çocuklar için "mutlu olmak" kavramı çok daha büyük anlam taşıyordu; şimdilerde hiçbir şey onları mutlu edemiyor. Oysa eskiden onlar için en büyük mutluluk konsol oyunları, bilgisayarlar, akıllı telefonlar değil; mahalleye gelen salıncaklara binmekti.

Ünite kapsamında öne çıkan diğer kelimenin “aile” olduğu gözlemlenmiş olup eşdizimlilik temaları aşağıda gösterilmiştir.

Tablo 150.

Aile Kelimesinin Eşdizimlilik Temaları

Öne Çıkan Kavram	Sıra	Eşdizimlilik temaları	f
Aile	1	Çocuk	9
	2	İletişim	7
	3	Çok	3

Ünite metinleri içinde ön plana diğer kelimenin “aile” olduğu tespit edilmiştir. “Aile” kelimesi “çocuk”, “iletişim” ve “çok” kelimeleri ile yüksek değerde eşdizimliliğe sahiptir. Ünite metinlerinde aile kurumunun sahip olduğu değerlerin zaman içinde bozulması, teknoloji etkisiyle oluşan iletişim engelleri gibi konular öne çıkmaktadır. Bu kapsamda ön plana çıkan “iletişim”, “bayram” kelimelerinin söylem analizi ile “aile” kelimesinin söylem analizi benzerlik göstermektedir. “Aile” kelimesinin eşdizimlilik temaları ile ilgili verilerden elde edilen cümleler aşağıda gösterilmiştir:

Eşdizimlilik Teması Verilerden alıntılar

1. Çocuk İleriki dönemlerle bununla bir sorun olarak yüzleşir çünkü çocuk **aile** ile iletişim kurmaktan kaçarak tepki verir. Tabii ki iletişim tek taraflı olmaz. Çocuğumuzu dinlemeyi de bilmeliyiz. Çoğu ebeveyn istediği cevapları almaya odaklanarak çocuklarının ne hissettiklerini ne anlatmaya çalıştıklarını fark etmezler. onları dinlerken içinde buldukları duygusal durumu anlayarak, empati kurarak dinlemek için çaba harcamalıyız.
2. İletişim Çocuk, bunu ifade edemese bile hissi yaşar ve tanır. Bu arada ebeveyn iletişim kurduğunu düşünerek kendini kandırır. İleriki dönemlerle bununla bir sorun olarak yüzleşir çünkü çocuk **aile** ile iletişim kurmaktan kaçarak tepki verir. Tabii ki iletişim tek taraflı olmaz. Çocuğumuzu dinlemeyi de bilmeliyiz.
- 3.Çok Günümüzde pek çok **aile**, çocukları ergen yaşa geldiklerinde aralarında bir iletişim eksikliği olduğunu fark ederler. Ancak çoğu **aile** bunun çocuktan ya da dış faktörlerden kaynaklandığını düşünerek çözümü yanlış yerde arar.

Çalışmada incelenen bir diğer ünite Türkçeye Yolculuk C1 düzeyi yabancı dil olarak Türkçe öğretimi ders kitabının 4.ünitesidir. Ünitenin öne çıkan kelimeleri ve frekans değerleri tablolarla gösterilmiştir.

Tablo 151.

Türkçeye Yolculuk C1 düzeyi YDTÖ Ders Kitabı 4.Ünite En Sık İçerik Kelimeleri

Sıra	Öne Çıkan Kavram	<i>f</i>	T=1296
1	Kukla	25	
2	Musluk	18	
3	Buzdolabı	16	

T:Analiz edilen ünite de toplam kelime sayısı

Türkçeye Yolculuk C1 düzeyi yabancılar dil olarak Türkçe öğretimi ders kitabının 4.ünitesinde meslekler ve meslekî bilgiler teması çerçevesinde insanların çalışma alanları, mesleklerin zorlukları vb. konular ile ilgili içerikler gözlemlenmiştir.

Bu bağlamda üniteye öne çıkan kukla kelimesinin f(25), musluk kelimesi f(18), buzdolabı kelimesi f(19) frekans değerine sahiptir.

Ünite içeriğinde metin yazarları kültür sanat açısından yüksek değere sahip kukla, faytonculuk, değirmencilik gibi mesleklerden bahsetmiş ve metin söyleminde bu mesleklerin modernizme, teknolojiye mağup olarak sahip oldukları kültürel hafıza ile ortadan kalktıkları ifade edilmiştir. Bu kapsamda metin yazarları örtük olarak modernizm, eleştirisi yapmışlardır. Ünite kapsamında öne çıkan ilk kelimenin “kukla” olduğu gözlemlenmiş olup eşdizimlilik temaları aşağıda gösterilmiştir.

Tablo 152.

Kukla Kelimesinin Eşdizimlilik Temaları

Öne Çıkan Kavram	Sıra	Eşdizimlilik temaları	f
Kukla	1	Yap	10
	2	Sanat	7
	3	Sev	3

Ünite metinleri içinde ön plana ilk kelimenin “kukla” olduğu tespit edilmiştir. “Kukla” kelimesi “yap”, “sanat” ve “sev” kelimeleri ile yüksek değerde eşdizimliliğe sahiptir. Ünite teması ile uyumlu olarak mesleklere odaklanan metin yazarları genellikle kültür sanat eksenli meslekleri ön plana çıkarmıştır. Bunlardan biri de kukla yapımıdır. “Kukla” kelimesinin eşdizimlilik temaları ile ilgili verilerden elde edilen cümleler aşağıda gösterilmiştir:

Eşdizimlilik Teması Verilerden alıntılar

1. Yap

Akpınar, Mimar Sinan Üniversitesi güzel sanatlar fakültesinde okuduğu yıllarda kukla yapmayı öğrendiğini söylüyor. **Kukla** tiyatrolarının sayısı artmalı Akpınar, **kukla** sanatının dünyada çok ilgi gördüğünü ama Türkiye’de, **kukla** yapan çok fazla kişi olmadığı için kukla tiyatrosunun da çok yaygınlaşmadığını söylüyor

2. Sanat

İletişimi daha iyi tutarsak, belki **kukla** sanatını daha da canlandırabiliriz.” atölyesini doğumhaneye benzetiyor ve bir **kuklanın** oynatılabilir hâle gelmesi, yaklaşık bir hafta sürüyor.

3.Sev

Yetişkinlere de **kuklayı** sevdirmeliyiz.

Topluma **kuklayı** sevdirmek için proje hazırladığını anlatıyor: “Türkiye’de kuklayı insanların tanınmaları, sevmeleri için ‘her eve bir kukla’ projem var.

Ünite kapsamında öne çıkan diğer kelimenin “musluk” olduğu gözlemlenmiş olup eşdizimlilik temaları aşağıda gösterilmiştir.

Tablo 153.

Musluk Kelimesinin Eşdizimlilik Temaları

Öne Çıkan Kavram	Sıra	Eşdizimlilik temaları	<i>f</i>
Musluk	1	Tamir (değişmek, arıza gidermek, sorunu çözmek vb.)	18
	2	-	-
	3	-	-

Ünite metinleri içinde ön plana diğer kelimenin “musluk” olduğu tespit edilmiştir. “Musluk” kelimesi tamirle ilgili ifadelerle yüksek değerde eşdizimliliğe sahiptir. “Musluk” kelimesinin eşdizimlilik temaları ile ilgili verilerden elde edilen cümleler aşağıda gösterilmiştir:

Eşdizimlilik Teması Verilerden alıntılar

1. Tamir

Musluk nasıl tamir edilir? Mutfak **musluğunuz** sürekli su mu akıtıyor? Bazı durumlarda musluk contasını değiştirmek sorunu kesin olarak çözerken kimi durumlarda **musluk** takımının komple değişmesi gerekli olabilir

Ünite kapsamında öne çıkan diğer kelimenin “buzdolabı” olduğu gözlemlenmiş olup eşdizimlilik temaları aşağıda gösterilmiştir.

Tablo 154.

Buzdolabı Kelimesinin Eşdizimlilik Temaları

Öne Çıkan Kavram	Sıra	Eşdizimlilik temaları	<i>f</i>
Buzdolabı	1	Saklamak(korumak, muhafaza etmek, tazeliğini devam ettirmek vb.)	16
	2	-	-
	3	-	-

Ünite metinleri içinde ön plana diğer kelimenin “buzdolabı” olduğu tespit edilmiştir. “Buzdolabı” kelimesi yiyeceklerin saklanması ilgili ifadelerle yüksek değerde eşdizimliliğe sahiptir. “Buzdolabı” kelimesinin eşdizimlilik temaları ile ilgili verilerden elde edilen cümleler aşağıda gösterilmiştir:

Eşdizimlilik Teması	Verilerden alıntılar
1. Saklamak(korumak, muhafaza etmek, tazeliğini devam ettirmek vb.)	Yiyecekleri doğru saklamanın püf noktaları buzdolapları yiyeceklerimizi saklamak için önemli ev araçlarımızdandır. Ama bazen öyle fazla sebze meyve alıyoruz ki buzdolaplarımızı tıka basa dolduruyoruz.

Çalışmada incelenen bir diğer ünite Türkçeye Yolculuk C1 düzeyi yabancı dil olarak Türkçe öğretimi ders kitabının 5.ünitesidir. Ünitenin öne çıkan kelimeleri ve frekans değerleri tablolarla gösterilmiştir.

Tablo 155.

Türkçeye Yolculuk C1 düzeyi YDTÖ Ders Kitabı 5.Ünite En Sık içerik Kelimeleri

Sıra	Öne Çıkan Kavram	f	T=1718
1	Anne	44	
2	Çocuk	40	
3	Mektup	36	

T:Analiz edilen ünite de toplam kelime sayısı

Türkçeye Yolculuk C1 düzeyi yabancılar dil olarak Türkçe öğretimi ders kitabının 5.ünitesinde kişilerarası ilişkiler teması çerçevesinde aile içi iletişim, çocuklara yeterli zaman ayrılması ile ilgili içerikler gözlemlenmiştir. Bu bağlamda ünite de öne çıkan anne kelimesinin f(44), çocuk kelimesi f(40), mektup kelimesi f(36), frekans değerine sahiptir.

Ünite metinlerinde temel olarak anne ve çocuk ilişkisi ile ilgili içerikler metin söyleminde gözlemlenmiştir. İçinde bulunduğumuz çağda gelişen ve değişen dünya modernleşme, kapitalist dünya düzeni etkisi ile okura sunulmuş; bu kapsamda iş hayatına katılan annelerin çocuklarına yeteri kadar ilgi gösteremediği ve bu durumun çocuklar üzerindeki fiziksel ve ruhsal etkileri eleştirel bir dil ile değerlendirilmiştir. Metin yazarları, kapitalizm, konformizm, etkisi ve daha fazla kazanma maksadıyla çalışma hayatına katılan annelerin çocuklarını ihmal ettiğini ima edip örtük olarak eleştirmiş; bayan okurların çalışma davranış ve tutumları metin söylemiyle manipüle edilmeye çalışılmıştır. Metin yazarlarının çalışan bayanlara yönelik bu tutumu cinsiyetçi olarak değerlendirilebilir. Ayrıca okurların da çalışma hayatına katılırken önceliklerini

belirleme esnasında maddi kaygıları ötelemeleri için ikna edici, mukayeseli bir dil metin söyleminde dikkat çekmektedir. Ünite kapsamında öne çıkan ilk kelimenin “anne” olduğu gözlemlenmiş olup eşdizimlilik temaları aşağıda gösterilmiştir.

Tablo 156.

Anne Kelimesinin Eşdizimlilik Temaları

Öne Çıkan Kavram	Sıra	Eşdizimlilik temaları	f
Anne	1	Çocuk	18
	2	Çalışmak(bir yerde çalışan, işe giden, para kazanan vb.)	13
	3	İlgi(çocukla ilgilenme, zaman geçirme)	10

Ünite metinleri içinde ön plana diğer kelimenin “anne” olduğu tespit edilmiştir. “Anne” kelimesi çocuk, çalışmak, çocuklara ilgi gösterme ilgili ifadelerle yüksek değerlerde eşdizimliliğe sahiptir. Metin yazarları değişen ve gelişen dünyanın kapitalizm etkisi ile anne çocuk ilişkisinde oluşturduğu erozyona dikkat çekmektedir.

Genel değerlendirme ile metin söyleminde çalışma hayatına dâhil olan annelerin kreşlere ve bakıcılara bıraktıkları çocukların fiziksel ve ruhsal ihtiyaçlarını karşılayamadıkları ifade edilip bu tavır örtük olarak eleştirilmiştir. Bu durum artan ihtiyaçlar ve değişen şartlara bağlanmış arka planda kapitalizmin olduğu işaret edilmiştir. Bayan okurların çalışma tercihleri metin söylemiyle manipüle edilmeye çalışılmıştır. Ayrıca metin yazarlarının bu eleştiriler çerçevesinde zihinlerindeki hâkim iktidar algısı olarak Batı'nın olmadığı söylenebilir. “Anne” kelimesinin eşdizimlilik temaları ile ilgili verilerden elde edilen cümleler aşağıda gösterilmiştir:

Eşdizimlilik Teması

Verilerden alıntılar

1. Çocuk

Çalışan bir **annenin** çocuğu olmak çocuğun psikolojini olumsuz etkileyebilir

2. Çalışmak(bir yerde çalışan, işe giden, para kazanan vb.)

Annem, “bak, biz babanla işe gideceğiz.” der. iş... Bilmem ki ben iş nedir? Ben yastığı bilirim, yorganı bilirim. Oh ne tatlı olur o zaman uyumak... **Annem** de işe gitmezse geçinememiştiz. Sonra ev sahibi bizi kolumuzdan tutar atarmış. O ev bizim ki orada benim yatağım var, yorganım var, yastığım var. Ev sahibi kim? Hayat pahalı! O hani saçı kabarık hayat teyze mi?..

3. İlgi(çocukla ilgilenme, zaman geçirme)

Üşüdün mü yavrucuğum?” üşümüyorum. Uykum var...
Bağırarak istiyorum ama bağıramıyorum ki... Bir
bağırırsam, uykum vaaar!” “yoruldun gel kucağıma.” oh...
Yatak **annem**, yastık **annem**, yorgan annem...

Ünite kapsamında öne çıkan diğer kelimenin “çocuk” olduğu gözlemlenmiş olup eşdizimlilik temaları aşağıda gösterilmiştir.

Tablo 157.

Çocuk Kelimesinin Eşdizimlilik Temaları

Öne Çıkan Kavram	Sıra	Eşdizimlilik temaları	f
	1	Anne	23
Çocuk	2	Gelişim(gelişime etki eden faktörler)	15
	3	-	-

Ünite metinleri içinde ön plana diğer kelimenin “çocuk” olduğu tespit edilmiştir. “Çocuk” kelimesi anne ve çocuğun fiziksel ve ruhsal gelişimine etki eden durumlarla ilgili ifadelerle yüksek değerde eşdizimliliğe sahiptir. Metin söylemlerinde çalışma hayatına dâhil olan annelerin çocuklarının yaşadıkları problemler öne çıkmaktadır. Bakıcıya ya da başka birine bırakılan çocuğun sabah erken kaldırılması, bırakıldığı kreş ya da diğer yerlerde ilgi ve merhametten uzak kalması gibi durumlara ayrıntılı şekilde yer verilmiştir. Bu bağlamda metin yazarları çocukların ruhsal ve fiziksel gelişimi için anne ilgisinin önemli olduğunu metin söylemlerine yansıtmış; çalışma hayatına dâhil olup işten geldikten sonra çocukları ile yeteri kadar ilgilenmeyen anneler ise metin söyleminde örtük olarak eleştirilmiştir. Genel olarak içinde bulunduğumuz zaman dilimi, kapitalizm ve artan ihtiyaçlar ekseninde çalışma hayatına dâhil olmanın çocuğun ihmali anlamına geldiği metin söyleminde örtük olarak ifade edildiği gözlemlenmiştir. “Çocuk” kelimesinin eşdizimlilik temaları ile ilgili verilerden elde edilen cümleler aşağıda gösterilmiştir:

Eşdizimlilik Teması

Verilerden alıntılar

1. Anne

Çalışan bir annenin **çocuğu** olmak çocuğun psikolojini olumsuz etkileyebilir mi? uzman Pedagog Zehra Yılmaz:
çocuğun doğumundan itibaren çalışmayı bırakan anneler ve bir süre sonra işine tekrar dönen annelerin çocukları arasında psikolojik açıdan farklılık olabilir de olmayabilir de.

Hiçbir şey vermez ki anneannem... "koltuğun üstüne çıkma!" der. "pencereden bakma!" der. "balkona adımını atma!" der. En sonunda da, "akşamüzeri annen seni almaya gelsin, yaptıklarını bir bir söyleyeceğim." der.

2. Gelişim(gelişime etki eden faktörler)

Çalışsın ya da çalışmasın agresif, sürekli yorgun, bezgin, mutsuz bir anne tabii ki **çocuğu** olumsuz yönde etkileyecektir. Bu nedenle, annenin, çocuğuyla birlikte geçirdiği dakikalara, işindeki, evindeki sorunları ve kişisel problemleri taşımaması gerekir. **Çocuğa** yüz ifadesi, hareketler ve sesinin tonuna kadar, sevecen, anlayışlı, sabırlı bir anne tavrı ile yaklaşmalıdır.

Ünite kapsamında öne çıkan diğer kelimenin "mektup" olduğu gözlemlenmiş olup eşdizimlilik temaları aşağıda gösterilmiştir.

Tablo 158.

Mektup Kelimesinin Eşdizimlilik Temaları

Öne Çıkan Kavram	Sıra	Eşdizimlilik temaları	f
Mektup	1	Tür(iş, resmi, özel mektup vb.)	23
	2	İçerik(İçerik özellikleri)	13
	3	-	-

Ünite metinleri içinde ön plana diğer kelimenin "Mektup" olduğu tespit edilmiştir. "Mektup" kelimesi mektup türleri ve içerik özellikleriyle ilgili ifadelerle yüksek değerde eşdizimliliğe sahiptir. "Mektup" kelimesinin eşdizimlilik temaları ile ilgili verilerden elde edilen cümleler aşağıda gösterilmiştir:

Eşdizimlilik Teması

1. Tür(iş, resmi, özel mektup vb.)
2. İçerik(İçerik özellikleri)

Verilerden alıntılar

Özel, edebî, resmî ve iş ile açık **mektuplar** olmak üzere dört grupta sınıflanmaktadır.

Özel **mektuplar** akraba ve dost gibi yakın çevredeki insanlara yazılan mektup çeşididir. bu tür mektuplarda doğal ve samimi anlatım vardır. Edebî **mektuplar** edebî mektuplar; yazarları, içerikleri ve ifade şekilleri ile özel mektuplar içinde ayrı yer tutar ve ayrı şekilde ele alınırlar. Edebî mektuplarda, mektubun yazıldığı dönemin edebiyat ve düşünce olayları yer alır. Yazar, karşısındakine öğüt verir, yol gösterir.

Çalışmada incelenen bir diğer ünite Türkçeye Yolculuk C1 düzeyi yabancı dil olarak Türkçe öğretimi ders kitabının 6.ünitesidir. Ünitenin öne çıkan kelimeleri ve frekans değerleri tablolarla gösterilmiştir.

Tablo 159.

Türkçeye Yolculuk C1 düzeyi YDTÖ Ders Kitabı 6.Ünite En Sık İçerik Kelimeleri

Sıra	Öne Çıkan Kavram	<i>f</i>	T=827
1	Türk Kahvesi	19	
2	SOKÜM(Somut Olmayan Kültürel Miras)	8	
3	Uygulama	6	

T:Analiz edilen ünite de toplam kelime sayısı

Türkçeye Yolculuk C1 düzeyi yabancılar dil olarak Türkçe öğretimi ders kitabının 6.ünitesinde varlıklar ve kuramsal bilgiler teması çerçevesinde Türk kültürü ile ilgili ansiklopedik bilgilerin işlendiği gözlemlenmiştir. Bu bağlamda ünite de öne çıkan Türk kahvesi söz grubu *f*(19), SOKÜM(Somut Olmayan Kültürel Miras) *f*(8), uygulama kelimesi *f*(6), frekans değerine sahiptir. Ünite metinlerinde Türk kültürü ve misafirperverliği ile ilgili içerikler sunulmuştur. Ünite kapsamında öne çıkan ilk ifadenin “Türk kahvesi” olduğu gözlemlenmiş olup eşdizimlilik temaları aşağıda gösterilmiştir.

Tablo 160.

Türk Kahvesi Söz Grubunun Eşdizimlilik Temaları

Öne Çıkan Kavram	Sıra	Eşdizimlilik temaları	<i>f</i>
	1	Kültür	12
Türk Kahvesi	2	Türk	4
	3	Sohbet	3

Ünite metinleri içinde ön plana ilk ifadenin “Türk kahvesi” söz grubu olduğu tespit edilmiştir. “Türk kahvesi” söz grubu Kültür ile ilgili içerikler ve Türk toplumu ilgili ifadelerle yüksek değer de eşdizimliliğe sahiptir. Metin yazarları Türk kültürünün sahip olduğu kadim değerleri kahve ile ilişkilendirmiş, okurlara örtük olarak Türk toplumunun misafirperverliği ikram gelenekleri ve sohbeti üzerinden aktarılmıştır. “Türk kahvesi” söz grubunun eşdizimlilik temaları ile ilgili verilerden elde edilen cümleler aşağıda gösterilmiştir:

Eşdizimlilik Teması**Verilerden alıntılar**

1. Kültür

Türk kahvesi kültürü ve geleneği somut olmayan kültürel miras esasında kültürel mirasın(SOKÜM) bir parçasıdır. Toplulukların, grupların ve kimi durumlarda kişilerin tanımladıkları uygulamalar, temsiller, anlatımlar, bilgiler, beceriler; bunlara ilişkin araç gereçler ve kültürel mekânlar biçiminde tanımlanmaktadır.

2. Türk

Türk kahvesi Türkler için herhangi bir içecek değildir. **Türk kahvesi** aynı zamanda dost meclislerinin de başköşesinde yer alır. Böyle olunca kahveyi de içmenin bir adabı ve usulü vardır. **Türk kahvesini** içmeye başlamak başlı başına bir hazırlık gerektirir.

3. Sohbet

Türk kahvesini içerken sohbetinizi sakın kesmeyin. kahvenin en güzel eşi sohbettir ve sizi de karşınızdaki kişiyi de çok iyi hissettirir. Afiyet olsun!

Ünite kapsamında öne çıkan diğer ifade “SOKÜM (somut olmayan kültürel miras)” söz grubu olduğu gözlemlenmiş olup eşdizimlilik temaları aşağıda gösterilmiştir.

Tablo 161.

SOKÜM İfadesinin Eşdizimlilik Temaları

Öne Çıkan Kavram	Sıra	Eşdizimlilik temaları	f
SOKÜM (somut olmayan kültürel miras)	1	Türk Kahvesi	6
	2	-	-
	3	-	-

Ünite metinleri içinde ön plana diğer ifadenin “SOKÜM (somut olmayan kültürel miras)” söz grubu olduğu tespit edilmiştir. “SOKÜM (somut olmayan kültürel miras)” söz grubu Kültür ile ilgili ifadelerle yüksek değerde eşdizimliliğe sahiptir. “SOKÜM (somut olmayan kültürel miras)” söz grubunun eşdizimlilik temaları ile ilgili verilerden elde edilen cümleler aşağıda gösterilmiştir:

Eşdizimlilik Teması**Verilerden alıntılar**

1. Türk Kahvesi

Türk kahvesi kültürü ve geleneği **somut olmayan kültürel miras esasında kültürel mirasın(SOKÜM)** bir parçasıdır

Ünite kapsamında öne çıkan diğer ifade “uygulama” kelimesi olduğu gözlemlenmiş olup eşdizimlilik temaları aşağıda gösterilmiştir.

Tablo 162.

Uygulama Kelimesinin Eşdizimlilik Temaları

Öne Çıkan Kavram	Sıra	Eşdizimlilik temaları	<i>f</i>
Uygulama	1	Alternatif tıp uygulamaları	6
	2	-	-
	3	-	-

Ünite metinleri içinde ön plana diğer kelimenin “uygulama” olduğu tespit edilmiştir. “Uygulama” kelimesi alternatif tıp uygulamaları, tedavi yöntemleriyle ilgili ifadelerle yüksek değerde eşdizimliliğe sahiptir. “uygulama” kelimesinin eşdizimlilik temaları ile ilgili verilerden elde edilen cümleler aşağıda gösterilmiştir:

Eşdizimlilik Teması**Verilerden alıntılar**

1. Alternatif tıp uygulamaları

Geleneksel tedavi anlayışında yaşanılmış, birçok kere denenmiş **uygulamalar** ve bu **uygulamalar** çevresinde gelişmiş inançlar etkili olmuştur. Kullanılabildikleri ölçüde, kalıp bilgi ve davranış olarak biçimlenen inanç ve **uygulamalar** nesilden nesile sistemli olmayan yollarla aktarılmıştır.

Çalışmada incelenen bir diğer ünite Türkçeye Yolculuk C1 düzeyi yabancı dil olarak Türkçe öğretimi ders kitabının 7.ünitesidir. Ünitenin öne çıkan kelimeleri ve frekans değerleri tablolarla gösterilmiştir.

Tablo 163.

Türkçeye Yolculuk C1 düzeyi YDTÖ Ders Kitabı 7.Ünite En Sık İçerik Kelimeleri

Sıra	Öne Çıkan Kavram	<i>f</i>	T=1275
1	Ortalama	20	
2	Yıl	19	
3	Yaşam	18	

T:Analiz edilen üniteye toplam kelime sayısı

Türkçeye Yolculuk C1 düzeyi yabancılar dil olarak Türkçe öğretimi ders kitabının 7.ünitesinde varlıklar ve kuramsal bilgiler teması çerçevesinde Dünya nüfusu, açlık, israf, yaşam süresi gibi istatistik içerikli ansiklopedik bilgilerin işlendiği

gözlemlenmiştir. Bu bağlamda üniteye öne çıkan ortalama kelimesi f(20), yıl kelimesi f(19), yaşam kelimesi f(18), frekans değerine sahiptir.

Ünite metinleri içinde objektif bilgilerin yoğunlukta olduğu gözlemlenmiştir. Ancak metin yazarları, özellikle israf ve açlıkla ilgili içeriklerde gelişmemiş ve gelişmekte olan ülkelerin nüfusunun kapitalizm eksenli gelir dağılımındaki adaletsizlikler sebebiyle yaşadıkları beslenme ve sağlık problemlerini metin söylemine eleştirel olarak yansıtmıştır. Bu kapsamda sadece ABD’de israf edilen gıda miktarının dünyada açlık problemi yaşayan tüm nüfusa yeteceği ifade edilerek metin söylemine doğrudan yansıyan kapitalizm ve Batı eleştirisi somut olarak dillendirilmiş; okurun Batı ve kapitalizme karşı eleştirel bir tutum geliştirmesi için metin söylemiyle teşvik edildiği gözlemlenmiştir.

Ortalama yaşam sürelerini konu edinen içeriklerde metin yazarları genellikle Batı medeniyetine mensup ya da refah düzeyi yüksek Kanada, İtalya, İspanya gibi ülkeleri incelemişler ve bu ülkelerde ortalama yaşam süresinin uzun olduğunu ifade etmişlerdir. Örtük olarak refah düzeyi ve yaşam süresi arasında bağıntı kurulduğu metin söyleminde gözlemlenmiştir.

Kadınların ve erkeklerin ortalama yaşam uzunluklarını ele alan içeriklerde metin yazarları kadınların erkeklerden daha uzun yaşadıklarını belirtip kadın olmanın daha avantajlı olduğunu metin söylemine örtük olarak yansıtmışlardır. Ünite kapsamında öne çıkan ilk kelimenin “ortalama” olduğu gözlemlenmiş olup eşdizimlilik temaları aşağıda gösterilmiştir.

Tablo 164.

Ortalama Kelimesinin Eşdizimlilik Temaları

Öne Çıkan Kavram	Sıra	Eşdizimlilik temaları	f
	1	Yaşam süresi	20
Ortalama	2	-	-
	3	-	-

Ünite metinleri içinde ön plana ilk kelimenin “ortalama” olduğu tespit edilmiştir. “Ortalama” kelimesi yaşam süresi ilgili ifadelerle yüksek değerde eşdizimliliğe sahiptir. Metin yazarlarının bir insanın ortalama yaşam süresini ele aldıkları metinlerde konu edinilen ülkeler genellikle refah düzeyi yüksek ve gelişmiş Batı ülkelerinden seçilmiş; gelişmemiş ya da gelişmekte olan ülkeler yok sayılmıştır. Bu kapsamda diğer ülkeleri

yok sayan metin yazarlarının zihnindeki hâkim iktidar algısının Batı olduğu söylenebilir. “Ortalama” kelimesinin eşdizimlilik temaları ile ilgili verilerden elde edilen cümleler aşağıda gösterilmiştir:

Eşdizimlilik Teması Verilerden alıntılar

1. Yaşam süresi Andorra: Ülkede ortalama yaşam süresi: 83,53 yıl
San Marino: Ülkede ortalama yaşam süresi: 81,71 yıl
İsveç: Ülkede ortalama yaşam süresi: 80,51 yıl

Ünite kapsamında öne çıkan diğer kelimenin “yıl” olduğu gözlemlenmiş olup eşdizimlilik temaları aşağıda gösterilmiştir.

Tablo 165.

Yıl Kelimesinin Eşdizimlilik Temaları

Öne Çıkan Kavram	Sıra	Eşdizimlilik temaları	f
Yıl	1	Nicel ifadeler(yaşama süresi)	12
	2	Olaylar(Farklı ülkelerde yıllara göre yaşanan vakalar)	7
	3	-	-

Ünite metinleri içinde ön plana diğer kelimenin “yıl” olduğu tespit edilmiştir. “Yıl” kelimesi yaşam süresi ve ülkelerde yıllara göre yaşanan vakalar ilgili ifadelerle yüksek değerde eşdizimliliğe sahiptir. Metin yazarları dünyada her yıl açlıktan ölen çocuk sayısını vermiş ve tüketim kültürünü, gelir eşitsizliğini bunların toplamı olarak da Batı’nın ürettiği kapitalizmi metin söyleminde örtük olarak eleştirmiştir. Kadınların ve erkeklerin yaşama süresinin kıyaslandığı içeriklerde metin yazarları kadınların daha uzun yaşadığını ima etmiştir. “Yıl” kelimesinin eşdizimlilik temaları ile ilgili verilerden elde edilen cümleler aşağıda gösterilmiştir:

Eşdizimlilik Teması Verilerden alıntılar

1. Nicel ifadeler(yaşama süresi) Kanada: ülkede ortalama yaşam süresi: 80,22 **yıl** eski adı ile kanada dominyonu, Kuzey Amerika kıtasının en kuzeyindeki ülkedir.
2. Olaylar(Farklı ülkelerde yıllara göre yaşanan vakalar) BM'ye göre her **yıl** yaklaşık 6 milyon çocuk, yani günde 16 bin 500 çocuk yetersiz beslenme veya açlık sebebiyle hayatını kaybediyor. Dünyada her **yıl** bütün dünya nüfusunu doyuracak kadar gıda üretiliyor ancak bu gıda

israf edilmekte. İnsanlık her **yıl** dünya nüfusunun tamamını besleyecek kadar gıda üretiyor ancak ne yazık ki üretilen bu ürünlerin üçte biri yani 1,3 milyar ton gıda finansal, teknik sınırlar ve gıda önlemlerinin alınmaması nedeniyle yok oluyor. Yalnızca Amerika Birleşik Devletleri'nde israf edilen gıda miktarı 222 milyon ton.

Ünite kapsamında öne çıkan diğer kelimenin “yaşam” olduğu gözlemlenmiş olup eşdizimlilik temaları aşağıda gösterilmiştir.

Tablo 166.

Yıl Kelimesinin Eşdizimlilik Temaları

Öne Çıkan Kavram	Sıra	Eşdizimlilik temaları	<i>f</i>
Yaşam	1	Süre	15
	2	Tarz	3
	3	-	-

Ünite metinleri içinde ön plana diğer kelimenin “yaşam” olduğu tespit edilmiştir. “Yaşam” kelimesi yaşam süresi ve yaşam tarzı ilgili ifadelerle yüksek değerde eşdizimliliğe sahiptir. Metin yazarları kadın ve erkek ömrünün uzunluğu ile ilgili içeriklerde yaşam tarzının uzun yaşamaya doğrudan etki ettiğini belirtmiş; kadınların erkeklere göre bu konuda daha dikkatli olduğunu ifade etmişlerdir. Bu kapsamda kadınların erkeklere göre daha uzun yaşadıkları metin söylemine yansıyan örtük çıkarımlardandır. “Yaşam” kelimesinin eşdizimlilik temaları ile ilgili verilerden elde edilen cümleler aşağıda gösterilmiştir:

Eşdizimlilik Teması Verilerden alıntılar

1. Süre

Ülkelere göre ortalama **yaşam** süreleri nefes aldığımız süreyi, yaşadığımız dünya, yaşadığımız ülke, ülkenin refah durumu, ülkenin fiziki haritası, yönetiliş biçimi gibi pek çok şey etkiliyor. İster inanın ister inanmayın hepsinin **yaşam** süresinde biraz da olsa etkisi var

2. Tarz

Yaşam tarzı mı? Uzmanlar bu farkın her yıl bütün ülkelerde korunduğunu ve insan biyolojisinde en istikrarlı eğilimin bu olduğunu belirtiyor.

Çalışmada incelenen bir diğer ünite Türkçeye Yolculuk C1 düzeyi yabancı dil olarak Türkçe öğretimi ders kitabının 8.ünitesidir. Ünitenin öne çıkan kelimeleri ve frekans değerleri tablolarla gösterilmiştir.

Tablo 167.

Türkçeye Yolculuk C1 düzeyi YDTÖ Ders Kitabı 8.Ünite En Sık İçerik Kelimeleri

Sıra	Öne Çıkan Kavram	<i>f</i>	T=814
1	Konya	10	
2	Ahi	9	
3	Anadolu	6	

T:Analiz edilen ünite de toplam kelime sayısı

Türkçeye Yolculuk C1 düzeyi yabancılar dil olarak Türkçe öğretimi ders kitabının 8.ünitesinde önemli tarihsel şahsiyetler ve olaylar teması çerçevesinde Türk kültürü ve Türk şehirleri ile ilgili içeriklerin işlendiği gözlemlenmiştir. Bu bağlamda ünite de öne çıkan Konya kelimesi *f*(10), ahi kelimesi *f*(9), Anadolu kelimesi *f*(6), frekans değerine sahiptir.

Ünite metinlerinde Türkiye coğrafyası ve Türk kültürü metin söyleminde işlenmiş; Türk misafirperverliği tarihi şahsiyetler üzerinden anlatılmıştır. Ünite kapsamında öne çıkan ilk kelimenin “Konya” olduğu gözlemlenmiş olup eşdizimlilik temaları aşağıda gösterilmiştir.

Tablo 168.

Konya Kelimesinin Eşdizimlilik Temaları

Öne Çıkan Kavram	Sıra	Eşdizimlilik temaları	<i>f</i>
Konya	1	Kültürel nitelikler	7
	2	Gör	3
	3	-	-

Ünite metinleri içinde ön plana ilk kelimenin “Konya” olduğu tespit edilmiştir. “Konya” kelimesi kültürel özellikleri anlatan ifadeler ve “gör” fiili ile yüksek değer de eşdizimliliğe sahiptir. Metin yazarları Konya’yı kadim Türk tarihi ve kültürü açısından ele alıp Mevlana, Şeb-i Arus gibi içeriklerle mânevi atmosfer tasvir edilmiş; akabinde de bisiklet yolları, insanların nezaketi, alışveriş imkânları üzerinden modern anlamda atmosfer tasvir edilip kozmopolit yapı metin söylemine yansıtılmıştır. Ayrıca

Konya'nın “gör” fiili ile yüksek değerde eşdizimliliğe sahip olması yazarlarının okurları metin söylemiyle Konya'yı ziyaret etmeye teşvik ettiği görölmektedir. “Konya” kelimesinin eşdizimlilik temaları ile ilgili verilerden elde edilen cümleler aşağıda gösterilmiştir:

Eşdizimlilik Teması	Verilerden alıntılar
1. Kültürel nitelikler	Konya 'da dikkatinizi ilk olarak bisikletler çeker. Türkiye'de görmeye alışık olmadığımız kadar çok bisiklet kullanıcısı vardır Konya 'da. İçinde barındırdığı pek çok türbe, medrese, cami ve kilise ile manevi yolculuklara çıkmanızı sağlayan Konya, geceleri Akyokuş Tepesi'nden izlenebilecek ışıkları ile sizi romantik bir ruh hâline sokar.
2. Gör	Gez dünyayı gör Konya 'yı; Konya denince akla ilk Mevlana Celaleddin Rumi gelir. Konyalılar için “Mevlana torunu olmak” diye bir gurur kaynağı vardır.

Ünite kapsamında öne çıkan diğer kelimenin “ahi” olduğu gözlemlenmiş olup eşdizimlilik temaları aşağıda gösterilmiştir.

Tablo 169.

Ahi Kelimesinin Eşdizimlilik Temaları

Öne Çıkan Kavram	Sıra	Eşdizimlilik temaları	<i>f</i>
	1	Dayanışma	5
Ahi	2	Misafirperverlik	4
	3	-	-

Ünite metinleri içinde ön plana diğer kelimenin “ahi” olduğu tespit edilmiştir. “Ahi” kelimesi dayanışma ve misafirperverlik ile ilgili ifadelerle yüksek değerde eşdizimliliğe sahiptir. Metin yazarları kadim Türk misafirperverliğinin örneklerini ahilik teşkilatı üzerinden metin söylemine yansıtmıştır. Ayrıca ahilerin sıkı dayanışma içinde olup misafir ettikleri kişiyi 3 günden önce bırakmama gelenekleri de metin söylemine yansımış olup Türk toplumunun misafirperverliğinin tarihsel kökleri dile getirilmiştir. Bu kapsamda yazarlar metin söylemiyle okurları Türk misafirperverliğinin ve dostluğunun kadim bir tarihi olduğuna ikna etmeye çalıştıkları söylenebilir. “Ahi” kelimesinin eşdizimlilik temaları ile ilgili verilerden elde edilen cümleler aşağıda gösterilmiştir:

Eşdizimlilik Teması**Verilerden alıntılar**

1. Dayanışma

Türkmenlerin yaşadığı her yerde **ahilere** rastlamak mümkündür. **Ahiler**, dünyada bir eşi daha bulunmayan bir topluluktur. Ahilik, bekâr ve sanat sahibi gençlerin oluşturduğu bir tür topluluktur. **Ahiler**, birbirleriyle çok sıkı bir dayanışma içerisindedir ve her birinin halk içinde itibarlı bir mesleği vardır.

2. Misafirperverlik

Çok kalma fırsatı bulamadığım şehirlerde **ahiler** beni şöyle uyardı: "Şayet böyle erkenden giderseniz, buralardaki itibarımıza gölge düşürmüş olursunuz. Bizden hoşnut olmadığınızı düşünürler. Zira bizde misafirlik en aşağı üç gündür." bilinmelidir ki onlardan herhangi birinin mekânına adım atan bir yabancı, en sevdiği yakınının yanına gelmiş gibi mutlu, huzurlu ve güvende olur.

Ünite kapsamında öne çıkan diğer kelimenin "Anadolu" olduğu gözlemlenmiş olup eşdizimlilik temaları aşağıda gösterilmiştir.

Tablo 170.

Anadolu Kelimesinin Eşdizimlilik Temaları

Öne Çıkan Kavram	Sıra	Eşdizimlilik temaları	f
	1	Coğrafya	4
Anadolu	2	Kültür	2
	3	-	-

Ünite metinleri içinde ön plana diğer kelimenin "Anadolu" olduğu tespit edilmiştir. "Anadolu" kelimesi dayanışma ve misafirperverlik ile ilgili ifadelerle yüksek değerde eşdizimliliğe sahiptir. Anadolu'nun coğrafi, kültürel, siyasi özelliklerinin konu edinildiği metinlerde yazarlar, okura Türk milletinin köklü bir geleneğe, kadim bir dostluk anlayışına sahip olduğunu metin söyleminde ima etmiştir. "Anadolu" kelimesinin eşdizimlilik temaları ile ilgili verilerden elde edilen cümleler aşağıda gösterilmiştir:

Eşdizimlilik Teması**Verilerden alıntılar**

1. Coğrafya

Anadolu'da Lazkiye'den Cenevizli bir gemicinin gemisine binerek Anadolu'ya geçtim. **Anadolu**'da pek

çok yeri görme imkânım oldu. Allah, dünyanın öteki ülkelerine ayrı ayrı bağışladığı güzellikleri, **Anadolu**'da bir araya getirmiş. Halkı güzel yüzlü ve temiz giyimlidir. Yemekleri ise çok nefistir. Burada yaşayanlar, bana göre Allah'ın en şefkatli kullarıdır.

2. Kültür

Seyahatim sırasında **Anadolu**'nun siyasi yapısı, yaşam tarzı, şehir hayatı, sosyal kurumları, insanı hakkında gözlem yapma şansı buldum.

Çalışmada incelenen bir diğer ünite Türkçeye Yolculuk C1 düzeyi yabancı dil olarak Türkçe öğretimi ders kitabının 9.ünitesidir. Ünitenin öne çıkan kelimeleri ve frekans değerleri tablolarla gösterilmiştir.

Tablo 171.

Türkçeye Yolculuk C1 düzeyi YDTÖ Ders Kitabı 9.Ünite En Sık İçerik Kelimeleri

Sıra	Öne Çıkan Kavram	<i>f</i>	T=1127
1	Atasözleri	28	
2	Allah	11	
3	Kalıp sözler	6	

T:Analiz edilen ünite toplam kelime sayısı

Türkçeye Yolculuk C1 düzeyi yabancılar dil olarak Türkçe öğretimi ders kitabının 9.ünitesinde iletişim bilinci teması çerçevesinde Türkçenin anlatım özellikleri ile ilgili içeriklerin işlendiği gözlemlenmiştir. Bu bağlamda ünite öne çıkan atasözleri $f(28)$, Allah kelimesi $f(11)$, kalıp sözler ifadesi $f(6)$, frekans değerine sahiptir. Ünite metinleri, iletişim bilinci teması ile uyumlu olarak öğrenilen dilin ifade güzellikleri, zengin anlatım biçimleri ile ilgili atasözleri, deyimler, kalıp sözler ile ilgili ansiklopedik bilgiler aktarmaktadır. Atasözleri ile Türk toplumunun olaylara bakışı, örfü, gelenekleri metin söylemine yansırken; kalıp sözlerle ilgili içeriklerde Türk toplumunun inanca verdikleri önem vurgulanmıştır. Ayrıca diğer ders kitapları içinde iletişim bilinci teması ile oluşturulan tek ünite Türkçeye Yolculuk ders kitabında yer almaktadır. Ünite kapsamında öne çıkan ilk ifadenin “atasözü” olduğu gözlemlenmiş olup eşdizimlilik temaları aşağıda gösterilmiştir.

Tablo 172.

Atasözü İfadesinin Eşdizimlilik Temaları

Öne Çıkan Kavram	Sıra	Eşdizimlilik temaları	f
Atasözleri	1	İçerik(atasözlerinin içeriğe göre tasnifi, değerlendirme, tanımlama)	28
	2	-	-
	3	-	-

Ünite metinleri içinde ön plana ilk kelimenin “atasözleri” olduğu tespit edilmiştir. “Atasözleri” kelimesi Türk toplum yapısı, yaşayışı ile ilgili ifadelerle yüksek değerde eşdizimliliğe sahiptir. Üniteye Türk toplumunun gelenekleri, yaşama şekli, olaylara bakışı atasözleri üzerinden metin söylemine yansıtılmıştır. “Atasözleri” ifadesinin eşdizimlilik temaları ile ilgili verilerden elde edilen cümleler aşağıda gösterilmiştir:

Eşdizimlilik Teması

1. İçerik(atasözlerinin içeriğe göre tasnifi, değerlendirme, tanımlama)

Verilerden alıntılar

Atasözleri, atalarımızın uzun deneyimlerine dayanan yargılarını günümüze taşır. **Atasözleri** millî varlıklardır ve ruha işleyen bir etki bırakırlar. İnandırıcı ve kutsaldırlar. Geniş halk topluluklarının yüzyıllar boyunca geçirdikleri denemelerden ve bunlara dayanan düşüncelerden doğmuşlardır.

Her **atasözü** kendi içinde bir kural barındırır. Bu kurallar, başlıca aşağıdaki kavram alanlarına aittir. 1. sosyal olayların nasıl meydana geldiğini tarafsızca bildiren atasözleri: “araba kırılınca yol gösteren çok olur.” “sütten ağzı yanan yoğurdu üfleyerek yer.” 2. tabiat olaylarıyla ilgili atasözleri: “mart kapıdan baktırır, kazma kürek yaktırır.”, “kork aprilin beşinden öküzü ayırır eşinden.”

Ünite kapsamında öne çıkan diğer kelimenin “Allah” olduğu gözlemlenmiş olup eşdizimlilik temaları aşağıda gösterilmiştir.

Tablo 173.

Allah Kelimesinin Eşdizimlilik Temaları

Öne Çıkan Kavram	Sıra	Eşdizimlilik temaları	f
Allah	1	Kalıp sözler(kullanım)	11
	2	-	-
	3	-	-

Ünite metinleri içinde ön plana diğer kelimenin “Allah” olduğu tespit edilmiştir. “Allah” kelimesi belirli durumlarda kullanılan kalıp sözlerle ilgili ifadelerle yüksek değerde eşdizimliliğe sahiptir. Ünite metinlerinde Türkçenin anlatım özellikleri ve zenginlikleri işlenirken değinilen kalıp sözler kavramı özelinde toplumsal konular ile ilgili kullanımlar metin söylemine yansımıştır. Bu kapsamda Türk toplumun mütedeyyin bir kimliğe sahip oluşu kalıp sözlerle birlikte “Allah” kelimesinin oluşturduğu eşdizimlilikler aracılığıyla verilerden elde edilen cümleler aşağıda gösterilmiştir.

Eşdizimlilik Teması

Verilerden alıntılar

1. Kalıp sözler(kullanım)

Türkçeyi dil bilgisi kitaplarından çok iyi öğrenmiş bir yabancı, bir yerde duyduğu veya okuduğu “el öpenlerin çok olsun!”, “**Allah** acısını unutturmasın!” ya da “ağzından yel alsın!” gibi sözlerin kullanılış nedenini ve anlamını kavramakta nasıl güçlük çekecekse “gözünü seveyim!”

Önce yaşamının ana konuları olan doğum, evlenme, ölüm gibi olaylar üzerine Türkçede kullanılan kalıp sözler üzerinde duralım. Çocuğun dünyaya gelişi üzerine söylenen “gözünüz aydın!”, “**Allah** analı babalı büyütsün!”, “**Allah** dört gözden ayırmasın!”, “Allah mürüvvetini de göstere!” gibi daha birçok kalıp sözlerle karşılaşılır. Türk toplumunda bir dost çocuğundan söz ederken ya da bir kimsenin çocuğundan söz açıldığında mecliste bulunanlar “**Allah** bağışlasın!”

Ünite kapsamında öne çıkan diğer kelimenin “kalıp sözler” ifadesi olduğu gözlemlenmiş olup eşdizimlilik temaları aşağıda gösterilmiştir.

Tablo 174.

Kalıp sözler Söz Grubunun Eşdizimlilik Temaları

Öne Çıkan Kavram	Sıra	Eşdizimlilik temaları	f
	1	Tanım	6
Kalıp Sözler	2	-	-
	3	-	-

Ünite metinleri içinde ön plana çıkan diğer kelimenin “Kalıp sözler” olduğu tespit edilmiştir. “Kalıp sözler” ifadesi oluşturduğu eşdizimlilikler aracılığıyla verilerden elde edilen cümleler aşağıda gösterilmiştir:

Eşdizimlilik Teması Verilerden Alıntılar

1. Tanım

Kalıp sözler ve Türkçedeki örnekleri dilimizin zenginliklerinden biri, Türk kültürünün ve toplum yaşamının bir özelliğine ışık tutmaktadır. Bilindiği gibi her toplumda belli durumlarda söylenmesi gelenek olmuş sözler, duyguları açığa vuran kalıplar, çeşitli klişeler vardır. Örneğin bir kimseyle karşılaşıldığında onu selamlarken bir kimseden yardım ya da iyilik görüldüğünde, bir şey rica edildiğinde, hasta olduğunu öğrendiğimiz bir kimseye söylenen sözler gibi.

Çalışmada incelenen bir diğer ünite Türkçeye Yolculuk C1 düzeyi yabancı dil olarak Türkçe öğretimi ders kitabının 10. ünitesidir. Ünitenin öne çıkan kelimeleri ve frekans değerleri tablolarla gösterilmiştir.

Tablo 175.

Türkçeye Yolculuk C1 düzeyi YDTÖ Ders Kitabı 10. Ünite En Sık İçerik Kelimeleri

Sıra	Öne Çıkan Kavram	<i>f</i>	T=871
1	Türkiye	21	
2	Bayram	19	
3	Miras	18	

T: Analiz edilen ünite toplam kelime sayısı

Türkçeye Yolculuk C1 düzeyi yabancılar dil olarak Türkçe öğretimi ders kitabının 10. ünitesinde kültürlerarasılık teması çerçevesinde Türk kültürü ve diğer toplumların kültürleri ile ilgili içeriklerin işlendiği gözlemlenmiştir. Bu bağlamda ünite öne çıkan Türkiye kelimesi $f(21)$, bayram kelimesi $f(19)$, miras kelimesi $f(18)$, frekans değerine sahiptir.

Ünite metinlerinde kültürlerarasılık çerçevesinde Türk kültürü ve diğer toplumların kültürleri mukayeseli olarak metin söyleminde işlenmiştir. Bu çerçevede Kolombiyalı bir öğrenci üzerinden Kolombiya kültürü ve Türk kültürü, inanç sistemi

değerlendirilmiştir. Türk insanının hoşgörülü, misafirperver, inançlara saygılı, sıcakkanlı olduğu Kolombiyalı öğrenci aracılığıyla örtük bir şekilde okuyucuya aktarılmıştır. Ayrıca ortak miras kavramı ele alınmış, kültürlerarasılık kavramı özelinde toplumların eserlere karşı evrensel bir koruma tutumu takınmaları gerektiği metin söylemine yansımıştır. Ünite kapsamında öne çıkan ilk kelimenin “Türkiye” olduğu gözlemlenmiş olup eşdizimlilik temaları aşağıda gösterilmiştir.

Tablo 176.

Türkiye Kelimesinin Eşdizimlilik Temaları

Öne Çıkan Kavram	Sıra	Eşdizimlilik temaları	f
Türkiye	1	Kültürel yapı	14
	2	Eğitim(Üniversite süreci, burs, Türkiye’deki imkânlar)	7
	3	-	-

Ünite metinleri içinde ön plana çıkan ilk kelimenin “Türkiye” olduğu tespit edilmiştir. “Türkiye” kelimesi kültürel içerikler ve eğitim imkânları ile ilgili ifadelerle yüksek değerde eşdizimliliğe sahiptir. Metin yazarları kültürlerarasılık ilkesi çerçevesinde Kolombiyalı bir öğrenci üzerinden Türk kültürü, toplumu, inanç sistemi, misafirperverliği ve Kolombiya kültürünü ele almaktadır. Ayrıca iki ülkenin folklorik özellikleri kıyaslanmıştır. Bu bağlamda yapılan söyleşide Kolombiyalı öğrenci aracılığı ile Türk milletinin sahip olduğu misafirperverlik, hoşgörü, sıcakkanlılık gibi nitelikler örtük olarak metin söylemine yansımaktadır. Türkiye Bursları programının içeriğinden bahsedilen metinlerde yabancı öğrenciler için Türkiye’nin cazip bir ülke olduğu, uluslararası standartlarda eğitim verildiği ima edilmiş; yabancı öğrencileri Türkiye’ye gelmeye teşvik edici bir söylemin kullanıldığı gözlemlenmiştir. “Türkiye” kelimesinin oluşturduğu eşdizimlilikler aracılığıyla verilerden elde edilen cümleler aşağıda gösterilmiştir:

Eşdizimlilik Teması

1. Kültürel yapı

Verilerden alıntılar

Türkiye’ye gelmeden önce tanıdığım birkaç Türk arkadaşım vardı. Türklerin çok iyi ve misafirperver olduğunu **Türkiye’ye** gelmeden önce duymuştum.

Kolombiya danslarını da çok soruyorlar. Çünkü Kolombiya’da Latin dansları çok ünlüdür. Benim için de

Ankara’da insanların düğünlerde oynadıkları oyun tarzı ve müzikleri ilgi çekiciydi. Ankara havalarından Ankara’nın bağlarını dinlemek çok hoşuma gidiyor.

Gün içerisinde Hacı Bayram-ı Veli Camisi’ne gittik ve sadaka verdik. İftar etmek için de Kocatepe Camisi’ne gittik. Mesela Ramazan bayramında ilk defa bir Türk ailesi ile vakit geçirdim. Bayram için Türk arkadaşımın Giresun’daki ailesinin yanına gittik. Köyde kaldık. Sabah saat beşte uyanıp bayram namazını kılmaya gittik.

2. Eğitim(Üniversite süreci, burs, Türkiye’deki imkânlar)

Nicolas Murillo Rosas, **Türkiye** bursları aracılığıyla Kolombiya’dan ülkemize üniversite eğitimi için gelen binlerce uluslararası öğrencimizden biri. Nicolas, Ankara’da eğitim görüyor.

Ünite kapsamında öne çıkan diğer kelimenin “bayram” olduğu gözlemlenmiş olup eşdizimlilik temaları aşağıda gösterilmiştir.

Tablo 177.
Bayram Kelimesinin Eşdizimlilik Temaları

Öne Çıkan Kavram	Sıra	Eşdizimlilik temaları	f
	1	Eski	11
Bayram	2	Gelenekler(namaz, ziyaret, yemek vb.)	8
	3	-	-

Ünite metinleri içinde ön plana diğer kelimenin “Bayram” olduğu tespit edilmiştir. “Bayram” kelimesi eski ve gelenek kelimeleri ile yüksek değerde eşdizimliliğe sahiptir. Ünite metinlerinde kaybolan değerler ve bozulan kültürel yapı bayram konusu üzerinden işlenmiştir. Geçmişte bayramların daha dolu, geleneklerle, heyecanlı, ihlaslı geçtiği ifade edilirken günümüzde bu heyecan, gelenek ve iştiağın kalmadığı metin söylemine yansıtılmış; bu durumun sebebinin teknoloji yani modernizm olduğu ima edilmiştir. “Bayram” kelimesinin oluşturduğu eşdizimlilikler aracılığıyla verilerden elde edilen cümleler aşağıda gösterilmiştir:

Eşdizimlilik Teması**Verilerden alıntılar**

1. Eski

Bayram anıları sabahın erken saatleri... Her zamankinden farklı, cıvıl cıvıl bir hava hâkim sokaklarda... Ortalık pür neşe **bayram** yeri... Mahalle çocuklarının hepsi birbirinden güzel kıyafetlerini giymişler, heyecanla bayramlaşmanın tadını çıkarıyorlar... Şöyle bir hatırlıyorum da eski **bayramları**... Her **bayram** İstanbul'da yaşayan dedem ve babaannemi ziyarete giderdik. **Bayramın** ilk günü uyanır uyanmaz başucumda duran yepyeni elbiseleri ve ayakkabıları giyip rahmetli dedemin elini öper bayram harçlığı almanın keyfini çıkartırdım. Şimdilerde ise onu her bayram ziyaret edemiyorum. Çoğu **bayram** sadece telefonlar aracılık ediyor iyi dileklerime ve canım babaannemin dualarına.

2. Gelenekler(namaz, ziyaret, yemek vb.)

İlk gün dedemlere gelen ziyaretçi sayısı mesela... Amca, hala, teyze derken ev dolup taşardı. Bir de özenle hazırlanan **bayram** sofraları yok mu?

Ünite kapsamında öne çıkan diğer kelimenin “miras” olduğu gözlemlenmiş olup eşdizimlilik temaları aşağıda gösterilmiştir.

Tablo 178.

Miras Kelimesinin Eşdizimlilik Temaları

Öne Çıkan Kavram	Sıra	Eşdizimlilik temaları	<i>f</i>
	1	Ortak	10
Miras	2	Tür(sanat, bilim, düşünce, mimarî vb.)	5
	3	Unesco	2

Ünite metinleri içinde ön plana diğer kelimenin “miras” olduğu tespit edilmiştir. “Miras” kelimesi ortak kelimesi ve miras türleri ile yüksek değerde eşdizimliliğe sahiptir. Ünite metinlerinde ortak miras kavramının tanımı ve değerlendirilmesi yapılmıştır. Ortak miras kavramının kültürlerarası boyutu ele alınıp Türk tarihinde sanat, bilim ve mimarî başlıkları altında yer alan ortak miras ürünleri metin söyleminde işlenmiştir. Bu kapsamda Türk milletinin sanat, bilim ve mimari alanlarında yetkin ve zengin sanatçı ve eserlere sahip olduğu ifade edilirken Türk milletinin köklü bir yapıya, yetkin bir sanat anlayışına sahip olduğu bu eserler üzerinden ima edilmiştir. “Miras”

kelimesinin oluşturduğu eşdizimlilikler aracılığıyla verilerden elde edilen cümleler aşağıda gösterilmiştir:

Eşdizimlilik Teması

Verilerden alıntılar

1. Ortak

Bir neslin kendinden sonraki nesillere bırakmış olduğu maddi ve manevi değerlerin tümüne "ortak **miras**" denir. Ortak **miras**, tek bir millete ait değildir. Bütün milletler ortak **mirasa** katkıda bulunabilir. Ortak **mirastan** bütün milletler yararlanmalıdır. Ancak bu sayede bütün insanlık mutlu olabilir. Bu durum bilim, sanat, edebiyat gibi alanlardaki eserleri korumayı da gerekli hâle getirir. Müzeler, sit alanları, kütüphaneler, ortak **mirasın** korunması için oluşturulmuştur.

2. Tür(sanat, bilim, düşünce, mimarî vb.)

Ortak **miras** kavramı kendi içerisinde sanat, düşünce ve bilim mirası olmak üzere üçe ayrılır. bunlar kısaca şu şekilde açıklanabilir: sanat mirası: roman, öykü, tiyatro, mimari, müzik vb. sanat dalları vardır.

Türkiye’de insanlığın ortak **mirası** statüsünde pek çok eser bulunmaktadır. Bunlardan biri de Edirne’deki Selimiye Camisi’dir. İstanbul’dan önce Osmanlı Devleti’nin başkenti olan Edirne’nin en önemli anıtsal eseri Selimiye Camisi ve Külliyesi’dir. Eser, 16. yüzyılda sultan II. Selim adına yaptırılmıştır.

3. Unesco

Edirne Selimiye Camisi ve Külliyesi, Unesco dünya **miras** komitesi tarafından 2011 yılında kültürel varlık olarak Dünya **Miras** Listesi’ne dâhil edilmiştir.

4.2.2.1.5. Yedi İklim C1 Düzeyi Yabancılar Dil Olarak Türkçe Öğretimi Ders Kitabında Öne Çıkan Kavramlar ve Eşdizimlilikleri

Yedi İklim C1 düzeyi yabancılar dil olarak Türkçe öğretimi ders kitabı 8 üniteden oluşmaktadır. Bu bölümde ünitelerde yer alan metinlerin öne çıkan kavramları ve içerik kelimelerinin analizi yapılmıştır. Yedi İklim C1 düzeyi yabancılar dil olarak Türkçe öğretimi ders kitabında incelenen ilk bölüm1.ünite olup, ünitenin öne çıkan kelimeleri ve frekans değerleri tablolarla gösterilmiştir.

Tablo 179.

Yedi İklim C1 düzeyi YDTÖ Ders Kitabı 1.Ünite En Sık içerik Kelimeleri

Sıra	Öne Çıkan Kavram	<i>f</i>	T=2624
1	Olimpiyat	60	
2	Spor	35	
3	Sporcu	18	

T:Analiz edilen ünite toplam kelime sayısı

Yedi İklim C1 düzeyi yabancılar dil olarak Türkçe öğretimi ders kitabının 1.ünitesinde varlıklar ve kuramsal bilgiler teması çerçevesinde spor üst başlıklı ansiklopedik bilgiler barındıran içeriklerin işlendiği gözlemlenmiştir. Bu bağlamda ünite öne çıkan olimpiyat kelimesi $f(60)$, spor kelimesi $f(35)$, sporcu kelimesi $f(18)$, frekans değerine sahiptir.

Ünite metinlerinde spor branşları, olimpiyat tarihiyle ilgili ansiklopedik bilgilere yer verilirken Türkiye'nin olimpiyatlarda ve diğer uluslararası turnuvalarda elde ettiği başarılar da metin söylemine yansımış; Türkiye'nin sporda da başarılı ve güçlü olduğu okurlara ima edilmiş; metin söylemiyle okur zihninde Türkiye'nin spor alanında da başarılı olduğuna dair algı inşa edilmeye çalışılmıştır. Ünite kapsamında öne çıkan ilk kelimenin “olimpiyat” olduğu gözlemlenmiş olup eşdizimlilik temaları aşağıda gösterilmiştir.

Tablo 180.

Olimpiyat Kelimesinin Eşdizimlilik Temaları

Öne Çıkan Kavram	Sıra	Eşdizimlilik temaları	<i>f</i>
Olimpiyat	1	Oyun	28
	2	Uluslararası	18
	3	Komite	6

Ünite metinleri içinde ön plana diğer kelimenin “olimpiyat” olduğu tespit edilmiştir. “Olimpiyat” kelimesi oyun, uluslararası ve komite kelimeleriyle yüksek değerlerde eşdizimliliğe sahiptir. Ansiklopedik bilgilerin verildiği metinlerde olimpiyatların tarihi, gelişimi ve düzenleme nitelikleri ile ilgili içerikler okurlara

sunulmuştur. “Olimpiyat” kelimesinin oluşturduğu eşdizimlilikler aracılığıyla verilerden elde edilen cümleler aşağıda gösterilmiştir:

Eşdizimlilik Teması	Verilerden alıntılar
1. Oyun	Olimpiyat oyunları veya kısaca olimpiyatlar , dört yılda bir yapılan geniş kapsamlı bir spor organizasyonudur. Dünya çapında sporcu, gazeteci, televizyoncu, spor adamı ve seyircilerin katılımı ile gerçekleştirilen olimpiyatlar , insanlar ve ülkeler arası barışın sağlanabilmesini amaçlamaktadır. olimpiyat oyunları, eski yunan döneminde elis kenti yakınlarındaki Olimpia Vadisi'nde düzenlenen bir festivalle başlamıştı..
2. Uluslararası	Uluslararası olimpiyat komitesi (IOC tarafından bir şehre emanet edilir. bu şehir, olimpiyat oyunlarının ev sahibi olarak seçilir. ancak bir şehrin olimpiyatları düzenlemesi için uluslararası Olimpiyat Komitesi'nin belirlediği adaylık ölçütlerini taşıması gerekir.
3. Komite	Olimpiyatla ilgili haritaları (tesisler, konaklama mekânları vb), dijital materyal vs. ile uluslararası olimpiyat komitesine resmen sunması, değerlendirme komisyonunun aday şehirleri ziyaret etmesi, değerlendirme komisyonunun loc'ye rapor sunması ve aday şehirlerin son bir defa adaylıklarını anlatması, aday şehirler tarafından ioc üyelerine teknik sunum yapılması, önceden belirlenen bir tarihte olimpiyat oyunlarının yapılacağı şehrin seçilmesi.

Ünite kapsamında öne çıkan diğer kelimenin “spor” olduğu gözlemlenmiş olup eşdizimlilik temaları aşağıda gösterilmiştir.

Tablo 181.

Spor Kelimesinin Eşdizimlilik Temaları

Öne Çıkan Kavram	Sıra	Eşdizimlilik temaları	<i>f</i>
Spor	1	Dal(branş)	18
	2	Yap	9
	3	Tesis	3

Ünite metinleri içinde ön plana diğer kelimenin “Spor” olduğu tespit edilmiştir. “Spor” kelimesi “dal(branş),” tesis” ismi ve “yap” fiili ile yüksek değerde eşdizimliliğe sahiptir. Ansiklopedik bilgilerin verildiği metinlerde spor branşları, branşların tarihleri ve düzenlenen turnuvalar ile ilgili içerikler okurlara sunulmuştur. Ünite bünyesinde “spor” ve “yap” kelimelerinin sık şekilde eşdizimli olmasından da anlaşılacağı üzere spor yapmayı destekleyici ve teşvik edici bir metin söylemi kullanılmış, öğrencilere spor yapmanın başarıyı da beraberinde getirdiği ima edilmiştir. “Spor” kelimesinin oluşturduğu eşdizimlilikler aracılığıyla verilerden elde edilen cümleler aşağıda gösterilmiştir:

Eşdizimlilik Teması	Verilerden alıntılar
1. Dal	Küçük bir topun raketle vurularak oyun alanının orasına gerilmiş olan file üzerinden karşı sahaya atılmasıyla oynanan spor dalıdır. Altışar kişiden oluşan iki takımın topu üç pasta filenin üzerinden geçirmeye ve rakip takımın sahasına düşürmelerine dayanan spor dalı.
2. Yap	Düzenli spor yapanlarda kalp krizi riski hareketsiz bir hayat sürenlere göre neredeyse yarı yarıya daha az. Bu gerçeği kanıtlayan birçok araştırma var.
3. Tesis	Spor alet ve ürünlerinin ülkeye sokulmasındaki kurallar. Tesisler şehrin bugüne kadarki uluslararası spor etkinliklerine ev sahipliği yapıp yapmadığı ve şehrin spor tesislerinin durumu, hâlihazırda kullanıma açık tesisler ve planlanmış ve inşa edilecek tesisler, tesislerin konumları, olimpiyat köyü hakkında bilgiler...

Ünite kapsamında öne çıkan diğer kelimenin “sporcu” olduğu gözlemlenmiş olup eşdizimlilik temaları aşağıda gösterilmiştir.

Tablo 182.

Sporcu Kelimesinin Eşdizimlilik Temaları

Öne Çıkan Kavram	Sıra	Eşdizimlilik temaları	f
	1	Madalya(ödül, derece)	8
Sporcu	2	Eğitmen	6
	3	-	-

Ünite metinleri içinde ön plana diğer kelimenin “Sporcu” olduğu tespit edilmiştir. “Sporcu” kelimesi madalya, eğitmen kelimeleri ile yüksek değerde eşdizimliliğe sahiptir. Ansiklopedik bilgilerin verildiği metinlerde sporcuların olimpiyat tarihinde nasıl seçildikleri, ödüllendirildikleri ile ilgili içerikler okurlara sunulmuştur. “Sporcu” kelimesinin oluşturduğu eşdizimlilikler aracılığıyla verilerden elde edilen cümleler aşağıda gösterilmiştir:

Eşdizimlilik Teması

Verilerden alıntılar

1. Madalya(ödül, derece) Meşale, yolculuğun büyük bölümünde **sporcular**, sanatçılar, öğrenciler gibi pek çok kişi tarafından elden ele geçirilerek taşınır. Olimpiyat oyunlarında dereceye giren tüm **sporculara** madalya verilir.
2. Eğitmen Olimpiyat oyunlarına katılacak **sporcular**, bu **sporcuların** eğitmenleri ve görevliler olimpiyat köyünde kalır. olimpiyat logo ve maskotları olimpiyat oyunlarının her biri için ayrı bir logo tasarlanır.

Çalışmada incelenen bir diğer ünite Yedi İklim C1 düzeyi yabancı dil olarak Türkçe öğretimi ders kitabının 2.ünitesidir. Ünitenin öne çıkan kelimeleri ve frekans değerleri tablolarla gösterilmiştir.

Tablo 183.

Yedi İklim C1 düzeyi YDTÖ Ders Kitabı 2.Ünite En Sık içerik Kelimeleri

Sıra	Öne Çıkan Kavram	<i>f</i>	T=1886
1	İpek Yolu	16	
2	Marmaray	13	
3	İstanbul	11	

T:Analiz edilen ünite toplam kelime sayısı

Yedi İklim C1 düzeyi yabancılar dil olarak Türkçe öğretimi ders kitabının 2.ünitesinde kültürlerarasılık teması çerçevesinde ulaşım, tarih üstbaşlıklarında ansiklopedik bilgiler barındıran içeriklerin işlendiği gözlemlenmiştir. Bu bağlamda ünite öne çıkan İpek Yolu söz grubu $f(16)$, Marmaray kelimesi $f(13)$, İstanbul kelimesi $f(11)$, frekans değerine sahiptir. Ünite kapsamında öne çıkan “İpek Yolu” söz

grubunun ilk sırada yer aldığı gözlemlenmiş olup eşdizimlilik temaları aşağıda gösterilmiştir.

Tablo 184.

İpek Yolu Söz Grubunun Eşdizimlilik Temaları

Öne Çıkan Kavram	Sıra	Eşdizimlilik temaları	f
	1	Taşıma(taş, bilgi, hastalık vb.)	11
İpek Yolu	2	Coğrafi Mekân(Batı, Doğu vb.)	5
	3	-	-

Ünite metinleri içinde öne çıkan “İpek Yolu” söz grubunun ilk sırada olduğu tespit edilmiştir. “İpek Yolu” söz grubu ticarî ve coğrafi ifadelerle yüksek değerde eşdizimliliğe sahiptir. İpek Yolu’nun tarihsel gelişimini konu edinen yazarlar kültürlerarasılık ilkesini gözeterek metin söyleminde çok sayıda ülkeyi konu edinmiştir. Ticarî gelişimden icatların yayılışına, ipek takasından dinlerin yayılışına kadar dünyayı derinden etkileyen önemli hadiseler yazarlar tarafından işlenmiştir. “İpek Yolu” söz grubunun oluşturduğu eşdizimlilikler aracılığıyla verilerden elde edilen cümleler aşağıda gösterilmiştir:

Eşdizimlilik Teması

1. Taşıma(taş, bilgi, hastalık vb.)

2. Coğrafi Mekân(Batı, Doğu vb.)

Verilerden alıntılar

İpek yolu, Çin’den başlayarak Anadolu ve Akdeniz aracılığıyla Avrupa’ya kadar uzanan ve dünyaca ünlü ticaret yoludur. Orta çağlarda deve kervanlarının Hindistan ve Uzak Doğu’nun ipekli dokuma, baharat ve kıymetli madenlerini Anadolu’dan Avrupa’ya ulaştırmak için kullandıkları ünlü yoldur.

İpek yolu sadece ticaretin değil, aynı zamanda Doğudan Batıya ve Batıdan Doğuya bilgilerin, fikirlerin, dinlerin ve kültürlerin yolu olmuştur. Doğudan Batıya doğru gelişen bu ticari harekette daha önceki çağlardan beri kullanılmakta olan bir yol şebekesinden yararlanılmıştır.

Ünite kapsamında öne çıkan diğer kelimenin “Marmaray” olduğu gözlemlenmiş olup eşdizimlilik temaları aşağıda gösterilmiştir.

Tablo 185.
Marmaray Kelimesinin Eşdizimlilik Temaları

Öne Çıkan Kavram	Sıra	Eşdizimlilik temaları	f
	1	Proje	6
Marmaray	2	İstanbul	4
	3	Tarih(1850, 1995,2013)	3

Ünite metinleri içinde ön plana diğer kelimenin “Marmaray” olduğu tespit edilmiştir. “Marmaray” kelimesi proje, İstanbul kelimeleri ve tarih içeren ifadelerle yüksek değerde eşdizimliliğe sahiptir. Marmaray projesinin 19. Yüzyılda Padişah Abdülmecid tarafından planlandığını belirterek metni başlatan yazarlar Türkiye’nin sahip olduğu gücü, ufku, teknik ve ekonomik imkânları okurlara örtük olarak işaret etmiştir. Ayrıca bu projenin iki asırlık mazisi üzerinden Türk devlet geleneğindeki devamlılık da yazarlar tarafından örtük olarak metin söylemine yansıtılmıştır. Bu proje esnasında yapılan kazılarda bulunan tarihî eserler, yapılar ve bunların muhafazası için çalışmaların sık sık durdurulduğu ifade edilerek metin yazarları tarafından Türkiye’nin sanata, tarihe karşı hassasiyeti örtük olarak okura aktarılmıştır. “Marmaray” kelimesinin oluşturduğu eşdizimlilikler aracılığıyla verilerden elde edilen cümleler aşağıda gösterilmiştir:

Eşdizimlilik Teması	Verilerden alıntılar
1. Proje	Marmaray projesi, İstanbul Halkalı ile Gebze arasında uzanıyor. Boğaziçi köprüsü ve Fatih Sultan Mehmet Köprüsü’nün de iş yükünü azaltmayı amaçlayan Marmaray projesinde 3 tanesi yer altında olmak üzere toplam 40 durağa yer veriliyor.
2. İstanbul	Marmaray ’ın İstanbul boğazı altından geçişini sağlayacak 11 tünelin birincisi törenle 24 Mart 2007’de denize batırıldı. Marmaray çalışmalarında yapılan arkeolojik kazılarda 35 binin üzerinde tarihi eser ile 13 batık gemi çıkarıldı.
3.Tarih	Dünyanın en büyük projelerinden, Türkiye’nin 153 yıllık rüyası "asrın projesi' Marmaray , Türkiye Cumhuriyeti’nin 90. yıldönümünde 29 Ekim 2013’te hizmete girdi.

Ünite kapsamında öne çıkan diğer kelimenin “İstanbul” olduğu gözlemlenmiş olup eşdizimlilik temaları aşağıda gösterilmiştir.

Tablo 186.
İstanbul Kelimesinin Eşdizimlilik Temaları

Öne Çıkan Kavram	Sıra	Eşdizimlilik temaları	f
	1	Boğaz	6
İstanbul	2	Ulaşım(deniz, demiryolu, karayolu)	4
	3	-	-

Ünite metinleri içinde ön plana diğer kelimenin “Marmaray” olduğu tespit edilmiştir. “İstanbul” kelimesi boğaz ve ulaşım ile ilgili ifadelerle yüksek değerde eşdizimliliğe sahiptir. “İstanbul” kelimesinin oluşturduğu eşdizimlilikler aracılığıyla verilerden elde edilen cümleler aşağıda gösterilmiştir:

Eşdizimlilik Teması	Verilerden alıntılar
1. Boğaz	İstanbul Boğazı'nın altından geçen bir demiryolu tüneli öngörülüyordu, ancak tasarımda, deniz dibi üzerine yerleştirilen bir tünelden bahsedildi. o zamandan bu yana, çok farklı fikir ve düşünceler denendi ve yeni teknolojiler tasarım a dönüştü. İstanbul Boğazı'nın altından geçen bir demiryolu toplu ulaşım bağlantısı isteği, 1980'li yılların başlarında giderek arttı ve 1987'de ilk geniş kapsamlı fizibilite etüdü gerçekleştirildi.
2. Ulaşım(deniz, demiryolu, karayolu)	Kent içi ulaşımında raylı sistemlerin payını yüzde 28'e çıkaracak ve İstanbul 'un trafik sorununu önemli ölçüde azaltacak Marmaray, İstanbul-Ankara yüksek hızlı tren hattının yanı sıra İstanbul metrosuna da bağlanacak.

Çalışmada incelenen bir diğer ünite Yedi İklim C1 düzeyi yabancı dil olarak Türkçe öğretimi ders kitabının 3. ünitesidir. Ünitenin öne çıkan kelimeleri ve frekans değerleri tablolarla gösterilmiştir.

Tablo 187.
Yedi İklim C1 düzeyi YDTÖ Ders Kitabı 3. Ünite En Sık İçerik Kelimeleri

Sıra	Öne Çıkan Kavram	f	T=1442
1	Yaz	16	
2	Hasta	7	
3	Mihriban	6	

T: Analiz edilen ünite toplam kelime sayısı

Yedi İklim C1 düzeyi yabancılar dil olarak Türkçe öğretimi ders kitabının 3.ünitesinde önemli tarihsel olaylar ve şahsiyetler teması çerçevesinde Türk kültür ve sanat dünyasında yer almış kişiler ve sanatla ilgili fikirlerinin işlendiği gözlemlenmiştir. Bu bağlamda üniteye öne çıkan yaz kelimesi f(16), hasta kelimesi f(7), Mihriban kelimesi f(6) frekans değerine sahiptir.

Türk kültür ve sanat dünyası açısından önemli isimlerin işlendiği ünite metinlerinde okurlara bu isimlerin fikir dünyası örtük olarak açıklanmaktadır. “Yaz” fiilinin üniteye öne çıkan kelimeler içinde ilk sırada yer aldığı gözlemlenmiş olup eşdizimlilik temaları aşağıda gösterilmiştir.

Tablo 188.

Yaz Kelimesinin Eşdizimlilik Temaları

Öne Çıkan Kavram	Sıra	Eşdizimlilik temaları	f
Yaz	1	Edebi tür(şiir, mektup, süreli yayın vb.)	12
	2	-	-
	3	-	-

Ünite metinleri içinde ön plana ilk kelimenin “yaz” fiili olduğu tespit edilmiştir. “Yaz” fiili şiir, mektup gibi edebi türler ve yazma amaçlarıyla ilgili ifadelerle yüksek değerde eşdizimliliğe sahiptir. Yazarların Türk şiirinde önemli bir yere sahip olan Abdürrahim Karakoç ve fikirlerini işlediği metin söylemlerinde okurlara örtük mesajlar vermektedir. Sanatçının haksızlıklar karşısında takındığı tutumu kalemine de yansıttığı ifade edilmiş, yaşamı ve düşüncelerinin tutarlı olduğu vurgulanarak okurun da bu yönde bir tavır takınması ima edilmiştir. “Yaz” kelimesinin oluşturduğu eşdizimlilikler aracılığıyla verilerden elde edilen cümleler aşağıda gösterilmiştir:

Eşdizimlilik Teması

Verilerden alıntılar

1. Edebi tür(şiir, mektup, süreli yayın vb.)

Şiir **yazmaya** küçük yaşlarda başladım. Zaten bizim oralarda her genç şiir yazar. Bu tutku başka bir meşgalenin veya işin olmayışından kaynaklanıyor gibime geliyor. Ben de boşluğumu şiirle doldurmaya çalıştım. Benimle şiire başlayanlar yalnızlıktan, yordamsızlıktan dökülüp gittiler. Ama ben azimle **yazmaya** devam ettim.

Ünite kapsamında öne çıkan diğer kelimenin “Hasta” olduğu gözlemlenmiş olup eşdizimlilik temaları aşağıda gösterilmiştir.

Tablo 189.

Hasta Kelimesinin Eşdizimlilik Temaları

Öne Çıkan Kavram	Sıra	Eşdizimlilik temaları	<i>f</i>
	1	Yatak	7
Hasta	2	-	-
	3	-	-

Ünite metinleri içinde ön plana diğer kelimenin “hasta” olduğu tespit edilmiştir. “Hasta” kelimesi yatak kelimesiyle ilgili ifadelerle yüksek değerde eşdizimliliğe sahiptir. Yazarlar metinler aracılığı ile tavsiyelerini metin söylemine yansıtmışlardır. Bu durum hasta yatağında bulunan Abdürrahim Karakoç’un okurlara farklı kaynaktan okumalar, eleştirel okumalar yapma tavsiyesi ile metne yansımıştır. Ayrıca Türk insanının haksızlıklar karşısındaki tutumu da sanatçı üzerinden okurlara ima edilmiştir. “Hasta” kelimesinin oluşturduğu eşdizimlilikler aracılığıyla verilerden elde edilen cümleler aşağıda gösterilmiştir:

Eşdizimlilik Teması**Verilerden alıntılar**

1. Yatak

Her bitki her toprakta yetişmez. Maraş kalem ve kelim açısından bereketli topraklardır. Okuyun hem de çok okuyun. **Hasta** yatağında bile gözüm kitaplara düşüyor. Hepsini okumak istiyorum. Kaliteli yayınları takip edin. Eğer tenkit süzgecinden geçirebilecekseniz zıt görüşlü yayınları da okuyun ve üzerinde düşünün. Allah sizlere güzel hizmetler yapmayı nasip etsin. Beni **hasta** yatağında memnun ettiniz.

Ünite kapsamında öne çıkan diğer kelimenin “Mihriban” olduğu gözlemlenmiş olup eşdizimlilik temaları aşağıda gösterilmiştir.

Tablo 190.

Mihriban Kelimesinin Eşdizimlilik Temaları

Öne Çıkan Kavram	Sıra	Eşdizimlilik temaları	<i>f</i>
	1	Şiir	6
Mihriban	2	-	-
	3	-	-

Ünite metinleri içinde ön plana diğer kelimenin “Mihriban” olduğu tespit edilmiştir. “Mihriban” kelimesi şiir kelimesiyle ilgili ifadelerle yüksek değerde eşdizimliliğe sahiptir. Abdürrahim Karakoç’un bestelenen şiirleri arasında yer alan Mihriban ile ilgili bilgiler metin söylemine yansımıştır. “Mihriban” kelimesinin oluşturduğu eşdizimlilikler aracılığıyla verilerden elde edilen cümleler aşağıda gösterilmiştir:

Eşdizimlilik Teması

Verilerden alıntılar

1. Şiir

Mihriban şiiri çok güzel bir sevda şiiri. Sanki yaşanmış bir aşkı anlatır gibi. Mihriban sembol bir isim. Başka yerlerde de söyledim. Ama bu şiirin bir muhatabı yok mu? Elbette var. Her şiirin bir muhatabı vardır. Adı Mihriban olmasa da başımızdan geçmiş bir macera var. Mihriban’ın muhatabı yaşıyor mu, yaşamıyor mu bilmiyorum. Kimseye tafsilatlı bir şekilde anlatmadım bu serüveni. Ama vuslat olmadı, o kendi yoluna gitti, ben kendi yoluma. Önce ben evlendim, sonra o. ben **Mihriban** şiirini yazınca bana "unutmak kolay mı?" diye bir mektup yazmış.

Çalışmada incelenen bir diğer ünite Yedi İklim C1 düzeyi yabancı dil olarak Türkçe öğretimi ders kitabının 4.ünitesidir. Ünitenin öne çıkan kelimeleri ve frekans değerleri tablolarla gösterilmiştir.

Tablo 191.

Yedi İklim C1 düzeyi YDTÖ Ders Kitabı 4.Ünite En Sık İçerik Kelimeleri

Sıra	Öne Çıkan Kavram	<i>f</i>	T=1793
1	Bitki	35	
2	Hayvan	30	
3	Hayvanat Bahçesi	10	

T:Analiz edilen ünite toplam kelime sayısı

Yedi İklim C1 düzeyi yabancılar dil olarak Türkçe öğretimi ders kitabının 4.ünitesinde varlıklar ve kuramsal bilgiler teması çerçevesinde bitkiler ve hayvanlar ile ilgili ansiklopedik bilgilerin işlendiği gözlemlenmiştir. Bu bağlamda ünite öne çıkan bitki kelimesi *f*(35), hayvan kelimesi *f*(30), hayvanat bahçesi söz grubu *f*(10) frekans değerine sahiptir. Nesnel bilgilerin verildiği bitkiler ve hayvanlar âlemi metin yazarları tarafından ünite içeriğinin odak noktası olarak sunulmuştur. Hayvanat bahçelerinin

koruma ve sergileme amaçlı açılmaları tartışmacı bir dil ile metin söylemine yansıtılmıştır. “Bitki” kelimesinin üniteye öne çıkan kelimeler içinde ilk sırada yer aldığı gözlemlenmiş olup eşdizimlilik temaları aşağıda gösterilmiştir.

Tablo 192.

Bitki Kelimesinin Eşdizimlilik Temaları

Öne Çıkan Kavram	Sıra	Eşdizimlilik temaları	<i>f</i>
	1	Fiziksel ve Biyolojik Yapısı	34
Bitki	2	-	-
	3	-	-

Ünite metinleri içinde ön plana ilk kelimenin “bitki” olduğu tespit edilmiştir. “Bitki” kelimesi kendi fiziksel ve biyolojik yapısıyla ilgili nesnel ifadelerle yüksek değerlerde eşdizimliliğe sahiptir. “Bitki” kelimesinin oluşturduğu eşdizimlilikler aracılığıyla verilerden elde edilen cümleler aşağıda gösterilmiştir:

Eşdizimlilik Teması

Verilerden alıntılar

1. Fiziksel ve Biyolojik yapısı

Gelişmiş **bitkiler**, bulunduğu yere kök adı verilen bir toprak altı organı ile tutunurlar. Kökler topraktan su ve suda erimiş halde bulunan tuzları alarak gövdeye iletirler. Köklerin 30-40 metreye kadar indiği görülür. **Bitkinin** toprak üstünde yükselen kısmı genel olarak gövde adını alır. Gövde, esas-ana gövde, dal ve yapraklardan meydana gelir.

Birçok **bitki** beslenmeleri için gerekli besinleri başka **bitkilerden** alırlar. Küçük kök veya vantuz benzeri özel uzantılarıyla bazı bitkilere tutunarak besinlerini emerler. Böyle **bitkilere** "asalak" veya "parazit bitkiler", sömürdükleri bitkiye de "konak" denir.

Ünite kapsamında öne çıkan diğer kelimenin “havyan” olduğu gözlemlenmiş olup eşdizimlilik temaları aşağıda gösterilmiştir.

Tablo 193.
Hayvan Kelimesinin Eşdizimlilik Temaları

Öne Çıkan Kavram	Sıra	Eşdizimlilik temaları	f
	1	Âlem(yaşama koşulları, yaşama alanları, beslenme şekilleri vb.)	30
Hayvan	2	-	-
	3	-	-

Ünite metinleri içinde öne çıkan ilk kelimenin “hayvan” olduğu tespit edilmiştir. “Hayvan” kelimesi yaşam alanı, yaşama koşulları, ekosistemi ilgilendiren kurallarla ilgili ifadelerle yüksek değerde eşdizimliliğe sahiptir. “Hayvan” kelimesinin oluşturduğu eşdizimlilikler aracılığıyla verilerden elde edilen cümleler aşağıda gösterilmiştir:

Eşdizimlilik Teması	Verilerden alıntılar
1. Âlem(yaşama koşulları, yaşama alanları, beslenme şekilleri vb.)	Canlılar, hayvanlar ve bitkiler âlemi olmak üzere iki grupta incelenirler. Hayvanlar âlemi ; gelişmiş bir sinir sistemine ve hareket yeteneğine sahip olan, kendi besinlerini üretemeyen, bu sebeple de diğer canlılarla beslenen çok hücrelilerdir.

Ünite kapsamında “hayvanat bahçesi” söz grubunun öne çıktığı gözlemlenmiş olup eşdizimlilik temaları aşağıda gösterilmiştir.

Tablo 194.
Hayvanat Bahçesi Kelimesinin Eşdizimlilik Temaları

Öne Çıkan Kavram	Sıra	Eşdizimlilik temaları	f
	1	Hayvan(yaşama şekilleri, korunma şekilleri vb.)	10
Hayvanat Bahçesi	2	-	-
	3	-	-

Ünite metinleri içinde öne çıkan diğer ifadenin “hayvanat bahçesi” söz grubu olduğu tespit edilmiştir. “Hayvanat bahçesi” söz grubu yaşam alanı, yaşama koşullarıyla ilgili ifadelerle yüksek değerde eşdizimliliğe sahiptir. Yazarlar soyu tükenmekte olan hayvanların doğal yaşam alanlarının kentleşme, sanayileşme gibi gerekçelerle yok edilmesinden ve onların hayvanat bahçelerine mahkûm edilmesinden insanları sorumlu tutmaktadır. Bu kapsamda metin söyleminde örtük olarak modernizm, kapitalizm

eleştirisi yapılmaktadır. “Hayvanat bahçesi” söz grubunun oluşturduğu eşdizimlilikler aracılığıyla verilerden elde edilen cümleler aşağıda gösterilmiştir:

Eşdizimlilik Teması

Verilerden alıntılar

1. Âlem(yaşama koşulları, yaşama alanları, beslenme şekilleri vb.)

İnsan nüfusunun doğal yaşam alanlarına verdiği zararın artarak devam etmesi, birçok memelinin, kuşun, balığın ve bitkinin soyunun tükenmesine neden olmaktadır. Bu yüzden **hayvanat bahçelerine** ve koruma merkezlerine ihtiyacımız vardır. Yakın zamanda, Arabistan antilobu gibi bazı türler koruma altına alındıktan sonra doğal yaşam alanlarına geri bırakılmıştır.

Çalışmada incelenen bir diğer ünite Yedi İklim C1 düzeyi yabancı dil olarak Türkçe öğretimi ders kitabının 5.ünitesidir. Ünitenin öne çıkan kelimeleri ve frekans değerleri tablolarla gösterilmiştir.

Tablo 195.

Yedi İklim C1 düzeyi YDTÖ Ders Kitabı 5.Ünite En Sık İçerik Kelimeleri

Sıra	Öne Çıkan Kavram	<i>f</i>	T=1798
1	Alfabe	19	
2	Türk	13	
3	Devlet	12	

T:Analiz edilen ünite toplam kelime sayısı

Yedi İklim C1 düzeyi yabancılar dil olarak Türkçe öğretimi ders kitabının 5.ünitesinde önemli tarihsel olaylar ve şahsiyetler teması çerçevesinde Türk milletinin kullandığı alfabeler ve yazı sistemi ile ilgili ansiklopedik bilgilerin işlendiği gözlemlenmiştir. Bu bağlamda ünite öne çıkan alfabe kelimesi $f(19)$, Türk kelimesi $f(15)$, devlet kelimesi $f(10)$ frekans değerine sahiptir.

Alfabe ve yazı sistemlerinin konu edinildiği metinlerde kültürlerarasılık ilkesi gözetilerek birçok topluluğun geliştirdiği alfabe ve yazı sistemlerine yer verilmiştir. Türk toplumunun kadim geçmişi de metin söylemine yansıyan içerikler arasında yer almaktadır. Bu bağlamda Göktürk alfabesi ve yazı sisteminin özellikleri, tarihi okura sunulurken Türk milletinin köklü bir geleneğe sahip olduğu metin söyleminde ima edilmiştir. “Alfabe” kelimesinin ünite öne çıkan kelimeler içinde ilk sırada yer aldığı gözlemlenmiş olup eşdizimlilik temaları aşağıda gösterilmiştir.

Tablo 196.
Alfabe Kelimesinin Eşdizimlilik Temaları

Öne Çıkan Kavram	Sıra	Eşdizimlilik temaları	f
	1	Göktürk	5
Alfabe	2	Arap	4
	3	Latin	3

Ünite metinleri içinde öne çıkan ilk kelimenin “alfabe” olduğu tespit edilmiştir. “Alfabe” kelimesi Göktürk, Arap, Latin gibi alfabe isimleriyle yüksek değerde eşdizimliliğe sahiptir. Yazarların alfabelerle ilgili nesnel bilgiler verdiği ünite metinlerinde kültürlerarasılık ilkesi gözetilerek çok sayıda toplum ve kullandıkları alfabe konu edinilmiştir. Türk toplumunun kullandığı alfabelere de kronolojik olarak incelenmiştir. Yazarlar Göktürk alfabesi ile yazılan eserler toplum açısından siyasal ve sosyal bağlamlarda incelenip, devlet geleneği ve yazılı kültür üzerinden Türk toplumunun kadim bir tarih geleneğine sahip olduğu okurlara ima edilmiştir. Göktürk alfabesi ile yazılan metinlerde okunan ilk kelimelerin “tanrı” ve “Türk” olduğu metin söyleminde vurgulanarak Türk toplumunun kimlik ve inanç sistemi ile ilgili hassasiyeti örtük şekilde okura ima edilmiştir. Ayrıca Türk toplumunun kullandığı alfabelerin çeşitliliği düşünüldüğünde Türk toplumunun farklı kültür ve toplumlarla yaşama geleneği ve hoşgörüyeye sahip olması örtük olarak metin söylemine yansımıştır. “Alfabe” kelimesinin oluşturduğu eşdizimlilikler aracılığıyla verilerden elde edilen cümleler aşağıda gösterilmiştir:

Eşdizimlilik Teması

Verilerden alıntılar

1. Göktürk

İlim dünyasının 19. yüzyılda haberdar olduğu Orhon Yazıtları'nı, 1893 yılında Danimarkalı bilgin Vilhelm Thomsen okumayı başarmıştır. Okuduğu ilk kelimeler ise metinde çok sık geçen "Türk" ve "tengri (tanrı)" olmuştur. Göktürk **alfabesi** Orhon Yazıtları'nda, 38 harfli Göktürk **alfabesi** kullanılmıştır. Bu alfabenin, Türkler tarafından Türkçeyi yazmak için geliştirildiği kabul edilmekle birlikte, başka dillerin yazısından alındığını söyleyen bilim adamları da vardır. Göktürk **alfabesi**; dördü ünlü sesleri, otuz dördü ünsüz sesleri karşılayan harflerden oluşmaktadır. Bu alfabede gelişmiş bir ünsüz sistemi vardır.

2.Arap

Dünyada, Latin alfabesinden sonra en çok Arap **alfabesi** kullanılmaktadır. Sağdan sola doğru yazılan Arap **alfabesi**, MS 2-4. yüzyıllar arasında nebati yazısından gelişmiş olmakla birlikte günümüze ulaşabilen en eski örnekleri MS 6. yüzyıla aittir. İslam dininin kutsal kitabı Kuran-ı Kerim'in yazıldığı alfabe olmasından dolayı İslam dininin yayıldığı coğrafyanın büyük bir kısmında kullanılan Arap **alfabesini**, Türkler de İslamiyet'i kabul ettikleri 10. yüzyıldan itibaren kullanmıştır.

3. Latin

Türklerin kurduğu büyük devletlerden olan Osmanlı Devleti'nde de kullanılan bu **alfabe**, Osmanlı Devleti'nin devamı olan Türkiye Cumhuriyeti'nde, 1928 yılından itibaren yerini Latin harflerine dayanan Türk alfabesine bırakmıştır

Ünite kapsamında öne çıkan diğer kelimenin “Türk” olduğu gözlemlenmiş olup eşdizimlilik temaları aşağıda gösterilmiştir.

Tablo 197.

Türk Kelimesinin Eşdizimlilik Temaları

Öne Çıkan Kavram	Sıra	Eşdizimlilik temaları	f
Türk	1	Dil(alfabe, Türkçe, dil vb.)	6
	2	Devlet(toplum, millet, devlet vb.)	5
	3	Bilim(astronom, matematikçi vb.)	2

Ünite metinleri içinde öne çıkan diğer kelimenin “Türk” olduğu tespit edilmiştir. “Türk” kelimesi dil, devlet ve bilim içerikli ifadelerle yüksek değerde eşdizimliliğe sahiptir. Yazarlar kültürlerarasılık ilkesini gözeterek Türk toplumunun kullandığı alfabeleri, yazı sistemlerini metin söylemine yansıtmış ve okurlara Türk toplumunun kültürel hoşgörü sahibi olduğu, gelişime ve değişime açık bir toplum olduğunu ima etmiştir. Türk milleti açısından büyük öneme Kaşgarlı Mahmut, Ali Kuşçu, Uluğ Bey gibi devlet adamlarına, bilim insanlarına ve çalışmalarına yer verilmiş; Türk milletinin bilime ve bilimsel gelişmelere olan ilgisinin kadim bir geçmişe sahip olduğu metin söyleminde işaret edilmiştir. “Türk” kelimesinin oluşturduğu eşdizimlilikler aracılığıyla verilerden elde edilen cümleler aşağıda gösterilmiştir:

Eşdizimlilik Teması**Verilerden alıntılar**

1. Dil(alfabe, Türkçe, dil vb.)

Orhon Yazıtları; **Türk** dili, tarihi, edebiyatı, sanatı, töresi hakkında önemli bilgiler vermektedir. **Türk** ve Türkçe kelimeleri, ilk kez Türkçe bir metinde bu yazıtlarda geçmektedir.

Kaşgarlı Mahmut, medrese eğitimini tamamladıktan sonra kendini **Türk** dilini araştırmaya verdi. bu amaçla, bütün Türkistan coğrafyasını on beş yıl boyunca baştanbaşa dolaştı. Bu arada dil, edebiyat, gelenek, coğrafya, tarih vb. konularla ilgili notlar tuttu.

2. Devlet(toplum, millet, devlet vb.)

Dönemin bilim ve kültür merkezlerinden Kaşgar'da doğmuştur. **Türklerin** kurduğu önemli devletlerden Karahanlı Devleti'nin başındaki kağan sülalesinden geldiği bilinmektedir. Kaşgarlı Mahmut, Arapça ve Farsça öğrenip dönemin bütün klasik bilimlerini tahsil etti.

3. Bilim(astronom, matematikçi vb.)

Uluğ Bey (1395-1449), dünyaca ünlü **Türk** matematikçisi ve astronomi bilginidir. Timur'un torunudur. 1446'da timurlular devletinin başına geçti. Bu arada astronomi ve matematik üzerindeki çalışmalarına devam etti.

Ünite kapsamında öne çıkan diğer kelimenin “devlet” olduğu gözlemlenmiş olup eşdizimlilik temaları aşağıda gösterilmiştir.

Tablo 198.

Devlet Kelimesinin Eşdizimlilik Temaları

Öne Çıkan Kavram	Sıra	Eşdizimlilik temaları	<i>f</i>
Devlet	1	Osmanlı	6
	2	Timur	4
	3	Karahanlı	2

Ünite metinleri içinde öne çıkan diğer kelimenin “Türk” olduğu tespit edilmiştir. “Türk” kelimesi Osmanlı, Timur, Karahanlı isimleriyle yüksek değerde eşdizimliliğe sahiptir. Yazarlar Türk devletleri ve bu devletlerin bilimsel çalışmalara verdikleri

ehemmiyeti metin söylemine yansıtmıştır. Bu bağlamda hem devlet içinde hem idareci hem de bilimsel çalışmalarla ilgilenen Kaşgarlı Mahmut, Uluğ Bey, Ali Kuşçu gibi isimlere yer verilerek örtük olarak Türk toplumunun bilimsel çalışmalara olan ilgisinin, gelişime açık yapısının kadim bir tarihe sahip olduğu metin söyleminde örtük olarak dile getirilmiştir. “Devlet” kelimesinin oluşturduğu eşdizimlilikler aracılığıyla verilerden elde edilen cümleler aşağıda gösterilmiştir:

Eşdizimlilik Teması	Verilerden alıntılar
1. Osmanlı	Uluğ Bey’in hakanlığı sırasında, Batı 'da da Osmanlı Devleti hüküm sürüyordu. Uluğ Bey, Osmanlı Devleti ile ilişkilerini geliştirdi. İki ülke arasında elçiler ve bilim adamları gidip gelmeye başladı.
2. Timur	Uluğ Bey (1395-1449), dünyaca ünlü Türk matematikçisi ve astronomi bilginidir. Timur’un torunudur. 1446'da Timurlular devletinin başına geçti. Bu arada astronomi ve matematik üzerindeki çalışmalarına devam etti. Gökyüzünün bir haritasını yapmayı başardı ve bu harita sonraki yıllarda Avrupa’da basıldı.
3. Karahanlı	Kaşgarlı Mahmut (1008-1105), dönemin bilim ve kültür merkezlerinden Kaşgar’da doğmuştur. Türklerin kurduğu önemli devletlerden Karahanlı devletinin başındaki kağan sülalesinden geldiği bilinmektedir.

Çalışmada incelenen bir diğer ünite Yedi İklim C1 düzeyi yabancı dil olarak Türkçe öğretimi ders kitabının 6.ünitesidir. Ünitenin öne çıkan kelimeleri ve frekans değerleri tablolarla gösterilmiştir.

Tablo 199.

Yedi İklim C1 düzeyi YDTÖ Ders Kitabı 6.Ünite En Sık içerik Kelimeleri

Sıra	Öne Çıkan Kavram	<i>f</i>	T=1638
1	Sempozyum	27	
2	Sevdalinka	24	
3	Türkçe	15	

T:Analiz edilen üniteye toplam kelime sayısı

Yedi İklim C1 düzeyi yabancılar dil olarak Türkçe öğretimi ders kitabının 6.ünitesinde varlıklar ve kuramsal bilgiler teması çerçevesinde metinlerde ansiklopedik

bilgilerin işlendiği gözlemlenmiştir. Bu bağlamda üniteye öne çıkan sempozyum kelimesi f(27), sevdalinka kelimesi f(24), Türkçe kelimesi f(15) frekans değerine sahiptir. “Sempozyum” kelimesinin üniteye öne çıkan kelimeler içinde ilk sırada yer aldığı gözlemlenmiş olup eşdizimlilik temaları aşağıda gösterilmiştir.

Tablo 200.

Sempozyum Kelimesinin Eşdizimlilik Temaları

Öne Çıkan Kavram	Sıra	Eşdizimlilik temaları	f
Sempozyum	1	Bilimsel konu(içerik, özellik, işlev vb.)	18
	2	Süreç(başlangıç. son)	5
	3	Sosyal ilişki	4

Ünite metinleri içinde öne çıkan ilk kelimenin “sempozyum” olduğu tespit edilmiştir. “Sempozyum” kelimesi bilimsel olarak ifade ettiği anlam, işlev, içerik ve süreçle ilgili ifadelerle yüksek değerde eşdizimliliğe sahiptir. Metin yazarlarının nesnel bilgilerle başladıkları süreç eleştirel olarak devam etmiştir. Bu çerçevede sempozyumların ifade ettikleri anlamların dışında maddî, manevî menfaatler için kullanılmaya başlandığı ve bu durumun akademik niteliği düşürdüğü metin söylemine doğrudan yansımıştır. Ayrıca sempozyumların uluslararası ilişkiler açısından ifade ettiği anlama değinilmiş; metin söyleminde Türk akademisinin Türk kültürünü ve Türkçeyi farklı coğrafyalarda kitlelere ulaştırma amaçlı kullandığı örtük olarak okura aktarılmıştır. “Sempozyum” kelimesinin oluşturduğu eşdizimlilikler aracılığıyla verilerden elde edilen cümleler aşağıda gösterilmiştir:

Eşdizimlilik Teması

1. Bilimsel konu(içerik, özellik, işlev vb)

Verilerden alıntılar

Sempozyum ve bildiri belli bir konuda çeşitli konuşmacıların katılımıyla düzenlenen bilimsel toplantılara **sempozyum** denir. Sempozyumlarda genellikle akademik bir konu, uzmanlar tarafından değişik boyutlarıyla ele alınır. **Sempozyumda** konu, alanında uzman kişilerce farklı yönleriyle ele alınır.

2. Süreç(başlangıç. son)

Sempozyumun açılışına Ürdün Başbakanı Abdullah En-nusur, Milli Eğitim Bakanı Nabi Avcı, Türkiye'nin Amman Büyükelçisi Sedat Önal, Yunus Emre Enstitüsü başkanı Prof.Dr. Hayati Develi ve eski kültür bakanı Salah Cerrar katıldı.

3. Sosyal ilişki

Sempozyumda konuşan Yunus Emre Enstitüsü başkanı Prof.Dr. Hayati Develi ise Türkiye ve Arap ülkeleri arasındaki ilişkilerin daha da gelişmesi için Yunus Emre Enstitüsü'nün Arap ülkelerinde açtığı kültür merkezlerinin büyük önem taşıdığını belirterek bundan sonraki dönemde kültürel, iktisadi ve siyasi ilişkilerin daha da gelişmesi için bu tür faaliyetler düzenleyeceklerini ifade etti.

Ünite kapsamında öne çıkan diğer kelimenin “sevdalinka” olduğu gözlemlenmiş olup eşdizimlilik temaları aşağıda gösterilmiştir.

Tablo 201.
Sevdalinka Kelimesinin Eşdizimlilik Temaları

Öne Çıkan Kavram	Sıra	Eşdizimlilik temaları	f
Sevdalinka	1	Tür Özellikleri(içerik, yazılama amacı vb.)	17
	2	Söylemek	7
	3	-	-

Ünite metinleri içinde öne çıkan ilk kelimenin “sevdalinka” olduğu tespit edilmiştir. “Sevdalinka” kelimesi tür özellikleri ve söylemek fiili ile yüksek değerde eşdizimliliğe sahiptir. Sevdalinka ile ilgili yazarların nesnel bilgiler verdiği ünite metinlerinde kültürlerarasılık ilkesi gözetilmiştir. Bu kapsamda “sevda” kelimesinin Arapça olduğu Türkiye üzerinden Balkan coğrafyasına geçtiği ifade edilerek Türkiye'nin medeniyetlere, kültürlere aracılık ettiği metin söyleminde okura ima edilmiştir. “Sevdalinka” kelimesinin oluşturduğu eşdizimlilikler aracılığıyla verilerden elde edilen cümleler aşağıda gösterilmiştir:

Eşdizimlilik Teması

1. Tür Özellikleri(içerik, yazılama amacı vb.)

Verilerden alıntılar

Sevdalinkalar, anonim bir tür olduklarından, hangi tarihten itibaren ortaya çıktıkları konusunda kesin bir bilgi olmamakla birlikte; XVI. yüzyıldan itibaren Boşnak halk kültüründe görülmeye başladığı kabul edilmektedir. Yazılı bir kaynakta ilk olarak 1574 yılında Hırvat yazar, Luka Botić bahsetmiştir. Onlu hece vezniyle yazılmış bu sevdalinka, altı diziden oluşmaktadır

2. Söylemek

1893 yılında çek etnomüzikolog Ludwig Küba, Mostar şehrinde ramazan geceleri ailelerin bir evde toplandığını, erkeklerin bu toplantılarda **sevdalinka** okuyup tambur çaldıklarını, kızların ise tepsi çevirerek **sevdalinka** söylediklerini ifade eder.

Ünite kapsamında öne çıkan diğer kelimenin “sevdalinka” olduğu gözlemlenmiş olup eşdizimlilik temaları aşağıda gösterilmiştir.

Tablo 202.

Türkçe Kelimesinin Eşdizimlilik Temaları

Öne Çıkan Kavram	Sıra	Eşdizimlilik temaları	f
Türkçe	1	Ders(yabancı dil dersi, seçmeli ders, öğrenme)	9
	2	Dil	5
	3	-	-

Ünite metinleri içinde öne çıkan diğer kelimenin “Türkçe” olduğu tespit edilmiştir. “Türkçe” kelimesi ders ve dil içerikli ifadelerle yüksek değerde eşdizimliliğe sahiptir. Ünite içeriğinde Türkçenin Balkan coğrafyasından Ortadoğu coğrafyasına kadar birçok bölgede yabancı dil olarak okutulduğu vurgulanmış, Türkçe öğrenmenin ayrıcalıklı bir durum olduğu okurlara metin söyleminde ima edilmiştir. “Türkçe” kelimesinin oluşturduğu eşdizimlilikler aracılığıyla verilerden elde edilen cümleler aşağıda gösterilmiştir:

Eşdizimlilik Teması

1. Ders(yabancı dil dersi, seçmeli ders, öğrenme)

Verilerden alıntılar

Türkçenin ikinci seçmeli yabancı dil olarak Bosna Hersek’teki kantonlarda öğretimi, bu süreçte gerçekleştirilen faaliyetler ve mevcut sorunlar ortaya konacaktır. Bu çalışmadan söz konusu hedef kitleye ders veren Türkçe öğretmenlerinin eğitimi, öğretim yurt dışında açılan Yunus Emre Enstitüsü Türk Kültür Merkezleri, Türkiye’nin son yıllarda gerçekleştirdiği bölgesel ve küresel açılımın yansımasıdır.

2. Dil

Saraybosna Türk Kültür Merkezinin girişimleri ile Bosna Hersek’teki kantonlarda **Türkçe**, seçmeli yabancı

dil dersi olarak kabul edilmiştir. Zenica-dobo] (zenitsa doboy), Hersek-Neretva ve Bosna-Podrinje kantonlarında eğitim bakanlıkları tarafından **Türkçenin** ilköğretim seviyesinde 6. sınıftan 9. sınıfa kadar ikinci seçmeli yabancı dil olarak okutulması kararının alınması ile birlikte 2011-2012 eğitim öğretim yılı itibariyle söz konusu kantonlardaki ilköğretim okullarında yaklaşık 1102 öğrenci **Türkçe** öğrenmiştir.

Çalışmada incelenen bir diğer ünite Yedi İklim C1 düzeyi yabancı dil olarak Türkçe öğretimi ders kitabının 7. ünitesidir. Ünitenin öne çıkan kelimeleri ve frekans değerleri tablolarla gösterilmiştir.

Tablo 203.

Yedi İklim C1 düzeyi YDTÖ Ders Kitabı 7. Ünite En Sık İçerik Kelimeleri

Sıra	Öne Çıkan Kavram	<i>f</i>	T=2927
1	Sayı	26	
2	Nüfus	24	
3	Türk	22	

T: Analiz edilen ünite de toplam kelime sayısı

Yedi İklim C1 düzeyi yabancılar dil olarak Türkçe öğretimi ders kitabının 7. ünitesinde teknoloji ve aktüel yapı teması çerçevesinde metinlerde ansiklopedik bilgiler, Türkiye'nin nüfus yapısı, toplumsal inanışlar gibi aktüel başlıkların işlendiği gözlemlenmiştir. Bu bağlamda ünite de öne çıkan sayı kelimesi *f*(26), nüfus kelimesi *f*(24), Türk kelimesi *f*(22) frekans değerine sahiptir. "Sayı" kelimesinin ünite de öne çıkan kelimeler içinde ilk sırada yer aldığı gözlemlenmiş olup eşdizimlilik temaları aşağıda gösterilmiştir.

Ünite kapsamında öne çıkan ilk kelimenin "sayı" olduğu gözlemlenmiş olup eşdizimlilik temaları aşağıda gösterilmiştir.

Tablo 204.

Sayı Kelimesinin Eşdizimlilik Temaları

Öne Çıkan Kavram	Sıra	Eşdizimlilik temaları	<i>f</i>
Sayı	1	Sayılarla ilgili inanışlar	26
	2	-	-
	3	-	-

Ünite metinleri içinde öne çıkan ilk kelimenin “sayı” olduğu tespit edilmiştir. “Sayı” toplumsal inanışlarla ilgili ifadelerle yüksek değerde eşdizimliliğe sahiptir.

Ünite metinlerinde Türk toplumunun çok kültürlü yapısı, değişime, gelişime açık yönü diğer kültürlerden aldığı inanışlar, ritüeller üzerinden okura işaret edilmiştir. “Sayı” kelimesinin oluşturduğu eşdizimlilikler aracılığıyla verilerden elde edilen cümleler aşağıda gösterilmiştir:

Eşdizimlilik Teması

Verilerden alıntılar

1. Sayılarla ilgili inanışlar

"Kırk" sayısı Türkler tarafından, ilk çağlardan bu yana "kırk" sayısının kutsallığına inanılmaktadır. Alevi ve Bektaşilerde Hz. Ali'nin başkanlık ettiği kırk kişinin meclisine "kırklar meclisi" denmektedir. Bu sayı geleneksel kültürümüzde de değişik biçimlerde görülmektedir. Bunların bazılarını şu şekilde belirlemek mümkündür: doğumdan sonra kırk gün içinde bulunan anne ve bebeğe "kırk" denir. Kırk çıkması, anne ve bebek için önemli bir olay olarak kabul edilir. İnanışa göre, çocuk ayaklarını basmazsa ve geri düşmezse buna "kırk bastı" denir. Ki elbise ve bezlerinin suyunun dışarı atılmayacağına inanılır.

Ünite kapsamında öne çıkan diğer kelimenin “nüfus” olduğu gözlemlenmiş olup eşdizimlilik temaları aşağıda gösterilmiştir.

Tablo 205.

Nüfus Kelimesinin Eşdizimlilik Temaları

Öne Çıkan Kavram	Sıra	Eşdizimlilik temaları	<i>f</i>
Nüfus	1	Oran	9
	2	Yoğunluk	8
	3	Artış hızı	7

Ünite metinleri içinde öne çıkan ilk kelimenin “nüfus” olduğu tespit edilmiştir. “Nüfus” kelimesi oran, yoğunluk, artış hızı ile ilgili ifadelerle yüksek değerde eşdizimliliğe sahiptir. Ünite metinlerinde Türkiye'nin dinamik ve büyüyen nüfus yapısından bahseden yazarlar bu durumun Türkiye'nin gelişme potansiyeli için önemli

bir veri olarak metin söylemine yansıtılmıştır. Nesnel bilgilerin yer aldığı metinlerde istatistikler oldukça fazladır. “Nüfus” kelimesinin oluşturduğu eşdizimlilikler aracılığıyla verilerden elde edilen cümleler aşağıda gösterilmiştir:

Eşdizimlilik Teması	Verilerden alıntılar
1. Oran	Çalışma çağındaki nüfus bir önceki yıla göre %1,5 arttı ülkemizde 15-64 yaş grubunda bulunan çalışma çağındaki nüfusun oranı 2011 yılına (%67,4) göre 0,2 puan artarak %67,6 (51 088 202 kişi) olarak gerçekleşti. 0-14 yaş grubundaki nüfusun oranı ise %24,9'a (18 857 179 kişi) gerilerken, 65 ve daha yukarı yaştaki nüfusun oranı da %7,5'e (5 682 003 kişi) yükseldi.
2. Yoğunluk	Nüfus yoğunluğu en az olan il ise kilometrekareye düşen 12 kişi ile Tunceli oldu. Yüzölçümü bakımından ilk sırada yer alan Konya'nın nüfus yoğunluğu 53, en küçük yüzölçümüne sahip Yalova'nın nüfus yoğunluğu ise 250 olarak gerçekleşti
3.Miktar	Türkiye'nin yıllık nüfus artış hızı, 2012 yılında binde 12 olurken nüfus bir yılda 903 bin 115 kişi arttı.

Ünite kapsamında öne çıkan diğer kelimenin “Türk” olduğu gözlemlenmiş olup eşdizimlilik temaları aşağıda gösterilmiştir.

Tablo 206.
Türk Kelimesinin Eşdizimlilik Temaları

Öne Çıkan Kavram	Sıra	Eşdizimlilik temaları	<i>f</i>
	1	Kültür(gelenek, uygulama, inanışlar vb.)	14
Türk	2	Topluluk	8
	3	-	-

Ünite metinleri içinde öne çıkan ilk kelimenin “Türk” olduğu tespit edilmiştir. “Türk” kelimesi kültür, inanış ve topluluk isimleriyle ilgili ifadelerle yüksek değerde eşdizimliliğe sahiptir.

Ünite metinlerinde yazarlar Türk toplumunun çok farklı kültür ve medeniyetlerden inanış, ve ritüelleri alıp kullandıkların değişim ve dönüşüme açık

olduğunu metin söyleminde örtük olarak okura aktarmıştır. “Türk” kelimesinin oluşturduğu eşdizimlilikler aracılığıyla verilerden elde edilen cümleler aşağıda gösterilmiştir:

Eşdizimlilik Teması

1. Kültür(gelenek, uygulama, inanışlar vb.)

Verilerden alıntılar

Türk kültür tarihinde "üç" sayısı ile ilgili hususlara çok değişik biçimde rastlanmadadır. Bunlardan bazılarını şu şekilde belirlemek mümkündür: **Türklere** göre insan, evrenin üç önemli varlığından biri olarak kabul edilir. Bir **Türk** efsanesinde terazi burcu, üç ana yıldızla iki yan yıldızdan oluşmuştur. üç yıldız göğe kaçan geyikleri, iki yıldız ise onları kovalayan avcı ile yayı olmuşlardır. Terazi burcunun üç yıldızı çoğu Türk efsanelerinde, usta bir avcı tarafından amansız bir şekilde kovalanan ve canlarını kurtarmak için kendilerini göğe atan "üç geyik" gibi tasavvur edilmiştir.

2. Topluluk

Kırgız Türklerinde kutup yıldızında bulunan "büyük ayı"ya, "yedi bekçi" denir. Orta Asya ve Anadolu **Türklerine** göre yer yedi kattır. Kur'an-ı Kerim'de Yusuf peygamber kıssasındaki rüyaya göre "yedi besili ineği, yedi zayıf inek yer." yorumunda yedi yıl kıtlık olur. Hac'da Kâbe yedi kere tavaf edilir.

Çalışmada incelenen bir diğer ünite Yedi İklim C1 düzeyi yabancı dil olarak Türkçe öğretimi ders kitabının 8.ünitesidir. Ünitenin öne çıkan kelimeleri ve frekans değerleri tablolarla gösterilmiştir.

Tablo 207.

Yedi İklim C1 düzeyi YDTÖ Ders Kitabı 8.Ünite En Sık İçerik Kelimeleri

Sıra	Öne Çıkan Kavram	<i>f</i>	T=2266
1	Cahit Arf	30	
2	Matematik	17	
3	Bilim Adamı	13	

T:Analiz edilen ünite toplam kelime sayısı

Yedi İklim C1 düzeyi yabancılar dil olarak Türkçe öğretimi ders kitabının 8.ünitesinde önemli tarihsel şahsiyetler ve olaylar teması çerçevesinde metinlerde ansiklopedik bilgiler, Türkiye'nin önemli bilim insanları ile ilgili metinlerin işlendiği gözlemlenmiştir. Bu bağlamda üniteye öne çıkan Cahit Arf isim grubu (30), matematik kelimesi f(17), bilim kelimesi f(13) frekans değerine sahiptir. “Cahit Arf” isim grubunun üniteye öne çıkan kelimeler içinde ilk sırada yer aldığı gözlemlenmiş olup eşdizimlilik temaları aşağıda gösterilmiştir.

Tablo 208.

Cahit Arf İsim Grubunun Eşdizimlilik Temaları

Öne Çıkan Kavram	Sıra	Eşdizimlilik temaları	<i>f</i>
	1	Bilim(gelişme)	14
Cahit Arf	2	Matematik	12
	3	Geometri	4

Ünite metinleri içinde “Cahit Arf” isim grubunun öne çıkan ilk ifade olduğu tespit edilmiştir. “Cahit Arf” isim grubu bilim, matematik, geometri ile ilgili ifadelerle yüksek değerde eşdizimliliğe sahiptir. Yazarlar metin söyleminde Cahit Arf üzerinden Türk toplumunun çalışma, azim konusundaki iştiağını örtük olarak okuyucuya göstermiştir. Ayrıca Türkiye Cumhuriyeti'nin bilime, bilim insanına karşı hassasiyet de metin söylemine yansımıştır. “Cahit Arf” isim grubunun oluşturduğu eşdizimlilikler aracılığıyla verilerden elde edilen cümleler aşağıda gösterilmiştir:

Eşdizimlilik Teması**Verilerden alıntılar**

1. Bilim(gelişme)

Cahit Arf bir ülkenin gelişmesi, o ülkenin bilim ve sanat anlayışının gelişmesiyle mümkün olmaktadır. Hiç şüphesiz ki, bilim bu konuda çok önemli bir rol oynar. **Cahit Arf** isimli bilim adamı da ülkesinin gelişmesine, matematik alanında yaptığı üstün çalışmalarla büyük katkılarda bulunmuştur. Matematik dehası lakabı takılan Türk bilim adamına aynı zamanda ordinaryüs unvanı da verilmiştir.

2. Matematik

Cahit Arf'ın matematik bilimine olan ilgisi, İzmir'deki okulunda daha da arttı. bu ilginin artmasında ise, okulunda **Cahit Arf**'a öklit bağlantısıyla ilgili geometri soruları

çözdüren hocasıydı. Hoca, onun matematik ilgisini bir nevi körüklemişti. Takvimler 1926 yılını gösterdiğinde, arf yaşamak için ailesi tarafından Fransa'daki amcasının yanına gönderildi.

3.Geometri

Cahit Arf'ın matematik bilimine olan ilgisi, İzmir'deki okulunda daha da arttı. bu ilginin artmasında ise, okulunda **Cahit Arf**'a öklit bağlantısıyla ilgili geometri soruları çözdüren hocasıydı.

Ünite kapsamında öne çıkan diğer kelimenin “bilim” olduğu gözlemlenmiş olup eşdizimlilik temaları aşağıda gösterilmiştir.

Tablo 209.

Bilim Kelimesinin Eşdizimlilik Temaları

Öne Çıkan Kavram	Sıra	Eşdizimlilik temaları	<i>f</i>
Bilim	1	Cahit Arf	8
	2	Bilim	5
	3	Branş(alan)	4

Ünite metinleri içinde öne çıkan ilk kelimenin “Matematik” olduğu tespit edilmiştir. “Matematik” kelimesi Cahit Arf, bilim, branş isimleriyle yüksek değerde eşdizimliliğe sahiptir. “Matematik” kelimesinin oluşturduğu eşdizimlilikler aracılığıyla verilerden elde edilen cümleler aşağıda gösterilmiştir:

Eşdizimlilik Teması

Verilerden alıntılar

1. Cahit Arf

İstanbul üniversitesinin **matematik** bölümüne öğretim üyesi olarak katıldı. Cahit Arf, burada **matematik** çalışmaları için daha uygun ortam bulmuş ve araştırmalarına üniversite çatısı altında devam etmiştir. burada, bir matematik projesi üzerinde çalışmaya başlamış ve bu proje Cahit Arf'ı oldukça zorlamıştır..

2. Bilim

Almanya'da hazırlamış olduğu Hasee-Arf teoremi de, bir diğer önemli başarı meyvesidir. bunların dışında uygulamalı **matematik** dalında yayımladığı birçok makaleyle matematik bilimine hizmet vermiştir.

3. Branş (alan)

Cahit Arf'ın **matematik** alanında yaptığı üstün çalışmalarla büyük katkılarda bulunmuştur. Matematik dehası lakabı takılan Türk bilim adamına aynı zamanda ordinaryüs unvanı da verilmiştir.

Ünite kapsamında öne çıkan diğer kelimenin “Matematik” olduğu gözlemlenmiş olup eşdizimlilik temaları aşağıda gösterilmiştir.

Tablo 210.

Bilim Adamı Söz Grubunun Eşdizimlilik Temaları

Öne Çıkan Kavram	Sıra	Eşdizimlilik temaları	f
	1	Matematik	5
Bilim Adamı	2	Ünlü	4
	3	-	-

Ünite metinleri içinde öne çıkan “Bilim Adamı” söz grubunun öne çıkan diğer ifade olduğu tespit edilmiştir. “Bilim adamı” söz grubu matematik ve ünlü kelimeleriyle yüksek değerde eşdizimliliğe sahiptir. “Bilim Adamı” söz grubunun oluşturduğu eşdizimlilikler aracılığıyla verilerden elde edilen cümleler aşağıda gösterilmiştir:

Eşdizimlilik Teması Verilerden alıntılar

1. Matematik Bunların dışında uygulamalı matematik dalında yayımladığı birçok makaleyle matematik bilimine hizmet vermiştir.
2. Ünlü Bu ünlü **bilim adamı**, aynı zamanda Türk tarihindeki en önemli bilim adamlarından biri olmasını, Türk parası olan 10 TL'nin arka kısmına resmi konularak kanıtlamıştır. Bilim adamı, 1997 yılının son günlerinde kalp krizi geçirerek hayata gözlerini yummuştur.

Verileri analiz etmek için Fairclough'nun on sorulu modelinden seçtiğimiz son soru söylemdeki kelimelerin anlamları üzerine odaklanmaktadır. Bu kapsamda verilerde öne çıkan içerik kelimelerinin olumlu, olumsuz değerlendirmeleri araştırıldı

4.2.2.2. Olumlu ve Olumsuz Değerlendirme

Bir metindeki kelimelerin/kavramların olumlu ve olumsuz değerlendirmelerini tespit etmek için, bu kelimelerle ya da kavramlarla birlikte kullanılan kelimeler, anlam

içerikleri belirlenmelidir. Metin üreticileri, olumlu veya olumsuz atıfta bulunan kelimeleri ya da bir fikir etrafında şekillendirilen kavramları desteklemek veya eleştirmek istedikleri zaman metin bağlamını bu duruma göre şekillendirmektedir. Verilerdeki olumlu ve olumsuz değerlendirmeleri yapmak için ünitelerde en sık kullanılan 3 içerik kelimesi Wodsmith Tools programının Concordance modülü ile detaylı şekilde analiz edilmiştir.

Tablo 211.
Olumlu Bağlama Sahip İçerik Kelimeleri

Öne Çıkan Kelime	Olumlu Bağlam	Tema	Ders Kitabı - Ünite
Sanat	Hegel'e göre sanat taki güzellik, doğadaki güzellikten üstündür	Estetik	İ7
İnsan	Tüm müzikalitesi yüksek insanlar yüksek zekâlıdır	Canlı	H8
Aşk	Allah sana aşkla bakmayı nasip etsin	Sevgi	H3
Müzik	New York müzik terapi rahatlatma projesi" bunlardan biri	Rahatlama	H8
Türk	Türk yapımlarını Arap dünyasında günde ortalama 30 milyon kişi izliyor.	Kalite	İ5
Spor	Düzenli spor yapanlarda kalp krizi riski hareketsiz bir hayat sürenlere göre neredeyse yarı yarıya daha az.	Koruyuculuk	YEE1
Dil	Dil öğrenmek zihinsel gelişim açısından faydalıdır.	Gelişim	H7
İletişim	Tabii ki iletişim tek taraflı olmaz. Çocuğumuzu dinlemeyi de bilmeliyiz.	Dinleme	TY3
Türkiye	Rosas, Türkiye bursları aracılığıyla Kolombiya'dan ülkemize üniversite eğitimi için gelen binlerce uluslararası öğrencimizden biri	Eğitim olanağı	TY10
Üniversite	Darülfünun, Osmanlı İmparatorluğu döneminde II. Abdülhamit tarafından kurulan üniversite dir. Toplumun, üniversiteden mezun ettiğimiz meslek sahiplerinden yüksek düzeyli teknik beceri beklemeye hakkı vardır. Üniversite mezunu olmayanların sosyal yönü mezun olanlara göre zayıftır.	Beklenti Zorunluluk	İ6
Sinan	Bu oyuğun içinde cam bir şişede saklanmış ve Mimar Sinan tarafından yazılmış bir mektup vardır. Mektupta şöyle yazmaktadır: "bu notu bulduğunuza göre kemerlerden birinin kilit taşı aşındı ve nasıl değiştireceğinizi bilmiyorsunuz"	Öngörü	G1
Aile	İletişim kurma şeklini veya kuramamayı bebek yaştan itibaren aile öğretmiştir	Öğretmen	TY3
Medeniyet	Medeniyet toplum yaşayışının maddi ve faydacı amaçlarına hizmet eder, akılcıdır.	Fayda	İ6
Lüks	Lüks içinde yaşamının kötü bir şey olduğunu düşünmüyorum	Yararlı	H5
Anadolu	Allah, dünyanın öteki ülkelerine ayrı ayrı bağışladığı güzellikleri, Anadolu 'da bir araya getirmiş	Güzellik	TY8

Frekans değerleri üzerinden oluşturulan ve olumlu bağlama sahip içerik kelimeleri tabloda gösterilmiştir. İlk sırada yer alan ‘‘sanat’’ kavramı YDT ders kitaplarının C1 düzeyinde temel öncelikleri arasında yer aldığı, öğrencilerin sanatsal faaliyetlerle ilgilenmeye teşvik edildiği söylenebilir. Verilerde olumlu bağlama sahip diğer içerik kelimesinin ‘‘insan’’ olduğu gözlemlenmiş yine sanatsal içeriklerle ilgilenme ve temel değerlere sadık kalma ile iyi insan olunacağı okura ima edilmiştir. ‘‘Aşk’’ kavramı ilahi aşkla ilişkilendirilmiştir. Mzık kavramı ise insanı rahatlatan, huzura erdiren bir uğraş olarak değerlendirilmiş; okurun müzikle ilgilenmesi teşvik edilmiştir.

Türk kelimesi ise sanatsal yönü, misafirperverliği, tarihi, sinema ve dizi yapımları, eğitim bursları ile öne çıkmış; okurun zihninde olumlu bir Türkiye imajı oluşturulmak istenmiştir. Spor kelimesi sağlık içerikleriyle birlikte kullanılarak okur spor yapmaya teşvik edilmiştir.

Dil ile ilgili bağlam içeriklerinde dil öğrenmenin faydalı olduğu ifade edilmiş olup; Türkçe özelinde yazıldığı gibi konuşulmasının avantaj olduğu ve diğer dillere göre Türkçe ğrenmenin kolay olduğu ifade edilmiştir. Bu kapsamda okur Türkçe ğrenmeye motive ve teşvik edilmiştir.

Üniversite kelimesi içeriklerde sosyal hayatın ve toplumsal normların olmazsa olmazı olarak yansıtılmış; okurlar niversite okumaya teşvik edilmiştir. Aile kavramının Türk toplumu açısından ifade ettiği manevi anlamlar bağlamda kendine yer bulmuş; ayrıca öğrenciler aile kurmaya ve ocuk sahibi olmaya teşvik edilmiştir.

Sanat ve estetik temalı içeriklerde Mimar Sinan üzerinden Türk Devlet adamlarının öngörüsü, feraseti okura işaret edilerek kadim türk tarihi üzerinde durulmuştur.

Medeniyet kavramı Türk milleti ve kadim Türk tarihi ile ilişkilendirilerek okura sunulmuş; Anadolu kavramı özelinde Türkiye’ye yönelik pozitif bir algı inşa edilmeye çalışılmıştır.

Lüks kavramı metinlerde kapitalist bir söylem ile okurlara sunulurken tktm kültürü desteklenmiştir.

Verilerden el edilen kavramların olumlu bağlamları ve söylem yönleri incelendikten sonra olumsuz bağlam ve söyleme sahip olan kavramlar aşağıdaki tabloda incelenmiştir.

Tablo 212.
Olumsuz Bağlama Sahip İçerik Kelimeleri

Öne Çıkan Kelime	Olumsuz Bağlam	Tema	Ders Kitabı - Ünite
Aşk	Aşkın dozu kaçtığında, yaşanan yoğun duygular özgüven eksikliğine, kaygıya ve 'takıntıya kadar gidebilir.	Sevgi	H3
Para	Vanuatu'nun "dünyanın en mutlusu" olarak birinci sırayı alması " para mutluluk getirir" düşüncesini çürütüyor	Mutsuzluk	H5
Film	Ben festivalleri sevmem. Üstelik dün akşam bir iki parça gördüm Cannes Film Festivali'nden, soytarılık! Erkekler smokinlerle penguenlere benziyor, bütün kadınlar da Harry Potter'daki cadılara! Bir kere daha nefret ettim. Giremem onun içine. ...Bu sefer bıçaklarla, silahlarla değil, filmlerle dövüş ediyorlar para uğruna. Öyle festivale gitmem ben!		
Anne	Ben festivalleri sevmem. Üstelik dün akşam bir iki parça gördüm Cannes Film Festivali'nden, soytarılık	Çalışmanın olumsuzlukları	TY5
Moda	Moda olmasaydı daha mı özgür olunurdu, diye düşünüyorum.	Kısıtlılık	TY2
Mutluluk	Mutluluğun para getirdiğini iddia edenler var!	Araç	H5
Müdür	Dışarıya canlı çiçek satışı yaparlar, bu sayede cezaevi müdürü oldukça yolunu bulur	Yolsuzluk	İ8
Televizyon	Televizyon izlemek vakit kaybıdır. Kişilerin televizyon seyrederken kendilerini pasif ama rahatlamış hissettikleri belirlenmiş	İsraf	H10
İnternet	İnternet ve sosyal medya bağımlılığı son dönemde, tedavi yollarının arandığı bir bağımlılık türü	Bağımlılık	İ12
Tüketim	İnsan önce yaşayabilmek için tüketirken yaşam kalitesi yükseldikçe de sembolik anlamda tüketmeye başlar	Nitelik	G3
Savaş	Savaş zaten ilk önce hayalleri yok etti	Yıkım	G5
Alışveriş	Daha fazla alışveriş yapmanıza neden olan süpermarket tuzağı süpermarketlerdeki her türlü raf düzeni, cüzdanınız hedef alınarak planlanmıştır	Fazla tüketim	TY1
Evlilik	Bu vicdan azabıyla bir evlilik sözleşmesi hazırladım	Kapitalizm	İ2
Kredi Kartı	Kredi kartınıza dikkat! Artık kredi kartı almak bakkaldan ekmek almak kadar kolay bir şey. Ama borç ödemelerini yapabilmek de bir o kadar zor.	Tüketim	İ10
Küresel ısınma	Dünya iklim sisteminde değişikliklere neden olan küresel ısınmanın etkileri en yüksek zirvelerden, okyanus derinliklerine, ekvator dan kutuplara kadar dünyanın her yerinde hissediliyor.	Bozulma	İ11
Teknoloji	Anılan facia ve kazalar teknolojinin hatalı kullanımından doğan felaketlerden sadece birkaçıdır	Zarar	G3
Sosyal Medya	İnternet ve sosyal medya bağımlılığı son dönemde, tedavi yollarının arandığı bir bağımlılık türü	Bağımlılık	İ12

Ders kitaplarının söyleminde öne çıkan kavramlar incelendiğinde olumsuz bağlama sahip kavramların olumlu bağlama sahip kavramlardan nicel olarak fazla olduğu tespit edilmiştir.

Ders kitabı söyleminde olumsuz olarak öne çıkan ilk kelimenin “aşk” olduğu gözlemlenmiştir. Aşk kavramı ile ilgili irade sınırları aşıldığında karşılaşılabilecek sorunlardan bahsedilmesinin yanında bu kavramın ilgili ünite içeriğinde bir tür psikolojik rahatsızlık olarak değerlendirildiği gözlemlenmiştir. Okurların duygularını iradeleri önüne geçirmemeleri kitap söyleminde teşvik edilmiştir.

Kapitalizm ve tüketim kültürü ile ilgili kavramlar ders kitabı söylemine olumsuz bağlama sahip olan temel kavramlar olarak tespit edilmiştir. Ayrıca çalışmanın eleştirel söylem analizi başlığında en çok bu içerikler eleştirilmiştir. Bu bağlamda ders kitapları söyleminde para kavramının mutluluğun yegâne aracı olmadığı ifade edilerek okurun para kazanma ihtirası ile hareket etmemesi teşvik edilmiştir. Moda kavramı ise tüketim kültürü ve kapitalizmin bir aracı olarak tasvir edilip özgürlüğü kısıtlayan bir kavram olarak değerlendirilmiş, ders kitapları söyleminde okurların moda bağlamında alışveriş davranışlarını yönlendirmemeleri teşvik edilmiştir. Tüketim kavramı ise kapitalizm eleştirisi bağlamında ders kitapları söyleminde öne çıkan başka bir kavramdır. İnsanların öncelikle yaşamak için tükettiği sora ise tüketmek için yaşadığı ifade edilerek aradaki kısır ilişki vurgulanmış; okur zihninde ihtiyaç olmayan tüketimlerin yapılmamasına yönelik algı inşa edilmeye çalışılmıştır. Alışveriş kavramı da kapitalizm üst başlığında ders kitapları söyleminde eleştirel olarak ele alınan kavramlardandır. Bu bağlamda işletmeler bünyesinde insanların alışveriş yapma tercihlerini etkileyecek tezgâh dizaynı olduğu vurgulanarak okur uyarılmıştır.

Tüketim toplumu ve kapitalizmin olmazsa olmazlarından kredi kartı kavramı da ders kitabı söylemlerinde eleştirel olarak ele alınmıştır. Kredi kartının kolay bir şekilde elde edilmesinin eleştirildiği içeriklerde öğrencilerin zihinlerinde bu araca yönelik olumsuz bir algı oluşturulmaya çalışılmıştır.

4.3. Ders Kitaplarının Söylem Analizinde Ünite Bazlı Kavramsal Eleştiri Sıklıkları

YDTÖ ders kitaplarının eleştirel söylem analizi sürecinde örtük ya da açık şekilde tenkit edilen belli başlı kavramlar öne çıkmaktadır. Bu kavramlar genellikle ünitelerde eleştirilen kavramlardır. İçeriklerde eleştirilen ve öne çıkan bu kavramlar sınıflandırılarak frekans değerleri saptanmıştır. Bu bağlamda ders kitaplarının hangi

ideolojiler, fikirler etrafında şekillendirildiği daha net olarak ortaya konmuştur. Kapitalizm, Batı(modernizm/modernite), tüketim kültürü, popüler kültür ve cinsiyetçilik olmak üzere 5 ana başlıktan oluşan bu kavramlar ve bu kavramlara yönelik tutumlar önceki bölümlerde görüldüğü üzere detaylı şekilde ele alınmıştır.

YDTÖ ders kitaplarının söylem analizinde yukarıda belirtilen kavramların metin söyleminde eleştirildikleri ya da desteklendikleri üniteler saptanmış ve aşağıdaki tablolarda frekans değerleri gösterilmiştir.

Tablo 213.

YDTÖ Ders Kitaplarının Söyleminde Eleştirilen Kavramlar

Eleştirilen Yapı	Kitap Bilgisi	f
Batı/Modernizm/Modernite	H4, H9, İ3,İ5,İ8, İ10, TY2, TY3, TY7,	9
Kapitalizm	H5, İ10, TY1, TY2, TY5, TY7, YEE4,	7
Tüketim Kültürü	G3, H10, İ3, İ10, TY2, TY3, TY7,	7
Popüler Kültür	H10, İ3, İ10, İ12, TY2,	5
Cinsiyetçilik (Erkek egemen yapı eleştirisi)	İ3, İ7, İ8	3

YDTÖ ders kitapları söyleminde eleştirilen kavramların yer aldığı tablo analiz edildiğinde Batı, Batı medeniyeti ile ilişkili modernizm/modernite gibi kavramların 9 farklı üniteye eleştirildiği gözlemlenmiştir. Kapitalizme yönelik eleştiri 7 üniteye, tüketim kültürü 7 üniteye, popüler kültür 5 üniteye, cinsiyetçilik(erkek egemen yapı eleştirisi) ise 3 üniteye eleştirilmiştir.

Genel değerlendirme çerçevesinde bu kavramların Batı medeniyeti ile yoğun ilgisi düşünüldüğünde YDTÖ ders kitaplarının söyleminde Batı medeniyetinin örtük ya da açık şekilde eleştirildiği, okurların Batı ile ilgili algılarının şekillendirilmek istendiği görülmektedir.

Tablo 214.

YDTÖ Ders Kitaplarının Söyleminde Destekleyici İçeriklere Sahip Kavramlar

Desteklenen Yapı	Kitap Bilgisi	f
Batı	H7,H8, H12, İ1,İ7,	5
Tüketim Kültürü	H5, H12, İ2	3
Cinsiyetçilik (kadınlara yönelik pozitif ayırım)	H2, H11,	2
Kapitalizm	İ2	1
Popüler Kültür	H12	1

Yukarda ifade edildiği üzere YDTÖ ders kitaplarının söyleminde kendine yer bulan bu kavramlar metin söyleminde eleştirildiği gibi bazı ünitelerde de desteklenmiştir. Bu kapsamda ders kitabı söylemlerinde Batı kavramı 5 ünite, tüketim kültürü 3 ünite, kapitalizm ve popüler kültür 1 ünite destekleyici metin söylemi ile ele alınmıştır.

Yabancı dil eğitiminde hedef dilin konuşulduğu ülkenin kültür öğeleri bilindiği üzere sürecin mihenk taşı oluşturulmaktadır. Ancak bu duruma ek olarak o ülkedeki yayıncılar, ders kitabı hazırlayan editörler, kamu kurumları örtük hedefleri de gözetir. Bu kapsamda ders kitaplarında açık ve örtük müfredat öğeleri kullanılarak hedefler gerçekleştirilmeye çalışılır.

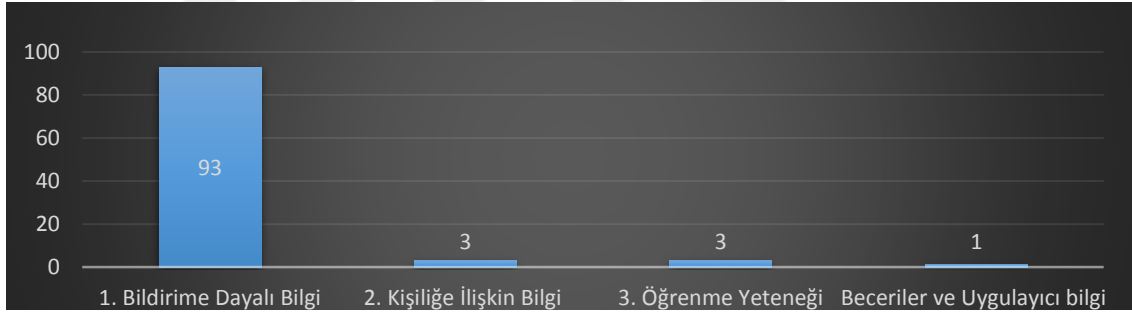
YDTÖ ders kitaplarının söyleminin incelendiği bu çalışmada da metin yazarları ve kitapların hazırlanmasında etkili olan kurulların okura örtük ya da açık şekilde verdikleri mesajlar, okuru bir davranışa teşvik etmek için kullanılan söylemler, okurun bir konu hakkındaki düşüncesini yönlendirmek için kullandıkları enstrümanlar okuma metinleri içine entegre edilmiştir. Bu bağlamda YDTÖ ders kitaplarında Batı medeniyeti ile anılan modernizm, tüketim kültürü, popüler kültür gibi kavramlar büyük çoğunlukla eleştirel bir dil ile okura sunulmuş; okurların Batı medeniyeti ve bu medeniyetle ilişkili kavramlara yönelik davranış ve tutumları metin söylemiyle manipüle edilmeye çalışılmıştır.

V. BÖLÜM

SONUÇ

5.1. Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretiminde Kullanılan C1 Düzeyi Ders Kitaplarında CEFR Genel Yeterlik Kategorilerinin Durumu

Araştırmanın ilk kısmında 5 YDÖ ders kitabı bünyesinde yer alan okuma metinleri CEFR genel yeterlik kategorileri ve oluşturulan veri toplama aracı ile içerik analizine tabi tutulmuş; metinlerde cümle, yancümle boyutundaki her bir bulguya bir frekans değeri atanmıştır. Bu bağlamda genel yeterlik kategorileri kapsamında incelenen 170 metin üzerinden 10060 frekans değeri elde edilmiştir. Bu verinin çok büyük kısmı (%93) sosyokültürel bilgi, dünya bilgisi, kültürlerarası farkındalık alt başlıklarını içeren Bildirime Dayalı Bilgi genel yeterlik kategorisindedir.

Şekil 6. YDÖ Ders Kitaplarının Genel Yeterlik Kategorilerine Göre Durumu

Bildirime Dayalı Bilgi genel yeterlik kategorisi verilerini oluşturan alt kategorilerin saptanan bulgulardaki payı ise şu şekildedir: sosyokültürel bilgi %62, dünya bilgisi %20, kültürlerarası farkındalık %11. Bu alt kategoriler hedef dilin konuşulduğu toplumun kültürü, gelenekleri, hayat tasavvuruyla iç içedir. Gündelik yaşam aktiviteleri, önemli tarihsel şahsiyet ve olaylar, sanat ve estetik, kuramsal bilgiler vb. alt başlıklardan müteşekkildir.

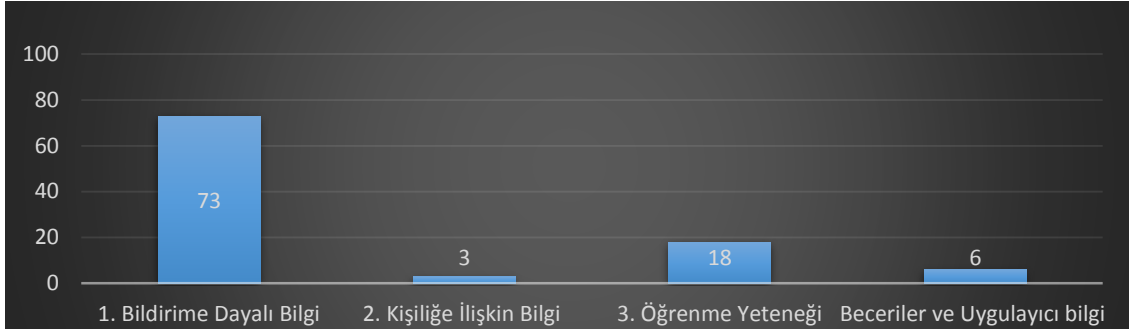
Veri setinden elde edilen sonuçlar çerçevesinde Bildirime Dayalı Bilgi genel yeterlik kategorisinin büyük oranda sosyokültürel bilgi alt kategorisinden oluştuğu tespit edilmiştir. Oran olarak % 62'lik bir değere sahiptir. Bu alt kategorinin bünyesinde yer alan Teknoloji ve Aktüel Yapı alt kategorisi Sosyokültürel Bilgi alt kategorisinde % 20'lik oran ile en belirgin başlığını oluşturmaktadır. Bu bağlamda finans, teknoloji,

moda, popüler kültür gibi başlıklar Teknoloji ve Aktüel yapı başlığı altında incelenmiştir. Sosyokültürel Bilgi alt kategorisinde yer alan Önemli Tarihsel Şahsiyetler ve Olaylar alt kategorisi verilerin % 14'ünü, Sanat ve Estetik alt kategorisiyse % 11'ini oluşturmaktadır.

Bildirime Dayalı Bilgi genel yeterlik kategorisi verilerini oluşturan diğer alt başlık ise % 20'lik oranla Dünya Bilgisi olarak saptanmıştır. Bu alt başlık bünyesinde sadece Varlıklar ve Kuramsal Bilgiler alt kategorisi yer almaktadır. Nesnel ve ansiklopedik bilgilerin öne çıktığı bu alt kategori epistemolojik bir yapıya sahip olup; öğrencilere doğrudan bilgi aktaran, zaman zaman kıyas yapabilme yetisini önceleyen içeriklerden oluşmaktadır.

Bildirime Dayalı Bilgi genel yeterlik kategorisi verilerini oluşturan son alt başlık kültürlerarasılıktır. Kültürlerarasılık bir toplumun kültür ve değerlerinin diğer toplumlar mazarında değerlendirilmesidir. Bu bağlamda sadece hedef kültür değil yabancı dil öğrencisinin kültürü ya da diğer kültürlerin konu edinildiği kıyaslandığı metin içerikleri bu kategoride incelenmiş; % 11'lik bir orana sahip olduğu tespit edilmiştir. Balcı'nın (2017) İngilizce ders kitaplarıyla yapmış olduğu çalışmada bu oran % 0.04 olarak tespit edilmiş olup YDTO ders kitaplarında kültürlerarasılık niteliğinin oldukça yüksek olduğu söylenebilir. Ayrıca Balcı (2017), çalışmasında Bildirime Dayalı Bilgi kategorisinin diğer kategorilerden daha baskın olduğunu belirtmiştir. Verilerde incelenen bir başka kategori de Kişiliğe İlişkin Bilgi genel yeterlik kategorisidir. Bu kategori tüm verilerde % 3'lük bir orana sahiptir. Kişilik faktörleri, olaylara ve durumlara karşı tutumlar, bilişsel stiller alt kategorilerinden oluşmaktadır.

Öğrenme Yeteneği genel yeterlik kategorisiyse verilerde % 2'lik bir orana sahiptir. Bireylerin çalışma şekilleri ve dil öğrenme stilleri ile ilgili içerikler bu başlık altında incelenmiştir. Beceri ve Uygulayıcı Bilgi genel yeterlik kategorisi verilerde % 1'lik orana sahiptir. Meslekî bilgiler ve günlük hayattaki becerilerle ilgili içerikleri bünyesinde bulundurmaktadır.

Şekil 7. Türkçeye Yolculuk C1 Düzeyi YDTÖ Ders Kitabı Genel Yeterlik Kategorilerine Göre Durumu

Bildirime Dayalı Bilgi %73, Kişiliğe İlişkin Bilgi % 3, Öğrenme Yeteneği %18, Beceriler ve Uygulayıcı Bilgi % 6 olarak tespit edilen ders kitabında Bildirime Dayalı Bilgi genel yeterlik kategorisinin diğer kitaplarda olduğu gibi yine en baskın yeterlik kategorisi olduğu gözlemlenmiştir.

Gazi Yabancılar İçin Türkçe C1 kitabı genel yeterlik kategorilerine göre incelendiğinde Bildirime Dayalı Bilgi kategorisi (% 97) ve alt kategorilerinin diğer kategorilere göre oldukça baskın olduğu gözlemlenmiştir.

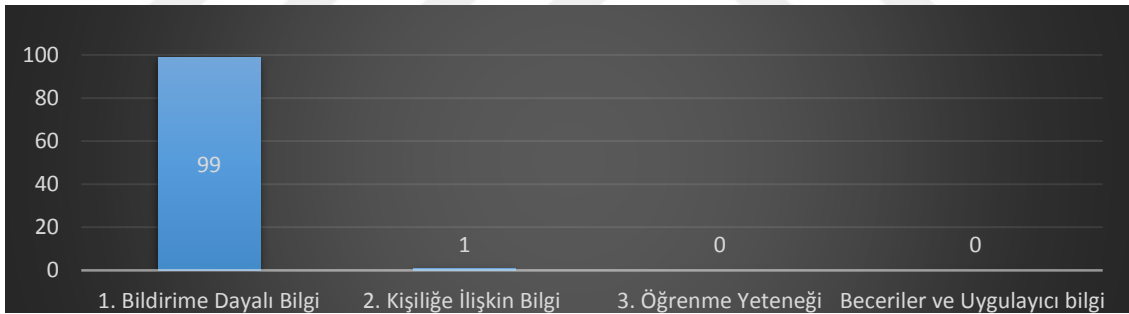

Şekil 8. Gazi C1 Düzeyi YDTÖ Ders Kitabı Genel Yeterlik Kategorilerine göre Durumu

Bildirime Dayalı Bilgi yeterlik kategorisinin alt kategorileri incelendiğinde ise Sosyokültürel Bilgi alt kategorisinin diğer alt kategorilere göre daha ön planda olduğu gözlemlenmiştir. Sanat ve Estetik (% 32) Varlıklar ve Kuramsal Bilgiler (%17) , Kültürlerarası Farkındalık (%16) en baskın ilk üç alt kategoriyi oluşturmaktadır. Bu durumda kitabın C1 yani ileri düzey için hazırlanmış olması önemli bir etken olarak düşünülmektedir. C1 düzeyinin akademik seviyeye yakınlığı ya da bir dili akademik düzeyde öğrenmek için eşik olduğu düşünüldüğünde teknoloji gibi aktüel kavramların

ön planda olması pozitif bir durum olarak düşünölmektedir. Yine Sanat ve Estetik alt kategorisinin öne çıkması bu kaynağın dili otantik kaynaklardan öğretmeyi öncelediğine dair bir gösterge olarak yorumlanabilir. Diğer alt kategoriler ise Teknoloji ve Aktüel Yapı (%15), Önemli Tarihsel Şahsiyetler ve Olaylar (%7), Kişilerarası İlişkiler (%6), Dil ve İletişim Bilinci (%3) şeklinde sıralanmıştır. Gazi Yabancılar İçin Türkçe C1 kitabında Beceri ve Uygulayıcı Bilgi ile Kişiliğe İlişkin Bilgi kategorilerine ait veri saptanmamıştır.

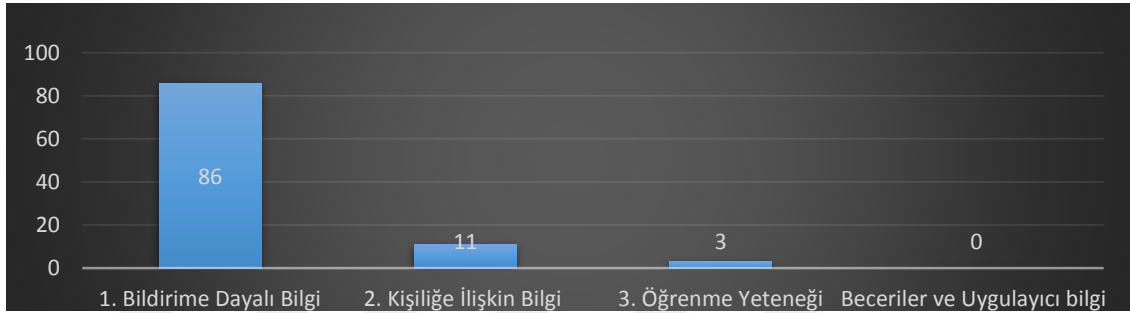
İstanbul Yabancılar İçin Türkçe Öğretimi C1 ders kitabında yer alan okuma metinleri genel yeterlik kategorilerine göre incelendiğinde Bildirime Dayalı Bilgi kategorisinin kitap bünyesinde baskın bir şekilde hâkim olduğu tespit edilmiştir. Kişiliğe İlişkin Bilgi yeterlik kategorisi ve alt başlıklarıyla ilgili sembolik bir veri tespit edilirken diğer yeterlik kategorilerine dair veri tespit edilememiştir. Bildirime Dayalı Bilgi genel yeterlik kategorisi altında yer alan Sosyokültürel bilgi % 79'luk oranla tüm veri içinde en büyük yüzdeye sahiptir. Sosyokültürel Bilgi alt kategorisinde yer alan Sanat ve Estetik %18, Teknoloji ve Aktüel Yapı %19 oranı ile ders kitabında genel yeterlik kategorileri içinde baskın şekilde öne çıkmaktadır.

Şekil 9. İstanbul C1 Düzeyi YDTÖ Ders Kitabı Genel Yeterlik Kategorilerine Göre Durumu

Dünya Bilgisi alt kategorisinde yer alan Varlıklar ve Kuramsal Bilgiler (%12); Kültürlerarası Farkındalık kategorisinin altında yer alan Kültürlerarasılık alt kategorisiyse (%8) incelenen ders kitabında saptanan diğer 2 kategorini alt kategorilerini oluşturmaktadır. Kültürlerarasılık alt kategorisinin diğer alt kategorilere göre çok dikkat çekmese de diğer ders kitapları genel yeterlik kategorileri bakımından kıyaslandığında öne çıktığı görölmektedir.

Hitit Yabancılar İçin Türkçe Öğretimi B2-C1 ders kitabında yer alan okuma metinleri genel yeterlik kategorilerine göre incelendiğinde Bildirime Dayalı Bilgi kategorisinin % 86'lık oranla kitap bünyesinde en baskın kategori olduğu tespit edilmiştir. Kişiliğe İlişkin Bilgi yeterlik kategorisi ve alt başlıklarıyla % 11'lik veri tespit edilirken Öğrenme Yeteneği ile ilgili genel yeterlik kategorisine % 3'lük sembolik veri elde edilmiştir. Beceriler ve Uygulayıcı Bilgi kategorisine dair veri tespit edilememiştir.

Şekil 10. Hitit C1 Düzeyi YDTÖ Ders Kitabı Genel Yeterlik Kategorilerine Göre Durumu

Bildirime Dayalı Bilgi yeterlik kategorisinin alt kategorileri incelendiğinde ise Teknoloji ve Aktüel Yapı (% 16) alt kategorisinin diğer alt kategorilere kıyasla öne çıkan alt kategori olduğu görülmektedir. Kişilerarası İlişkiler alt kategorisi (% 12) , Gündelik Yaşam Aktiviteleri (% 10), Boş Zaman Aktiviteleri alt kategorisi (% 5), Önemli Tarihsel Şahsiyetler ve Olaylar alt kategorisi (% 3) oranında veri dağılımına sahiptir.

Hitit Yabancılar İçin Türkçe B2-C1 kitabında Kişiliğe İlişkin Bilgi genel yeterlik kategorisine ait veriler de tespit edilmiştir. % 11'lik veri boyutunun büyük kısmı Bilişsel Stiller (%5) alt kategorisine aittir. Kişiliğe İlişkin Bilgi genel yeterlik kategorisinin diğer alt kategorileri olan Tutum ve İnançlar (%4), Kişilik Faktörleri (% 2) oranında veriye sahiptir. Öğrenme Yeteneği (% 3) genel yeterlik kategorisi ise tüm veriler içinde en az paya sahiptir. Genel yeterlik kategorileri açısından cüzi miktarlarda da olsa bu kategorilerde veri tespit edilmesi ders kitabının çeşitlilik ve öğrenci özerkliği açısından diğer kitaplara nazaran olumlu bir çizgiye sahip olduğu söylenebilir.

Yunus Emre Enstitüsü Yabancılar İçin Türkçe C1 kitabı genel yeterlik kategorilerine göre incelendiğinde Bildirime Dayalı Bilgi kategorisi (%86) ve alt

kategorilerinin kitaba hâkim olan tek genel yeterlik kategorisi olduğu tespit edilmiştir. Diğer genel yeterlik kategorilerine ait veri tespit edilememiştir.

Şekil 11. Yunus Emre Enstitüsü C1 Düzeyi YDTÖ Ders Kitabı Genel Yeterlik Kategorilerine Göre Durumu

Bildirime Dayalı Bilgi yeterlik kategorisinin alt kategorileri incelendiğinde ise Teknoloji ve Aktüel Yapı (%35) ve Önemli Tarihsel Şahsiyetler ve Olaylar (%24) alt kategorilerinin diğer alt kategorilere kıyasla öne çıktığı görülmektedir. Gündelik Yaşam Aktiviteleri (%3), Boş Zaman Aktiviteleri alt kategorisi (% 1), Sanat ve Estetik (%6) oranında veri tespit edilmiştir. Varlıklar ve Kuramsal Bilgiler (%19), Kültürlerarasılık (%12) alt kategorileri ise oranlar bakımından dikkat çeken diğer alt kategorilerdir.

Yunus Emre Enstitüsü Yabancılar İçin Türkçe C1 kitabında ve Önemli Tarihsel Şahsiyetler ve Olaylar, Kültürlerarasılık alt kategorilerinin öne çıkması metinlerde Türk kültürü ve kültür aktarımı ilkesinin öne çıktığının göstergesi olarak yorumlanabilir.

Genel Yeterlik kategorileri üzerinden yapılan analizde 5 ders kitabında çok baskın şekilde Bildirime Dayalı Bilgi Genel Yeterlik kategorisinin öne çıktığı tespit edilmiştir. Verilerdeki % 93'lük oranla ders kitaplarının hedef dilin konuşulduğu toplum ve toplumun iç dinamikleriyle yakından ilgili içeriklere sahip olduğu görülmektedir.

Bildirime Dayalı Bilgi genel yeterlik kategorisi dışındaki Genel Yeterlik kategorilerinin veriler içinde % 7 gibi çok cüzi bir orana sahip olması öğrenen özerkliği açısından eleştirel bir durumdur. Öğrenen özerkliğiyle ilgili Öğrenme Yeteneği Genel Yeterlik kategorisinin tüm verilerde % 2'lik bir orana sahip olması bu durumun en büyük göstergesidir. Balcı (2017) ve Çalışır (2013) de inceledikleri ders kitaplarında benzer sonuçlar elde etmiştir. Bu kapsamda elde edilen sonuçlar çerçevesinde C1 düzeyi YDTÖ ders kitaplarında CEFR'de yer alan Genel Yeterlik Kategorileri ve alt

kategorilerinin dengeli dağılmadığı, Bildirime Dayalı Bilgi kategorisi ve alt kategorilerinin ders kitaplarında belirgin şekilde baskın olduğu ve bu durumun öğrenen özerkliği açısından olumsuz bir netice olduğu tespit edilmiştir.

5.2. Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretiminde Kullanılan C1 Düzeyi Ders Kitaplarında CEFR Genel Yeterlik Kategorileri Kapsamında Desteklenen İdeolojik Tutumlar

Veri setinde analiz edilen metinlerin söylemi daha önce de ifade edildiği üzere öğrencilerin zihinsel modellerini, dünya görüşlerini etkileyecek şekilde yapılandırılmıştır. Apple (1990: 14), yalnızca “öğrencinin nasıl daha fazla bilgi edindiğini” değil, “kolektif kültürün belirli yönlerinin neden ve nasıl nesnel, olgusal bilgi olarak sunulduğunu” eleştirel olarak incelememiz gerektiğini ileri sürmektedir. Eğitimciler tarafından, okul bilgisi seçiminin, okul ortamlarını tasarlama eyleminin, bilinçli bir şekilde yapılmamasına rağmen, genellikle eğitimcilerin düşünceleri ve eylemleri için ortak kurallar sağlayan ideolojik ve ekonomik ön kabullere dayandığı iddia edilmektedir (Apple ve King, 1977). Bu nedenlerden ötürü, ünitelerde öne çıkan kavramların CEFR’de açıklanan Genel Yeterliklerin özellikleriyle analizine bakıldığında, Türkiye’de kullanılan YDTÖ ders kitaplarının söyleminin bazı ideolojileri belirginleştirip ön plana çıkardığı tespit edilmiştir.

Araştırmada analiz edilen 5 YDTÖ ders kitabında CEFR Genel Yeterlik kategorileri ve alt kategorileri üzerinden metin söyleminde desteklenen ya da eleştirilen ideolojiler bulunmaktadır. İfade edilen bu alt kategorilerden bazıları kişilerarası ilişkiler, önemli tarihsel şahsiyetler ve olaylar, sanat ve estetik, teknoloji ve aktüel yapı vd. sayılabilir.

Sanat ve estetik alt başlığında Gazi YDTÖ Mimar Sinan’ın Şehzadebaşı Cami’sinin tamiri için asırlar öncesinden yazdığı mektup okura Türk milletinin ve devlet geleneğinin sahip olduğu derinliğini, ileri görüşlülüğü metin söyleminde işaret edilmektedir.

Hitit YDTÖ ders kitabında Türk mimarisinin ele alındığı içeriklerde zengin ve fakir ayrımı gözetmeksizin mekânların benzer işçilik ve tasarıma sahip olduğu belirtilerek tarihin çok eski dönemlerinden bu tarafa Türk toplumunda “sınıf” kavramının olmadığı işaret edilirken Batı medeniyetinin sınıflı yapısı da örtük olarak metin söyleminde eleştirilmiştir.

İstanbul YDTÖ ders kitabı 7. ünitesinde sanat kavramı ile ilgili sadece Batı medeniyetine mensup entelektüellerden alıntılar yapıp diğer toplum ve medeniyetlere mensup entelektüellerin görüşleri metin söylemine yansımadağı tespit edilmiştir. Bu durumun yazarın zihninde hâkim güç algısı olarak Batı medeniyetini benimsediğinin göstergesi olarak yorumlanabilir.

Teknoloji ve aktüel yapı alt başlığında Gazi YDTÖ ders kitabı 3.ünitesinde modern çağ ve insan ilişkisi ele alınarak tüketim kültürü, pragmatizm, popüler kültür kavramları metin söyleminde eleştirel bağlamlarda yer bulmuştur. “İnsan” ile “tüketim” kelimelerinin sık bir şekilde yan yana kullanılması ve metin içeriklerinde “insan modernleşebilmek için tüketimin niteliğini de değıştirdi” ifadesi ile bu durumu desteklediğı gibi toplumların tüketim alışkanlıkları metin söyleminde eleştirilmiştir. Okurun da zihin dünyasında tüketim ve ihtiyaç kavramına yönelik tutumu metin söyleminde örtük olarak şekillendirilmek istenmiştir.

Hitit YDTÖ ders kitabı 5. ünitesinde ekonomi ile ilgili içeriklerde para geri plana atılsa da bu kelimesinin “mutluluk aracı” ifadesi ile sık bir şekilde yan yana gelmesi metin yazarlarının para ve mutluluk arasında pozitif bir bağ kurdukları görülmektedir. “Lüks yaşamın kötü bir şey olduğunu düşünmüyorum.” ifadesi ile yazarlar kapitalist ve liberal ekonomi modelini metin söyleminde desteklediklerini okura işaret etmişlerdir. Genel çerçevede yazarlar metin söyleminde tüketim kültürünü destekleyici, teşvik edici bir metin söylemi tercih etmektedir.

Hitit YDTÖ ders kitabı 10. Ünitesinde medya araçlarının konu edinildiğı metinlerde yazarlar metin söylemini “televizyon zararlıdır.” fikri ekseninde yapılandırmışlardır. Bu durum “televizyon” kelimesiyle “vakit kaybı” ifadesininin yüksek değerde eşdizimli olmasıyla da desteklenmiştir. Metin söyleminde popüler kültürün televizyonlar tarafından yönlendirildiğı belirtilerek okurun televizyona yönelik tutumu manipüle edilmiştir. Ayrıca metin söyleminde televizyon izlememe davranışı teşvik edilmiştir.

İstanbul YDTÖ ders kitabı 10. ünitesinde yer alan metinlerin söyleminde para ve enflasyon kavramları öne çıktığı gözlemlenmiştir. Bu kapsamda metin yazarları örtük olarak tüketim kültürü, kapitalizm eleştirisi yapmışlar, insanların para kazanmak için takındıkları ihtiraslı tavrın yanlışlığına okuru da ikna edecek ifadeleri söylem içinde kullanmışlardır. “İnsanların önce para kazanmak için kendi sağlığını harcaması,

akabinde ise insanların sağlığını kazanmak için para harcaması” durumu üzerinden paraya atfedilen anlam metin söyleminde eleştirilmiştir. Bu değerlendirme ile okur zihninde para kazanma ihtirasına yönelik önleyici bir tutum oluşturma çabası dikkat çekmektedir. Metin söylemine yansıyan bu durum okurun, ihtiras ve ihtiyaç ayırımı yapmasına yönelik bir kıyaslama olarak değerlendirilebilir. Ünite metinlerinin söyleminde kredi kartları üzerinden popüler kültürle ilişkili olarak tüketim kültürü açık bir şekilde eleştirilmiş ve öğrencilerin tüketim kültürlerine dikkat etmeleri gerektiği ima edilmiştir. Bu kapsamda Batı eksenli kapitalizm, tüketim kültürünün de öğrencilerin kaçınması gereken kavramlar olduğu örtük olarak ifade edilmiştir.

İstanbul YDTÖ ders kitabı 12. Ünitesinde internet, sosyal medya araçlarının olumsuz etkileri metin söylemlerine belirgin şekilde yansıdığı gözlemlenmiştir. Popüler kültür ve sosyal medya ilişkisinin değerlere verdiği zararı insanların kaza geçiren bireylere yardım yerine sosyal medyada fotoğraf paylaşımları, intihar teşebbüsünde bulunan bireyleri vazgeçirmek yerine fotoğraflarını paylaşma tutumları metin söyleminde değerlerin çözünmesi üzerinden eleştirilmiştir. Ayrıca metin yazarları, intihar eden birinin o anda bile fotoğraf paylaşması ve sosyal medya aracını intihar esnasına bile çok sevdiğini belirtmesi, onu “zehir” olarak nitelemesi okurlar için açık uyarı konumundadır. Bu bağlamda “zehir” olarak nitelendirilen sosyal medya ve internetin gereğinden fazla kullanılmaması metin söyleminde teşvik edilmiştir.

Türkçeye Yolculuk YDTÖ ders kitabı 1.ünitesinde ekonomi ve finansman ile ilgili içerikler öne çıkmaktadır. Ünite metinlerinin söyleminde modern insanın tüketim kültürü, kapitalizme yönelik tutumu ve israf edilen kaynaklar üzerinden yoğun bir eleştiri vardır. Bu kapsamda metin yazarları, kredi kartının getirdiği ekonomik gerçeklik ve tüketim kültürü üzerinden öğrencileri uyarılmış ve öğrencilerde kapitalizme karşı bir tutum oluşturmaya teşvik edici metin söylemi kullanmışlardır. Genel değerlendirmeler çerçevesinde metin yazarlarının zihninde hâkim iktidar algısının Batı olmadığı gözlemlenirken; Batı medeniyeti ile müsemma olan kapitalizm, tüketim kültürü metin söyleminde örtük olarak eleştirilmiştir. Öğrencileri tüketim kültürü, kapitalizm konusunda bilinçlendirme ve bu kavramların empoze ettiği davranış biçimlerinin yanlışlığına ikna etme amaçlı söylemler geliştirilmiştir.

Türkçeye Yolculuk YDTÖ ders kitabı 2.ünitesinde metin yazarları, moda ve tüketim ahlakını metin söyleminde birbiriyle ilişkilendirerek ele almış, ihtiyaç

çerçevesinde yapılmayan tüketimler metin söylemine eleştirel olarak yansımıştır. Örtük olarak kapitalizm eleştirisinin yapıldığı metinlerde ihtiyaç kavramı ve moda algısının kime, neye göre belirlendiği sorgulanarak metin okurunun tüketim davranışı şekillendirilmeye çalışılmıştır. Bu bağlamda yapılan eleştirilerden hareketle metin yazarlarının zihninde hâkim iktidar algısı ya da kültürel iktidar olarak Batı'nın algılanmadığı söylenebilir.

Kişilerarası ilişkiler alt başlığında Hitit YDTÖ ders kitabı 2. ünitesinde metin söyleminde örtük olarak kadın egemen bir dil öne çıkmaktadır. İlişkilerin bozulmasında süreci tetikleyen temel faktörün eleştirel bir dil ile erkek olarak metin söylemine yansımıştır. Bu durum kadınlar lehine pozitif ayrımcılık olarak değerlendirilmektedir.

Hitit YDTÖ ders kitabı 3. ünitesinde Metin yazarları kişilerarası ilişkilerin ana kavramlarından “aşk” kavramını bilimsel ve psikolojik verilerden yararlanarak metin söylemine eleştirel olarak yansıtılmış; aşk kavramını bir hastalık, otorite boşluğu olarak değerlendirmişlerdir. Bu kapsamda yazarlar metin söyleminde örtük olarak okurların duygusal ilişkilerde kendilerini kontrol etmelerini, iradeyi yok eden aşk gibi duygusal ilişkilerden uzak durmaları yönünde teşvik edici söylemler kullanmışlardır.

Hitit YDTÖ ders kitabı 11. ünitesinde kadın ve erkek beynini kıyaslandığı, kadınlara yönelik ayırıcı, destekleyici ifadelere rastlanılmıştır. Bu bağlamda kadın olmanın avantajlı olduğu, kadınların erkeklere göre daha zeki olduğu, kadınların erkeklere göre daha geniş düşünebildiği metin söyleminde okurlara ima edilmiş; örtük olarak kadınların zihinsel anlamda erkeklerden üstün olduğuna dair bir algı oluşturulmak istenmiştir.

İstanbul YDTÖ ders kitabı 2. Ünitesinde evlilik kavramına Türk toplumunun aileye bakış açısı metin söyleminde ele alınmıştır. Bu bağlamda toplumun, kültürün ve devletin devamı olarak yansıtılan evlilik kavramının modernizm etkisiyle içinin boşaldığı işaret edilmiş; bu problemi giderme adına metin söyleminde okurlar aile kurmaya teşvik edilmiştir. Ayrıca “Evlilik” ve “sözleşme” kelimelerinin eşdizimlilik açısından ikinci sırada yer almış, modernitenin evlilik kurumuna etkileri metin söyleminde örtük olarak eleştirilmiştir.

İstanbul YDTÖ ders kitabı 3. Ünitesinde kişilerarası ilişkiler ve aile kavramının Batı medeniyetinde aldığı şekil, tüketim algısı, modernite kavramları ünite metinlerinin söylemlerine yansımıştır. Bu bağlamda tarihsel süreç içinde Batı medeniyetinin sınıfsal

yapısına göndermeler yapılarak giyim, kuşam, aksesuar gibi araçların metaforik anlamları okura örtük olarak gösterilmiştir. Madam Matilde Loisel'in orta sınıfa mensup olmasına rağmen zengin tabaka gibi giyinip kuşanma ihtirası üzerinden Batı toplumunun sınıfsal yapısı, bu yapının insan hayatını nerelere sürükleyebileceği, gelir dağılımındaki eşitsizlikler vb. durumlar metin söylemine yansımıştır. Ayrıca bu durumların Batı medeniyetine mensup madam Loisel üzerinden anlatılıyor olması metin yazarının zihninde hâkim güç algısının Batı olmadığını gösterdiği gibi; Batı medeniyeti sahip olduğu ihtiraslar, sınıflı toplum yapısı, insanların maddeci bakış açısı metin söyleminde örtük olarak eleştirilmiş; Batı medeniyetinin insani ve toplumsal değerler bakımından iyi bir karneye sahip olmadığına yönelik algı okurlarda inşa edilmeye çalışılmıştır. Ayrıca modernizmin bir kavramı olan moda, moda etkisiyle oluşan popüler kültür Madam Loisel üzerinden tenkit edilen Batı eksenli kavramlardır.

İstanbul YDTÖ ders kitabı 8. ünitesinde öne çıkan ilk kelimenin iktidar, güç ile ilişkili “müdür” kelimesi olması metin söylemlerinin şekilleneceği hâkim yapıları da işaret etmektedir. Metin söyleminde olayların Batı medeniyetine mensup bir ülkede gerçekleşmesi, banka müdürünün “iyi” olarak yansıtılmasına rağmen çeşitli usulsüzlükler yapması ve hapisaneden kaçıp bu usulsüzlüklerle elde ettiği parayla mutlu bir hayat sürmesi Batı medeniyetine ya da Batı toplumlarına adalet, hukuk, dürüstlük gibi kavramlar üzerinden örtük şekilde eleştiriler gönderilmektedir. Metin yazarlarının, okuru da bu fikre ikna edecek söylemler kullandığı gözlemlenmiştir. Aynı ünite bünyesinde eğitim düzeyi ile suç işleme arasında bağ kurulmuş ve metin yazarı öğrenim düzeyi düşük bireylerin suç işleme olasılığının daha yüksek olduğunu belirtmiştir. Bu bağlamda metin söyleminde okurların eğitimi önemsemeleri, bir alanda uzmanlaşarak meslek sahibi olmaları aksi durumda suç işleyebilecekleri ima edilmiş; okurlar yükseköğrenim almaya teşvik edilmiştir. Suç işleme olasılığının yüksek olması ile ilişkilendirilen bir başka durum ise cinsiyettir. Metin yazarı erkeklerin kadınlara göre daha fazla suç işleme potansiyeline sahip olduğunu belirterek metin söyleminde cinsiyetçi bir tutum takınmıştır.

Türkçeye Yolculuk YDTÖ ders kitabı 5.ünitesinde anne ve çocuk ilişkisi ile ilgili içerikler metin söyleminde gözlemlenmiştir. İçinde bulunduğumuz çağda gelişen ve değişen dünya modernleşme, kapitalist dünya düzeni etkisi ile okura sunulmuş; bu kapsamda iş hayatına katılan annelerin çocuklarına yeteri kadar ilgi gösteremediği ve bu durumun çocuklar üzerindeki fiziksel ve ruhsal etkileri eleştirel bir dil ile

değerlendirilmiştir. Metin yazarları, kapitalizm, konformizm, etkisi ve daha fazla kazanma maksadıyla çalışma hayatına katılan annelerin çocuklarını ihmal ettiğini ima edip örtük olarak eleştirmiştir. Ayrıca okurların da çalışma hayatına katılırken önceliklerini belirleme esnasında maddi kaygıları ötelemeleri için ikna edici, mukayeseli bir dil metin söyleminde dikkat çekmektedir. Metin söyleminde, okurların maddi çıkarlar yerine değerler üzerinden bir hayat tasvuru geliştirmeleri teşvik edilmiştir.

Kültürlerarasılık alt başlığında İstanbul YDTÖ ders kitabı 5.ünitesinde Hollywood sinemasından örnekler ile sinema sektörünü ele alınmıştır. Metin yazarları akabinde Türk sinemasını “Susuz Yaz” filmi ve aldığı Altın Palmiye, Cannes, Altın Ayı gibi önemli ödüller üzerinden yabancı dil öğrencilerine tanıtmış; Türk sinemasının uluslararası anlamda yetkin bir konuma sahip olduğuna dair algı metin söyleminde işlenerek öğrencilerin zihninde de bu fikrin oluşması için metin söylemi yapılandırılmıştır. Ayrıca metin muhtevasında film yönetmeninin Batı Medeniyetine yönelik eleştirileri ve metaforik benzetmeleri metin söyleminde ödül törenleri üzerinden yansıtılmıştır. Bu kapsamda Cannes Film Festivali’ne katılan aktör ve aktrislerin giyim kuşamları mensubu oldukları medeniyet manzumesi eleştirilmiş; “soytarı, penguen” benzetmeleri yapılarak yabancı dil öğrencilerinin zihnindeki olası “muktedir Batı” algısına şerh düşülmüştür. Ayrıca Türk yapımlarını izleyenlerin Türkiye’nin sahip olduğu avantajların farkına vardığı, burs başvurusunda bulunduğu belirtilmiş ve metni okuyan öğrencilerin de benzer şekilde başvurular yapması için metin söylemi yapılandırılmıştır.

Türkçeye Yolculuk YDTÖ ders kitabı 10. Ünitesinde Türk kültürü ve diğer toplumların kültürleri mukayeseli olarak metin söyleminde işlenmiştir. Bu çerçevede Kolombiyalı bir öğrenci üzerinden Kolombiya kültürü ve Türk kültürü, inanç sistemi değerlendirilmiştir. Türkiye Bursları programının içeriğinden bahsedilen metinlerde yabancı öğrenciler için Türkiye’nin cazip bir ülke olduğu, uluslararası standartlarda eğitim verildiği ima edilmiş; yabancı öğrencilerin Türkiye’ye gelmeleri için teşvik edici bir söylemin kullanıldığı gözlemlenmiştir.

Önemli Tarihsel Şahsiyetler ve Olaylar alt başlığında Gazi YDTÖ ders kitabı 1.ünitesinde Mimar Sinan’ın Şehzadebaşı Cami’sinin tamiri için asırlar öncesinden yazdığı mektup Türk milletinin ve devlet geleneğinin sahip olduğu derinliği metin

söyleminde okura örtük olarak işaret etmektedir. Ayrıca 15 ve 16. Yüzyıl Batı medeniyeti düşünüldüğünde Türk milletinin içinde bulunduğu teknik gelişmişlik düzeyi de örtük olarak okura işaret edilmiştir.

İstanbul YDTÖ ders kitabı 4. Ünitesinde yazarları Türk toplumunun kadim tarihi ve değerleri ile ilgili okura örtük olarak mesajlar vermektedir. Bu bağlamda ele alınan devlet adamı Fatih Sultan Mehmet'tir. Ünite içeriğinde Fatih'in sanat ve estetik ile uğraşıyor olması Türk devlet adamını temsilen devlet bürokratlarının yetkinliği metin söyleminde okura işaret edilmiştir. Ayrıca adalet kurumunun kusursuz olarak işlemesi ve Türk toplumundaki değerlerin ehemmiyeti kadı ile Fatih arasındaki davanın neticesinde Fatih'in suçlu bulunması üzerinden "Türk milleti adaletlidir." algısı okur zihninde inşa edilmek istenmiştir. Bu kapsamda metin yazarlarının kadim Türk toplumu ve mukaddesatını öne çıkararak zihinlerindeki hâkim iktidar algısının Batı olmadığı söylenebilir.

Yedi İklim YDTÖ ders kitabı 5. Ünitesinde Türk milleti açısından büyük öneme Kaşgarlı Mahmut, Ali Kuşçu, Uluğ Bey gibi devlet adamlarına, bilim insanlarına ve çalışmalarına yer verilmiş; Türk milletinin bilime ve bilimsel gelişmelere olan ilgisinin kadim bir geçmişe sahip olduğu metin söyleminde işaret edilmiştir.

Varlıklar ve kuramsal bilgiler alt başlığında Hitit YDTÖ ders kitabı 1.ünitesinde söyleminde değişen ve gelişen teknik imkânlar ele alınmış, basılı kitap ve e-kitap kıyaslanmış, e-kitap gibi çevreci ürünlerin kullanımını teşvik eden bir söylemden faydalanılmıştır. Ayrıca metin söylemiyle okurlar aile kurmaya ve çocuk sahibi olmaya teşvik edilmiştir.

Hitit YDTÖ ders kitabı 12.ünitesinde astroloji ile ilgili bilgiler içeren ünite metinlerinin söyleminde bu alanda bilimsel çalışma yapan ülkeler örneklendirilirken sadece Batı medeniyetine mensup Avrupa ülkeleri ve ABD üzerinde durulmuş; Çin, Rusya, Hindistan gibi ülkeler göz ardı edilmiştir. Bu bağlamda yazarların zihninde kültürel iktidar, hâkim iktidar algısının Batı eksenli olduğuna yorumlanabilir.

İstanbul YDTÖ ders kitabı 1.ünitesinde bilim tarihi ile ilgili içeriklerden bahsedilirken Batı medeniyetine mensup Einstein, Edison gibi bilim insanlarının öne çıkarıldığı gözlemlenmiş; diğer medeniyet manzumelerine mensup bilim insanlarına değinilmemiştir. Bu bağlamda metin yazarlarının yazarların zihninde kültürel iktidar, hâkim iktidar algısının Batı eksenli olduğuna yorumlanabilir. Metin söyleminde başarılı

insanların planlı insanlar olduğu, plan yapmayan insanların başarılı olamayacakları örtük olarak okura işaret edilip; okur planlı çalışmaya teşvik edilmiştir.

İstanbul YDTÖ ders kitabı 6. ünitesinde “üniversite” kavramı okurlara çağın olmazsa olmazı olarak aktarılırken örtük olarak üniversiteye gitme ve üniversiteden mezun olmanın şart olduğu ima edilmiş; metin söyleminde öğrenciler üniversite okumaya teşvik edilmiştir. Üniversite mezunu olmanın temel insani değerleri kazanma, topluma entegre olma, topluma aidiyet hissi kazanmanın ön şartı olduğu; aksi takdirde bu değerlerin edinilemeyeceği ima edilmiştir. Bu kapsamda üniversite mezunu olan bireyler “biz” olarak algılanırken üniversite mezunu olmayan bireyler “öteki” olarak yansıtılmıştır. Bu bağlamda yazarın metin söylemine yansıttığı ifadelerden hareketle formal eğitimi önemseyen ve okurları üniversite okumaya teşvik ettiği gözlemlenmiştir

İstanbul YDTÖ ders kitabı 11. Ünitesinde küresel ısınma konusu ele alınmış, okurların tüketim alışkanlıklarını gözden geçirmeleri metin söyleminde teşvik edilmiştir. Tüketim alışkanlıkları bağlamında kapitalizm eleştirisi de metin söyleminde örtük olarak yapılmıştır.

Türkçeye Yolculuk YDTÖ ders kitabı 6. ünitesinde metin yazarları israf ve açlıkla ilgili içeriklere odaklanmış; gelişmemiş ve gelişmekte olan ülkelerin gelir dağılımındaki adaletsizlikler sebebiyle yaşanan beslenme ve sağlık problemlerini metin söylemine eleştirel olarak yansıtmıştır. Bu kapsamda sadece ABD’de israf edilen gıda miktarının dünyada açlık problemi yaşayan tüm nüfusa yeteceği ifade edilerek kapitalizm ve Batı eleştirisi metin söyleminde somut olarak dillendirilmiş; metin söylemiyle Batı, tüketim kültürü ve kapitalizme karşı eleştirel bir tutum geliştirmesi için okur teşvik edilmiştir.

Genel çerçevede nesnel bilgilerin yer aldığı bu başlıkta bile kaynakça kullanımının yetersiz olduğu; verilen bilgilerin niteliği, bilimsel araştırma yöntemleri açısından eksiklikler olduğu tespit edilmiştir.

Mesleki bilgiler alt başlığında Türkçeye Yolculuk YDTÖ 4. Ünitesinde içeriğinde metin yazarları kültür sanat açısından yüksek değere sahip kukla, faytonculuk, değirmencilik gibi mesleklerden bahsetmiş ve metin söyleminde bu mesleklerin modernizme, teknolojiye mağlup olarak sahip oldukları kültürel hafıza ile ortadan kalktıkları ifade edilmiştir. Bu kapsamda metin yazarları örtük olarak modernizm, teknoloji eleştirisi yapmışlardır

Dil ve iletişim bilinci alt başlığında Hitit YDTÖ 6 ve 7. Ünitesinde Türkçeyi yabancı dil olarak öğrenme ile başarı arasındaki ilişki metin söylemine yansıtılmış; Türkçe öğrenmenin kolaylıklarından (telaffuz, yazıldığı gibi okunma vb.) bahsedilerek okurlar Türkçe öğrenmeye teşvik edilmiştir.

5.3. Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretiminde Kullanılan C1 Düzeyi Ders Kitaplarında Yer Alan Ana Sınıflandırma Şemaları

Çalışma kapsamında eleştirel analizin bir parçası olarak, sınıflandırma şeması analizi yapılmıştır. Sınıflandırma şemaları materyal bünyesinde yer alan içeriklerin benimsedikleri tema, izlek olarak dikkat çekmektedir. Veri analizi ve sonuçları bölümünde sunulduğu gibi, tüm verilerde on altı sınıflandırma şeması ile karşılaşmıştır. Bu sınıflandırma şemaları sanat ve estetik, spor-sağlık, tüketim, savaş-çatışma, kişiler arası ilişkiler, kültürlerarasılık-farklı kültürler-kıyaslar, finans-para(hayattaki fonksiyonu), dil ve iletişim, teknoloji ve aktüel yapı, bilişsel süreçler, dünya bilgisi – küresel ısınma, nesnel bilgi, tarihsel şahsiyetler ve olaylar, hukuk-adalet, meslekler, sosyal yapı-inanırlar-gelenekler başlıklarından oluşmaktadır.

Ders kitabı metinlerinin söyleminde bu temalarla ilgili içeriklerin sınıflandırılmasının, açık sınıflandırma ve örtük sınıflandırma ya da gizleme gibi farklı stratejilerle üst yapının inşa edildiği görülmüştür. Analiz sürecinde, metin üreticilerinin bu stratejilerin her ikisini de belirli sınıflandırmalar oluştururken kullandıkları gözlemlenmiştir. Veriler analiz edilirken belirli yönleri ve / veya belirli kategori türlerini yok saymak ideolojik yaklaşımlarla ilgili olabilir. Apple & King'in (1977) önerdiği gibi, okul bilgisinin kendisi – sürece neyin dahil edildiğini ve hariç tutulduğunu, süreçte neyin önemli ve önemsiz olduğu - genellikle ideolojik bir amaca hizmet eder. Eleştirel bir açıdan bakıldığında, bu çalışmanın verileri olarak kullanılan metinlerin dilinin, belirli temaların öğrencilerin zihinsel modelleri (van Dijk, 2001, 2009) ve dünya görüşleri üzerinde etkili olabilecek örtük veya açık sınıflandırmalar taşıdığı sonucuna ulaşılmıştır. Ayrıca, söylemdeki sınıflandırma şemaları, örtük müfredatın olası işleyişini görmemize yardımcı olabilir.

Hedge (2000), örtük müfredatı "öğretmenin öğrettiği şeylerin dışında gizli yoldan devam eden öğrenme olarak tanımlar. Öğrencilerin öğrenme konusundaki algılarının şekillendirilmesini, içerisindeki rollerini, çalıştıkları konunun niteliğini, öğretmenlerini vb. ve bunlara yönelik tutumlarını kapsar "(s.83). Verilerden elde edilen

bulgulardaki sınıflandırma şeması örnekleri bu gizli öğrenme biçiminin okullarda nasıl gerçekleştiğini göstermektedir. Örneğin, ders kitaplarının söylemleri aracılığıyla üniversite okumanın gerekliliğini vurgulama, tüketim alışkanlıklarını düzenleme vb. konularda öğrencilerin dünya görüşleri ve davranışları şekillendirilmek istenmiştir.

Sanat ve Estetik şemasının hâkim olduğu ünitelerde Türk mimarisi, edebiyatı, sanat anlayışı ve estetiği ile ilgili içerikler ön plandadır. Gazi YDTÖ ders kitabında mimari ve edebî özellikler üzerinde durulmuş kadim Türk tarihine vurgu yapılmıştır. Hitit YDTÖ ders kitabında ise edebî içerikler ele alınmış; kitap çocuk ilişkisi vurgulanmıştır. Bu kapsamda çocuk geleceğe uzanan bir köprü olarak nitelenerek metaforik bir metin söylemi tercih edilmiştir. Ayrıca çocuk sahibi olmanın kültürel mirası devam ettirmek açısından önemine değinilip okurlara da bu yönde örtük tavsiyeler verilmiş; okurlar aile kurmaya ve çocuk sahibi olmaya örtük olarak teşvik edilmiştir. Sinema ve dil içerikli ünitelerde ise Türkçenin konuşma estetiği ve kolaylığı açısından avantajlı olduğu ifade edilerek okuru etkilemek isteyen metinler dikkat çekmektedir.

İstanbul YDTÖ ders kitabında Türk sinemasının uluslararası alanda başarılarından ve Batı sinemasından geri kalmadığından bahsedilmiştir. Uluslararası film festivallerinde ödül alan Türk filmleri üzerinden Batı medeniyetine yönelik aşağılık kompleksini tenkit eden bir tutum gözlemlenmiştir. Sanat ve estetik ana sınıflandırma şeması çerçevesinde Türk sanat ve estetiğinin kadim tarihi, mimari geleneğindeki büyük isimleri okura sunulmuş; Batı medeniyetine yönelik takınılan aşağılık kompleksi eleştirilerek okurun zihni, düşünceleri şekillendirilmek istenmiştir.

Spor ve sağlık ana sınıflandırma şeması bünyesinde obezite-spor-sağlık ilişkisini irdeleyen içerikler gözlemlenmiştir. Tüketim kültürü ile değişen yeme içme alışkanlıkları, azalan hareketlilik metin söylemine eleştirel olarak yansımış; öğrencilerin fastfood türü yeme alışkanlıklarından kaçınmaları, düzenli spor yapmaları metin söyleminde teşvik edilmiştir.

Kişilerarası ilişkiler ana sınıflandırma şemasında erkek egemen söylemlere rastlansa da genellikle kadınlara yönelik pozitif ayrımcılık yapan içerikler yoğunluktadır. Aşk kavramı ile ilgili Hitit YDTÖ ders kitabında alışlagelmişin dışında bilimsel içeriklerden de destek alınarak eleştirel bir tutum sergilenmiş, bu kavramın oluşturduğu negatif etkilerin aslında bireyin psikolojik olarak kendi ürettiği boşluklar

olduğu ifade edilmiş; okurların irade ve duygu ilişkisinde kontrolü kaybetmemeleri metin söyleminde teşvik edilmiştir.

İstanbul YDTÖ kitabında ise kişilerarası ilişkiler evlilik kavramı üzerinden içeriğe yansımıştır. Modernite ve kapitalizmin evlilikte eşler arası ilişkileri negatif etkilediği vurgulanmış; tüketim kültürü, maddî faktörlerin ikili ilişkilerde belirleyici konuma sahip olmaması okura ima edilmiştir. Batı medeniyetinin sahip olduğu maddeci bakış açısı, sınıflı toplum yapısı da kişilerarası ilişkiler ana sınıflandırma şeması etrafında içeriğe yansırken Türk toplumunda sınıf yapısı ve kültürünün olmadığı okura metin söyleminde işaret edilmiştir. Ayrıca okurun Türk toplumuna yönelik olumlu düşünceler geliştirmesi için metin söylemi yapılandırılmıştır.

Türkçeye yolculuk YDTÖ ders kitabında dinî bayramlar ele alınmış, teknolojinin getirdiği iletişimsizlik ve yabancılaşma konuları üzerinde durulmuştur. Bu bağlamda metin yazarları, örtük olarak Batı medeniyeti ve teknolojinin Türk örfüne ve ailesine maddî ve manevî olarak zarar verdiğini ima eden bir perspektifle olayları ele almışlardır.

Veriler analiz edildiğinde kültürlerarasılık ana sınıflandırma şemasında Türk kültürünün yanı sıra diğer kültürlerden de örnek durumların içeriğe yansıtıldığı, çok kültürlülüğe önem verildiği gözlemlenmiştir. Ders kitaplarında Türk mimarisi ve turistik yerleri üzerinde durulmuş; Batı medeniyetinin aksine Türk milletinin sınıfsız yapısı mimari eserler, toplumsal gelenekler üzerinden içeriğe yansıtılmıştır.

Finans ve Para ana sınıflandırma şeması genel olarak tüketim ve toplum ilişkisine odaklanmıştır. Hitit YDTÖ kitabında para ve mutluluk aracı ifadesinin sık sık yan yana gelmesi, tüketim alışkanlığı ile insanların moral değerlerindeki değişimler işaret edilerek aralarındaki bağ vurgulanmıştır. Gelir düzeyi ile mutluluk ifadeleri de sık bir şekilde yan yana gelerek bir önceki ifadeyi desteklemektedir. Lüks yaşamın eleştirilemeyeceğini açıkça ifade eden içeriklerde maddî gelir düzeyi ile huzur, mutluluk gibi kavramlar arasında doğrudan bir bağ kurarak kapitalist bir perspektif tercih edilmiştir.

İstanbul YDTÖ ders kitabında Finans ve Para ana sınıflandırma şeması çerçevesinde yer alan içeriklerde para kavramı ihtiyaç ve ihtiras ikileminde ele alınmıştır. Bu bağlamda para kazanma ihtirasıyla insanların önce sağlığını harcadığı, sora da sağlığını kazanmak için paralarını harcadığı ifade edilerek ihtirasın sebep

olduğu kısır döngü eleştirel bir tutumla ele alınmış, tüketim kültürü ve kapitalizm tenkit edilmiştir.

Türkçeye Yolculuk YDTÖ ders kitabında üretime dayalı olmayan ekonomilerin Venezüella üzerinden uğrayacakları akıbet ile kapitalizm ve tüketim kültürü eleştirisi öne çıkmaktadır. Ayrıca kredi kartı kullanımındaki artışla tüketim kültüründeki ahlaki çözümler de içeriğe yansımış; okurları gereksiz harcama yapmaktan, çok sayıda kredi kartı kullanmaktan uzak tutmayı amaçlayan bir içerik dizaynı gözlemlenmiştir.

Genel çerçevede değerlendirme yapıldığında finans ve para ana sınıflandırma şemasında küçük istisnalar dışında Batı, kapitalizm, tüketim kültürü eleştirileri hâkim olup yazarların okurları bilinçlendirmeye yönelik tutumları öne çıkmıştır.

Dil ve iletişim ana sınıflandırma şemasında yabancı dil öğrenmenin avantajlarından, pratik hayattaki faydalarından bahsedilmiştir. Bu kapsamda Türkçe öğrenme üzerinden durulmuş, Türkçenin öğrenimi özendirilmiştir. Türkçeye Yolculuk YDTÖ ders kitabında Türkçenin atasözü, deyimler ve diğer zenginlikleri; Yedi İklim YDTÖ ders kitabında Türkçenin kadim tarihi, kullanılan alfabeler anlatılmıştır.

Teknoloji ve aktüel yapı ana sınıflandırma şeması toplum teknoloji ilişkisi ve aktüel olayları bünyesinde bulunduran içerikleri kapsamaktadır. Hitit YDTÖ ders kitabında medya araçlarından TV ele alınmıştır. Popüler kültürü ürünü programların eleştirildiği içerikte metin yazarları “TV zaman kaybıdır.” düşüncesi ile okuru ve zihnini etkilemeye çalışmaktadır. Bu durumu “televizyon” ile “vakit kaybı” ifadesinin sık şekilde yan yana kullanılması da desteklemektedir.

İstanbul YDTÖ ders kitabında yazılı, basılı medya araçlarının diğer medya araçlarına göre az tercih edildiği, sosyal medyanın geleneksel medya araçlarını devre dışı bıraktığı anlatılmaktadır. Sosyal medyanın aynı zamanda popüler kültür aracılığı ile toplumun yaşayışını negatif etkilemesi de içerikte eleştirel olarak ele alınmaktadır. Metin yazarları okurların medya tüketimi tutumlarını, popüler kültür algılarını doğrudan etkilemeye yönelik bir metin söylemi tercih etmişlerdir.

Bilişsel süreçler ana sınıflandırma şemasında nörolojik süreçlerin kadın ve erkeklerdeki farklılıkları konu edinilmiştir. Kadınların erkeklere göre pratik düşünme, kendini ifade etme ve konuşma becerisi açısından daha yetkin olduğu ifade edilmiştir.

Bu bağlamda metin yazarlarının kadınlara yönelik pozitif ayrımcılık yaptığı, içerikte kadın egemen bir söylem kullandığı gözlemlenmiştir.

Dünya Bilgisi – Küresel Isınma ana sınıflandırma şeması çerçevesinde dünya ile ilgili coğrafi bilgiler ve küresel ısınmaya sebep olan faktörler ve küresel ısınmanın neticeleri ile ilgili içerikler mevcuttur.

Hitit YDTÖ ders kitabında dünya ve uzay ile ilgili bilgiler verilirken astronomi ile ilgili çalışma yapan ülkelere sadece Batı medeniyetine mensup ülkeler örnek gösterilirken Çin, Rusya, Hindistan gibi ülkelere yer verilmemiştir. Bu durum metin yazarlarının zihninde hâkim iktidar algısının Batı olduğuna dair bir gösterge olarak değerlendirilebilir.

İstanbul ve Türkçeye Yolculuk YDTÖ ders kitaplarında küresel ısınmanın temel sebebi olarak değişen tüketim kültürü, popüler kültür, israf gösterilmiş; örtük olarak kapitalizm eleştirisi yapılmıştır. Bu kapsamda sadece ABD’de israf edilen gıda miktarının dünyada açlık problemi yaşayan tüm nüfusa yeteceği ifade edilerek kapitalizm ve Batı eleştirisi somut olarak dillendirilmiş; okurun zihnini de bu duruma göre şekillendirme çabası güdülmüştür. Metin yazarlarının genel anlamda okurların popüler kültür çerçevesinde yapılan tüketimlerden kaçınmalarını, Batı ve kapitalizm dayatmalarına karşı tavır almaları için içeriklerin düzenlendiği gözlemlenmiştir.

Nesnel Bilgi ana sınıflandırma şemasında bilimsel bilgiler içerikte kendine yer bulmuştur. İstanbul YDTÖ ders kitabında bilimsel çalışma yapan insanlar ele alınırken sadece Batı medeniyetine mensup isimler içeriğe konu edinilmiş; diğer medeniyetlerden herhangi bir isim kendine yer bulamamıştır. Bu durum metin yazarlarının zihnindeki hâkim iktidar algısının Batı medeniyetinden yana olduğu şeklinde değerlendirilebilir. Türk eğitim sistemi ve medrese eğitimini konu edinen içeriklerde ise okura Türk milletinin kadim eğitim geleneği, eğitime verdiği önem aktarılmıştır.

Yedi İklim YDTÖ ders kitabında da nesnel içeriklerin yanı sıra Türk bilim tarihi açısından önemli bir yere sahip olan Cahit Arf konu edinilmiş, bilime katılarından bahsedilmiştir. Genel çerçevede Nesnel Bilgi ana sınıflandırma şemasında objektif bilgilerin yanında Türk milletinin bilimsel anlamda sahip olduğu kadim tarih öne çıkarılmıştır.

Tarihsel Şahsiyetler ve Olaylar ana sınıflandırma şemasında Türk milletinin kadim tarihinde yer alan önemli isimler ve tarihe etkilerini içeren içerikler bulunmaktadır. Bu kapsamında Türk tarihi açısından Fatih, Yavuz Sultan Selim gibi önemli devlet adamlarının yönetim esasları, halka karşı tutumları konu edinilmiştir. Türk milletinin dayanışma geleneği ahilik teşkilatı ile okura aktarılmış, Mevlana Celâlettin Rumi gibi önemli isimlerin Anadolu'ya katkılarından bahsedilmiştir. Ayrıca Abdürrahim Karakoç gibi yakın dönem Türk münevverleri de konu edinilmiştir.

Meslekler ana sınıflandırma şemasında modernizmle birlikte unutulmaya yüz tutmuş kuklacılık, oymacılık gibi meslekler konu edinilmiştir. Sosyal Yapı, İnanışlar ve Gelenekler ana sınıflandırma şemasında Türk toplumunun sahip olduğu gelenekler, ritüeller, batıl inanışlar konu edinilmiş; bu inanışların kökeni açıklanmıştır.

Ana sınıflandırma şemaları genel olarak değerlendirildiğinde metin yazarlarının salt bir tema üzerinde yoğunlaşmadıkları, Türk milletinin toplumsal reflekslerinden eğitim anlayışına, devlet yönetiminden adalet algısına kadar çok farklı içeriklere sirayet eden bir yapılanma tercih ettikleri görülmektedir.

5.4. Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretiminde Kullanılan C1 Düzeyi Ders Kitaplarında Öne Çıkan İçerik Kelimeleri

Araştırma bünyesinde 5 kitap ve 47 üniteyi barındıran veri setinde 128 içerik kelimesi ve söz grubunun frekans değeri bakımından öne çıktığı tespit edilmiştir. Bu kavramlardan bazıları insan, Türk, Türkiye, Dünya, aşk, erkek, kadın, çocuk, tüketim, moda, kitap vb. Veri seti incelendiğinde tema ile öne çıkan içerik kelimelerinin birbiriyle uyumlu olduğu saptanmıştır. Bu bağlamda örneğin: Bildirime dayalı bilgi genel yeterlik kategorisini alt kategorisi olan kişilerarası ilişkiler üst temasında aşk, kadın, erkek gibi kelimelerin ön planda olduğu gözlemlenmiştir. Alışveriş içerikli ünitelerde moda, tüketim kelimeleri, Türkiye'deki sosyal yapının incelendiği ünitelerde aile, anne, baba gibi içerik kelimeleri ünite temasıyla uyumlu olarak ön plana çıktığı gözlemlenmiştir.

Tüketim kültürünün, israfın eleştirildiği içeriklerde tüketim kelimesi belirgin şekilde öne çıkmış ve okur davranışları israftan kaçınma ekseninde yönlendirilmeye çalışılmıştır. Ders kitabı içeriklerinde öne çıkan aile ve çocuk kelimeleri üzerinden okurlara Türk toplumunun bu kavramları algılama biçimi işaret edilmiş; aile kurma ve çocuk sahibi olma tutumları bu kavramların eşdizimlilik temaları aracılığı ile teşvik

edilmiştir. Kültür içerikli ünitelerde tatil, gez, gör vb. kelimelerin öne çıktığı görülmüştür.

Materyal içeriğinde öne çıkan sanat, film, dizi kelimeleri eşdizimlilik açısından Türk ve Türkiye kelimeleri ile sık şekilde yan yana gelmiştir. Eşdizimlilik analizinde ise Türk sanat anlayışı ve mimari tarzının Türk milletinin içinde bulunduğu medeniyet manzumesini, dünyaya bakışını okura açıklamaya çalışıldığı görülmüştür. Film, dizi, sinema kelimeleri üzerinden Türk yapımlarının uluslararası alanda aldığı ödüller vurgulanmış; yurtdışında yayınlanan Türk dizileri konu edinilmiştir. Bu çerçevede Türk yapımlarının uluslararası standartlara sahip olduğu, izlenmesi gerektiği okurlara ima edilmiştir.

Öne çıkan içerik kelimelerinden “para” eşdizimlilik açısından tüketim ve mutluluk kelimeleri ile yan yana kullanıldığı gözlemlenmiştir. Bu bağlamda metin yazarları para ve mutluluk arasındaki bağı hem örtük hem de açık şekilde okura sunmuş; para ile mutluluğun ilişkili olduğunu metin söylemine yansıtmıştır.

Araştırma verilerinde öne çıkan bir diğer kelime “televizyon” olup eşdizimlilik temalarında izlemek ve vakit kaybı ifadeleri öne çıkmaktadır. Metin yazarları televizyon izleyen kişileri ötekileştirmiş ve televizyon izleme davranışını “vakit kaybı” olarak okura sunmuştur. Bu değerlendirme kapsamında metin söylemiyle okurun televizyon izlememe davranışına yönelik olumsuz bir tutum geliştirmesi teşvik edilmiştir.

Yapılan değerlendirmeler ışığında öne çıkan içerik kelimeleri ve eşdizimlilik analizleri yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde kullanılan ders kitaplarının kazanımlarının sadece dil öğretimi kapsamında olmadığını göstermektedir. Yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde kullanılan bu materyallerin Türkçe öğretiminin yanı sıra devlet, güç veya iktidar yapısının önceliklerini kavratmak; toplumun hassasiyetlerinin, değerlerinin Türkçe öğrenen öğrencilere aktarmak gibi örtük ve açık görevler üstlendiği söylenebilir. Bu kapsamda ünite temalarıyla uyumlu olarak öne çıkan içerik kelimelerinin yukardaki örneklerde de görülüşü üzere tekrar sayıları, bağlamları, eşdizimlilikleri aracılığı ile öğrencilere örtük mesajlar aktardığı gözlemlenmiştir. Bu aşamada metin yazarları, kitap editörleri, içerik düzenleyiciler vb. karar vericilerin metin söyleminden faydalanarak okur zihnini, düşünce şeklini, şemalarını şekillendirmeye, etkilemeye çalıştığı; ders kitabı söyleminin genelinde ya da makro

söylemde toplumsal davranış, tutum, algılar işlenirken mikro söylemde yazarların dünya görüşlerinin, fikirlerinin öne çıktığı gözlemlenmiştir.

5.5. Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretiminde Kullanılan C1 Düzeyi Ders Kitaplarında Öne Çıkan İçerik Kelimelerinin Anlamsal Değerleri

Çalışmanın bu kısmında ders kitaplarında öne çıkan içerik kelimelerinin anlamsal değer analizi gerçekleştirilmiştir. Bu kapsamda öne çıkan içerik kelimelerinin söylem analizi esas alınmış ve öne çıkan içerik kelimeleri olumlu-olumsuz olarak sınıflandırılmıştır. Metin yazarlarının karar ve değerlendirmelerini belirlemek amacıyla yapılan bu analiz ile ders kitaplarının metinlerinde sık görülen eşdizimlilikler ve olumlu-olumsuz değerlendirme örnekleri bulunmuştur

5.5.1. Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretiminde Kullanılan C1 Düzeyi Ders Kitaplarında Öne Çıkan Olumlu ve Olumsuz Bağlama Sahip İçerik Kelimleri

YDTÖ’de kullanılan ders kitaplarının söylem analizi ve yapılan değerlendirmeler neticesinde (bkz. Tablo.208) olumlu bağlama sahibi 15 içerik kelimesi tespit edilmiştir. Ayrıca hem olumlu hem de olumsuz bağlam içinde değerlendirilen kavramlar da mevcuttur. Ders kitabı söyleminde öne çıkan içerik kelimelerinden ilki “Türk” kelimesidir. Özellikle İstanbul YDTÖ ders kitabında öne çıkan ve eşdizimlilik temalarında kültür sanat eksenli temalarla dikkat çekmektedir. Türk yapımı, Türk sineması, Türk dizileri, Türk sanatı, Türk mimarisi vb. birlikteliklerle kullanılan içerik kelimesi sanat, misafirperverlik, tarih, sinema ve dizi yapımları, eğitim bursları ile öne çıkmış; okurun zihninde olumlu bir imajı oluşturulmak istenmiştir. Spor kelimesi sağlık içerikleriyle birlikte kullanılarak okur spor yapmaya teşvik edilmiştir.

“Sanat” kavramı YDTÖ ders kitaplarının C1 düzeyinde temel öncelikleri arasında yer aldığı, öğrencilerin sanatsal faaliyetlerle ilgilenmeye teşvik edildiği tespit edilmiştir. Verilerde olumlu bağlama sahip diğer içerik kelimesinin “insan” olduğu gözlemlenmiş yine sanatsal içeriklerle ilgilenme ve temel değerlere sadık kalma ile iyi insan olunacağı okura ima edilmiştir.

“Aşk” kavramı ilahi aşkla ilişkilendirilmiş; okur için manevi bir bakış açısı oluşturulmuştur. Müzik kavramı ise insanı rahatlatan, huzura erdiren bir uğraş olarak değerlendirilmiş; okurun müzikle ilgilenmesi teşvik edilmiştir.

Dil kelimesi de ders kitabı söyleminde öne çıkan içerik kelimeleri arasında yer almaktadır. Dil ile ilgili bağlam içeriklerinde dil öğrenmenin faydalı olduğu ifade edilmiş olup; Türkçe özelinde yazıldığı gibi konuşulmasının avantaj olduğu ve diğer dillere göre Türkçe öğrenmenin kolay olduğu ifade edilmiştir. Bu kapsamda okur, metin söylemiyle Türkçe öğrenmeye motive ve teşvik edilmiştir.

Üniversite kelimesi içeriklerde sosyal hayatın ve toplumsal normların olmazsa olmazı olarak yansıtılmış; okurlar, metin söylemiyle üniversite okumaya teşvik edilmiştir. Aile kavramının Türk toplumu açısından ifade ettiği manevi anlamlar bağlamda kendine yer bulmuş; ayrıca öğrenciler aile kurmaya ve çocuk sahibi olmaya teşvik edilmiştir.

Sanat ve estetik temalı içeriklerde Mimar Sinan üzerinden Türk Devlet adamlarının öngörüsü, feraseti okura işaret edilerek kadim Türk tarihi üzerinde durulmuştur.

Medeniyet kavramı Türk milleti ve kadim Türk tarihi ile ilişkilendirilerek okura sunulmuş; Anadolu kavramı özelinde Türkiye'ye yönelik pozitif bir algı inşa edilmeye çalışılmıştır.

Lüks kavramı metinlerde kapitalist bir söylem ile okurlara sunulurken tüketim kültürü desteklenmiştir.

Verilerden el edilen kavramların olumlu bağlamları ve söylem yönleri incelendikten sonra olumsuz bağlam ve söyleme sahip olan kavramlar da aşağıda değerlendirilmiştir. Ders kitapları bünyesinde öne çıkan 17 içerik kelimesi ve eşdizimlilik temalarının olumsuz olduğu tespit edilmiştir. Bu yönü ile olumsuz bağlama sahip olan içerik kelimelerinin olumlu bağlama sahip olan içerik kelimelerinden daha fazla olduğu ve aşağıda da görüleceği üzere metin yazarlarının önleyici, tedbir alıcı reflekslerle metinleri yapılandığı söylenebilir.

Ders kitabı söyleminde olumsuz olarak öne çıkan ilk kelimenin “aşk” olduğu gözlemlenmiştir. Aşk kavramı ile ilgili irade sınırları aşıldığında karşılaşılabilecek sorunlardan bahsedilmesinin yanında bu kavramın bir tür psikolojik rahatsızlık olarak değerlendirildiği gözlemlenmiştir. Okurların duygu değerlerini iradeleri önüne geçirmemeleri, duygusal kararlar vermemeleri kitap söyleminde teşvik edilmiştir.

Kapitalizm ve tüketim kültürü ile ilgili kavramlar ders kitabı söylemine olumsuz bağlama sahip olan temel kavramlar olarak tespit edilmiştir. Ayrıca çalışmanın eleştirel söylem analizi başlığında en çok bu içerikler eleştirilmiştir. Bu bağlamda ders kitapları söyleminde para kavramının mutluluğun yegâne aracı olmadığı ifade edilerek okurun para kazanma ihtirası ile hareket etmemesi teşvik edilmiştir.

Moda kavramı tüketim kültürü ve kapitalizmin bir aracı olarak tasvir edilip özgürlüğü kısıtlayan bir kavram olarak değerlendirilmiş, ders kitapları söyleminde okurların moda bağlamında alışveriş davranışlarını yönlendirmemeleri teşvik edilmiştir.

Öne çıkan içerik kelimelerinden “tüketim” ise kapitalizm eleştirisi bağlamında ders kitapları söyleminde dikkat çekmektedir. İnsanların öncelikle yaşamak için tükettiği sora ise tüketmek için yaşadığı ifade edilerek aradaki kısır ilişki vurgulanmış; okur zihninde ihtiyaç olmayan tüketimlerin yapılmamasına yönelik algı inşa edilmeye çalışılmıştır. Alışveriş kavramı da kapitalizm üst başlığında ders kitapları söyleminde eleştirel olarak ele alınan kavramlardandır. Bu bağlamda işletmeler bünyesinde insanların alışveriş yapma tercihlerini etkileyecek tezgâh dizaynı olduğu vurgulanarak okurun alışveriş yapma davranışı metin söylemiyle şekillendirilmeye çalışılmıştır uyarılmıştır.

Tüketim toplumu ve kapitalizmin olmazsa olmazlarından kredi kartı kavramı da ders kitabı söylemlerinde eleştirel olarak ele alınmıştır. Kredi kartının kolay bir şekilde elde edilmesinin eleştirildiği içeriklerde öğrencilerin zihinlerinde bu araca yönelik olumsuz bir algı oluşturulmaya çalışılmış; öğrenciler gereksiz tüketim davranışları, birden fazla kredi kartı almaya yönelik düşünceleri metin söylemiyle şekillendirilmeye çalışılmıştır.

Ders kitapları bünyesinde öne çıkan içerik kelimelerinin eşdizimlilik temaları kapsamında olumlu ve olumsuz değerlendirmeleri gözetildiğinde metin yazarlarının belirli amaçlar, ideolojiler, fikirler etrafında metinleri şekillendirdikleri görülmektedir.

Eğitim dünyasında örtük-açık ya da formal-informal olarak adlandırılan ve belirli amaçlar etrafında şekillendirilen süreç Apple (1990:63) tarafından okul bilgisinin resmi yapısı, toplumda sosyal ve ekonomik bir kontrol aracı olarak değerlendirilmektedir. Çalışma bünyesinde yapılan eleştirel söylem analizi, eşdizimlilik analizi, öne çıkan içerik kelimelerinin olumlu ve olumsuz değerlendirmeleri ders kitaplarının söyleminde yer alan sosyal ve ekonomik kontrol araçlarını betimleme

sürecinde verimli şekilde kullanılmış; metin yazarlarının benimsedikleri ya da eleştirdikleri fikirleri okura yansıtma biçimleri, stratejileri detaylı şekilde ele alınmıştır.

Ders kitaplarını hazırlayan profesyonellerin ve metin yazarlarının sahip olduğu dünya görüşü, ideolojileri, mensup oldukları fikir manzumeleri bulgular kısmında ve yukarda da ifade edildiği üzere; bazen sınıflandırma şemaları aracılığıyla, bazen sık tekrar edilen kelimeler aracılığıyla, bazen öne çıkan içerik kelimelerinin eşdizimli olduğu ifadeler aracılığıyla ya da bu içerik kelimelerinin olumlu olumsuz bağlamlarıyla okura metin söyleminde yansıtılmıştır. Bu kapsamda metin yazarları ya da ders kitaplarını hazırlayan profesyonellerin dünya görüşleri, ideolojileri okura benimsetilmeye çalışılmıştır. Fairclough (1989), dilbilimsel unsurların çok sık kullanılması neticesinde yaygın/kabul edilebilir hale getirildiğini; böylece bazı ideolojileri inşa eden bu fikir ve inançların analiz edilen ders kitapları dilinde yaygın algı ya da kanaat haline getirildiğini belirtmiştir.

Eleştirel söylem analizi çalışmalarının alanyazında sık şekilde kullanılmadığı bilinmektedir. Eleştirel Söylem analizi çalışmaları daha çok iletişim bilimleri eksenli disiplinlerde tercih edilmektedir (Türkkol, 2019; İlbasmış, 2018; Harper, 2012). Dil eğitimi ile ilgili eleştirel söylem analizi odaklı çalışmalar ise İngilizce ile ilgili olduğu gözlemlenmiştir. (Balcı, 2017). Bu bağlamda Türkçenin yabancı dil olarak öğretimi alanında yapılan bu çalışma ilk olup; alan getirdiği yenilik ve perspektif açısından önemli olup ders kitaplarının dizayn ve yapılandırılma sürecine ışık tutacaktır

5.6. Ders Kitaplarının Söylem Analizinde Ünite Bazlı Kavramsal Eleştiri Sıklıkları

YDTÖ ders kitaplarının eleştirel söylem analizi sürecinde örtük ya da açık şekilde tenkit edilen belli başlı kavramlar öne çıkmaktadır. Bu eleştiriler toplumsal konular ekseninde şekillenmekte olup genellikle Türkiye ve Türk insanının değerlere, topluma bakış açısını yansıtmaktadır. Ayrıca idealize edilen durumlar metin söylemiyle okura işaret edilmiştir. Ders kitaplarının söyleminde 21. yüzyılın en büyük sorunlarından toplumsal yapıda bozulma, gelir dağılımında adaletsizlik, tüketim kültürü, popüler kültür, modernizm gibi çatı kavramlar sıkça eleştirilmiştir. İçeriklerde eleştirilen ve öne çıkan bu kavramlar sınıflandırılarak frekans değerleri saptanmıştır.

Genellikle hâkim kültür algısı ya da kültürel iktidar algısı üzerinden değerlendirmelerin yapıldığı içerikler dikkat çekmektedir. Nye, kültürü “Bir toplum için anlamı olan değerlerin ve uygulamaların bütünü” (Nye, 2005a) olarak

tanımlamaktadır. Onun, birçok seviyesi olan ve bilgi ve değerlerin gruplarca yayıldığı bir sosyal davranış şekli olduğunu belirtir (Nye, 2011). Ona göre kültürün bir yanını edebiyat, sanat ve eğitim gibi seçkinlere hitap eden “üst/yüksek kültür” oluştururken, diğer yanı genel anlamda eğlenceye dayanan “popüler kültür” yer alır (Nye, 2005b). Nye’ a (2005) göre “popüler kültür” önemli bir yumuşak güç kaynağıdır ancak tek biçimli bir kaynak değildir. Bundan dolayıdır ki, bir toplumun belli kesimleri üzerinde olumlu bir tepkiye neden olabilirken, aynı toplumun başka bir kesiminde olumsuz tepkilere neden olabilmektedir. Bu bağlamda ders kitaplarının hangi ideolojiler, fikirler etrafında şekillendirildiği daha net olarak ortaya konmuştur. Kapitalizm, Batı(modernizm/modernite), tüketim kültürü, popüler kültür ve cinsiyetçilik olmak üzere 5 ana başlıktan oluşan bu kavramlar ve bu kavramlara yönelik tutumlar önceki bölümlerde görüldüğü üzere detaylı şekilde ele alınmıştır. Batı, Batı medeniyeti ile ilişkili modernizm/modernite gibi kavramların 9 farklı üniteye eleştirildiği gözlemlenmiştir. Kapitalizme yönelik eleştiri 7 üniteye, tüketim kültürü 7 üniteye, popüler kültür 5 üniteye, cinsiyetçilik(erkek egemen yapı eleştirisi) ise 3 üniteye eleştirilmiştir.

YDTÖ ders kitaplarının söyleminin incelendiği bu çalışmada da metin yazarları ve kitapların hazırlanmasında etkili olan kurulların okura örtük ya da açık şekilde verdikleri mesajlar, okuru bir davranışa teşvik etmek için kullanılan söylemler, okurun bir konu hakkındaki düşüncesini yönlendirmek için kullandıkları enstrümanlar okuma metinleri içine entegre edilmiştir. Bu bağlamda YDTÖ ders kitaplarında Batı medeniyeti ile anılan modernizm, tüketim kültürü, popüler kültür gibi kavramlar büyük çoğunlukla eleştirel bir dil ile okura sunulmuş; okurların Batı Medeniyeti ve bu medeniyetle ilişkili kavramlara yönelik davranış ve tutumları metin söylemiyle manipüle edilmeye çalışılmıştır.

5.6. YDTÖ Ders Kitapları Üzerine Genel Bir Değerlendirme

Çok yönlü olarak yapılan bu çalışmada yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde kullanılan ders kitapları CEFR ve eleştirel söylem analizi kıstasları çerçevesinde analiz edilmiştir. Her iki ana kıstas başlığı çerçevesinde CEFR’de açıklanan genel yeterlik kategorileri ve bu kategorilere göre şekillendirilen içeriklerin eleştirel söylem analizi ilk etapta yapılmış; metin yazarları ve kitabı düzenleyen profesyonellerin ders kitabı

içeriklerine kendi dünya görüşü, fikir, ideolojilerini yansıtma şekilleri bilgisayar yazılımları aracılığıyla betimlenmiş ve analiz edilmiştir.

Çalışmanın ilk aşamasında gerçekleştirilen CEFR Genel Yeterlik kategorileri analizi neticesinde YDTÖ’de kullanılan ders kitaplarında belirli bilgi türü ve genel yeterlik kategorilerinin hâkim olduğu gözlemlenmiştir. Bu bağlamda insanlar, durumlar, kültürel zenginlikler, insan ilişkileri vb. durumları içeren Bildirime Dayalı Bilgi genel yeterlik kategorisidir. Bildirime Dayalı Bilgi genel yeterlik kategorisi; Dünya Bilgisi, Sosyokültürel Bilgi ve Kültürlerarası Farkındalık alt başlıklarının YDTÖ ders kitaplarında baskın şekilde hâkim olduğu tespit edilmiştir. Sosyokültürel Bilgi alt başlığında özellikle önemli tarihsel kişilikler, teknoloji ve aktüel yapı, sanat ve estetik ile ilgili içerikler öne çıkmakta olup metin söyleminde de bu başlıklarla ilişkili veriler tespit edilmiştir.

Tüm veriler ışığında %93’lük oranla ilk sırada yer alan Bildirime Dayalı Bilgi kategorisini Kişiliğe İlişkin Bilgi %3, Öğrenme Yeteneği % 2, Beceri ve Uygulayıcı Bilgi % 1 oranları takip etmektedir. Bu veriler ışığında YDTÖ C1 düzeyi ders kitaplarının sosyal hayat, kültürel zenginlikler, insan ilişkilerine yönelik girdileri öğrencilere yoğun şekilde sunarken Kişiliğe İlişkin Bilgi, Öğrenme Yeteneği, Beceri ve Uygulayıcı Bilgi kategorileri ile ilgili girdi düzeyi oldukça semboliktir.

Araştırma çerçevesinde Bildirime Dayalı Bilgi genel yeterlik kategorisi ve alt kategorilerine ait verilerin çok baskın düzeyde olmasının iki ana sebebi olduğu düşünülmektedir. İlk sebep bu yeterlik kategorisinin içeriği ve kitaplarda benimsenen yaklaşım ile ilgilidir. Bildirime Dayalı Bilgi genel yeterlik kategorisinin Dünya Bilgisi, Sosyokültürel Bilgi ve Kültürlerarası Farkındalık alt kategorilerinden oluştuğu düşünüldüğünde dil eğitimi açısından sosyokültürel bir zemin işaret edilmektedir. Littlewood’a göre (1981:1) dil öğretimine yönelik İletişimsel Yaklaşımın temel özelliklerinden biri, dilin yapısal yönleri ile birlikte işlevselliğe de sistemli olarak dikkat etmesidir. Dilin işlevleri yapılar üzerine kurulmuştur. Genellikle işlevsel ders içeriği kullanılır. Başlangıçta basit dil yapıları öğretilir, öğrencilerin hedef dilde yeterlik kazanmalarından sonra karmaşık dil yapılarının öğretildiği birçok dil yapısı verilir. Hedef dilin işlevsel olarak öğretilmesi ilkesi etrafında son yıllarda İletişimsel yaklaşım benimsenmiş, C1 düzeyinde sosyokültürel öğeler bu yaklaşımla birlikte incelenen materyallerde öne çıkmış; materyal düzeyinde de Bildirime Dayalı Bilgi genel yeterlik

kategorisini belirginleştirmiştir. Diğer ana sebep de yazarların ve kitapları hazırlayan profesyonellerin dünya görüşü, fikir, ideolojilerini en iyi şekilde temsil edecek genel yeterlik kategorisinin içeriğinden dolayı Bildirime Dayalı Bilgi genel yeterlik kategorisi ve alt kategorileri olmasıdır. Ayrıca bu bağlantı öğrencilerin dünya görüşü, fikir ve ideolojilerini de şekillendirmeye yöneliktir.

Veri setinden hareketle ders kitapları bazından bir değerlendirme yapılacaktır. CEFR’de yer alan tüm genel yeterlik kategorilerinde veri tespit edilmesi sebebiyle öğrenen özerkliğine önem veren ders kitabı Türkçeye Yolculuk ders kitabıdır. Diğer ders kitaplarında 4 Genel Yeterlik kategorisine ait veri tespit edilememiştir. Genel yeterlik kategorilerinin ders kitaplarında dengeli olarak gözetilmemesi, Öğrenme Yeteneği genel yeterlik kategorisine yönelik içeriklerin sembolik düzeyde olması CEFR’in öğrenci özerkliğini gerçekleştirme ilkesinin göz ardı edildiğine yönelik bir izlenim inşa etmektedir.

Yukarıda tespit edilen oranlar ve yapılan çıkarımlar neticesinde YDTÖ ders kitaplarında Öğrenme Yeteneği ve diğer genel yeterlik kategorilerine ait verilerin oldukça düşük düzeyde seyretmesi ders kitaplarının özerk ve bağımsız öğrenme içeriklerinden yoksun olduğunu işaret etmektedir. CEFR'deki ilkelerden biri, Holec (1981:3) tarafından “kendi öğrenmesinden sorumlu olma kabiliyeti” olarak tanımlanan öğrenci özerkliğidir. Öğrenci özerkliği, CEFR’de (2001:141), öğrencilerin dil öğrenme süreçlerinde nihayetinde sorumlu insanlar olduklarını ve dolayısıyla iletişimsel görevlere etkin bir şekilde katılmak için gereken yetkinlikleri ve stratejileri geliştirmeleri gerektiğini öne sürerek desteklenmektedir. Ayrıca, Little’ın (2014:3) belirttiği gibi iletişimsel görevlerin yerine getirilmesi için zaten sahip olduğumuz yetkinliği uygulayarak dilleri öğrenir ve performansımızı izleyerek, yeterliklerimizi kademeli olarak geliştirir veya değiştiririz. Yeterlikler öğrenen özerkliği ile doğrudan ilgili oldukları için dil öğrenme sürecinde önemli bir rol oynamaktadır. Bu çalışmada analiz ettiğimiz ders kitapları öğrencilerde çeşitli genel yeterliklerin geliştirilmesi için Kişiliğe İlişkin Bilgi, Öğrenme Yeteneği, Beceri ve Uygulayıcı Bilgi genel yeterlik kategorilerinde yeterli veri sunmadığından, CEFR'deki kurallara tam anlamıyla uygun olarak tasarlanmadıkları, öğrenen özerkliğine dikkat etmedikleri tespit edilmiştir.

Çalışmanın ikinci aşamasında ders kitabı metinleri bünyesinde CEFR Genel Yeterlik Kategorileri ve yazarların dünya görüşleri ile ilişkili siyasi, ideolojik durumları

tespit edilmiştir. Bu süreci teferruatlı bir şekilde betimlemek için veri seti eleştirel söylem analizine tabi tutulmuştur.

Fariclough (2001), kelimelerin deneyimsel ve anlamlı değerlerini temel odak olarak değerlendirmiş olup ders kitaplarının söyleminde öne çıkan içerik kelimeleri eşdizimlilik, olumlu bağlam, olumsuz bağlam analizlerinde de odak noktası olarak kullanılmıştır. Metin yazarları ve kitapları hazırlayan profesyonellerin ideolojileri, dünya görüşleri bu kapsamda saptanmıştır. Bu çerçevede ders kitapları bünyesinde modernite, tüketim kültürü, popüler kültür gibi kavramlar ve bu kavramların anlam dünyasına hitap eden davranışlar, tutumlar eleştirel olarak ele alındığı tespit edilmiştir. Ayrıca ders kitaplarında, okurların metin yazarlarının fikir ve ideolojilerine uygun davranışlar geliştirmeleri için metin söylemi yapılandırılmış; okur davranış ve tutumları metin söylemiyle manipüle edilmeye çalışılmıştır.

Çalışma kapsamında 16 ana sınıflandırma şeması tespit edilmiştir. Yukarıda ifade edildiği üzere öğrencilerin dünya görüşleri ve davranışları bu ana sınıflandırma şemaları ile şekillendirilmeye çalışılmıştır. Örtük müfredat ve açık müfredat uygulamaları kapsamında tespit edilen 16 başlık içinde küresel ısınma kişilerarası ilişkiler, tüketim kültürü, finansal düzen gibi aktüel başlıklar yer almaktadır.

Ders kitaplarında öne çıkan içerik kelimeleri üzerinden yapılan eşdizimlilik analizi ve olumlu olumsuz bağlam analizleri formal eğitim sürecinde kullanılan materyallerin sahip olduğu örtük müfredat öğelerini tespit etmede, öğrencilerin dünya görüşlerini şekillendirmede, öğrencileri bir davranıştan kaçındırma ya da bir davranışa teşvik etme hususunda veri setindeki durumları gözler önüne sermiştir.

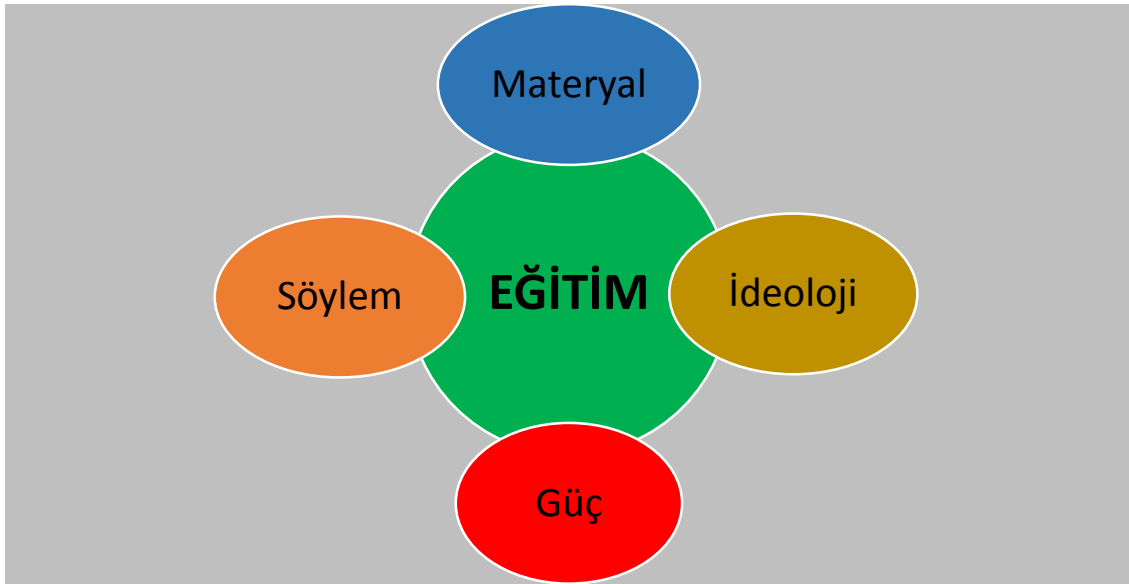
Davranış ve tutumları manipüle etme gayesiyle YDTÖ ders kitaplarında eleştirel söylem ve destekleyici söylem ile yapılandırılan kavramlar mevcuttur. Bu kavramların başında kültür kavramı gelmektedir. Nye, kültürü “Bir toplum için anlamı olan değerlerin ve uygulamaların bütünü” (Nye, 2005) olarak tanımlamaktadır. Onun, birçok seviyesi olan ve bilgi ve değerlerin gruplarca yayıldığı bir sosyal davranış şekli olduğunu belirtir (Nye, 2011). Ona göre kültürün bir yanını edebiyat, sanat ve eğitim gibi seçkinlere hitap eden “üst/yüksek kültür” oluştururken, diğer yanı genel anlamda eğlenceye dayanan “popüler kültür” yer alır (Nye, 2005b).

Nye’a (2005) göre “popüler kültür” önemli bir yumuşak güç kaynağıdır ancak tek biçimli bir kaynak değildir. Bundan dolayıdır ki, bir toplumun belli kesimleri

üzerinde olumlu bir tepkiye neden olabilirken, aynı toplumun başka bir kesiminde olumsuz tepkilere neden olabilmektedir. Çalışma kapsamında Batı, Batı medeniyeti ile ilişkili modernizm/modernite ve popüler kültür kavramları 9 farklı ünite eleştirildiği gözlemlenmiştir. Kapitalizme yönelik eleştiri 7 ünite, tüketim kültürü 7 ünite, popüler kültür 5 ünite, cinsiyetçilik(erkek egemen yapı eleştirisi) ise 3 ünite eleştirilmiştir. Öğrencilerin davranışları ve düşüncelerinin şekillendirilmeye çalışıldığı içeriklerde bireylerin hangi düşünce ve davranış kalıplarını benimsemeleri gerektiği, bu kavramlara Türk toplumunun bakış açısı metin söyleminde işlenmiş; okurlar bu yönde tutum ve davranış geliştirmeleri için metin söylemiyle teşvik edilmiştir.

Batı ve Batı menşeli kavram manzumesinin yoğun olarak eleştirildiği içeriklerde Türk milletinin tarihsel olarak mensup olduğu anlam değer dünyası ve medeniyet manzumesi sanat, estetik, tarihsel kişilikler vb. ile ilgili içerikler üzerinden yansıtılmış; öğrencilerin zihin dünyasının Türk milletinin anlam değer dünyası ve medeniyet manzumesi etrafında inşa edilmek istendiği saptanmıştır.

Alanyazında YDTÖ ders kitapları özelinde eleştirel söylem analizi yönteminin ilk kez kullanıldığı bu çalışmada örtük müfredat kapsamında önemli veriler saptanmıştır. Althusser (1971) okulları toplumdaki en önemli ideolojik devlet aygıtları olarak tanımlamış ve öğrencilerin okullarda kullanılan ders kitapları ile örtük müfredata maruz kaldıklarını ifade etmiştir. Apple (1990: 46) ise okullardaki müfredat ideolojik ve kültürel kaynaklara cevap verdiğini ve temsil ettiğini; tüm grupların bakış açılarının yansıtılmadığını, tüm grupların amaçlarının gözetilmediğini ifade eder. Wallace (1998) da müfredat ve hazırlanan ders materyallerinin kültürel ve ideolojik varsayımlar içerdiğini belirtir. Müfredat kavramı bu ekseninde değerlendirildiğinde ilgili eğitim kurumlarının bağlı olduğu kurum, kuruluşların ideoloji ve dünya görüşleri etrafında şekillendirilmekte ve belirli bir amaca hizmet etmektedir. İfade edilen işleyişin en önemli materyali konumunda bulunan ders kitapları yazarların ve kitapları düzenleyen uzmanların fikir, ideoloji, dünya görüşü ekseninde şekillenmektedir. Dil öğrenen bireyler de belirtilen ideoloji, fikir, dünya görüşleri ekseninde örtük olarak şekillendirilmektedir.

Şekil 12. Eğitim, Söylem, İdeoloji, Güç, Materyal İlişkisi

Nye (2016) uluslararası ilişkiler açısından gücü “Yumuşak Güç, Sert Güç, Akıllı Güç” olmak üzere 3 başlıkta değerlendirmiştir. Eğitim faaliyetleri kültür alt başlığında”Yumuşak güç” kapsamında değerlendirilmiş (Nye, 2017: 32b), yumuşak gücün bir ülkenin uluslararası alanda konumlandığı siyasi zemini işaret ettiğini ifade etmiştir.

Türkçenini yabancı dil olarak öğretildiği Türkoloji kürsülerinin, Yunus Emre Enstitüsünün, Maarif Vakfının Asya, Afrika, Avrupa ve diğer kıtalardaki eğitim faaliyetleri Türkiye’nin “yumuşak güç” çıktısı olarak değerlendirilmektedir. Türkçeye Yolculuk, Yunus Emre Enstitüsü, İstanbul, Hitit, Gazi YDTÖ ders kitaplarının sömürü düzeninin “müesses nizam” kılındığı Asya, Afrika ve diğer coğrafyalarda Yunus Emre Enstitüleri, Maarif Vakfı Okulları, Türkoloji kürsüleri aracılığıyla birçok ülkede kullanıldığı düşünülürse; İncelenen ders kitapları bünyesinde Batı medeniyeti, kapitalizm, tüketim kültürü ile ilgili okurlara açık ve örtük mesajlar verildiği; bu kavram şemaları ekseninde metin söylemi aracılığıyla okur davranış ve tutumlarının manipüle edilmeye çalışıldığı, okurların zihin ve dünya görüşlerinin şekillendirilmeye çalışıldığı görülmektedir. Türkçenin yabancı dil olarak öğretiminde kullanılan ders kitaplarının içerikleri ve eleştirel söylem analizi neticesinde ortaya çıkarılan bulgular, örtük müfredat öğeleri öğretim sürecinde Nye’nin (2017: 32b) ifade ettiği gibi “yumuşak güç” kavramı çatısı altında harmanlanmış, Türkiye’nin orta vadede konumlanacağı düşünsel ve siyasal çizgi açısından bir temel oluşturduğu gözlemlenmiştir. Bu temel Türkiye’nin

uluslararası alandaki okullarında kullanılan ders kitapları ile bina edilmiş; hitap edilen kitlenin düşünsel ve ideolojik şemaları şekillendirilmek; davranış ve tutumlar manipüle edilmek istenmiştir.

Öneriler

- YDTÖ ders kitapları alanında uzman ekipler tarafından CEFR ilkeleri ekseninde Genel Yeterlik Kategorileri ve öğrenen özerkliği gözetilerek hazırlanabilir.
- Öğrenme Yeteneği Genel Yeterlik kategorisi çerçevesinde öğrenen özerkliğini gözetilen, öğrencinin öğrenme stilini yordayan, teleffuz ve gramer bilgisini geliştiren içerikler ders kitaplarında dâhil edilebilir.
- YDTÖ süreci Türkiye'nin uluslararası yüzünün önemli bir parçasıdır. Bu bağlamda Uluslararası standartlar açısından «yumuşak güç» analizi yapılarak örtük müfredatın ve materyallerin planlanmaya tabi tutulması gerekmektedir.
- Uluslararası standartlar açısından “Ders Kitabı Enstitüsü” kurularak YDTÖ ders kitaplarının içerik ve dizaynı alanında uzman ekiplerle gözden geçirilerek daha başarılı çıktılar elde edilebilir.
- Belirtilen planlama çerçevesinde YDTÖ sürecinde öğretici olarak görev alacak bireylerin yaptıkları işle ilgili uluslararası anlamda bilinçlendirilmesi, sürecin sadece dil öğretiminden müteşekkil bir faaliyet olmadığı seminer, eğitim programları ile aktarılması ders kitaplarının dizaynı kadar önemli ve gereklidir.
- Metin yazarları ya da editöryal ekiplerin belli bir fikir, dünya görüşünü benimsemesi, kısmi olarak bu görüşlerin metinlere yansımaları normal olarak değerlendirilebilir. Ancak bu görüşlerin ünite ya da kitap geneline baskın şekilde yansımaları sürecin amaç ve araç yapısını birbirine karıştıracağı için düzey iyi ayarlanmalıdır.
- Metinler bünyesinde ele alınan konuların kavram ya da bilimsel çalışmalar için yapılan atıflarda çeşitlilik sağlanmalı; sadece Batı medeniyetine mensup künyeler ile süreç geçirilmemeli; kültürlerarasılık süreci işletilmelidir.
- Ders kitaplarında ele alınan kavram, konu üzerinden hiçbir toplum ya da medeniyet manzumesine yönelik hakaret, tahkir ifadeleri kullanılmamalıdır.
- Bildirime Dayalı Bilgi Genel Yeterlik kategorisinin alt kategorisi olan ve bilimsel olayların, içeriklerin ele alındığı Varlıklar ve Kuramsal Bilgiler

kategorisine ait içerikler de dahi kaynakça kullanımının yeterli olmadığı tespit edilmiştir. Bu çerçevede ders kitapları için ele alınan veriler bilimsel araştırma kıstasları çerçevesinde düzenlenmelidir.

- Yazarların metinlerde kullandıkları dil ve seçtikleri ifadeler, “biz” ve “öteki” ayrımını derinleştirmemelidir. Bir başka ifade ile tercih edilen üslubun “ötekilere” karşı önyargıların oluşmasına müsaade etmemesi, verilecek mesajın keskin bir üsluptan uzak yapılandırılabilir
- Ders kitaplarında ya da herhangi bir materyalde hangi ideoloji, fikir, tutum vb. düşünsel öğelerin yer aldığı araştırılırken öğrenciler ve öğretmenler için de eleştirel bir bakış açısı, eleştirel okuma tutumu geliştirilmesine katkı da bulunulabilir.
- Ders kitapları, öğrencilerin eleştirel düşünme becerilerini, olay ve/veya olgular karşısında bağımsız ve nesnel bir bakış açısı geliştirmelerini destekleyici bir mahiyet arz etmelidir. Bir başka ifade ile ders kitaplarında pedagojik kaygılar öncelenmelidir.
- Ders kitaplarında benimsenen tematik yaklaşım özelinde tema, kapsamda bir standart sağlanamadığı gözlemlenmiştir. Bu bağlamda CEFR ve uluslararası standartlar gözetilerek tematik yaklaşımın içeriği standarda kavuşturulmalıdır.
- Dil öğrencilerine eleştirel okuyucular olma anlayışını sağlamak önemlidir ve eleştirel söylem analizi, dil öğretmenlerine, öğrencilere metinlerdeki gizli ideolojileri ortaya çıkarma yeteneği kazandırmak için bir fırsat verebilir.
- Alanyazın açısından taranan çalışmalar içinde bu araştırmanın ilk olması münasebetiyle benzer çalışmalar, farklı düzeylerde yapılabilir.

KAYNAKÇA

- Abodeeb-Gentile, T.L. (2008). *A Critical Discourse Analysis of Classroom Literacy Practices in Fourth Grades the Critical Moments*. Unpublished Phd Dissertation: University of Massachusetts, Amherst.
- Agiro, C. P. (2009). *A Comparative Critical Discourse Analysis of Teacher Editions of Secondary American Literature Textbooks Adopted for Use in Christian and Public Schools*. Unpublished PhD Dissertation: Ohio University, U.S.A.
- Akan, S. B. I. (2007). *A Suggested Speaking Course Syllabus C1 (proficiency) level defined in the Common European Framework*. Unpublished Master's Thesis, Ankara University
- Akan, A. (2009). *Press discourse in Turkey as an agent of discrimination towards the non-muslims*. Unpublished PhD Dissertation: Middle East Technical University, Ankara
- Aktan, Coşkun Can, 2003. *Modernite'den Postmodernite'ye Değişim*, Konya: Çizgi Kitapevi
- Althusser, L. (1971). *Ideology and Ideological State Apparatuses*. In L. Althusser (Ed.), *Lenin and Philosophy and other Essays*. New York: Monthly Review Press
- Althusser, Louis, *İdeoloji ve Devletin İdeolojik Aygıtları*, (Çev.: Alp Tümertekin), İthaki Yayınları, İstanbul 2014.
- Altunal, B. (2015). *The study of the English course books for 4th grades being used in primary schools in terms of Turkish culture elements*. Unpublished MA thesis, Akdeniz University, Antalya.
- Apple, M. W. & King, N. R. (1977). *What do schools teach?* Curriculum Inquiry, 6(4), 341-358.
- Apple, M. W. (1990). *Ideology and Curriculum*, London : Routledge & Kegan Paul.
- Apple, M. W. (2000). *Official knowledge: Democratic education in a conservative age* (2nd ed.). New York, NY: Routledge.
- Arikan, A. (2005). *Age, Gender and Social Class in ELT Coursebooks: A Critical Study*. Hacettepe University, Journal of Faculty of Education, 28, 29-38.

- Arıkan, G. (2008). *Textbook Evaluation in Foreign Language Teaching: time for English, Grade 4 Teachers' and Students' View*. Unpublished MA Thesis, Çukurova University, Adana.
- Arkonaç, S. A. (2012). *Söylem Çalışmaları*. Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık.
- Balcı, B. (2017). *A Critical Study on ELT Course Books Regarding General Competences Presented in the Common European Framework of Reference for Languages* Yayınlanmamış doktora tezi. Çukurova Üniversitesi, Adana
- Baghdadi, M. (2012). *A comparison of gender representation in English (EFL) and Arabic (AFL) textbooks in Iran: A critical discourse analysis*. Unpublished MA Thesis, Azad University, Iran
- Bakla, A. (2006). *A suggested reading syllabus for A2 (waystage) level learners in regard to the European language portfolio based on the CEFR*. Unpublished Master's Thesis, Hacettepe University, Ankara.
- Banguoğlu, T. (2015). *Türkçenin Grameri*. 10. Baskı. TDK Yayınları, (528).
- Barın, E. (2004). Türk soylulara Türkiye Türkçesinin öğretiminde deyimler ve atasözlerinin önemi. *Hacettepe Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Dergisi*, 1 (2004), 22-26.
- Barişkan, V. (2006). *A suggested writing syllabus for students at proficiency level A2-waystage defined in CEF*. Unpublished Master's Thesis, Hacettepe University, Ankara
- Baş, T. ve Akturan, U. (2008). *Nitel Araştırma Yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayınları.
- Bedük, N. (2009). *Gelenek İktidar İlişkileri ve Cinsiyet Temsillerinde Melezleşme: Türk TV Dizileri Üzerine Bir Söylem Analizi*. İstanbul: YL Tezi.
- Bilgin, H. (2013). *Gender representations in the 6th, 7th and 8 th grade ELT coursebooks published by the Turkish Ministry of National Education*. Unpublished MA thesis, Bilkent University, Ankara.
- Brown, H. D. (1998). *Principles of Language Learning and Teaching* (4th Edition), Longman. Pearson Education Ltd., London, UK.

- Bulut, M. Orhan, S. (2012). Türkçe-Edebiyat Ders Kitaplarının Dil ve Kültür Aktarımındaki Rolü ve Önemi Üzerine Bir İnceleme. *The Journal of Academic Social Science Studies*, 5(8), 297-311.
- Burak, B. (2015). The image of the undesired citizens in Turkey: A comparative critical discourse analysis of the Hürriyet and Zaman newspapers. Unpublished PhD dissertation: Fatih University, İstanbul.
- Büyükkız, K. K. (2014). Yabancı dil olarak Türkçe öğretimi. *Türkçe Öğretimi El Kitabı*, 611-628.
- Büyükkantarcioglu, N. & Yarar, E. (2006). Dil ve ikna: Türk politika söyleminde ikna edici önerme yapıları. *Dilbilim Araştırmaları*, 91-113.
- Büyükkantarcioglu, N. (2007). Reklam Söyleminde Yanıltıcı Argümanlar ve Tüketici Farkındalığı. Babaoğlu, M; Şener, A. (Eds.) *Tüketici Yazıları*. (97-114). TÜPADEM, H.Ü. Basımevi.
- Büyükkantarcioglu, N. (2008). Politika Söyleminde Metinlerarasılık İşlevleri. 8. Uluslararası Dil, Yazın ve Deyişbilim Sempozyumu. 14-16 Mayıs, İzmir Ekonomi Üniversitesi
- Carrell, D. & Korwitz, J. (1994). Using Concordancing Techniques to Study Gender Stereotyping in ELT Textbooks. In J. Sunderland (ed.) *Exploring Gender: Questions and Implications for English Language Education*. Prentice Hall International.
- Cevizci, A. 2010. *Felsefe Sözlüğü*, İstanbul: Paradigma Yayınları.
- Chouliaraki, Lilie & Fairclough, Norman. (1999). *Discourse in Late Modernity: rethinking critical discourse analysis*. Edinburgh: Edinburgh University Press.
- Council of Europe-CEFR (2001). *Common European Framework of Reference for Languages: Learning, Teaching, Assessment*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Cunningsworth, A. (1995), *Choosing Your Coursebook*, Oxford: Heinemann.
- Çakır, İ. (2010). The Frequency of Culture-specific Elements in the ELT Coursebooks at Elementary Schools in Turkey. *Novitas-Royal (Research on Youth and Language)*. 4 (2), 182-189.

- Çalışır, T. (2013). Evaluation of the English textbooks used in seventh grades of state schools in terms of learner autonomy. Unpublished MA thesis, Gazi University, Ankara
- Çelik, H. ve Ekşi H. (2008). Söylem analizi. Marmara Üniversitesi Atatürk Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi, (27)27, 99-117.
- Çelik, S. & Erbay, Ş. (2013). Cultural Perspectives of Turkish ELT Coursebooks: Do Standardized Teaching Texts Incorporate Intercultural Features? Education and Science. 38(167), 336-351
- Çelik, H. (2008). Söylem Analizi. Marmara Üniversitesi Atatürk Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi 99-117.
- Dağ, A. (2008). Assessing Turkish students' performance in English as a foreign language at secondary level within the Common European Framework. Unpublished MA Thesis, Çanakkale On Sekiz Mart University, Çanakkale.
- Dağ, Ahmet Emin;(2009) Uluslararası İlişkiler ve Diplomasi Sözlüğü, Ağaç Kitabevi Yayınları, İstanbul, 2009
- Dahl, Robert (1957), "The Concept of Power," Behavioral Sciences, vol. 2: 201-215.
- Daniloff-Merrill, M. E. (2001). Using Critical Discourse Analysis to analyze a basic writing workbook. Unpublished PhD dissertation: Purdue University, Indiana, U.S
- Demirel, Ö. Kiroğlu, K.(2005). Konu Alanı Ders Kitabı İncelemesi. Ankara: Pegem A Yayıncılık.
- Demir, S. (2008). An Evaluation of Thinking Skills in ELT Coursebooks at Primary and Secondary Levels: Teachers' Point of View. Unpublished MA Thesis, Çukurova University.
- Demirel, M. B. (2013). Yabancı Diller için Avrupa Ortak Başvuru Metni kapsamında Delfin ders kitabının incelenmesi. Unpublished MA thesis, Gazi University, Ankara.
- Doğruer, S. (2010). Critical discourse analysis and second language education. Unpublished MA thesis, Trakya University, Edirne

- Der Loo, H.V. ve Reijen, W. (2014). Modernleşmenin Paradoksları (Çev.: Kadir Canatan). İstanbul: İnsan Yayınları.
- Ducar, C. M. (2006). (Re)presentations of U.S. Latinos: A critical discourse analysis of Spanish heritage language textbooks. Unpublished PhD dissertation, The University of Arizona, U.S
- Duman, D. ; Sarıbaş, T. & Karahan, F. (2001). “Dilden İdeolojiye: Popüler Bilimsel Makalelerin Eleştirel Söylem Çözümlemesi”, 1.Deyişbilim Sempozyumu Bildirileri. Denizli: Pamukkale Üniversitesi.
- Duman, D. (2006). Discursive construction of female image in Turkish women’s magazines: A socio-historical approach to CDA. Unpublished PhD Dissertation, Hacettepe University, Ankara.
- Duman, D. (2007). “Gender Politics in Turkey and the Role of Women’s Magazines: A Critical Outlook to the Early Republican Era”, Political Linguistics Conference, Warsaw University 13-15 September 2007.
- Duman, D. (2008). Türk Basın Dilinde Cinsiyetçilik: Üçüncü Sayfa Haberleri Üzerine Bir İnceleme, 8. Uluslararası Dil, Yazın, Deyişbilim Sempozyumu'nda sunulan bildiri. İzmir Ekonomi Üniversitesi, İzmir
- Duman, D. (2009). Basında Cinsiyet Sunumu: Magazin Haberlerinin Eleştirel Söylem Çözümlemesi, 2.Uluslararası Bir Bilim Kategorisi Olarak Kadın Sempozyumu'nda sunulan bildiri. Adnan Menderes Üniversitesi, Aydın.
- Durmaz Yılmaz, A. (2005). Evaluating the appropriateness of common European framework and European language portfolio pilot studies on the primary school/language program in Turkey. Unpublished MA thesis, Yıldız Technical University, İstanbul.
- Durmuş, M. (2013). İkinci/yabancı dil öğretiminde sadeleştirilmiş metin sorunları üzerine. *Bilig*, 65, 135-150.
- Durmuş, S. (2015). Critical discourse analysis of Turkish newspapers published in English. Unpublished MA thesis, Atılım University, Ankara.
- Eagleton, T. (2011). İdeoloji. Muttalip Özcan (Çev.). İstanbul: Ayrıntı

- Ecevit, Y. (2001). Türk Romanında Postmodernist Açılımlar. İletişim Yayınları: İstanbul.
- Çelik, H. & Halil, E. (2008). Söylem analizi. *Marmara Üniversitesi Atatürk Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi*, 27(27), 99-117.
- Erdem, İ. (2009). Yabancılara Türkçe öğretimiyle ilgili bir kaynakça denemesi [A bibliography essay on the teaching Turkish to the foreigners]. *Turkish Studies: International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*, 4 (3), 888-937.
- Erdoğan, S. (2014). 2013 Gezi Park protests in Turkey and their effects on Turkey's accession process to the EU: Critical discourse analysis of the diverse statements of political decision makers on these protests. Unpublished MA thesis, Akdeniz University, Antalya.
- Erdoğan, Y. (2014). Discursive construction and linguistic representations of gender in political discourses: A critical discourse analysis of governmental public addresses in Turkey. Unpublished MA thesis, Middle East Technical University, Ankara.
- Ergin, M. (1993). Türk Dil Bilgisi, Bayrak Yay. İstanbul.(1994). *Dede Korkut Kitabı*.
- Fairclough, N. (1992). Discourse and social change. London: Polity.
- Fairclough, N. (1993) Language and power (ed.), New York: Longman
- Fairclough, Norman (1995) Media Discourse, London: Edward Arnold
- FAIRCLOUGH, N. (2001).) Language and Power (2nd edition), London: Longman.
- Fairclough, N. (2004). Analysing discourse: Textual analysis for social research. Londra ve New York: Routledge.
- Flanagan, C. 1989. Printed materials in the classroom. In M. Eraut (ed.) The International Encyclopedia of Educational Technology. Oxford: Pergamon Press, 249-253.
- Foucault, M. (1972). Discipline and Punish. New York: Routledge
- Foucault, M. (1987). Söylemin Düzeni. ILGAZ, T. (Çev.), İstanbul: Hil Yayın.
- Foucault, M. (2003). Society must be defended. New York: Picador

- Gee, J. P. (1999). *An introduction to discourse analysis: Theory and method*. London: Routledge. (Wulfange, 2008)
- Gee, J. P.(2005). *An introduction to discourse analysis: Theory and method*(2nded.). New York: Routledge
- Gill, J. R. (2003). *Multicultural education, power and ideology: A critical analysis of teacher training textbooks and education policy in Alberta*. Unpublished MA Thesis, university of Alberta, U.S.
- Golub, C. V. (2014). *Critical discourse analysis of assumptions within secondary English language arts textbook content*. Unpublished MA thesis, Chapman University, Orange, California, U.S.
- Güllüoğlu, Ö. (2012). “Söylen(mey)enin” analizi: Bellona markasına yönelik tüketici algısı üzerine bir söylem çözümlemesi. Ö. Güllüoğlu (Ed.), *İletişim bilimlerinde araştırma yöntemleri: Yazılı metin çözümleme* (s. 225-276). Ankara: Ütopya Yayınları
- Günay, D. (2012). *Perspectives on identity representation in intermediate level English language teaching coursebooks used in Turkey*. Unpublished PhD dissertation, İstanbul University, İstanbul
- Günay, V. D. (2018). *Söylem Çözümlemesi*. İstanbul: Papatya.
- Gramsci, A. (1971). *Selections from the Prison Notebooks*. London: Lawrence & Wishart.
- Harper, K. C. (2012). *Decolonizing education: A critical discourse analysis of postsecondary humanities textbooks*. Unpublished PhD dissertation, East Carolina University, U.S.
- Hedge, T. (2000). *Teaching and Learning in the Language Classroom*. Oxford: Oxford University Press
- Holec, H. (1981). *Autonomy and Foreign Language Learning*. Oxford: Pergamon.
- HOLSTI, K. J. (1964), “The Concept of Power in the Study of International Relations,” *Background*, 7/4: 179-194.
- Huh, S. J. (2004). *Globalization of English Teaching Practices: When Confucianism Meets Vygotskian Practices – An Ethnography of Teaching and Learning EFL in*

- a Korean University. Unpublished Phd Dissertation, University of Massachusetts, Amherst, U.S.A.
- Hurst, N. R. (2008). The Hidden Curriculum: issues and angst about cultural content in ELT materials. In L. Perez Ruiz, I. Pizarro Sanchez, and E. Gonzalez Cascos, (Eds.), *Estudios de Metodología de la Lengua Inglesa (IV)*, Universidad de Valladolid Publicacions, Centro Buendía, Valladolid, España.
- Jørgensen, Marianne; Phillips, Louise, J (2002) *Discourse Analysis as Theory and Method*, London / California / New Delhi: Sage
- İlbasmış, V. S. (2018). ABD ve Rusya medyası arasındaki enformasyon savaşı: Ukrayna krizi örneği (2014). *Yayınlanmamış Doktora Tezi*, Marmara Üniversitesi
- Jeanniere, Abel (1994). "Modernite Nedir?" (Çev: Nilgün Tural-Küçük), *Modernite versus Postmodernite*, (Mehmet Küçük), Vadi Yayınları, Ankara
- Kalın, İ. (2012). Türk dış politikası ve kamu diplomasisi. *Kamu Diplomasisi*, 44-56.
- Kaliyeva, A. (2015). Türkçe ve İngilizce ders kitaplarında değerler eğitimi. Unpublished MA thesis, Dokuz Eylül University, İzmir.
- Karababa, C. (2002). Avrupa Dil Gelişimi Dosyası. *Ankara Üniversitesi Dil Dergisi*, (117), 87-90.
- Karvonen, P. (1995). *Oppikirjateksti toimintana*. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden seura
- Karakurt, E. 2006. "Kentsel Mekanı Düzenleme Önerileri: Modern Kent Planlama Anlayışı Ve Postmodern Kent Planlama Anlayışı". *Erciyes Üniversitesi İktisadi Ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, Sayı:26, S.26.
- Keshavarz, M. H. & Malek, L. A. (2009). Critical discourse analysis of ELT textbooks. *Iranian EFL Journal*, 5, 6-19
- Keohane, R. O. Nye, J. S. (1987). Power and Interdependence Revisited. *International Organization*, 41(4), 725-753.
- Kılıç, A. Seven, S. (2003). *Konu Alanı Ders Kitabı İncelemesi*. Ankara:Pegem A Yayıncılık.
- Kıran, Z. (2001). *Dilbilimine Giriş*. Ankara: Seçkin.

- Kızılc¸elik, Sezgin (1996), Postmodernizm Dedikleri, Saray Kitabevleri, İzmir.
- Kocaman, A.(2009). S¸yolem ¸zerine. Ankara. ODT¸ Yayincılık
- Korkmaz, Z. (1992). Gramer terimleri s¸zlg¸. Ankara: T¸rk Dil Kurumu Yayınları.
- K¸se, D. (2005). Avrupa Konseyi Yabancı Diller ortak başvuru metnine uygun T¸rk¸e ¸ğretiminin başarıya ve tutuma etkisi. Unpublished PhD Dissertation: Ankara ¸niversitesi.
- Kress, G. & Hodge, R. (1979). Language as ideology. London: Routledge and Kegan Paul.
- Krippendorff, K. (2004). Content Analysis: An Introduction to Its Methodology (2nd ed. ed.). Thousand Oaks: CA: Sage
- L¸hdesm¸ki, S. (2004). Oppikirja tutkijan k¸siss¸. In T. Nevalainen, M. Rissanen and I. Taavitsainen (eds.), Englannin aika. El¸v¸n kielen kartoitusta. Helsinki:WSOY, 271–284.
- Lee, Y. (2013). Critical discourse analysis of multicultural education policies and their local implementation in Korea. Unpublished PhD dissertation, Columbia University, New York, U.S.
- Leon, J. P. D. (2015). News stories and reflections of political interests: A critical discourse analysis of the representation of General Augusto Pinochet in the British media. Unpublished MA thesis, İzmir Economy University, İzmir.
- Little, D. (2014). The CEFR and Language teaching/learning. In The EALTA Conference. February 2017, Retrieved from: <http://www.unileipzig.de/actflcefr/material/Teaching%20learning>
- Littlewood,W. (1981) Coomunicative Language Teaching. Cambridge:Cambridge University Press
- Luke C., S. de Castell and S. Luke. (1989). Beyond criticism: The authority of the school textbook. In S. De Castell, A. Luke & C. Luke (eds.), Language, authority and criticism. Readings on the school textbook. London The Falmer Press, 245-260.
- Morgenthau, H. J. (1985). Politics Among Nations, rev. Kenneth W. Thompson.

- Nixon, A. ve Power, C. (2007). Towards a framework for establishing rigour in a discourse analysis of midwifery professionalisation. *Nursing Inquiry*, 14(1), 71-79.
- Nye, J. S. (2003). *Amerikan Gücünün Paradoksu: Dünyanın Tek Süper Gücü Neden Tek Başına Davranamaz*. İstanbul, Literatür Yayıncılık.
- Nye, S. J. (2005). Soft power and higher education. *Forum for the Future of Higher Education*, s.11.
- Nye, J. S. (2005a). *Yumuşak Güç: Dünya Siyasetinde Başarımın Yolu*, Çev. Rayhan İnan Aydın, Elips Kitap Yayınları, Ankara.
- Nye, J. S. (2005b). *Yumuşak Güç: Dünya Siyasetinde Başarımın Yolu*, Çev. Rayhan İnan Aydın, Elips Kitap Yayınları, Ankara.
- Nye, J.S. (2008). Public Diplomacy and Soft Power. *The Annals of the American Academy of Political and Social Science*, 616(1), 94-109.
- Nye, J. S. (2011). *The Future of Power*, New York: Public Affairs
- Nye, Joseph S. (2017a). *Yumuşak Güç* (Çev. R. İnan Aydın). Ankara: BB101 Yayınları.
- Nye, Joseph S. (2017b). *Yumuşak Güç* (Çev. R. İnan Aydın). Ankara: BB101 Yayınları.
- Oktar, L. (1998). Gazete Söyleminde İdeolojik yapılar. Y.Aksan-M.Aksan. XII.Dilbilim Kurultayı Bildirileri, (293-304). Mersin: Mersin Üniversitesi Yayını içinde.
- Özdemir, E. (1983). *Ana dili öğretimi. Türk dili (Dil öğretim özel sayısı)*. Ankara: Türk Dil Kurumu
- Özdemir, V. & Ulaş, F. (2007). Mersin Merkez- İlçe Anadolu Liselerinde Görev Yapan İngilizce Öğretmenlerinin Ders Kitaplarına Yaklaşımları. *Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*. 3(2), 216–226. Mersin.
- Parker, I. (1992). *Discourse Dynamics: Critical analysis for social and individual psychology*. Londra: Routledge
- Punch, K. F. (2014). *Sosyal araştırmalara giriş: nicel ve nitel yaklaşımlar*. D. Bayrak, H. B. Arslan ve Z. Akyüz (Çev.), Ankara: Siyasal Kitapevi.
- Renner, C. (1997). Women are Busy, Tall, and Beautiful: Looking at Sexism in EFL Materials. Annual Meeting of the Teachers of English to Speakers of Other Languages. Orlando, March 11-15.

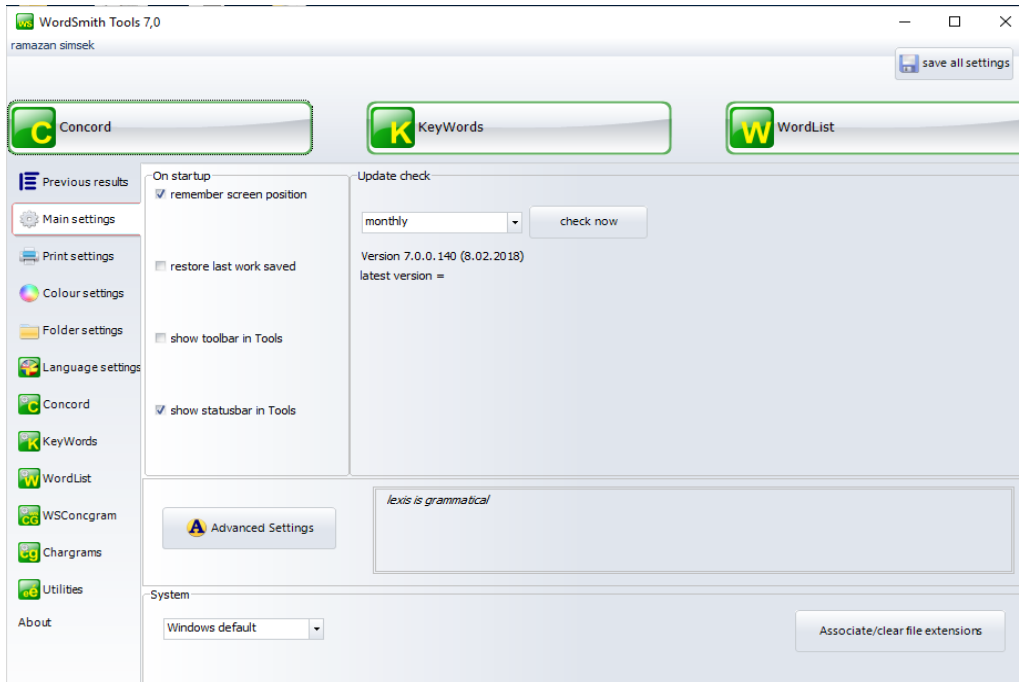
- Rodden, J. M. (2014). Literacy (re)constructed: A critical analysis of textbook and educational policy discourse. Unpublished PhD dissertation, Indiana University of Pennsylvania, U.S.
- Sazyek, Ö. (2003). A CDA of Sarup, M. (2004). Post-yapısalcılık ve Postmodernizm (Çev.: Abdülbaki Güçlü). Ankara: Bilim ve Sanat Yayınları.
- Sazyek, Ö. (2003). A CDA of February 2001 economic crisis in Turkish newspapers. Unpublished MA thesis, Mersin Üniversitesi.
- Scott, M. (2016). *WordSmith Tools* version 7, Stroud: Lexical Analysis Software.
- Selander, S. (1991). Pedagogic text analysis. In M-L Julkunen, S. Selander & M. Åhlberg, *Research on Texts at School*. Joensuu yliopisto. Kasvatustieteiden tiedekunnan tutkimuksia 37, 35-88.
- Sim, Stuart, (2006). Postmodern Düşüncenin Eleştirel Sözlüğü, Çev: Mukadder Erkan, Ali Utku, Ankara: Ebabil Yayınları
- Sivaslıgil, P. (2006). Gender ideology in 6th , 7 th and 8 th grade English coursebooks published by the ministry of education. Unpublished MA Thesis, Çukurova Üniversitesi.
- Skliar, O.S. (2007). Gender representations and gender bias in ELT textbooks published in the Middle East: A case study of ELT textbooks published in Turkey and Iran. Unpublished MA thesis, Middle East Technical University, Ankara.
- Solak, Ö. (2011). Küçük Ağa romanının eleştirel söylem analizi. TDAV Akademik Bakış Dergisi, 26, Eylül-Ekim, 1-14.
- Söylemez, A. S. (2010). A Study on How Social Gender Identity is constructed in EFL coursebooks. *Procedia Social Behavioral Sciences*, 9, 747-752
- Sözen, E. (1999). *Söylem*. İstanbul: Paradigma Yayınları.
- Sözen, P. H. (2005). CEF Kapsamında Çok Kültürlülük Ve Başkent Üniversitesi İngilizce Hazırlık Okulu Programının Değerlendirilmesi. Unpublished MA Thesis, Abant İzzet Baysal Üniversitesi, Bolu
- Sözen, O. B. (2007). Significance of popular culture in English language teaching coursebooks. Unpublished MA thesis, Marmara University, İstanbul.

- Stemler, S. (2001). An Overview of Content Analysis. *Practical Assessment, Research & Evaluation*, 7(17).
- Şimşek, R., (2016). Yabancılara Türkçe öğretiminde kullanılan ders kitaplarının temel dil becerileri bağlamında karşılaştırmalı olarak incelenmesi (Master's thesis, Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi).
- Therborn, Göran (1996). “Modernlik Yoluyla Modernliğe Giden Yollar”, *Postmodernizm ve İslâm Küreselleşme ve Oryantalizm*, (Derleme: Abdullah Topçuoğlu-Yasin Aktay), Vadi Yayınları, Ankara
- Tooth, J. (2008). Reflections of citizenship and citizenship education in Manitoba civics textbooks, 1911-2007: An exploratory study. Unpublished PhD dissertation, University of Manitoba, Winnipeg, Canada.
- Tosun, B. (2007). Avrupa Birliği Ortak Dil Çerçevesi programının Milli Eğitim Bakanlığı Anadolu liselerinde yabancı dil olarak İngilizce dersi öğretiminde uygulanabilirliği. Unpublished MA Thesis, Yıldız Technical University, İstanbul.
- Türkkol, F. (2019). Alternatif haber dili arayışları: Barış gazeteciliği ve hak haberciliği perspektifinden Türkiye'deki Suriyeli mülteci haberleri. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Maltepe Üniversitesi
- Türk Dil Kurumu Yayınları (2017) Türkçe Sözlük, (Ankara: TDK Yayınları)
- Tyack, D. (2003). *Seeking common ground: Public schools in a diverse society*. Cambridge MA: Harvard University Press
- Ungan, S. (2013). Dinleme. A. Kırkkılıç, H. Akyol (Ed.), *İkögretimde Türkçe öğretimi* (ss. 135-161).
- Upadhaya, P. K. (2010). *Politics of Hegemony and Denial in the Rhetoric of Language and Education Policy in Nepal: A Critical Discourse Analysis of Policy Documents and Government Sponsored Textbooks (1960-2009)*. Unpublished PhD Dissertation: The University of Texas at El Paso.
- Urunboeva, J. (2012). A comparative analysis and overall evaluation of ELT coursebooks prepared in Uzbek, Turkish and English language teaching contexts in terms of communicative skills building. Unpublished MA thesis, İstanbul University, İstanbul.

- Uyanık, Z. (2009). The Alevis in post-1980 Turkey: A CDA of official texts. Unpublished PhD Dissertation, ODTÜ.
- Uysal, B. (2009). Turkish Language Teaching Programmes on the Axis of Common European Framework for Teaching Languages and Evaluation of Sample Books. Unpublished MA Thesis, Abant İzzet Baysal Üniversitesi, Bolu.
- Ülken, H. Z. 1969. *Sosyoloji Sözlüğü*, İstanbul: Meb Talim Ve Terbiye Dairesi Yayınları
- Van Dijk, T. A. (2000). Ideology and discourse. On www.discourses.org
- Van Dijk, T. A. (2009). Critical discourse studies: A sociocognitive approach. In R. Wodak & M. Meyer (Eds.), *Methods of Critical Discourse Analysis*, (p. 62-86), London: Sage Publications.
- Van Dijk, T. A. (2011). Discourse, knowledge, power and politics: Towards critical epistemic discourse analysis. C. Hart (Ed.), *Critical discourse studies in context and cognition* (pp. 27-64). Amsterdam: John Benjamins Publishing Company.
- Van Dijk, T. (2015). Söylem ve ideoloji: Çokalanlı bir yaklaşım. B. Çoban & Z. Özarslan (Haz.). *Söylem ve ideoloji kitabı*, 15-97.
- Wallace, C. (1998). Critical language awareness in the foreign language classroom. Unpublished PhD dissertation. University of London: London.
- Way, L. C. S. (2009). Self-serving national ideologies: A critical discourse analysis of Turkish Cypriot radio news. Unpublished PhD dissertation, Cardiff University, Wales.
- Way, L. C. S. & Akan, A. (2012). Electricity and nationalism: Different nationalisms in Turkish news media coverage of Cypriot events. *Global Media Journal: Mediterranean Edition*, 8(1), 18-28.
- Westbury, I. (1989). The role of textbooks. In M. Eraut (ed.) *The International Encyclopedia of Educational Technology*. Oxford: Pergamon Press, 476-480
- Wood, L., A. & Kroger, R., O. (2000). *Doing discourse analysis: methods for studying action in talk and text*. London: Sage
- Wodak, R. (1995). Critical Linguistics and critical discourse analysis. In Verschueren, J.

- Östman, J. & Blommaert, J. (Eds.). Handbook of Pragmatics. Amsterdam: John Benjamins Publishing.
- Wodak, R. (1997). Critical discourse analysis and the study of doctor-patient interaction. In Gunnarsson et al (1997), 173-200.
- Wodak, R. & Meyer, M. (2009). Methods of critical discourse analysis. London: Sage Publications.
- Wulfange, M. P. (2008). Small and mighty: Discourse and language ideologies of student teachers over the course of a teacher preparation year. Unpublished PhD dissertation, University of California, Santa Barbara, U.S.
- Yılmaz-Doğan, Z. (2007). Avrupa Birliği Ortak Dil Çerçevesi Programının Milli Eğitim Bakanlığı ilköğretim okullarında yabancı dil (İngilizce) dersinde uygulanabilirliği. Unpublished MA Thesis, Yıldız Teknik Üniversitesi, İstanbul.
- Yılmaz, S. (2011), Yumuşak Güç ve Evrimi, Turan Stratejik Araştırmalar Merkezi Dergisi, Sonbahar 2011,12, ss. 31-36.
- Yiğit, C. (2010). Avrupa Diller için Ortak Başvuru Çerçevesi ile ilköğretim 6. sınıf İngilizce programının karşılaştırılmalı analizi. Unpublished MA Thesis, Gaziantep Üniversitesi
- Yalçın, G. D. (2011). Eleştirel söylem analizi çerçevesinde Avrupa Birliği'nde kültürlerarası diyalog. Unpublished PhD dissertation: Hacettepe University, Ankara.
- Yeşilbaş, B. K. (2015). Media, nationalism and violence: A critical discourse analysis of a news about "others". Unpublished MA thesis, Galatasaray University, İstanbul.

EK 2: Wordsmith Tools Yazılım Arayüzü

EK 3: Wordsmith Tools /Wordlist Yazılım Arayüzü

WordList

File Edit View Compute Settings Windows Help

N	Word	Freq.	%	Texts	% Disp.	Jon	Lemmas	Set
4	BU	328	1,27	1	10...0		0,93	
5	DA	268	1,04	1	10...0		0,91	
6	DE	228	0,88	1	10...0		0,97	
7	İÇİN	178	0,69	1	10...0		0,88	
8	DAHA	134	0,52	1	10...0		0,92	
9	ÇOK	129	0,50	1	10...0		0,91	
10	OLARAK	120	0,46	1	10...0		0,92	
11	EN	116	0,45	1	10...0		0,81	
12	HER	94	0,36	1	10...0		0,83	
13	İLE	94	0,36	1	10...0		0,83	
14	İLK	92	0,36	1	10...0		0,81	
15	GİBİ	90	0,35	1	10...0		0,86	
16	KADAR	89	0,34	1	10...0		0,84	
17	SONRA	87	0,34	1	10...0		0,81	
18	OLAN	86	0,33	1	10...0		0,83	
19	O	84	0,32	1	10...0		0,82	
20	NE	82	0,32	1	10...0		0,81	
21	AMA	76	0,29	1	10...0		0,83	
22	BÜYÜK	67	0,26	1	10...0		0,91	
23	YA	65	0,25	1	10...0		0,81	
24	ZAMAN	64	0,25	1	10...0		0,69	
25	İSE	60	0,23	1	10...0		0,81	

frequency alphabetical statistics filenames notes

EK 4: Wordsmith Tools /Concord Yazılım Arayüzü

Concord															
File Edit View Compute Settings Windows Help															
N	Concordance	Set	Tag	Word	# Sent	Para	Para	H	H	Sect	Sect	File	Date	%	
															# Pos
1	ALTINDA BELİRVEREN MARKALAR... KALDI KI, TÜRKİYE'DE VE DÜNYANIN BİRCÖK YERİNDE	TU	..	YE	3,923	...	14	0	..	2	0	..	istanbul	2018.Nis.14	37%
2	HINT-AVRUPA DİLLERİNİN KÖKENİNİN TÜRKİYE OLDUĞUNU BELİRT. GAZETENİN	TU	..	YE	4,835	...	20	0	..	4	0	..	istanbul	2018.Nis.14	45%
3	KERE DEĞİŞTİRMEĞE ÖZEN GÖSTERİYORUZ. TÜRKİYE'DE MODERN VE ÇAĞDAŞ SANATIN	TU	..	YE	5,066	...	2	0	..	5	0	..	istanbul	2018.Nis.14	47%
4	1970'LER, VE SON DÖNEME GELEŞİYE KADAR TÜRKİYE'DEKİ ÇAĞDAŞ SANATTAKI	TU	..	YE	5,106	...	15	0	..	5	0	..	istanbul	2018.Nis.14	48%
5	ULUSLARARASI BİR KOLEKSİYONUMUZ VAR. TÜRKİYE'DEN VE DÜNYADAN SANATÇILARIN	TU	..	YE	5,128	...	2	0	..	7	0	..	istanbul	2018.Nis.14	48%
6	YABANCI ZİYARETÇİMİZ VAR. ONLARIN TÜRKİYE SANATINI TANIMALARI İÇİN DE ÇOK	TU	..	YE	5,170	...	3	0	..	9	0	..	istanbul	2018.Nis.14	48%
7	ÖNEMLİ BİR TEMSİL ALANI. TAHMİN EDİYORUM, TÜRKİYE'DEKİ ÇAĞDAŞ SANAT ANLAMAK İÇİN.	TU	..	YE	5,309	...	9	0	..	8	0	..	istanbul	2018.Nis.14	50%
8	TÜRKİYE'DEKİ ÇAĞDAŞ SANAT ANLAMAK İÇİN. TÜRKİYE'DEKİ ÇAĞDAŞ SANATA İLİŞKİN, ÇOK	TU	..	YE	5,314	...	2	0	..	3	0	..	istanbul	2018.Nis.14	50%
9	EĞİTİM PROGRAMLARI GERÇEKLEŞTİRMEK, TÜRKİYE'DEKİ ÇAĞDAŞ SANATIN DÜNYAYLA	TU	..	YE	5,380	...	18	0	..	9	0	..	istanbul	2018.Nis.14	50%
10	ARAŞTIRMASI'NDAN ÇIKAN SONUÇ. TÜRKİYE İSTATİSTİK KURUMU, YAŞAM	TU	..	YE	7,444	...	11	0	..	3	0	..	istanbul	2018.Nis.14	69%
11	KURUMU, YAŞAM MEMNUNİYET ARAŞTIRMASI TÜRKİYE'DEKİ KADINLARIN ERKEKLERDEN	TU	..	YE	7,450	...	17	0	..	9	0	..	istanbul	2018.Nis.14	69%
12	YAPILAN ANKET ÇALIŞMASINDA GEÇEN YIL TÜRKİYE'DE 18 VE DAHA YUKARI YAŞTAKI	TU	..	YE	7,518	...	7	0	..	7	0	..	istanbul	2018.Nis.14	69%
13	ATIKLARI DEĞERLENDİRME VAKIF ÇEVKO, TÜRKİYE'DE GERİ DÖNÜŞÜM KÜLTÜRÜNÜ	TU	..	YE	9,208	...	10	0	..	7	0	..	istanbul	2018.Nis.14	84%
14	ÇALIŞIYOR. ÇEVKO VAKFI, 1991 YILINDA, TÜRKİYE'DE SANAYİNİN ÖNDE GELEN	TU	..	YE	9,223	...	6	0	..	2	0	..	istanbul	2018.Nis.14	85%
15	AMBALAJ ATIKLARININ GERİ KAZANIMI. TÜRKİYE'DE VE DÜNYADA ÇOK CİDDİ	TU	..	YE	9,241	...	2	0	..	0	0	..	istanbul	2018.Nis.14	85%
16	ENGELLEMEŞ OLUYORUZ. BÖYLECE TÜRKİYE'DE ÇEVKO VAKFI, AMBALAJ	TU	..	YE	9,273	...	3	0	..	2	0	..	istanbul	2018.Nis.14	85%
17	DA ŞÖHRETİN KAPILARINI AÇTI. YOUTUBE'DA TÜRKİYE'DE ŞÖHRET İLK YAKALAYAN	TU	..	YE	10	..	9	3	3	0	8	0	istanbul	2018.Nis.14	96%
18	REKLAM KLİPLERİ VAR ARTIK HAYTAMIZDA. TÜRKİYE'DE 18 YAŞ ÜSTÜ NÜFUSUN YÜZDE 43'	TU	..	YE	10	..	4	7	2	0	3	0	istanbul	2018.Nis.14	96%
19	MALÜMATA GÖRE TÜRK ÇİÇEKLERİMİZ, TÜRKİYE'DEN GETİRİLYORMUŞ. YERDEN YARIM	TU	..	YE	2,535	...	8	0	..	4	0	..	istanbul	2018.Nis.14	10%
20	YAŞA, ... AŞKIN TACI. EVLİLİK GELENEKLERİ TÜRKİYE 'TUZLU KAHVE' TÜRKLER İÇİN KIZ	TU	..	YE	4,569	...	9	0	..	8	0	..	istanbul	2018.Nis.14	18%
21	HALLERE DÜŞÜKLERİNİ OKURUZ. İŞTE SİZE TÜRKİYE'DEN VE DÜNYA'DAN BÜYÜK	TU	..	YE	5,284	...	4	0	..	3	0	..	istanbul	2018.Nis.14	20%
22	ŞANS VE YETENEK OYUNLARINDAN BİRİDİR. TÜRKİYE'DE DE ÇOK YAYGIN OLAN VE	TU	..	YE	5,919	...	2	0	..	8	0	..	istanbul	2018.Nis.14	23%
23	GÖREVİNİ YÜRÜTMEKTEDİR. KARAKOÇ, TÜRKİYE'NİN EN ÖNEMLİ FIKIR, SANAT VE	TU	..	YE	8,607	...	3	0	..	6	0	..	istanbul	2018.Nis.14	33%
24	DİRİLİŞİ (DÜŞÜNCE), ARMAĞAN (PIYES), ... TÜRKİYE'DE SAYGI TÜRKİYE'DE YABANCI	TU	..	YE	8,635	...	21	0	..	4	0	..	istanbul	2018.Nis.14	33%
25	ARMAĞAN (PIYES), ... TÜRKİYE'DE SAYGI TÜRKİYE'DE YABANCI BİRİSİNE HITAP	TU	..	YE	8,637	...	23	0	..	6	0	..	istanbul	2018.Nis.14	33%
26	YAZ' ALMIŞTI. HALEF SELEFİZ YANI. FATİHİN TÜRKİYE'DEN İLK O FILMİ RESTORE ETMESİ	TU	..	YE	9,725	...	3	0	..	4	0	..	istanbul	2018.Nis.14	38%
27	Kİ, "NEGATİF YURT DIŞINA KAÇIRILDI, YOK". TÜRKİYE'DE SADECE NEGATİFTEN KÖTÜ BİR	TU	..	YE	9,785	...	2	0	..	4	0	..	istanbul	2018.Nis.14	38%
28	BEN DE FİLM YAPMAYI ÖĞRENDİM ÇÜNKÜ, TÜRKİYE'NİN BAŞTA ORTADOĞUYA VE	TU	..	YE	10	..	2	0	..	1	0	..	istanbul	2018.Nis.14	40%
29	MÜDÜRLÜĞÜ, DİZİ SATILAN ÜLKELERDEN TÜRKİYE'YE YOĞUN BİR TURİST AKIŞININ	TU	..	YE	10	..	8	13	0	7	0	..	istanbul	2018.Nis.14	40%
30	"ASMALI KONAK", "SAKARYA FIRATI" VE "TEK TÜRKİYE" GİBİ DİZİLER İZLEDİ. TÜRK DİZİLERİNİ	TU	..	YE	10	..	7	27	0	6	0	..	istanbul	2018.Nis.14	40%
31	YILINDAN BU YANA ANTALYA'DA DÜZENLENEN TÜRKİYE'NİN EN ÖNEMLİ FİLM	TU	..	YE	10	..	4	3	18	0	3	0	istanbul	2018.Nis.14	42%
32	BATI TEFEKKÜRÜ VE İSLAM TAŞAVVUFU, TÜRKİYE'NİN MANZARASI... İNCİ ENGINÜNE	TU	..	YE	11	..	2	1	22	0	1	0	istanbul	2018.Nis.14	44%
33	BİR PLATFORM OLUŞTURARAK TÜRKİYE'NİN ULUSAL, KÜLTÜREL VE	TU	..	YE	15	..	8	6	22	0	7	0	istanbul	2018.Nis.14	60%
34	VE SANATSAL DEĞERLERİNİ TANITMAKTI. TÜRKİYE CUMHURİYETİNİN KURULUŞUNUN 50.	TU	..	YE	15	..	5	7	2	0	4	0	istanbul	2018.Nis.14	60%
35	2010 TARİHİNE KADAR SÜREN "FRANSA'DA TÜRKİYE MEVSİMİ" ÇALIŞMALARINI DA İKSV VE	TU	..	YE	15	..	0	5	14	0	9	0	istanbul	2018.Nis.14	60%
36	, 2009 VE 2011 YILLARINDA VENEKİK BİENALİ TÜRKİYE PAVYONUNUN ORGANİZASYONUNU	TU	..	YE	15	..	8	6	11	0	7	0	istanbul	2018.Nis.14	61%
37	FAKULTESİ FELSEFE BÖLÜMÜNÜ BİTİRDİ. TÜRKİYE'YE DÖNDÜKTEN SONRA ÇEŞİTLİ	TU	..	YE	17	..	2	0	2	0	1	0	istanbul	2018.Nis.14	68%
38	DİZİLERİN YAPIMCI ORTAKLARINDANDIR, ... TÜRKİYE TÜRKİYE'DEKİ ÇOCUKLAR ARASINDA	TU	..	YE	18	..	2	2	4	0	1	0	istanbul	2018.Nis.14	74%
39	YAPIMCI ORTAKLARINDANDIR, ... TÜRKİYE TÜRKİYE'DEKİ ÇOCUKLAR ARASINDA YAYGIN	TU	..	YE	18	..	3	2	5	0	2	0	istanbul	2018.Nis.14	74%
40	BİRCÖK GELİŞMEKTE OLAN ÜLKE GİBİ TÜRKİYE'NİN DE EN BÜYÜK SORUNLARINDAN	TU	..	YE	20	..	8	6	22	0	7	0	istanbul	2018.Nis.14	79%

concordance collocates plot patterns clusters timeline filenames source text notes